

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Β. ΒΕΡΤΣΕΤΗΣ

ΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ
ΤΟΠΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΑΘΗΝΑ 2010

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Β. ΒΕΡΤΣΕΤΗΣ

ΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΤΟΠΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΑΘΗΝΑ 2010

**Εκδίδεται με χορηγία του Καπετάν Βασίλη
Κωνσταντακόπουλου**

Κεντρική διάθεση:
Σύνδεσμος των εν Αθήναις Διαβολιτσαίων
3ης Σεπτεμβρίου 18

Αθήνα 104 32
Τηλ. - Fax 210 5235590
Τηλ. 6974313130 και 6978468024

Copyright: © 2010, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Β. ΒΕΡΤΣΕΤΗΣ

Φωτογραφία εξωφύλλου: Από Κώστα Μητρόπουλο.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Σ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ - Ε. ΠΑΠΑΔΑΜΗ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΙΩΑΝ. ΘΕΟΛΟΓΟΥ 80 ΖΩΓΡΑΦΟΥ, ΤΗΛ. 210.77.10.548 - 210.77.02.033 - 210.77.07.114, FAX: 210.77.10.581
www.simmetria.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Β΄ τόμου	5
Κρίσεις για τον Α΄ τόμο	7
Το τραγούδι του Διαβολιτσίου	11
1. ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙΟΥ	13
Α. Βασικές Παρατηρήσεις	13
Β. Τα Ονόματα των Οικογενειών	15
2. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΟΠΟ	
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΣ	93
3. ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΑΙΟΙ ΑΣΚΗΣΑΝΤΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	101
4. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ	115

Η Ζωή των Ανθρώπων στις Παλαιότερες Εποχές	115
Ο Παραδοσιακός Γάμος στο Χωριό	116
Τα Τραγούδια του Γάμου	123
Τα Βαπτίσια	127
Η Κηδεία σε Παλαιότερη Εποχή	128
Η Χοιροσφαγή και ο Παστός	130
Οι Μεταπολεμικές Απόκριες στο Διαβολίτσι	131
Το Ψυχασάββατο στο Διαβολίτσι	134
Η Αντιμετώπιση Ασθενειών σε Παλαιότερες Εποχές	135

5. ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΣ	141
6. ΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΑΡΡΕΝΩΝ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙΟΥ (1913-1930)	167
7. ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ Α΄ ΤΟΜΟΥ	179
8. ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	181
9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ	183

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Β΄ ΤΟΜΟΥ

Προβαίνω σήμερα στην έκδοση δεύτερου τόμου του βιβλίου «Διαβολίτσι», καταγράφοντας πιο εξειδικευμένα θέματα, όπως είναι οι οικογένειες της κωμόπολης, τα πρόσωπα που άσκησαν δημόσια λειτουργήματα ή προσέφεραν άλλο κοινωνικό έργο, κάποια τοπικά έθιμα, ορισμένες εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής, ένα τοπικό ιδιωματικό λεξιλόγιο της περιοχής κ.ά.π.

Σε ό,τι αφορά στις οικογένειες, τα ονόματά τους έχουν ληφθεί από το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου, το οποίο ξεκινά από το έτος 1832. Η εργασία δηλαδή καταγράφει τα επώνυμα του 19^{ου} αιώνα, του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα και κάποιων μεταγενέστερων δεκαετιών. Από τις καταγραφόμενες οικογένειες ορισμένες έχουν σήμερα εκλείψει, ενώ, κυρίως κατά τον 20^ο αιώνα, νέες έχουν ενισχύσει πληθυσμιακά την κωμόπολη, προερχόμενες κατά κανόνα από γειτονικές περιοχές. Το Διαβολίτσι ως κεφαλοχώρι, με συγκοινωνιακές και άλλες δυνατότητες, συνεχώς προσελκύει νέους κατοίκους από τον περίγυρό του.

Ακολούθως στην εργασία καταγράφονται τα ονόματα των διακριθέντων σε δημόσια λειτουργήματα και κοινωνική προσφορά. Υπάρχουν βέβαια και άλλοι που διέπρεψαν σε άλλους τομείς, όπως η επιχειρηματικότητα, το εμπόριο, η γεωργική οργάνωση κ.ά. Δεν ήταν όμως για την ώρα δυνατή μια συνολική αναφορά στα θέματα αυτά. Τονίζω πάντως ότι οι διακριθέντες στους τομείς αυτούς είναι αρκετοί, και ορισμένοι μάλιστα έχουν αποκτήσει υπερτοπική, ή και πανελλήνια, φήμη.

Η κοινωνική ζωή και τα έθιμα έτυχαν κάποιας αδρομερούς προσέγγισης. Επίσης, καταγράφηκε και το ιδιωματικό λεξιλόγιο των ανθρώπων κυρίως παλαιότερων εποχών. Από τις καταχωριζόμενες λέξεις πολλές έχουν ήδη

αποβληθεί από το λεξιλόγιο των νέων ανθρώπων, κατά την τάση της νέας εποχής να προτιμούνται νέες ή ξενόφερτες λέξεις.

Έχω την αίσθηση ότι ο Β΄ τόμος με τη νέα ύλη θα φέρει στη μνήμη των παλαιότερων κάποια λανθάνουσα γνώση του παρελθόντος και θα εμπλουτίσει τη γνώση των νεότερων με γεγονότα και δράσεις του παρελθόντος που συνεχώς χάνονται από την μνήμη των ανθρώπων. Είναι βέβαια γνωστό πως η έλλειψη γνώσης για το παρελθόν δε βοηθά τους ανθρώπους να συνειδητοποιήσουν το παρόν, ούτε επίσης τους εφοδιάζει με την απαραίτητη αυτογνωσία για θετική πορεία προς το μέλλον. Η γνώση δηλαδή του παρελθόντος είναι γνώμονας καθοδηγητικός για ένα συνειδητό παρόν και για ένα ελπιδοφόρο μέλλον. Εύστοχη είναι η έκφραση: Το χθες ξεκινά το αύριο.

Η εργασία αυτή, ως εισερχόμενη σε ειδικά και προσωπικά θέματα, είναι ενδεχόμενο και να δυσαρεστήσει κάποιους. Δεν είναι βέβαια αυτή η πρόθεση του συγγραφέα. Συγγραφικές όμως και άλλες επιστημονικές δεσμεύσεις κατέστησαν τις υιοθετούμενες θέσεις μονόδρομο γι' αυτόν.

Στο τέλος του βιβλίου παραθέτω ένα κείμενο του Πολυβίου του Μεγαλοπολίτη, στο οποίο προσδιορίζονται οι υποχρεώσεις των συγγραφέων ιστορικών πραγματειών.

Όσους με οποιονδήποτε τρόπο με βοήθησαν στη συγγραφή του τόμου αυτού θερμώς ευχαριστώ.

Ειδικότερα, ευχαριστώ τους συμπατριώτες Δημήτριο Κόνιαρη και Γεώργιο Νάκη. Τούτων η βοήθεια ήταν μεγάλη και τελεσφόρος και παρεχόταν με τη μεγίστη δυνατή προθυμία.

Ο Α΄ τόμος του βιβλίου κρίθηκε από τους ειδικούς και οι κρίσεις τους για το βιβλίο είναι εγκωμιαστικές. Παραθέτω στα αμέσως επόμενα δύο από αυτές.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Α΄ ΤΟΜΟ

ΤΑΣΟΣ ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Διακεκριμένος Ιστορικός του Νεότερου Ελληνισμού

«Κλασικός φιλόλογος, γλωσσολόγος και παιδαγωγός ο Α΄ Αντιπρόεδρος της Εταιρείας μας ο Αθαν. Βερτσέτης αποδεικνύει με το «Διαβολίτσι» του και όσα επακολουθούν με την συνεχιζόμενη περί αυτού έρευνα ότι έχει και ιστορικές επιδόσεις και αποδόσεις. Συνέγραψε και εξέδωσε τον υπό τον

ανωτέρω τίτλον κομψόν τόμο και από τους συμπατριώτες του καταξιώθηκε με ξεχωριστές τιμές. Το Διαβολίτσι της Μεσσηνίας και η γύρω περιοχή του Μελιγαλά καταλαμβάνουν το κεφ. Α΄ του βιβλίου κατά την Αρχαιότητα διά συνοπτικού λόγου, με αναφορά στην Ανδανία και τα μυστήρια της. Με ταχύτητα ο σ. διεξέρχεται στο κεφ. Β΄ την Βυζαντινή περίοδο και στο κεφ. Γ΄ την υστεροβυζαντινή. Σωστά χαρακτηρίζεται το Διαβολίτσι ως βυζαντινό πρότυπο με το κεφ. Δ΄, μεθ' ο διά των επομένων κεφ. Ε΄ - Ζ΄ εξετάζεται η Τουρκοκρατία, με παρουσίασι του χωριού ως ιδιοκτησίας της οικογένειας Μπενάκη επί τη βάσει εγγράφων. Τα κατά την Επανάστασιν εκτίθενται στα κεφ. Η΄ - Ι΄, με τους Διαβολιτσιώτες αγωνιστάς και την παρουσία του χωριού έως το 1828.

Διά των κεφ. ΙΑ΄ - ΙΓ΄ εξετάζεται το ιδιοκτησιακό καθεστώς Διαβολιτσίου από το 1821 και ύστερα και η περαιτέρω ανάπτυξις κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα. Το κεφ. ΙΔ΄ είναι αφιερωμένο στα Τοπογραφικά και την συγκέντρωσι τοπωνυμίων της περιοχής με αναζήτησι της ετυμολογίας των και αναφορά στα τοπογραφικά από τ' αρχαία χρόνια. Το κεφ. ΙΕ΄ ανατρέχει στην αρχαία Ανδανία με παράθεσι της σωζομένης επιγραφής.

Τελευταίο κεφ. ΙΣ΄ περιέχει το μητρώο αρρένων Διαβολιτσίου. Στο Παράρτημα παρατίθενται έγγραφα με πανομοιότυπα και σειρά εγχρώμων φωτογραφιών, ενώ η σ. 221 διατίθεται για τη βασική βιβλιογραφία.

Πλήρης αναπαράστασις του βίου στην Μεσσηνιακή περιοχή Διαβολιτσίου και μέσα από ταχεία διαδρομή χρόνων και καιρών τελικόν κατόρθωμα· αναδύεται το Διαβολίτσι εκ του μηδενός με την μεθοδική διάταξι της ύλης, που ο σ. συνέλεξε και ως πληροφορούμαι με την συνεχιζομένη έρευνα θ' ακολουθήση νέα έκδοσις βελτίων προσεχώς».

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Λόγιος Λυκειάρχης και Συγγραφέας

«Πρόκειται για ένα καλαίσθητο και πολύ ενδιαφέρον βιβλίο, που οφείλομε στη γραφίδα του γνωστού Καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Α΄ Αντιπροέδρου της Εταιρείας Πελοποννησιακών Σπουδών κ. Αθανασίου Βερτσέτη. Ο κ. Καθηγητής θεώρησε – και δικαίως – πως ένα από τα χρέη του είναι και το να ασχοληθεί και με την ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας του και να μας την προσφέρει με γνώση, σαφήνεια, συντομία και καλλιέπεια, και μάλιστα όχι αποκομμένη από τη γύρω περιοχή, αλλά σε στενή συνάρτηση με αυτή, αφού, όπως είναι γνωστό, τίποτε δεν ζει μόνο του και απομονωμένο. Σημειώνουμε τους τίτλους των δεκαέξι κεφαλαίων, στα οποία δομείται το βιβλίο: Η περιοχή Διαβολιτσίου κατά την αρχαιότητα, Πρωτοβυζαντινή και Μεσοβυζαντινή περίοδος, Υστεροβυζαντινή περίοδος, Ο θεσμός της (βυζαντινής) «Πρόνοιας» και το Διαβολίτσι, Α΄ Τουρκοκρατία, Β΄ Τουρκοκρατία, Ορλωφικά και μεταγενέστερα γεγονότα, Η Επανάσταση του 1821, Το Διαβολίτσι στη Γαλλική απογραφή του 1829, Ιδιοκτησιακό καθεστώς Διαβολιτσίου κατά τον αγώνα και μεταγενέστερα, Ο δέκατος ένατος αιώνας, Το Διαβολίτσι κατά τον 20^ο αιώνα, Τοπογραφία, Η επιγραφή της αρχαίας Ανδανίας, Μητρώο Αρρένων Διαβιλιτσίου από το 1832 έως το 1912. Σε Παράρτημα δημοσιεύονται σπάνια έγγραφα και σχετικό φωτογραφικό υλικό.

Δεν θα μπορούμε σε λεπτομέρειες, αφού ο χώρος της Επετηρίδας μας είναι πολύ περιορισμένος, θα επισημάνουμε μόνο, πέρα από τα όσα παραπάνω αναφέραμε, ότι πρόκειται για ένα σοβαρό βιβλίο τοπικής ιστορίας, που εξιστορεί τα διάφορα γεγονότα χωρίς μεγαλοστομίες (τόσο συνηθισμένες σε τοπικές ιστορίες), με χρησιμοποίηση ασφαλών πηγών, στις οποίες και παραπέμπει, με αγάπη προς τη γενέτειρα.

Μαζί με τα θερμά μας συγχαρητήρια στον Καθηγητή Βερτσέτη για το μόχθο του αυτό, ευχόμαστε δύο πράγματα: α) Και άλλοι Πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι ν΄ ασχοληθούν με την ιστορία του γενέθλιου τόπου τους και β) Οι συγγραφείς τοπικών ιστοριών ας διδαχθούν από τον τρόπο εργασίας του κ. Βερτσέτη».

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙΟΥ

(Από τα προπολεμικά χρόνια)

Όμορφο Διαβολίτσι, με τα
πολλά νερά και με τα
ηλεκτρικά σου, με βάζεις σε
μπελά.

Κάτω στην παραλία,
κάτω στο σταθμό,
κάνουμε βολταρία, με
τον ηλεκτρισμό.

Έχεις τα παλληκάρια ένα
ένα διαλεχτά, τα όμορφα
κορίτσια σαν τα κρύα
νερά.

Ποτέ δεν σε ξεχνούμε όμορφο χωριό,
Μάσταινα και Ράχη,
Ντριβάλα, Παλαιϊκό.

1 ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙΟΥ

A. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα περισσότερα οικογενειακά ονόματα δημιουργήθηκαν κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα. Λίγα ονόματα είχαν δημιουργηθεί και σε προγενεστέρα χρόνια. Ορισμένες αλλαγές των επωνύμων έγιναν και σε νεότερα χρόνια.

Τα επώνυμα εντάσσονται σε πέντε κατηγορίες:

1. Πατρωνυμικά - Μητρωνυμικά (δείχνουν τον πατέρα - τημητέρα)
2. Παρωνύμια (παρατσούκλια)/Προσωνύμια
3. Πατριδωνυμικά (δείχνουν τον τόπο καταγωγής)
4. Επαγγελματικά
5. Ξενικά

Πιο διαδεδομένα επώνυμα είναι τα πατρωνυμικά και τα παρωνύμια (παρατσούκλια). Τα πατρωνυμικά, σχεδόν όλα, στο Διαβολίτσι, όπως και στην Πελοπόννησο γενικά, λήγουν σε -όπουλος. Η παραγωγική αυτή κατάληξη (επωνυμικό μόρφημα) προέρχεται από τη λατινική λέξη *pullus* (και το συνδεδειγμένο *φωνήεν ο*). Η κατάληξη αυτή στην ελληνική γνώσσα έλαβε τη μορφή -πουλ(λ)ος.

Η γνωστική αυτή εξέλιξη έλαβε χώρα στα τελευταία βυζαντινά χρόνια και πιθανότατα ξεκίνησε από τον Πόντο τον 11^ο αιώνα (π.χ. Γαβριηλόπουλος, Φραγκόπουλος, Στρατηγόπουλος, Αργυρόπουλος κ.ά.).

Ο Κ. Άμαντος νομίζει ότι η κατάληξη αυτή ξεκίνησε από ονόματα ξένων στρατιωτικών (π.χ. Φραγκόπουλοι, Σαρακηνόπουλοι κ.ά.). Άλλοι όμως, κυρίως σε παλαιότερους χρόνους, θεωρούσαν το -πούλος δημόδη μορφή της ελληνικής λέξεως πῶλος = πουλάρι (έτσι έγραφαν Σαρόπωλος κ.ά.).

Η κατάληξη -πούλος αρχικά ήταν υποκοριστική, σήμερα όμως δεν την αισθανόμαστε ως τέτοιαν. Σε κοινά ουσιαστικά απαντάται ήδη από τον 6^ο αιώνα.

Τα παρατσούκλια συνήθως αποδίδουν κακές ιδιότητες των ανθρώπων, γιατί είναι αποτέλεσμα της περιπαικτικής τάσης, που συνήθως έχουν οι άνθρωποι στις μικρές κοινωνίες. Κάποια απ' αυτά είναι ειρωνικά (π.χ. Βασιλιάς, Δούκας, Πασάς, Μπέης, Στρατηγός κ.ά.π.).

Παρατσούκλια βεβαίως δημιουργούνται και σήμερα, αλλά δεν καταγράφονται πλέον ως επίσημα επώνυμα.

Τα ξενικής ρίζας επώνυμα δεν δηλώνουν απαραίτητως και ξενική καταγωγή. Επειδή στη χώρα μας υπήρξαν ξενικές κατοχές και εγκαταστάσεις αλλοδαπών, πολλάκις οι ξένοι, κυρίως οι Τούρκοι, καθιέρωσαν ονόματα, τα οποία, ως παγιωμένα στη λαϊκή χρήση, διατηρήθηκαν στα επόμενα χρόνια και ως επώνυμα. Πολλά άλλωστε από αυτά ήσαν ήδη καταγεγραμμένα σε συμβόλαια ιδιοκτησίας.

Επαναλαμβάνω με έμφαση: Επώνυμο με ξενική ρίζα δεν δηλώνει κατά κανόνα στην Ελλάδα ξενική καταγωγή. Είναι δημιούργημα ιστορικών συνθηκών.

Η ριζική σημασία των επωνύμων που δίδεται εδώ, έχει σχέση με τον πρώτον που έλαβε το όνομα και όχι με τους απογόνους που το διετήρησαν. Κατέστη δηλαδή σύμβολο ταυτότητας και δεν δηλώνει κάτι περισσότερο. Όταν δηλαδή ένα επώνυμο ξεκίνησε ως παρατσούκλι, ή έχει γενικά στη ρίζα του κακή σημασία, αυτό σήμερα δεν σημαίνει τίποτε. Παραμένει μόνον ως λέξη αναγνώρισης, και τίποτε περισσότερο.

Πολλά επώνυμα έχουν φανερή σημασία, αρκετά όμως είναι δυσερμήνευτα. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένα έχουν ρίζα από ξένη γλώσσα ή προέρχονται από τοπικό ιδίωμα ή από λεξιλόγιο παλαιότερης εποχής.

Πάντως, κανένα επώνυμο δεν στερείται σημασίας.

Με βεβαιότητα την ερμηνεία του επωνύμου δίνει η γνώση της αφετηρίας της ονοματοθεσίας, την οποία όμως στις περισσότερες περιπτώσεις αγνοούμε. Δηλαδή, τα ίδια επώνυμα δεν έχουν πάντα την ίδια ιστορική αφετηρία. Λόγω της άγνοιας αυτής σήμερα είμαστε υποχρεωμένοι να βασιζόμαστε στη σημασία των συνθετικών μερών του ονόματος. Σε πολλές όμως περιπτώσεις δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν το επώνυμο προσδιόριζε μία κατάσταση, ή ήταν ένα παρατσούκλι.

Από τα επώνυμα που υπάρχουν στο Διαβολίτσι άλλα είναι παλαιά και άλλα προήλθαν από μεταγενέστερη-μετεπαναστατική μετοίκηση οικογενειών γειτονικών συνήθως χωριών.

Τα ετυμολογούμενα εδώ επώνυμα όλα υπήρξαν στο Διαβολίτσι, ορισμένα όμως από αυτά έχουν ήδη εκλείψει. Τα ονόματα έχουν ληφθεί από το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου.

Είναι αυτονόητο ότι η διδόμενη ετυμολογία ενός επωνύμου ισχύει γι' αυτό οπουδήποτε εμφανίζεται στον ελλαδικό χώρο. Η ιστορική όμως αφετηρία τού κάθε επωνύμου μπορεί να είναι διαφορετική.

Για τα επώνυμα του Διαβολιτσίου καταβλήθηκε προσπάθεια να προσδιορισθεί και ο χώρος προέλευσής τους, για όσες βεβαίως οικογένειες υπάρχει γνωστή μετοικεσία.

Στη σύγχρονη εποχή ένα οικογενειακό όνομα μπορεί να καταστεί τιμητικό ή απαξιωτικό για τους φέροντας, ανάλογα με τη δράση μέλους ή μελών της οικογένειας. Και τούτο συμβαίνει, παρά το γεγονός ότι η τιμή ή απαξία δεν μπορεί να επεκτείνεται σε όλη την οικογένεια.

Η εργασία αυτή δεν ήταν εύκολη δουλειά: Επεκτάθηκε σε πολύ ειδικά θέματα, για τα οποία οι γραπτές πηγές ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Γι' αυτό, αν κάπου δεν πέτυχε τους στόχους της, ή και αστόχησε, ας εκδηλώσει ο αναγνώστης την κατανόησή του.

B. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Ετυμολόγηση και ιστορική πορεία

Αγγελόπουλος: Πατρωνυμικό επώνυμο, συγκείμενο από 1) τη λέξη άγγελος, 2) το συνδεδειγμένο φωνήεν ο (όμικρον) και 3) τη λατινική λέξη *pullus*-i = πώλος, νεοσσός, γιος και συνεκδοχικώς απόγονος.

1. Η λέξη άγγελος είναι αρχαία ελληνική, που παράγεται από το ρήμα *ἀγγέλλω* και σημαίνει τον αγγελιοφόρο. Στα ελληνιστικά χρόνια η λέξη με την επίδραση του Χριστιανισμού απέκτησε και νέα σημασία και σημαίνει τον ακόλουθο του Θεού, και μεταφορικά και το σύμβολο του καλού. Με την τελευταία αυτή σημασία η λέξη χρησιμοποιείται στο επώνυμο Αγγελόπουλος.

2. Το συνδεδειγμένο φωνήεν ο (όμικρον) αναπτύσσεται μεταξύ της ριζικής λέξης (α' συνθετικό) και του επωνυμικού μορφήματος - παραγωγικής κατάληξης -πουλος.

3. Η λατινική λέξη *pullus* στην ελληνική γλώσσα, όπως έχουμε ήδη γράψει στην εισαγωγή, έλαβε τη μορφή -πουλ(λ)ος και κατέστη η κύρια παραγωγική κατάληξη των οικογενειακών ονομάτων στην Πελοπόννησο.

Αλλά επώνυμα που έχουν την ίδια ρίζα με το Αγγελόπουλος, διαφοροποιούνται όμως ως προς την κατάληξη, είναι τα: Αγγελής, Αγγελάκος, Αγγελάκης, Αγγελέτος, Αγγελινάρας, Αγγελίνας, Αγγελίτζης Αγγελίτσας, Αγγέλογλου, Αγγελούσης, Αγγέλου κ.ά.

Ο γενάρχης της οικογένειας (Περικλής) ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δασοχώρι (Λυκουρέση) στις αρχές του εικοστού αιώνα.

Μέλη της οικογένειας έχουν μεταναστεύσει στην Αυστραλία.

Αδαμόπουλος: Πατρωνυμικό επώνυμο, συγκείμενο από 1) το όνομα Αδάμ, 2) το συνδετικό φωνήεν ο (όμικρον) και 3) τη λατινική λέξη *puillus-i* = πώλος, νεοσσός, γιος και συνεκδοχικώς απόγονος.

1. Το όνομα Αδάμ είναι η ελληνική απόδοση του εβραϊκού ονόματος *Adham* = άνθρωπος (χωματένιος). Η ρίζα είναι ίδια με τη λέξη *adhama* = χώρα.

2. Η λατινική λέξη *puillus* στην ελληνική γλώσσα, όπως ήδη γράψαμε στην εισαγωγή, έλαβε την μορφή -πουλ(λ)ος και κατέστη η κύρια παραγωγική κατάληξη (επωνυμικό μόρφημα) των οικογενειακών ονομάτων κυρίως στην Πελοπόννησο.

3. Το συνδετικό φωνήεν ο (όμικρον) αναπτύσσεται, όταν η ριζική λέξη (α συνθετικό) λήγει σε σύμφωνο, οπότε η κατάληξη -πουλος λαμβάνει τη μορφή -όπουλος.

Άλλα επώνυμα που έχουν την ίδια ρίζα με το Αδαμόπουλος, αλλά διαφοροποιούνται ως προς το καταληκτικό μόρφημα, είναι τα: Αδάμης, Αδαμάκης, Αδαμάκος, Αδαμίδης, Αδάμος κ.ά.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν πέντε κλάδοι οικογενειών που φέρουν το επώνυμο του Αδαμόπουλου και οι οποίοι δεν σχετίζονται μεταξύ τους:

Κλάδος προερχόμενος από

- 1) τη Μαρίνα του Δήμου Είρας (Τάσης, Σπύρος)
- 2) του Σκληρού (Ασημάκης κ.ά.)
- 3) το Νιοχώρι (Γεώργιος του Παναγιώτου)
- 4) Κλάδος γηγενής (Πέτρος κ.ά.) και

5) Κλάδος προερχόμενος από τη Γαράντζα, με ενδιάμεση διαμονή στο Βράχο (Βασίλειος, Παναγιώτης, Αναστάσιος, Αγγελής, Ηλίας-Χρήστος).

Ο τελευταίος αυτός κλάδος, που ξεκίνησε από την Γαράντζα, διέμεινε για ένα διάστημα στο Βράχο και εγκαταστάθηκε τελικά στο Διαβολίτσι. Το όνομά του (επώνυμο) έλαβε από το γιο του Αθανασίου Κολομβάκου, που είχε βαπτιστικό όνομα Αδάμ. Ο Αθανάσιος Κολομβάκος ή Κουλουμπάκος, ή Κουλουμπάκης είχε έλθει στη Γαράντζα προεπαναστατικά από χωριό της Μάνης (ίσως το Μαυροβούνι), μαζί με την αδελφή του Ελένη, αφού εξετέλεσε εκεί δύο Τούρκους χωροφύλακες, που εκτελούσαν εντολή του Αγά των Αρφαρών για προσαγωγή της Ελένης σ' αυτόν, ώστε να ενταχθεί αυτή στο χαρέμι του. Στη Γαράντζα ο Κολομβάκος άλλαξε το όνομά του σε Κολομπουρνάς και απέκτησε οικογένεια με τέσσερα παιδιά. Την αδελφή του Ελένη την πάντρεψε στη Δημητσάνα. Με την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης εντάχθηκε στο Απόσπασμα του Μητροπέτροβα και έφτασε στο βαθμό του εκατοντάρχου (λοχαγού). Το 1828, όταν ο Ι. Καποδίστριας επέβαλε

δια νόμου όλοι οι Έλληνες να καταγραφούν σε Μητρώα με επίθετο της αρέσκειάς τους, τα παιδιά του Αθανάσιου Κολομπουρνά καταγράφηκαν ως ακολούθως: Ο μεγαλύτερος γιος κράτησε το επίθετο Κολομπουρνάς, που αργότερα έγινε Κολομπυρνάς, και ακόμη μεταγενέστερα Καλοβυρνάς. Ο γιος με το όνομα Παναγιωτάκης καταγράφηκε ως Μαγκλάρας, που ήταν το παρατσούκλι του λόγω ύψους. Ο τρίτος επέλεξε την επαγγελματική του ενασχόληση και καταγράφηκε ως Μπαλντουμάς. Ο γιος με το όνομα Αδάμ καταχωρίστηκε ως Αδαμόπουλος¹, κατά τη διαδεδομένη τάση της εποχής εκείνης να χρησιμοποιείται σε μεγάλη έκταση η παραγωγική κατάληξη -πούλος.

Ο γιος τού Αδάμ Αδαμόπουλου, που είχε το βαφτιστικό όνομα Σπήλιος, καταγράφηκε στα Μητρώα Αρρένων Διαβολιτσίου το έτος 1832 και είναι ο πρώτος καταγεγραμμένος κάτοικος Διαβολιτσίου.

Αθανασόπουλος: Πατρωνυμικό, από 1) βαφτιστικό στη μορφή Αθανάσ-ης και 2) παραγωγική κατάληξη (επωνυμικό μόρφημα) -όπουλος.

Αθανασόπουλος = Ο γιος (ή απόγονος) τού Αθανασίου.

Το όνομα Αθανάσιος είναι μεταγενέστερο (μεταχριστιανικό) και παράγεται από το επίθετο αθάνατος, κατά την εξής σειρά: αθάνατος αθανάτιος \Αθανάσιος.

(Το τ της συλλαβής τι, στα αρχαία μετά από φωνήεν, μετατρέπεται κατά κανόνα σε σ, π.χ. πλούτος πλούτιος πλούσιος). Συνήθης τύπος του ονόματος Αθανάσιος είναι το Θανάσης. Χαϊδευτικά του ονόματος: Σάκης, Θάνος, Σούλης, Άκης κ.ά.

Επώνυμα παραλλάσσοντα κατά την μορφή είναι: Αθανασίου, Αθανασιάδης, Αθανασούλης, Αθανασάκης, Νασιόπουλος, Θανόπουλος κ.ά.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν τρεις κλάδοι οικογενειών με το επώνυμο Αθανασόπουλοι: Ο ένας κλάδος μετοίκησε στο Διαβολίτσι από το Παραπούγκι και έχει το παρεπώνυμο Γκούμας. Προέρχεται από τον Γκούμα Αθανασόπουλο, που ζούσε στο Παραπούγκι κατά τον 19^ο αιώνα. Αυτός καταγόταν από τον Παναγιώτη Αθανασόπουλο, που είχε εγκατασταθεί στο Παραπούγκι ευθύς μετά την ίδρυση του Νεοελληνικού Κράτους, προερχόμενος από το Κούβελα. Από τα παιδιά του, που είχαν τα ονόματα Θανάσης, Αντώνης και Νικολός, δημιουργήθηκαν στο Παραπούγκι τα επώνυμα Αθανασόπουλος, Αντωνόπουλος και Νικολόπουλος.

¹. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Θεοδώρου Λ. Μαγκλάρα, Οι ρίζες μου, Αθήνα 1997.

Ένας δεύτερος κλάδος έχει το παρόνομα Κανίκης. Ο Αναστάσιος Αθανασόπουλος του Νικολάου καταγράφεται στα Μητρώα Αρρένων Διαβολιτσίου και με τα δύο επώνυμα, δηλ. Κανίκης – Αθανασόπουλος. Και ο κλάδος αυτός πιθανολογείται ότι μετοίκησε στο Διαβολίτσι από το Παραπούγκι. Και όπως ήδη εγράφη, όλοι οι Αναθασόπουλοι του Παραπουγκίου προέρχονται από τον Παναγιώτη Αθανασόπουλο, αγωνιστή του 1821. Ο νεότερος τρίτος κλάδος ήλθε στο Διαβολίτσι από το Μαντζάρι. Μέλη του είναι οι φερώνυμοι εκπαιδευτικοί στο Διαβολίτσι, παιδιά του γενάρχη Σπυρίδωνος.

Ο κλάδος που έγινε γνωστός με το παρωνύμιο Γκούμας, (είναι αρβανίτικη απόδοση του ονόματος Γιακουμής), έχει όνομα που προέρχεται από το ιταλικό Jacomo = Ιακώβ. (Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Βυζαντινά Χρονικά 2, 1895, σ. 73).

Εξελληνισμένη μορφή του ονόματος Γκούμας είναι το όνομα Κούμας, που, ως γνωστόν, το έφερε ο διδάσκαλος του Γένους Κων/τίνας Κούμας.

Αλεβίζος: Από 1) ιταλικό βαφτιστικό όνομα Alvizo και Alevizo (και Aloiso), που είναι υποκοριστικό του Lodovico (Λουδοβίκου) και 2) κλιτική κατάληξη -ς. Το όνομα δηλαδή στην αρχική του μορφή ήταν βαφτιστικό και στη συνέχεια κατέστη επώνυμο. Ως βαφτιστικό το συναντάμε στην περίπτωση π.χ. του Αλεβίζου Καποδίστρια, που ήλθε στην Ελλάδα από τη Δαλματία. Τη μετάπτωση του βαφτιστικού ονόματος σε επώνυμο συναντάμε και σε άλλα επώνυμα στο Διαβολίτσι (Κόλλιας, Στάικος, Γαλάνης κ.ά.).

Το επώνυμο Αλεβίζος απαντάται και στις μορφές Αλεβίζης, Αλεβιζόπουλος, Αλεβιζάτος, Αλεβιζάκος κ.ά.

Τόπος καταγωγής των οικογενειών του Διαβολιτσίου είναι η Άνω Μέλπεια (Γαράντζα). Ενδιαμέσως έμειναν στα Τσουρέκια και Αγίους Θεοδώρους.

Ήδη από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, κλάδος της οικογένειας είχε εγκατασταθεί στο Διαβολίτσι.

Στα χρόνια της εθνεγερσίας είχε διακριθεί στη Γαράντζα ως αγωνιστής του 1821 ο Θεόδωρος Αλεβίζος.

Ένας Νικόλαος Αλεβίζος υπήρξε σημαιοφόρος του στρατηγού Κων/τίνου Μπούρα από τους Κωνσταντίνους. Με το επώνυμο Αλεβίζος υπάρχουν αγωνιστές του 1821 και στο Μελιγαλά (Θεόδωρος και Καλόγερος) και άλλου. Γενικά το επώνυμο Αλεβίζος ήταν κατά τον 19^ο αιώνα διαδεδομένο στη Μεσσηνία: Ηλίας στο Ζευγολατιό, Καλόγερος στου Κατσαρού και Σιδηρόκαστρο, Μάρκος στην Ανδρούσα κ.ά. Αρχική κοιτίδα του ονόματος θεωρείται η Βενετία.

Αλεξανδρόπουλος: Πατρωνυμικό, από το βαφτιστικό Αλέξανδρο-ς και επωνυμικό μόρφημα -πουλος.

Αλεξανδρόπουλος = Ο γιος (απόγονος) του Αλεξάνδρου.

Το όνομα Αλέξανδρος είναι αρχαίο Ελληνικό (απαντά στα Μυκηναϊκά και είναι μεταφορικό σύνθετο από το ρήμα ἀλέξω + ἀνήρ (άνδρός) = Αυτός που προστατεύει τους ανθρώπους. Η λέξη ἀνήρ έχει την αρχέγονη σημασία της = ὄνθρωπος

(πρβλ. Ζεύς πατήρ ἀνδρῶν (= ἀνθρώπων) τε καί θεῶν).

Το όνομα Αλέξανδρος είναι συχνό στην αρχαία ελληνική γραμματεία: Δύο πρόσωπα της ελληνικής μυθολογίας έφεραν το όνομα: Ένας γιος του Ευρυσθέα και ο Πάρις της Τροίας, ως δεύτερο προσωνύμιο. Στους ιστορικούς χρόνους πρώτος αναφέρεται ο Μακεδόνας βασιλιάς Αλέξανδρος Α (498-454 π.Χ.), ο αποκαλούμενος Φιλέλλην.

Η οικογένεια Αλεξανδρόπουλου προέρχεται από την Άνω Μέλπεια (Γαράντζα), όπου είχαν διακριθεί ως αγωνιστές της Εθνεγερσίας ο Αγγελής και ο Ηλίας Αλεξανδρόπουλος, που θεωρούνται απόγονοι του Κων/νου Κεφαλόγιωργα, ο οποίος είχε καταφύγει στη Γαράντζα, προερχόμενος από τη Μικρά Ασία. Οι Αλεξανδρόπουλοι στο Διαβολίτσι ήρθαν από το Βράχο, όπου είχε μετοικήσει ένας κλάδος της οικογένειας.

Το όνομα Αλεξανδρόπουλοι είχαν και οι μετέπειτα ονομασθέντες Παπουτσήδες.

Γενικά, το επώνυμο Αλεξανδρόπουλος είναι πολύ διαδεδομένο στην Πελοπόννησο, όπως έδρασαν 38 διακεκριμένοι αγωνιστές της Εθνεγερσίας του 1821.

Αλεξόπουλος: Πατρωνυμικό, από το βαφτιστικό Αλέξ-ης + όπουλος.

Αλεξόπουλος = Ο γιος (απόγονος) του Αλέξη.

Το όνομα Αλέξης είναι δημώδης τύπος του βυζαντινού Αλέξιος. Το Αλέξιος είναι συντομευμένος τύπος του ονόματος Αλέξανδρος.

Ένας Αλεξόπουλος Νικόλαος υπήρξε σχολάρχης στο Ελ- ληνικό Σχολείο του Διαβολιτσίου κατά το τέλος του 19^{ου} αιώνα.

Ένας κλάδος του επωνύμου Αλεξόπουλος έγινε γνωστός περισσότερο με το παρωνύμιο Τερζής, που προέρχεται από τη λέξη terzi (τ.) = ράπτης.

Του επωνύμου Τερζής υπάρχουν πολλές παραλλαγές, όπως Τερζάκης, Τερζόπουλος, Τερζόγλου, Τερζίδης κ.ά.

Άλλος κλάδος του επωνύμου Αλεξόπουλος έγινε περισσότερο γνωστός με το παρεπώνυμο Γάτσος. Το όνομα αυτό είναι χαϊδευτικός τύπος του βαφτιστικού ονόματος Γεωργάκος/Γιώργος. Σε άλλα μέρη έχει τη μορφή Γάκος.

Το επώνυμο Αλεξόπουλος είναι πολύ διαδεδομένο στην Πελοπόννησο. Οι καταγεγραμμένοι αγωνιστές του 1821 με το επώνυμο αυτό ανέρχονται σε 31.

Στο Διαβολίτσι στρατεύθηκαν στον Αγώνα της Εθνεγερσίας τρεις τουλάχιστον Αλεξόπουλοι, οι: Αλέξιος, Δημήτριος και Παναγιώτης.

Αλευράς: Επαγγελματικό, από τη λέξη αλεύρι και την παραγωγική κατάληξη -ας των επαγγελματικών επωνύμων.

Αλευράς = Ο ασχολούμενος με αλεύρια, ο αλευροποιός.

Τα επαγγελματικά οικογενειακά ονόματα σε -ας ήταν πολύ διαδεδομένα ήδη από τη βυζαντινή εποχή. Τέτοια π.χ. είναι τα: Μεταξάς, Κρεμμυδάς, Σκουφάς, Τσαρουχάς, Σαμαράς, Βαρελάς, Λαδάς, Κανατάς, Ζωναράς, Λαχανάς, Προβατάς, Τυράς κ.ά.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας Αλευρά ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δεσύλλα.

Στα χρόνια της εθνεγερσίας στο Δεσύλλα είχε διακριθεί ως αγωνιστής του 1821 ο Πανάγος Αλευράς, ηγούμενος σώματος 50 ανδρών.

Αναγνωστόπουλος: Πατρωνυμικό, από το Αναγνώστ-ης + όπουλος.

Αναγνώστης = Ο αναγιγνώσκων κείμενα. Εκκλησιαστικό αξίωμα που κρυσταλλώθηκε σε οικογενειακό όνομα. Άλλα τέτοια ονόματα: Πρωτοψάλτης, Οικονόμος, Έξαρχος, Σακελλάριος, Λογοθέτης, Πρωτονοτάριος κ.ά. Οι πλείστοι των τιτλούχων αυτών έλαβαν την ονομασία τους στα βυζαντινά χρόνια.

Στο Διαβολίτσι οι Αναγνωστόπουλοι είναι κλάδος της μεγάλης οικογένειας των Κατσούρηδων. Μέχρι τα νεότερα χρόνια οι Αναγνωστόπουλοι αποκαλούνταν από τον κόσμο και Κατσούρηδες. Ο Πάτροκλος Αναγνωστόπουλος του Φωτίου καταγράφεται στα Μητρώα Αρρένων Διαβολιτισίου και με τα δύο επώνυμα, δηλ. Κατσούρης-Αναγνωστόπουλος. Λογικό είναι να δεχτούμε ότι έλαβαν το όνομά τους από τον Αναγνώστη Κατσούρη, που διακρίθηκε ως αγωνιστής του 1821 και διετέλεσε πρώτος δήμαρχος της Ανδανίας (1835).

Αναστασόπουλος: Πατρωνυμικό, από Αναστάσ-ης + όπουλος.

Αναστάσης Αναστάσιος = Ο έχων σχέση με την Ανάσταση.

Ονόματα χριστιανικών εορτών συνήθως ελάμβαναν όσοι είχαν γεννηθεί τη συγκεκριμένη εορτή. Στη συνέχεια η οικογενειακή παράδοση αναπαρήγαγε το όνομα, χωρίς να υπάρχει κάποιος συσχετισμός προς την εορτή.

Ένας από τους γενάρχες των οικογενειών στο Διαβολίτσι με το επώνυμο του Αναστασόπουλου θεωρείται ο Γεώργιος Αναστασόπουλος, που ζούσε στα χρόνια της Εθνεγερσίας και απέκτησε πολυμελή οικογένεια (Χαράλαμπος, Δημήτριος, Χριστόφιλος, Παναγιώτης, Σπυρίδων κ.ά.).

Ένα νεότερο μέλος της ευρύτερης οικογένειας, ο Δημήτριος Αναστασόπουλος, διετέλεσε πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτίου.

Ανδριόπουλος: Πατρωνυμικό, από Ανδρέ-ας + όπουλος.

Ανδρεόπουλος Ανδριόπουλος (ουρανικοποίηση).

Το όνομα Ανδρέας είναι αρχαίο προσωνύμιο, παραγόμενο εκ του ἀνήρ-άνδρως, και δηλώνει τον ανδρικό, τον αρρενωπό χαρακτήρα.

Το όνομα εμφανίζεται από τον 3^ο π.Χ. αιώνα: Ανδρέας ο Καρύστιος, ιατρός του Πτολεμαίου Δ, έδρασε το δεύτερο μισό του 3^{ου} π.Χ. αιώνα· Ανδρέας Πανορμίτης ιστορικός της ίδιας εποχής· Ανδρέας Αργείος γλύπτης του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, κ.ά.

Οικογένειες με το επώνυμο του Ανδριόπουλου υπήρχαν στο Διαβολίτσι κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Ένας απ' αυτούς, ο Κων/τίνος του Ανδρέα, έχει αλλάξει το επώνυμό του σε Ανεστόπουλο. Στα νεότερα χρόνια στο Διαβολίτσι υπάρχει οικογένεια Αποστόλου Ανδριόπουλου, ο οποίος προήρχετο από το Κεντρικό. Ο Απόστολος Ανδριόπουλος είναι ένας από τους 18 που εξετέλεσαν οι Γερμανοί, μετά το γνωστό μπλόκο στο Διαβολίτσι (4/11/1943). Ανδριόπουλοι υπάρχουν και στο Παραπούγκι και προέρχονται από το Κράμποβο της Αρκαδίας.

Αντωνάκοπουλος: Πατρωνυμικό, από Αντωνάκ-ης + όπουλος.

Αντωνάκης: υποκοριστικό του Αντώνιος, που προέρχεται από το λατινικό Antonius. Το τελευταίο είναι ίσως ετρουσκικής αρχής.

Τα υποκοριστικά ονόματα, ακόμη και για ενηλίκους, ήταν διαδεδομένα κατά τους χρόνους της εθνεγερσίας. Ο Κολοκοτρώνης για τους συμπολεμιστές του ήταν Θεοδωράκης.

Οι Αντωνάκοπουλοι στο Διαβολίτσι έγιναν γνωστοί περισσότερο με τα παρεπώνυμα Δημάκης και Μπιτσιλίας.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας φέρεται να έχει έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή της Ολυμπίας.

Αντωνόπουλος: Πατρωνυμικό, από Αντών-ης + όπουλος.

Το όνομα Αντώνιος εμφανίζεται στα κείμενα από τον πρώτο προχριστιανικό αιώνα: Μάρκος Αντώνιος, Ρωμαίος στρατιωτικός και πολιτικός (82-30 π.Χ.)· Αντώνιος Μούσας, ιατρός του αυτοκράτορα Αυγούστου (1^{ος} π.Χ. αιώνας)· Αντώνιος Πολέμων, σοφιστής του πρώτου π.Χ. αιώνα, κ.ά.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν δύο κλάδοι οικογενειών με το επώνυμο του Αντωνόπουλου: Ο ένας προέρχεται από το Σούλι και ο άλλος από το Δεσύλλα (Ηλθε στο Διαβολίτσι το 1961).

Αποστολόπουλος: Πατρωνυμικό, από Απόστολο-ς + πουλος.

Απόστολος: Λέξη αρχαία ελληνική παραγομένη από το ρήμα ἀποστέλλω και σημαίνουσα τον απεσταλμένο, τον αγγελιοφόρο.

Η λέξη καθιερώθηκε ως ονομασία των μαθητών του Χριστού.

Ως βαφτιστικό όνομα χρησιμοποιήθηκε μετά τον 17^ο αιώνα.

Συνήθης τύπος: Αποστόλης.

Χαϊδευτικά: Λάκης, Άκης, Τόλης κ.ά.

Άλλες μορφές του επωνύμου: Αποστόλου, Αποστολίδης, Αποστολάκης, Αποστολάτος, Αποστολάρας, Αποστολιάς, Αποστολιάδης κ.ά.π.

Το επώνυμο Αποστολόπουλος δεν υπάρχει σήμερα στο Διαβολίτσι.

Στα νεότερα χρόνια το επώνυμο υπήρχε στην Άνω Μέλπεια, απ' όπου φαίνεται ότι μετοίκησε ο κάτοικος Διαβολιτσίου.

Συγγενική σχέση με τους Αποστολοπουλαίους της Άνω Μέλπειας είχε στο Διαβολίτσι η οικογένεια Περ. Σταυρόπουλου, προερχομένη και αυτή από την Άνω Μέλπεια.

Αραβόσης: Παρωνύμιο, ίσως είναι συνεπτυγμένη μορφή του αραβόσιτος. Πρόκειται δηλαδή για παρωνυμία (παρατσούκλι), από τα αναφερόμενα σε όσπρια ή καρπούς, όπως τα Φασούλας, Πεπολής, Καρύδης, Λεμονής κ.ά.

Άλλη εκδοχή: Ίσως εκ του αράβολος = μοναχικός άνθρωπος.

Κατά την υπάρχουσα παράδοση, ο γενάρχης της οικογένειας Αραβόση είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το Άνω Δώριο (Σουλιμά) κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα, καταγόμενος από τον εκεί ιερέα Δημήτριο Παπατσώρη, γνωστό αγωνιστή του 1821.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα μέλη της οικογένειας, παιδιά του Φωτίου και Παναγιώτη Αραβόση, μετανάστευσαν στις Η.Π.Α. και την Αθήνα και δημιούργησαν απογόνους που υπάρχουν μέχρι σήμερα.

Από τα μέλη της οικογένειας διακρίθηκε ο Γεώργιος Αραβόσης, Γενικός Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαιδεύσεως, που έδρασε κυρίως στη μεσοπολεμική περίοδο του 20^{ου} αιώνα και είχε χώρο ευθύνης του όλη την Πελοπόννησο.

Στο Διαβολίτσι η παλαιότερη οικογένεια Αραβόση διέμενε (ή διέθετε οικόπεδο) στο χώρο που οικοδομήθηκε μεταγενεστέρως ο ναός του Αγίου Παντελεήμονος.

Αργυρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Αργύρ-ης + όπουλος.

Αργυρόπουλος = Ο γιος (ή απόγονος) του Αργύρη.

Αργύρης: Συνήθης τύπος αντί του Αργύριος.

Αργύριος: Από το αρχαίο επίθετο ἀργύριος = ο σχετικός με τον άργυρο, το χρήμα.

Χαϊδευτικό: Ρούλης.

Ομόρριζα επώνυμα: Αργυράκης, Αργυριάδης, Αργυρέας, Αργυρούδης, Αργύρης κ.ά.π.

Η υπάρχουσα οικογένεια στο Διαβολίτσι έχει μετοικήσει προσφάτως από τους Κωνσταντίνους.

Αυγουσιδάκης: Πατρωνυμικό, από Αύγουστος + ίδης + ακης.

Αυγουσιδάκης = Ο γιος του Αυγουστίδη.

Αυγουστίδης: Ο γιος του Αυγούστου.

Αύγουστος: Με ειρωνική διάθεση, ο σεβαστός, από το λατινικό *augustus*.

Το όνομα εξέλιπε στα νεότερα χρόνια.

Βασιλόπουλος: Πατρωνυμικό, από Βασίλ-ης + όπουλος.

Βασιλόπουλος = Ο γιος (ή απόγονος) του Βασίλη).

Βασίλης από το αρχαίο βασιλείος = βασιλικός, μεγαλοπρεπής, άρχοντας.

Το Βασιλείος είναι επίθετο προερχόμενο από το προσηγορικό όνομα βασιλεύς.

Συνήθης τύπος του ονόματος: Βασίλης.

Χαϊδευτικά: Βάσος, Λάκης.

Επώνυμα της ίδιας ρίζας: Βασιλείου, Βασιλικός, Βασιλίτσης, Βασιλαινας, Βασίλογλου κ.ά.π.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν δύο κλάδοι οικογενειών με το επώνυμο Βασιλόπουλοι: Ο ένας ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δασοχώρι και ο άλλος προέρχεται από μετονομασία εξ επιθέτου Τσοροτιώτης.

Βεργής: Προσωνύμιο, από τη λέξη βέργα, που είναι η ιταλική *verga*, προερχομένη από το λατινικό *virga* = ραβδί.

Βεργής = Ο λυγερός.

Το επώνυμο εντάσσεται στα προσωνύμια (χαρακτηρισμούς) που δηλώνουν σωματική ιδιότητα, όπως και τα Λιανός, Λυγερός, Λεβέντης, Ξηρόκωστας, κ.ά.π.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, δρούσε στο Διαβολίτσι ο Πούλος Βεργής. Γιός του ήταν ο Νικόλαος, γεννημένος το έτος 1868.

Βερτσέτης: Πιθανώς από την ιταλική λέξη *versetto* = στιχάκι και αυτό από *verso* = στίχος. Στον τύπο *Versetti* δηλώνει έναν από την οικογένεια των στιχουργών/ποιητών.

Επειδή πιθανολογείται ότι η γραφή του επωνύμου στην αρχική μορφή του είναι *Vercetti* ή *Verceti*, δημιουργούνται κάποια γλωσσολογικά ερωτήματα σχετικά με την προτεινόμενη ετυμολογία. Ρίζα, πάντως, απόλυτα συμβατή με την πρώτη μορφή του επωνύμου, δεν έχει επισημανθεί στη ριζική γλώσσα.

Στην ιταλική γλώσσα τα ονόματα που έχουν τελικό -i ήταν αρχικά γενικές πληθυντικού και δήλωναν «ένας από την οικογένεια», π.χ. Νέγρης από Negri = ένας από τους Μαύρους.

Ο γενάρχης της οικογένειας Φραγκίσκος Ιωσήφ Βερτσέτης, γεννημένος το 1855 στον Ακράγαντα (τότε Girgenti, σήμερα Agrigento) της Σικελίας, ήλθε στην Ελλάδα το 1884, με την σύζυγό του Αγγελική, το γένος Bisacas-Bisti. Εργάστηκε ως επικεφαλής ομάδας εργατών στην κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου Νοτίου Ελλάδος. Κατά τη δεκαετία 1890-1900 εργάστηκε στην κατασκευή του τμήματος Παραδεισιών-Διαβολιτσίου, που ήταν το δυσκολότερο του όλου δικτύου της Πελοποννήσου, με τις πολλές γαλαρίες και τις περίτεχνες γέφυρες. Την περίοδο αυτή διέμενε στο Παραπούγκι, όπου είχε εγκατασταθεί το εργοτάξιο κατασκευής, με 1500 περίπου εργάτες. Μετά την αποπεράτωση του έργου (1900), ανέλαβε τη συντήρηση του τμήματος, όντας επικεφαλής ομάδας συντηρητών. Το 1920 διέμενε στο Κούρταγα (Κεντρικό). Ακολούθως, εγκαταστάθηκε στο Διαβολίτσι, διαμένοντας αρχικά σε νοικιασμένο σπίτι (στα Δυτικά του Διαβολιτσίου) και από το 1924 σε ιδιόκτητη οικία, που σήμερα έχει περιέλθει στα εγγόνια του. Απέκτησε τετραμελή οικογένεια (Σωτήριος, Βασίλειος, Μαρία, Αικατερίνη) και πέθανε στο Διαβολίτσι το 1950. Ο εγγονός του Κων/τίνος Βερτσέτης διετέλεσε Λυκειάρχης Διαβολιτσίου επί μια δεκαετία (1982-1991).

Βλαχονικολός: Χαλαρό σύνθετο: ο Νικολός ο Βλάχος.

Το επώνυμο σύγκεται από βαφτιστικό όνομα και επίθετο που το χαρακτηρίζει, όπως π.χ. και τα Αραπογιάννης, Αλουπογιάννης, Μαυρονικόλας, Κοντογιώργης κ.ά.π.

Συγγενή προς αυτά είναι τα επώνυμα που αποτελούνται από λέξη που δηλώνει μέρος του σώματος και επίθετο που το χαρακτηρίζει, όπως π.χ. τα Ασημομύτης, Κουτσομύτης, Κοντολαίμης, Κουκουλομάτης, Κοτσαύτης, Μαυροκέφαλος κ.ά.π.

Ο δημιουργός της οικογένειας φέρεται να έχει μετοικήσει στο Διαβολίτσι από χωριό της μεσσηνιακής Ολυμπίας (του Δήμου Είρας).

Βουγιούκας: Παρωνύμιο, εξελληνισμένος τύπος από αρχικό Μπουγιούκας.

Το επώνυμο προέρχεται από τη λέξη büyük (τ.) = μεγαλόσωμος.

Ο φωνητικός εξελληνισμός έγινε κυρίως το δέκατο ένατο αιώνα, από θέληση να εξαλειφθούν προφορές που ήταν ασύμβατες με την αρχαία ελληνική γλώσσα (το b έγινε β, το d έγινε δ, το g έγινε γ, κ.ά.).

Έτσι ένας μπακάλης έγινε Βακάλης Βακαλόπουλος, ο μπογιαντζής Βογιαντζής, ο Μπουντούρης Βουδούρης, ο Ντόβας Δόβας κ.ά.

Η οικογένεια Βουγιούκα στα νεότερα χρόνια μετεγκατεστάθη στην Καλαμάτα.

Βουρλάκος: Από Μπουρλάκος, κατόπιν φωνητικού εξελληνισμού, που έγινε κατά τον 19^ο αιώνα.

Μπουρλάκος: Παρωνύμιο, από ιταλ. buria (= φάρσα) + άκος.

Μπουρλάκος: Ο φαρσαδόρος, το πειραχτήρι.

Το επώνυμο δηλώνει ιδιότητα ψυχική και πνευματική.

Ο γενάρχης της οικογένειας, σχολάρχης στο Διαβολίτσι, προήρχετο από τη Μικρομάνη της Καλαμάτας.

Η κόρη του Μαρία υπήρξε δασκάλα των παιδικών μας χρόνων. Άλλα τέκνα του ήσαν οι Γεώργιος, Λέανδρος και Αριστείδης.

Για τους φωνητικούς εξελληνισμούς βλέπε το προηγούμενο επώνυμο.

Βουρνάς: Παρωνύμιο, από τη λέξη buρνaz (τ.) = ο έχων μεγάλη μύτη. Πρόκειται για παρατσούκλι από ιδιότητα σωματική και πιο συγκεκριμένα από μέρος του σώματος, όπως τα Πλάτων, Παλαμάς, Κεφάλας, Αυτιάς, Χειλάς, Γαλαμάς, Δοντάς, Γονατάς, Φρυδάς, κ.ά.

Το Βουρνάς είναι εξελληνισμένος τύπος του Μπουρνάς.

Η τουρκ. λέξη buρνaz με ελληνική παραγωγική κατάληξη ος μας δίνει επώνυμο Μπουρνάζος Βουρνάζος (πρβλ. τοπωνύμιο Μπουρνάζι).

Η οικογένεια Βουρνά μετοίκησε στο Διαβολίτσι από το Δασοχώρι (Λυκούρεσι) κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα.

Ένα μέλος της ευρύτερης οικογένειας Βουρνά, η Αθανασία Βουρνά, διετέλεσε για ένα χρονικό διάστημα Λυκειάρχης στο Διαβολίτσι.

Γαλανόπουλος: Πατρωνυμικό, από το Γαλάν-ης + όπουλος.

Γαλανόπουλος = Ο γιος του Γαλάνη.

Γαλάνης: Ο έχων γαλανούς οφθαλμούς.

Πρόκειται για παρωνυμία από σωματική ιδιότητα, και πιο συγκεκριμένα από ονόματα χρωμάτων, όπως τα Μαύρος, Κοκκίνης, Πράσινος, Κανέλης, Καράς κ.ά.

Οι δύο οικογένειες με το επώνυμο αυτό, και το προσωνύμιο Πλατάκοι, έχουν μακρινό πρόγονό τους τον Τζαβέλα, ο οποίος ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δραγώγιο (τότε Δραγώι) της ορεινής Ολυμπίας (του δήμου Ανδρίτσαινας) κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Η οικογένεια Τζαβέλα, με γενάρχη τον Θανάση Τζαβέλα, δρούσε στο Δραγώγιο από τον 17^ο αιώνα. Από εκεί διεσπάρη στην Πελοπόννησο και την

Ήπειρο, όταν τα πέντε παιδιά της εξετέλεσαν το 1755 τον αγά της Παύλιτσας (σημ. Φιγαλεία) για λόγους ηθικής προσβολής.

(Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Γιάννη Φλιασίου, Πελοποννησιακή Πρωτοχρονιά 1960, Οι Τζαβελλαίοι του Μοριά, σσ. 258 - 259 και Αγησ. Τσέλαλη, Πλαπούτας, Αθήνα 1962, σσ. 36-37).

Από τον γενάρχη Τζαβέλα κατάγονται και οι οικογένειες Γιαννακόπουλου, Παπαδόγιαννη, Παπαμιχαλόπουλου και Σπηλιόπουλου, για τις οποίες θα γίνει λόγος στα επόμενα.

(Τζαβέλα = ουσία καθαρισμού ρούχων).

Ας σημειωθεί ότι οικογένεια Τζαβέλα υπάρχει στο Δραγώγιο και κατά τη σύγχρονη εποχή.

Γαρούφης: Μητρωνυμικό, ο γιος της Γαρούφως.

Το όνομα Γαρούφω είναι δημώδης τύπος της Γαρυφαλλιάς.

Μητρωνυμικά λέγονται τα επώνυμα που σχηματίζονται από το βαφτιστικό της μητέρα ή τη γνωστή επίκλησή της, όπως π.χ. τα Γαρουφαλιάς, Παπαδιάς, Σοφούλης, Παγώνης, Σμαραγδής, Μήτσαινας, Νίκαινας, Γιαννάκαινας, Πέτροβας κ.ά.

Ο πρώτος κάτοικος του Διαβολιτσίου με το επώνυμο αυτό καταγόταν από την περιοχή των Ιωαννίνων, η οποία κατά τον χρόνο της εγκατάστασής του στο Διαβολίτσι ήταν υπό τουρκική κατοχή (πριν το 1912).

Στο Διαβολίτσι ήλθε, ακολουθήσας τον Διαβολιτσαίο φίλο του Αναστασόπουλο. Στο Διαβολίτσι παντρεύθηκε την κόρη του καθαιρεμένου ιερέα Παπαχριστόπουλου και απέκτησε οικογένεια.

Η οικογένεια διέμενε σε σπίτι απέναντι από του Παπαντωνόπουλου (εκκλησία Μεταμορφώσεως του Σωτήρος).

Γεωργακάς: Από Γεωργάκ-ης + κατάληξη -άς.

Γεωργάκης: Υποκοριστικό του Γεώργιος. Το όνομα Γεώργιος προέρχεται από αρχαίο προσηγορικό όνομα γεωργός = καλλιεργητής γης. Μεγάλη διάδοση είχε το βαφτιστικό όνομα κατά τον 4^ο μ.Χ. αιώνα. Κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους το όνομα διαδόθηκε σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Συνηθέστερος τύπος του ονόματος Γεώργιος είναι το Γιώργος.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Γεωργακόπουλος, Γεωργακάκης, Γεωργακέας κ.ά.

Ο γενάρχης της οικογένειας (Αλέξης) ήλθε στο Διαβολίτσι από το χωριό Σίρτζι (Σύρριζο) στα μέσα της δεύτερης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα.

Κοιτίδα γενικά των Γεωργακάδων θεωρείται η περιοχή Σιδηροκάστρου Τριφυλίας. Διακεκριμένο μέλος της ευρύτερης οικογένειας υπήρξε ο γλωσσολόγος Δημ. Γεωργακάς.

Γεωργακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Γεωργάκ-ης + όπουλος.

Γεωργακόπουλος = Ο γιος του Γεωργάκη.

Για το Γεωργάκης Γεώργιος βλέπε προηγούμενο επώνυμο.

Στο Διαβολίτσι ο γενάρχης του ονόματος Κώστας Γεωργακόπουλος, ήταν εγγονός του Κωσταντή Πέτροβα από την Άνω Μέλπεια (Γαράντζα), που είχε το παρωνύμιο Μπιστόλας, το οποίο κληροδότησε στους απογόνους του.

Το επώνυμο Γεωργακόπουλος οφείλεται στον Γεωργάκη Πέτροβα, γιο του Θανάση Πέτροβα, που ήταν αδελφός του Μήτρου Πέτροβα.

Γεωργόπουλος: Πατρωνυμικό, από Γεώργο-ς + πουλος.

Γεωργόπουλος = Ο γιος του Γεώργου/Γεωργίου.

Γεώργος (και Γιώργος): Συνηθέστερος τύπος αντί του Γεώργιος.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Γεωργίου, Γεωργάκης, Γεωργάκος, Γεωργαλάς, Γεωργαράς, Γεωργαντάς, Γεωργούλης, Γεωργούτζος κ.ά.π.

Ένας κλάδος της οικογένειας Γεωργόπουλου ήλθε στο Διαβολίτσι από το χωριό Κόκλα. Άλλος κλάδος είναι του Γεωργίου Γεωργιόπουλου (Αρφάνη), που ήλθε στο Διαβολίτσι από το Παραπούγκι. Παντρεύθηκε κόρη του Παπαγιώργη Δαλκαφούκη και υπήρξε έμπορος ξυλείας και αλεύρων. Προηγούμενος είχε αναπτύξει εμπορική δραστηριότητα στην Καλαμάτα. Ένας τρίτος κλάδος ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Αγίου Θεοδώρους.

Γιαλαμάς: Παρωνύμιο, από τη λέξη galama (τ.) = ξεφλούδισμα, εξάνθημα, ραγάδα των χειλέων.

Γιαλαμάς = Ο έχων χείλια ξεφλουδισμένα, με ραγάδες.

Το παρωνύμιο δείχνει ιδιότητα σωματική και, πιο συγκεκριμένα, ιδιότητα μέρους του σώματος, κατά τα Πλάτων, Παλαμάς, Δοντάς, Μυταράς, Χειλάς, Αυτιάς κ.ά.

Πρώτος Γιαλαμάς που μετοίκησε στο Διαβολίτσι στις αρχές της δεκαετίας του 1950 ήταν ο Μένης, αρχιφύλακας της Αγροφυλακής. Ο δημιουργός της υπάρχουσας σήμερα οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τον Βράχο στο τέλος της δεκαετίας του 1950. Αρχική όμως κοιτίδα της οικογένειας είναι η Άνω Μέλπεια (Γαράντζα).

Γενάρχης των οικογενειών Γιαλαμά φέρεται ο Δήμος Γιαλαμάς, ο οποίος, κατά την προφορική παράδοση, είχε καταφύγει στη Γαράντζα κατά την έναρξη της Β Τουρκοκρατίας (1715), προερχόμενος από την Κόρινθο, η οποία, ως γνωστόν, είχε συμμαχήσει με τους ατυχήσαντες Ενετούς.

Στα χρόνια της εθνεγερσίας στη Γαράντζα είχαν διακριθεί ως αγωνιστές του 1821 κυρίως ο Θεόδωρος και ο Αθανάσιος Γιαλαμάς. Στην εποχή μας διακεκριμένος υπήρξε ο θεατρικός συγγραφέας Ασημάκης Γιαλαμάς.

Γιαμαρέλης: Παρωνύμιο πιθ. από τη λέξη *gamri* (τ.) = κυρτός. Γιαμαρέλης = Ο άνθρωπος που έχει καμπούρα.

Το επώνυμο εντάσσεται στα παρωνύμια που εκφράζουν σωματικές ιδιότητες, όπως π.χ. και τα Ζερβός, Βεργής (λυγερός), Ξηρός, Κοντός, Κοκκαλιάρης, Καμπούρης κ.ά.π.

Η οικογένεια εξέλιπε στα νεότερα χρόνια.

Γιαννακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Γιαννάκ-ης + όπουλος. Γιαννακόπουλος = Ο γιος του Γιαννάκη Γιάννη Ιωάννη.

Το όνομα Ιωάννης είναι ελληνικός τύπος του εβραϊκού *Jokha-nan* = ο Κύριος είναι ελεήμων. Το όνομα επικράτησε στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Διαδόθηκε και στις ευρωπαϊκές γλώσσες κατά το Μεσαίωνα.

Το όνομα Γιαννάκης είναι χαϊδευτικό. Άλλα χαϊδευτικά του Ιωάννης: Γιάννος, Γιάγκος, Γιαννιός, Νάκης, Νούλης, Νούτσος, Τζανής, Νάνος κ.ά.

Ομόρριζα επώνυμα: Γιαννακός, Γιαννακέας, Γιαννακουδάκης, Γιαννακούδης, Γιαννακουδόπουλος, Γιαννακούρος, Γιαννακουλάκος, Γιαννακουλάτος, Γιαννακούλης, Γιαννακουλόπουλος, Γιαννακούντζος κ.ά.π.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν τρεις κλάδοι οικογενειών με το επώνυμο Γιαννακόπουλοι: Ο ένας προέρχεται από τον μετανάστη Τζαβέλα (προσωνύμιο Μπεκιάρης), όπως έχομε ήδη γράψει στο επώνυμο Γαλανόπουλος. Ένας δεύτερος με το παρεπώνυμο Μπούτρης έχει έλθει από το Στάσιμο. Τρίτος κλάδος (Γιώργος) είχε έλθει από την περιοχή Φιλιατρών.

Οι παππούδες των οικογενειών Γαλανόπουλου και Γιαννακόπουλου (Μπεκιάρη) ήσαν αδέρφια.

Από τον πρώτο κλάδο στο Διαβολίτσι δραστηριοποιήθηκε, κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου}, ο Γεώργιος Γιαννακόπουλος του Δημητρίου, που δημιούργησε πολυμελή οικογένεια, αποτελούμενη από τους Δημήτρο, Κων/τίνο, Αριστομένη, Φώτιο, Ιωάννη κ.ά.

Γιαννόπουλος: Πατρωνυμικό, από Γιάνν-ης + όπουλος.

Γιαννόπουλος = Ο γιος του Γιάννη.

Το όνομα Γιάννης είναι ο συνήθης (δημώδης) τύπος του Ιωάννης.

Για το Ιωάννης βλέπε το προηγούμενο επώνυμο.

Ομόρριζα επώνυμα: Γιαννούλης, Γιαννίδης, Γιάνναρος, Γιανναράς, Γιανναρέας, Τζοάνος, Τζανέτος, Τζανίδης, κ.ά.

Δύο ονοματοδότες των οικογενειών αυτών ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Καρνάσιο, ενώ ένας τρίτος ονοματοδότης ήλθε από το Βλαχόπουλο της Κάτω Μεσσηνίας (Δήμος Βουφράδος).

Γιολδάσης: Προσωνύμιο, από τη λέξη *goidas* (τ.) = σύντροφος, φίλος, συνάδελφος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα προσωνύμια, δηλαδή χαρακτηρισμούς που γίνονται γενικά δεκτοί.

Άλλα παρόμοια επώνυμα είναι τα: Φίλος, Καρδάσης (αδελφός), Ζαρίφης (κομψός), Ιντζές (λεπτός), Καρτάλης (αετός), Καφαντάρης (επιστήθιος φίλος), Μπουγάς (ταύρος), Ασλάνης (λιοντάρι), κ.ά.

Ο αρχηγέτης της οικογένειας, φιλόλογος καθηγητής, ήλθε στο Διαβολίτσι από το Παλιούρι Καρδίτσας. Το επώνυμο αυτό είχε και παλιά αρματολική οικογένεια της Ευρυτανίας.

Γκάργκουλας: Παρωνύμιο, από αθησαύριστη μεσσηνιακή λέξη «τα γκάργκουλα» = τα μικρόσωμα ιπτάμενα πουλιά.

Η παρωνυμία αποδίδει σωματική ιδιότητα, όπως τούτο συμβαίνει και στα επώνυμα Κουρτέσης, Σκούρτης, Κουτσούκος, Μικρούτσικος, Πατακός (= μικρόσωμος, από αρχαίο πάταικος), κ.ά.

Η ρίζα της λέξης «γκάργκουλο» ίσως μπορεί να συσχετισθεί προς την ιταλική λέξη *gurgule*, και θηλυκό *garguglia*, που δηλώνει την ακροκεράμια διακοσμητική υδρορορή των παραδοσιακών οικημάτων (γαλλιστί *gargouille*).

Ο γενάρχης της οικογένειας Φώτιος Γκάργκουλας ήλθε στο Διαβολίτσι από το Κουτήφαρι Μεσσήνης, και διέπρεψε ως εκπαιδευτικός. Διετέλεσε Λυκειάρχης στο Διαβολίτσι και για μικρό χρονικό διάστημα ανέλαβε υπηρεσιακός Πρόεδρος της κοινότητας.

Γκιουλές: Παρωνύμιο, από τη λέξη *gülle* (τ.) = βλήμα πυροβόλου, οβίδα. Πρόκειται για παρωνυμία που χρησιμοποιείται μεταφορικώς και εντάσσεται στην κατηγορία των πνευματικών και ψυχικών ιδιοτήτων.

Το επώνυμο απαντά και στον τύπο Γκιουλέας και Γκιουλέκας.

Κατά την υπάρχουσα παράδοση, ο πρώτος μετανάστης στο Διαβολίτσι Γκιουλές προήρχετο από το χωριό Βερβίτσα (Πετράλωνα) της περιοχής Φιγαλείας.

Γκότσης: Παρωνύμιο, από τη λέξη *κος* (τ.) που σημαίνει το κριάρι και μεταφορικώς τον παλικαρά. Είναι δηλωτικό ψυχικής ιδιότητας.

Παρόμοια επώνυμα τα: Ασλάνης (λιοντάρι), Μπουγάς (ταύρος), Κουρτίδης (λύκος), Δάνος (μοσχάρι), Δογάνης (γεράκι), Καπλάνης (τρίγρης), Κάτρης (μουλάρι), Καρτάλης (αετός) κ.ά.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Αγίους Θεοδώρους. Εκεί είχαν εγκατασταθεί μέλη της οικογένειας, προερχόμενοι από το Μοναστηράκι και την Άνω Μέλπεια.

Γκρέκας: Πατριδωνυμικό, από το λατινικό *Graecus* = Έλληνας.

Συνήθως το όνομα δινόταν σε ελληνικές οικογένειες που ζούσαν ανάμεσα σε αλβανόφωνο ή βλαχόφωνο πληθυσμό.

Άλλη εκδοχή: Το όνομα προέρχεται από τη σερβική λέξη grčki, που σημαίνει τον έμπορο.

Το όνομα εξέλιπε στα νεότερα χρόνια.

Γραμμένος: Προσωνύμιο, ο ζωγραφιστός, δηλαδή ο όμορφος. Στα δημοτικά τραγούδια: Γραμμένα μάτια, γραμμένα φρύδια.

Παρόμοια επώνυμα: Γλυκός, Βεργής (λυγερός), Λιανός (λεπτός), Καμαρωτός, Λεβέντης, Χαροκόπος, Πέρδικας κ.ά.

Οι ονοματοδοτές των οικογενειών Γραμμένου προέρχονται από την Κάτω Μέλπεια. Αρχική όμως κοιτίδα των Γραμμένων είναι η Αράχοβα της Άνω Μέλπειας.

Γρηγορίου: Πατρωνυμικό, ο γιος του Γρηγόρη Γρηγορίου. Γρηγόριος = Αυτός που γρηγορεί, ο άγρυπνος.

Τα επώνυμα που δημιουργούνται από βαφτιστικά ονόματα, λαμβανόμενα σε γενική πτώση, όπως Νικολάου, Γεωργίου κ.τ.ό., δεν συνηθίζονται στην Πελοπόννησο. Προέρχονται κατά κανόνα από μετοίκηση εκτός Πελοποννήσου.

Στο Διαβολίτσι το επώνυμο έλαβε ο Λουκάς Μαρτσέκης που μετοίκησε από την Πυρσόγιαννη Κονίτσης γύρω στο 1910 και εργάστηκε αρχικώς ως συντηρητής του σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου. Το επώνυμο Γρηγορίου έλαβε με υπόδειξη του ιερέα Γεωργίου Δαλκαφούκη και οφείλεται στον πατέρα του Λουκά Μαρτσέκη που είχε το βαφτιστικό όνομα Γρηγόριος. Το επώνυμο Μαρτσέκης έχει ιταλική ρίζα και υπάρχει και σήμερα στην Κέρκυρα στον τύπο Μαρτζώκης.

Το επώνυμο Μαρτσέκης διετήρησε ο πρώτος γιος της οικογένειας Γεώργιος.

Παιδιά του Λουκά Μαρτσέκη ήσαν οι: Γεώργιος, Δημήτριος, Χρυσάνθη, Κλεοπάτρα, Βασιλική και Αγγελική.

Δαλκαφούκης: Παρωνύμιο από τη λέξη dalkanuk (τ.) = παρατρεχάμενος, δαιμόνιος.

Αρχική μορφή του ονόματος ήταν Νταλκαφούκης και με φωνητικό εξελληνισμό έγινε Δαλκαφούκης, όπως τούτο συμβαίνει και στα: Δελής (Ντελής), Δόβας (Ντόβας), Δούρος (Ντούρος) κ.ά.

Η φωνητική μεταβολή έλαβε χώρα το πρώτο μισό του δέκατου ένατου αιώνα. Το παρωνύμιο δημιουργήθηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Οι δαλκαφούκηδες στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήσαν ένα είδος αστυνομικών, που συνόδευαν ισχυρά πρόσωπα.

Η οικογένεια υπάρχει στο Διαβολίτσι από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Υπάρχει παράδοση ότι αρχική της κοιτίδα είναι η Ήπειρος.

Διακεκριμένο μέλος της οικογένειας, κατά τον 19^ο αιώνα, υπήρξε ο ιερέας Σπυρίδων Δαλκαφούκης, ο οποίος ιεράτευσε στο Διαβολίτσι από το 1821 έως το 1865. Ήταν από τους πλέον εγγραμμάτους της εποχής του.

Σημαντικό ρόλο στη ζωή του Διαβολιτσίου διεδραμάτισε κατά τις τρεις πρώτες δεκατίες του 20^{ου} αιώνα και ο ιερέας Γεώργιος Δαλκαφούκης, ο οποίος δημιούργησε πολυμελή οικογένεια, αποτελούμενη από τους Ιωάννη, Αχιλλέα, Κώστα, Στέφανο, Παναγιώτη, Μελέτη, Μηλίτσα, Φωφώ και Σταυρούλα.

Ένα μέλος της ευρύτερης οικογένειας, ο Φώτιος Δαλκαφούκης, διετέλεσε Πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Δάρας: Παρωνύμιο από τη λέξη *da* (τ.) = λιτόβαρο, τάρα, ζιζάνιο.

Και εδώ φωνητικός εξελληνισμός από Ντάρας σε Δάρας. Ο ελληνικός τύπος μορφοποιήθηκε με κλιτική κατάληξη -ς. Το επώνυμο ξεκίνησε ως παρωνύμιο (παρατσούκλι). Έχει ήδη γραφεί ότι τα πλείστα των παρωνυμίων είχαν περιπαικτική επιδίωξη και δείχνουν πολλάκις ανάλαφρη φιλική οικειότητα.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από το ψάρι.

Δασκαλόπουλος: Πατρωνυμικό, από δάσκαλο-ς + πούλος.

Ο γιος (ή απόγονος) του δασκάλου.

Δάσκαλος είναι αυτός που ασκεί διδασκαλικό έργο ή ο αναγνωρισμένος στην κοινωνία ως πεπαιδευμένος άνθρωπος. Η λέξη δάσκαλος προέρχεται από το διδάσκαλος, με ανομοιωτική αποβολή της αρχικής συλλαβής, όπως μεμαθημένος μαθημένος, δεδιδαγμένος διδαγμένος, σεσωσμένος σωσμένος, πεπαλαιωμένος παλιωμένος κ.τ.ό.

Κατά υπάρχουσα παράδοση, αρχικώς οι πρόγονοι των σημερινών οικογενειών έφεραν το επώνυμο Καλοβυρνάς. Για να τιμηθεί όμως ένας διακεκριμένος δάσκαλος της οικογένειας, τα παιδιά του μετέτρεψαν το επώνυμο σε Δασκαλάκης. Εξ αυτού στη συνέχεια δημιουργήθηκε το επώνυμο Δασκαλόπουλος. Πάντα κατά την παράδοση, ο δάσκαλος αυτός διατηρούσε ένα είδος κρυφού σχολείου στο Αγριλόβουνο, στο χώρο του παλιού ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου.

Για το επώνυμο Καλοβυρνάς βλέπε σχετικό λήμμα.

Ένα μέλος της ευρύτερης οικογένειας, ο Ευστάθιος Δασκαλόπουλος, διετέλεσε τρεις φορές Πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Δέδες: Προσωνύμιο, από τη λέξη *dedé* (τ.) = παππούς, μέγας πατέρας.

Στο ελληνικό επώνυμο έχουμε φωνητικό εξελληνισμό, δηλαδή το d αποδίδεται ως δ. Πληθυντικός του ονόματος είναι Δεδαίοι. Τούτο συμβαίνει διότι τα παροξύτονα οικογενειακά σε -ες έχουν πληθυντικό αριθμό σε -ηδες ή αίοι (Τριανταφυλλίδης, οικογενειακά μας ονόματα, σ. 114). Της ίδιας ρίζας είναι τα ονόματα Δεδόπουλος και Δεδέογλου.

Ο αρχηγέτης της οικογένειας (Γεώργιος) ήλθε στο Διαβολίτσι από το Αμπελάκι της Αρκαδίας και διακρίθηκε ως εκπαιδευτικός. Διετέλεσε επίσης επί μία πενταετία Διευθυντής του Δημ. Σχολείου Διαβολιτσίου.

Ιστορική παρατήρηση: Το όνομα Dedé δίνει στους ιερείς της μία φυλή που φέρει την ονομασία Κυζυλμπάς (= ερυθροκέφαλοι). Η φυλή αυτή της Ασιατικής Τουρκίας διατηρεί ορισμένα χριστιανικά έθιμα, τα οποία όμως έχουν πολλά ειδωλολατρικά στοιχεία. (Βλ. τον Γάλλο Βιτάλ Κινέ, Γεωγραφία της Ασιατικής Τουρκίας, Παρίσι 1894).

Τα χριστιανικά έθιμα της φυλής οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι πληθυσμοί αυτοί έχουν βυζαντινή καταγωγή.

Δήμας: Δημώδης (και υποκοριστική) μορφή του ονόματος Δημήτριος.

Για το όνομα Δημήτριος βλέπε το επώνυμο που ακολουθεί.

Το επώνυμο είναι πατρωνυμικό, εκφερόμενο σε ονομαστική, όπως τα Τάσος, Κωστής, Λουκάς, Κοσμάς, Ζάχος, Αποστόλης κ.ά.π.

Τα πατρωνυμικά σε ονομαστική είναι συνήθως υποκοριστικά.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Δήμου, Δήμος, Δημόπουλος, Δημούλης, Δημάκης, Δημουλάκης, Δημουλίτσας, Δημότσης κ.ά.π.

Ο γενάρχης της οικογένειας Ιωάννης Δήμας (ή Δήμου) ήλθε στο Διαβολίτσι από την Πυρσόγιαννη Κονίτσης, όπως και ο Λουκάς Μαρτσέκης.

Δημητρακόπουλος: Πατρωνυμικό από Δημητράκ-ης + όπουλος.

Δημητρακόπουλος = Ο γιος του Δημητράκη.

Δημητράκης: Υποκοριστικό του Δημητρίου.

Δημήτριος: Από το αρχαίο επίθετο δημήτριος = ο σχετιζόμενος με τη θεά Δήμητρα. Το κύριο όνομα Δημήτριος έρχεται από την αρχαιότητα (5^{ος} αιώνας π.Χ.). Η Δήμητρα από το Δημήτηρ Δαμάτηρ = η γη μητέρα.

Υποκοριστικά του Δημήτριος: Δημητράκης, Μήτσος, Μήτρος, Τάκης, Μίμης, Δήμος, Δημητρός, Μπίτσιος κ.ά.

Ομόρριζα του επωνύμου: Δημητράκης, Δημητράκος, Δημητρακάκης, Δημητρακέας κ.ά.π.

Το επώνυμο Δημητρακόπουλος στο Διαβολίτσι ξεκίνησε από τα παιδιά του Δημητράκη Κατσούρη (Σπετσαίοι). Ο Δημητράκης Κατσούρης υπηρέτησε τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821) ως υπαξιωματικός και μετά την απελευθέρωση διετέλεσε πρόκριτος Διαβολιτσίου.

Άλλη οικογένεια Δημητρακόπουλου στο Διαβολίτσι προερχόταν από το Λουτρό.

Δημητρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Δημήτρ-ης + όπουλος.

Δημητρόπουλος = Ο γιος του Δημήτρη.

Για το όνομα Δημήτρης βλέπε το προηγούμενο επώνυμο.

Άλλα επώνυμα με την ίδια ρίζα είναι: Δημητρίου, Δημητρέας, Δημητριάδης, Δημητρέλης, κ.ά.π.

Διαγούπης: Πατρωνυμικό, πιθανή απόδοση του ονόματος Ιάκωβος με ξενική προφορά, όπως π.χ. το ξενικό Γιακούμπ κ.ά. Δηλαδή, Γιαγούπης Διαγούπης (με ανομοίωση), όπως το γιαγουμίζω διαγουμίζω (από τη λέξη γαγμα (τ.) = γιαγμάς, λαφυραγωγία, βλ. Μ. Φιλήντα, Γλωσσον. 1 139). Η μετατροπή του γ σε δ συντελείται στην ελληνική γλώσσα ήδη από τα αρχαία χρόνια: Η Γη-μήτηρ έγινε Δημήτηρ Δήμητρα.

Διαγούπης = Ο γιος του Ιακώβου.

Ιάκωβος: Εξελληνισμένος τύπος του εβραϊκού Ιακώβ (aqeb = φτέρνα).

Το επώνυμο Διαγούπης εκφέρεται σε ονομαστική, επειδή τα πατρωνυμικά στο λαϊκό τους τύπο δεν φύλαξαν τη γενική. Πρβλ. τα Λουκάς, Τάσος, Κωστής, Προκόπη, Αργύρης κ.ά. Τα περισσότερα πατρωνυμικά σε ονομαστική είναι υποκοριστικά, π.χ. Γιαννάκης, Σούλης, Λιάκος, Δημητράκος κ.ά.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας Διαγούπη ήλθε στο Διαβολίτσι από το Στάσιμο. Ο Γιος του ονοματοδότη Γεώργιος Διαγούπης είναι κατά τον παρόντα χρόνο Δήμαρχος Ανδανίας.

Στο αγώνα της Εθνεγερσίας του 1821 στο Στάσιμο δρούσε αγωνιστής με το όνομα Γεώργιος Διαγούπης. (Βλ. Αγ. Τσέλαλη, Πλαπούτας, Αθήνα [1962], σ. 470).

Διαμαντόπουλος: Πατρωνυμικό, από Διαμάντ-ης + όπουλος.

Διαμαντόπουλος = Ο γιος του Διαμαντή.

Διαμαντής: Δημόδης τύπος του ονόματος Αδαμάντιος.

Αδαμάντιος = διαμαντένιος. Από αρχαίο \Αδάμας.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Διαμαντάκος, Διαμαντέας, Διαμαντίδης, Διαμαντούρος, κ.ά.

Ο γενάρχης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τη Διμάντρα πριν σαράντα περίπου χρόνια.

Διονυσόπουλος: Πατρωνυμικό, από Διονύσ-ης + όπουλος.

Διονυσόπουλος = Ο γιος του Διονύση.

Διονύσης: Συνήθης τύπος του ονόματος Διονύσιος.

Διονύσιος: Από το αρχαίο όνομα Διόνυσος.

Διόνυσος: Από Διός-νυσος. Το Διός είναι γενική του Ζεύς. Το όνομα Νϋσα αποδιδόταν σε νύμφες τροφούς του Διονύσου.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Διονυσίου, Διονυσάκης, Διονυσιώτης, Διονύσης κ.ά.

Οι οικογένειες Διονυσόπουλου ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Αγγιλόβουνο.

Δουβαράς: Παρωνύμιο, από τη λέξη *dunar* (τ.) = τοίχος, ντουβάρι.

Και εδώ φωνητικός εξελληνισμός από Ντουβαράς.

Το επώνυμο μπορεί να είναι παρωνύμιο, αλλά μπορεί να είναι και επαγγελματικό, να σημαίνει δηλαδή τον κατασκευαστή ντουβαριών (τοιχών). Τη δεύτερη εκδοχή ενισχύει η κατάληξη -άς των επαγγελματικών ονομάτων.

Οι γενάρχες των οικογενειών μετοίκησαν στο Διαβολίτσι από το Δεσύλλα.

Δρακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Δράκο-ς + πουλος.

Δρακόπουλος = Ο γιος του Δράκου.

Δράκος: Συνήθως το παρωνύμιο αυτό επικρατούσε να λέγεται για νέους, που ήσαν αβάπτιστοι για αρκετό χρονικό διάστημα από τη γέννησή τους. Η λέξη δράκος είναι μεσαιωνική και παράγεται από την αρχαία ελληνική δράκων, που έχει ρίζα της το *δερκ-* = βλέπω, κοιτάζω έντονα.

Το επώνυμο Δρακόπουλος στο Διαβολίτσι, που έφερε ο ιερέας-αγωνιστής του 1821, εγκαταλείφτηκε υπέρ του Παπαθανασίου, το οποίο υιοθέτησαν τα παιδιά του, για να τον τιμήσουν. Ο πρώτος Δρακόπουλος φέρεται να έχει έλθει στο Διαβολίτσι από τη Σκάλα. Τα τέκνα του Δρακόπουλου ακολουθώντας μετονομάστηκαν σε Παπαθανασόπουλους και στη συνέχεια οι απόγονοί τους έγιναν Παπαχελάδες.

Το επώνυμο φέρει σήμερα στο Διαβολίτσι η Κυριακούλα Δρακοπούλου, μη έχουσα σχέση με τους προαναφερόμενους Δρακόπουλους.

Ευθυμίοπουλος: Πατρωνυμικό, από Ευθύμιο-ς + πουλος.

Ευθυμίοπουλος = Ο γιος του Ευθυμίου.

Ευθύμιος: Παράγεται από το αρχαίο επίθετο *εὐθυμος* = ο ευρισκόμενος σε καλή ψυχική διάθεση (*εσ* = καλώς + *θυμός* = ψυχή).

Το επώνυμο χωρίς παραγωγική κατάληξη έχει τον τύπο Ευθυμίου.

Η οικογένεια στο Διαβολίτσι θεωρείται ότι οφείλει το όνομά της στον Ευθύμιο Κατσούρη, που φέρεται να είναι αδελφός του Σταθούλη Κατσούρη. Επομένως, η οικογένεια είναι ένας κλάδος της μεγάλης οικογένειας των Κατσούρηδων. Υπάρχει όμως και άλλη παράδοση που θεωρεί ότι αρχική κοιτίδα της οικογένειας είναι η Κρήτη.

Ένας κλάδος της οικογένειας έχει γίνει περισσότερο γνωστός με το παρεπώνυμο Μάντζαρης. Το όνομα αυτό είναι βυζαντινό, με γνωστόν τον

Μάξιμο Μάζαριν, που έγραψε γύρω στα 1400 μ.Χ. το έργο «\Επιδημία Μάζαριν αν ≠Αδου».

Η λέξη Μάντζαρης παράγεται από την αραβική λέξη manzar που δηλώνει το πρόσωπο. Επίσης στα τουρκικά η λέξη manzara σημαίνει την όψη, το θέαμα. Άλλες εκδοχές: Από ιταλικό mangiare = τρώω, οπότε Μάντζαρης = ο αρεσκόμενος ή ασχολούμενος με το φαγητό. Ο Κ. Άμαντος νομίζει ότι πρόκειται για τη λέξη Μαγιάρος = Ούγγρος.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας στο Διαβολίτσι έδρασε ο Γεώργιος Ευθυμιόπουλος.

Ζαριφόπουλος: Πατρωνυμικό, από τη λέξη zarif (τ.) = κομψός + πουλος.

Ζαριφόπουλος = Ο γιος του Ζαρίφη.

Υπάρχει και γραφή Ζαρειφόπουλος που οφείλεται σε παρετυμολογική συσχέτιση προς το ζαφείρι.

Το επώνυμο απαντά και στους τύπους Ζαρίφης, Ζαριφάκης, Ζαριφίδης και Ζαρίφογλου.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τη Γάρδισα (σήμερα Περιβόλια) στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Αρχικό επώνυμο της οικογένειας στη Γάρδισα ήταν Γιαννόπουλος. Η μετονομασία είχε γίνει κατά τον 17^ο αιώνα. Βλέπε Δ.Σ. Χριστοδουλόπουλου, Η ιστορία του φιγαλικού χωριού Γάρδισα (Περιβόλια), Αθήναι 1978, σ. 70.

Ζώης: Προέρχεται από το σύνθετο Πολυζώης, με αποβολή του πρώτου συνθετικού μέρους.

Το όνομα Πολυζώης δημιουργήθηκε από τη φράση: πολλή ζωή να έχεις.

Παρόμοια περίπτωση το επώνυμο Χρόνης Πολυχρόνης. Τα παραγόμενα από ευχές ονόματα λέγονται ευχετικά. (Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Επετηρίς Πανεπιστημίου Αθηνών ΙΑ, σ. 8).

Η προφορική παράδοση θέλει κοιτίδα της παλιάς οικογένειας του Διαβολιτσίου το Δασοχώρι, όπου κατά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και μεταγενεστέρως δραστηριοποιούνταν ο Αντώνιος Ζώης και ο γιος του Ηλίας.

Πάντως, και στο Αγριλόβουνο κατά την ίδια περίοδο υπήρχαν κάτοικοι που είχαν το ίδιο επώνυμο (Αθανάσιος, Γεώργιος, Παναγιώτης, κ.ά.).

Στο Διαβολίτσι κατά τον 19^ο αιώνα δραστηριοποιούνταν οι:

Δημήτριος, Χρήστος, Γεώργιος και Αναστάσιος Ζώης.

Ηλιόπουλος: Πατρωνυμικό, από Ηλί-ας + όπουλος.

Ηλιόπουλος = Ο γιος του Ηλία.

Ηλίας: Εξελληνισμένος τύπος του εβρ. Ελιγιάζου = ο Γιαχβέ είναι ο Θεός μου.

Γενάρχη των οικογενειών Ηλιόπουλου υπήρξε ο Γιαννίκος Ηλιόπουλος, που ήλθε στο Διαβολίτσι από το Παραπούγκι το 1896 και εγκαταστάθηκε στην οικία του Αλέξη Παπαχελά, την οποία αγόρασε. Απέκτησε τα εξής παιδιά: Αριστομένη, Χρήστο, Κων/τίνα (συζ. Δουβαρά), Πηνελόπη (συζ. Μητρόπουλου) και Αμαλία (συζ. Μαγκλαρά). Το ιστορικό παρελθόν της οικογένειας έχει ως εξής: Το 1730 εγκαθίσταται στο Παραπούγκι ο Νικόλας Βεργής, προερχόμενος από το Μπέρεκλα Ολυμπίας. Τα τρία παιδιά του Δήμος, Δημήτρης και Ηλίας, έδρασαν στα χρόνια της Επανάστασης του 1821. Ο γιος τού Ηλία με το όνομα Χρήστος έλαβε το επώνυμο Ηλιόπουλος. Αυτού υιός ήταν ο Γιαννίκος Ηλιόπουλος, που εγκαταστάθηκε στο Διαβολίτσι.

Ο Αριστομένης Ηλιόπουλος διετέλεσε Πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου, σε περίοδο πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Θανόπουλος: Πατρωνυμικό, από Θάνο-ς + πουλος.

Θανόπουλος = Ο γιος του Θάνου.

Θάνος: Χαϊδευτικό του Αθανάσιος.

Για το Αθανάσιος βλέπε επώνυμο Αθανασόπουλος.

Ο πρώτος Θανόπουλος που μετοίκησε στο Διαβολίτσι ήταν ο Γεώργιος, πατέρας των Αθανασίου, Δημητρίου και Μιχαήλ. Ήλθε από τα Τσουρέκια, όπου σε προγενέστερα χρόνια είχε το επώνυμο Μαντέλος.

Θεριός: Προσωνύμιο, από τη λέξη θεριό/θηρίο (από αρχαίο θήρ).

Το επώνυμο εντάσσεται στα προσωνύμια που δηλώνουν ψυχική ιδιότητα, όπως π.χ. και τα: Ντούρος, Ασίκης, Λεβέντης, Καμαρωτός κ.ά.π.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από την Άμμο (Μπαλιάνα) της Κάτω Μεσσηνίας.

Καλοβυρνάς: Αλλοιωμένη μορφή του επωνύμου Κολομπουρνάς και αυτό του επωνύμου Κολομβάκος (ή Κουλουμπάκος)

Κουλουμπάκος = Παρωνύμιο, από τη λέξη kulübe (τ.) = καλύβ-α + άκος.

Κουλουμπάκος: Ο καλύβας.

Γενάρχη της οικογένειας Καλοβυρνά είναι ο Αθανάσιος Κολομβάκος, ο οποίος είχε εγκατασταθεί στη Γαράντζα λίγο πριν την Επανάσταση του 1821, προερχόμενος από χωριό της Μάνης, όπου σκότωσε δύο Τούρκους χωροφύλακες. Στη Γαράντζα άλλαξε το επώνυμό του σε Κολομπουρνάς. Αγωνίστηκε στην Επανάσταση του 1821 και έλαβε το βαθμό του εκατοντάρχου. Απέκτησε τέσσερα παιδιά, τα οποία το 1828, χάρις σε Νόμο του Ι. Καποδίστρια, καταγράφηκαν στα Μητρώα Αρρένων με τα επώνυμα Αδαμόπουλος, Μαγκλάρας, Μπαλντουμάς, και Κολομπυρνάς, το οποίο στη συνέχεια έγινε Κολοβυρνάς και τέλος, για λόγους ευφωνίας, Καλοβυρνάς. Η πορεία της οικογένειας Καλοβυρνά προς το Διαβολίτσι είναι: Άνω Μέλπεια -

Μοναστηράκι - Διαβολίτσι. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε το επώνυμο Αδαμόπουλος.

Στο Διαβολίτσι είχε ήδη εγκατασταθεί από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα ο Αθανάσιος Κολομπυρνάς. Γιος του ήταν ο Ιωάννης Κολομπυρνάς, γεννημένος το 1869.

Καλογερόπουλος: Πατρωνυμικό, από καλόγερο-ς + πουλος. Καλογερόπουλος = Ο γιος του καλόγερου.

Το όνομα είναι πατρωνυμικό, μόνον που εδώ χρησιμοποιήθηκε ως ριζική λέξη η ιδιότητα του πατέρα και όχι το πραγματικό οικογενειακό όνομα. Για το όνομα καλόγερος βλέπε το επόμενο επώνυμο.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν τρεις κλάδοι οικογενειών με το επώνυμο Καλογερόπουλοι: Ο ένας έφερε το παρεπώνυμο Σκουντζής, ο δεύτερος είχε παρόνομα Αρβανίτης και είχε έλθει από το Κούβελα. Ο τρίτος ήλθε προσφάτως από το Μοναστηράκι.

Η ιστορία της οικογένειας Καλογερόπουλου-Σκουντζή έχει ως εξής: Από το Μαυρομάτι ήλθαν στο Διαβολίτσι προεπαναστατικά μέλη οικογένειας που έφερε το όνομα Γεωργόπουλοι (ή Γιωργιόπουλοι). Δύο αδέρφια της οικογένειας σκότωσαν τον αγά του Διαβολιτσιού και διέφυγαν στο χωρέμι της Αρκαδίας. Από εκεί απόγονοί τους επέστρεψαν στο Διαβολίτσι και ο ένας καταγράφηκε ως Χωρεμιώτης και ο άλλος ως Καλογερόπουλος, από την επαναλαμβανόμενη επιθυμία του να γίνει καλόγερος.

Κατά τον 19^ο αιώνα δραστηριοποιήθηκαν στο Διαβολίτσι οι εξής Καλογερόπουλοι: Κωνσταντίνος, Δημήτριος και Νικόλαος. **Καλόγρης:** Συντετμημένος τύπος του Καλόγερος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα επαγγελματικά, όπως π.χ. και τα Διάκονος, Ευταξίας, Λαμπαδάριος και άλλα παρόμοια, προερχόμενα από την εκκλησιαστική ζωή.

Το επώνυμο μπορεί να είναι και παρωνύμιο, με το οποίο χαρακτηρίζεται ο πολύ περιορισμένος άνθρωπος, ο σπιτόβιος.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Καλογερόπουλος, Καλογερέας, Καλογερίδης, Καλογεράκος κ.ά.π.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από το Μοναστηράκι.

Καμπούρης: Παρωνύμιο, ο έχων έντονη καμπούρα, κύρτωση της πλάτης.

Καμπούρα: Από τη λέξη *kaμπυρ* (τ.), που είναι αντιδάνειο της αρχαίας λέξεως *καμπύλος*. Το παρατσούκλι αποδίδει ιδιότητα σωματική, όπως τα Ζερβός, Κοντός, Κοκαλιάρης, Μακρής, Μπουλούκος, Σπανός κ.ά.π.

Το επώνυμο εξέλιπε στα νεότερα χρόνια.

Καπόγιαννης: Επαγγελματικό, από κάπο-ς + Γιάννης.

Καπόγιαννης = Ο Γιάννης ο κάπος.

Κάπος: Από λατινικό carut² = κεφάλι, επικεφαλής, αρχηγός.

Οι κάποι στην Τουρκοκρατία ήταν επικεφαλής ομάδων οπλοφόρων, που είχαν αστυνομικά καθήκοντα. Κυρίως προστάτευαν τους κοντζαμπάσηδες.

Ο Γεώργιος Καπόγιαννης ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους. Οι πρόγονοί του φέρονται να έχουν μετοικήσει εκεί από την περιοχή της Αρκαδίας.

Στο Διαβολίτσι διετέλεσε επί δύο χρόνια πρόεδρος της κοινότητας.

Καπόπουλος: Επαγγελματικό, από κάπο-ς + πουλος.

Καπόπουλος: Ο γιος του κάπου. Για το κάπος βλέπε στο προηγούμενο επώνυμο.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους στα μέσα της τρίτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα.

Το παλαιότερο όνομα της οικογένειας Καπόπουλου ήταν Μπούρας και προέρχεται από τον Αθανάσιο Μπούρα, ένα από τα πέντε αδέρφια του Δημήτριου Μπούρα, τα οποία ήσαν αγωνιστές του 1821. Για περισσότερα βλέπε επώνυμο Μπούρας.

Κατά την υπάρχουσα παράδοση, οι Μπουραίοι (τρία αδέρφια) είχαν μετοικήσει στους Κωνσταντίνους από το χωριό Μαίναλο της Τρίπολης.

Καπούτσης: Επαγγελματικό, από τη λέξη karıcı (τ.) = θυρωρός, πορτιέρης.

Η μετατροπή του ι σε ου δείχνει τάση αποουρανιοποίησης.

Η οικογένεια στο Διαβολίτσι ήλθε από το Γλιάτα (Ηλέκτρα), όπου ως δημογέροντας είχε διακριθεί ο Στάθης Καπούτσης (Απογραφικός πίνακας του 1828).

Καρακατσιάνης: Πατριδωνυμικό, από τη λέξη karakaşan (τ.) = Σαρακατσιάνος.

Σαρακατσιάνος = Έλληνας κτηνοτρόφος που ζει νομαδικά.

Το τουρκ. karakaşan από το kir-kaşan = αυτός που φεύγει στο δάσος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα ξενόγλωσσα εθνικά ονόματα. Το επώνυμο Καρακατσιάνης εξέλτε στα νεότερα χρόνια.

Καραμήτσος: Παρωνύμιο, από πρόθημα καρά = μαύρος + Μήτσος.

Καραμήτσος = Ο Μήτσος ο μαύρος.

Καρά: Τουρκ. kara = γη, χέρσος, μαύρος, μελανός.

Μήτσος: Χαϊδευτικό του Δημήτριος.

² . Ο Μανώλης Τριανταφυλλίδης διατυπώνει μία άλλη εκδοχή: Θεωρεί πρώτο συνθετικό του ονόματος τη λέξη caba (τ.) = χονδρός (Τα οικογενειακά μας ονόματα, σ. 106).

Για το Δημήτριος βλέπε επώνυμο Δημητρακόπουλος.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας Γεώργιος Καραμήτσος ήλθε στο Διαβολίτσι από τη Μάνδρα (1924). Άνοιξε φαρμακείο και νυμφεύτηκε τη δασκάλα και λογοτέχνιδα Φωφώ Χρονοπούλου.

Καρατζαφέρης: Παρωνύμιο, από τη λέξη kara (τ.) = μαύρος + τουρκοαραβικό jafar = μουτζουρωμένος.

Καρατζαφέρης = Ο μουτζουρωμένος μαύρος.

Το επώνυμο είναι παροξύτονο σύμφωνα με τον κανόνα: Όλα τα επώνυμα τα οποία στην τουρκική ριζική λέξη τελείωναν σε σύμφωνο, στην ελληνική γλώσσα κατέστησαν παροξύτονα, όπως π.χ. τα Γιολδάσης, Γκότσης, Καβάφης, Κεντέρης, Βουδούρης κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από το Βράχο. Κοιτίδα όμως των Καρατζαφεραίων είναι η Άνω Μέλπεια και γενάρχη τους φέρεται ο Κων/νος Τσουκάλης.

Καρατζόγλου: Πατρωνυμικό, από τη λέξη karaca (τ.) = μελαχρινός + όγλου (= πουλος).

Καρατζόγλου: = Ο γιος του μελαχρινού.

Άλλη εκδοχή: Ριζική λέξη είναι το karaci (τ.) (= ληστής) + όγλου.

Ως γνωστόν οι Τούρκοι συχνά ονόμαζαν ληστές τους απείθαρχους στην εξουσία τους.

Το επώνυμο εξέλιξε στα νεότερα χρόνια.

Καρνάκης: Επαγγελματικό, από λατινικό carnis (= κρέας) + ακης.

Καρνάκης = Ο ασχολούμενος με κρέατα. (Στα λατινικά carnosus = σαρκώδης). Μεταφορικά σημαίνει και τον σωματώδη.

Το επώνυμο δείχνει ένα συγκεκριμένο επάγγελμα, όπως και τα Λαδάς, Μελάς, Παπουτής, Τσαγγάρης, Ράπτης, Μπακάλης, Σιδέρης κ.ά.π.

Η οικογένεια Καρνάκη ήλθε στο Διαβολίτσι από το Αγριλόβουνο.

Κατά την οικογενειακή τους παράδοση, ο γενάρχη της οικογένειας ξεκίνησε από τη Χειμάρα της Βορείου Ηπείρου και εγκατεστάθη στο χωριό Μοναστήρι (τότε Βαρυμπόπη) πλησίον του Αετού. Από εκεί ένας κλάδος της οικογένειας μετεγκατεστάθη μεταγενεστέρως στο Αγριλόβουνο.

Από εκεί η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι.

Κατσαβός: Το επώνυμο μπορεί να είναι συνεπτυγμένος τύπος του Κατσιβελος = κακοντυμένος.

Στην περίπτωση αυτή το επώνυμο είναι παρωνύμιο.

Ο ονοματοδότης (Γεώργιος) είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή της Ολυμπίας.

Κατσιώλης: Παρωνύμιο, ο φορών κατσιούλα (= κάπα, κουκούλα).

Κατσιούλα: Από ρουμανική λέξη *casiuila* και αυτή από λατιν. *casula* = καλύβα.

Το παρωνύμιο δηλώνει τρόπο ντυσίματος, όπως π.χ. και τα Αλογοσκούφης, Βελέντζας, Γελέκης, Μπαλωμένος, Σκουλαρίκης, Μακρυπουκάμισος κ.ά.π.

Κατά την υπάρχουσα παράδοση, πρώτος που έλαβε το παρατσούκλι Κατσιώλης ήταν ο Δημήτριος Λίβας από την Γαράντζα (Άνω Μέλπεια). Εκείθεν το επώνυμο μετεφέρθη στην Κάτω Μέλπεια και το Διαβολίτσι.

Κατσούρης (και Κατζούρης): Πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από την Κατζούρα/Κατσούρα, το Άνω Βασιλικό.

Το χωριό αναφέρεται από το 1689 ως *Cazzura* (31 κάτοικοι). Καταργήθηκε ως κοινότητα το 1933 και υπήχθη στην κοινότητα Βασιλικού. Μετά την απογραφή του 1961 (86 εκατ.) δεν εμφανίζει κατοίκους.

Κατσούρα: Από αλβ. *kats* ή *tourk. keçi* = κατσίκι + ουρά (παραγωγική κατάληξη).

Κατσούρα = Κατσικότοπος.

Το όνομα Κατσούρης εντάσσεται στην κατηγορία των επωνύμων που δημιουργούνται από τοπωνύμια χωρίς παραγωγική κατάληξη, όπως π.χ. τα Σούλης από το Σούλι, Γκούρας από την Γκούρα, Μαλακάσης από την Μαλακάσα, Καλημέρης από την Καλημέρα κ.ά.π.

Κατά τον Ν. Βέη τούτο οφείλεται σε επίδραση αρβανίτικη, επειδή οι Αρβανίτες συνηθίζουν να χρησιμοποιούν την ίδια λέξη για το τοπωνύμιο και το εθνικό (πατριδωνυμικό) όνομα.

Άλλη εκδοχή: Το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο. Δηλαδή, προηγείται το οικογενειακό όνομα Κατσούρας, από τον οποίο έλαβε το όνομά του το χωριό. Απ' ό,τι γνωρίζω υπάρχει σχετική παράδοση. Σε αυτή την περίπτωση η Κατσούρα είναι το μέρος του Κατσούρα.

Όπως είναι γνωστό, υπάρχουν πολλά επώνυμα στην ελληνική γλώσσα που έχουν ως πρώτο συνθετικό του τη λέξη Κατσι-. Με το πρόθημα αυτό δηλώνεται ο άνθρωπος που είναι μικρόσωμος αλλά ταυτόχρονα και πολύ δραστήριος. Τέτοια επώνυμα π.χ. είναι τα: Κατσιγιάννης, Κασιμήτρος, Κασιλάμπρος, Κασιμάνης, Κασιμπάρδης κ.ά.π.

Ο γενάρχης Κατζούρης (ή Κατσούρης) μετοίκησε στο Διαβολίτσι σε προεπαναστατικά χρόνια. Από επιγόνους του, που διακρίθηκαν στον αγώνα της Εθνεγερσίας, έλαβαν το επώνυμό τους πέντε μεγάλες οικογένειες του Διαβολιτσίου: Κωνσταντακόπουλοι, Σταθουλόπουλοι, Ευθυμιόπουλοι,

Αναγνωστόπουλοι και Δημητρακόπουλοι. Επίσης, η οικογένεια Προκοπίου έλαβε το επώνυμό της από μετονομασία εκ του ονόματος Σταθουλόπουλος.

Οι Κατσούρηδες, μαζί με τους Τζαβελαίους, αποτελούν δύο μεγάλα προεπαναστατικά γένη (σόγια) του Διαβολιτσίου.

Κικιρίκος (και αλλού Κοκορίκος): Παρωνύμιο, που προέρχεται από το γνωστό πρωινό λάλημα των αλεκτόρων.

Το παρωνύμιο εκφράζει ανθρώπινη ιδιότητα, που προέρχεται από πτηνό, όπως π.χ. τα Κόκοτας, Περιστέρης, Παγώνης, Φλώρος, Φασιανός κ.ά.π.

Κατά υπάρχουσα παράδοση ο εν λόγω Διαβολιτσαίος, του 19^{ου} αιώνα, είχε εγκατασταθεί στο Διαβολίτσι στις αρχές του 16^{ου} αιώνα μ.Χ.

Κίνλεϊ: Παρωνύμιο, από τη γερμανική λέξη kinn = πηγούνι + lei (κατάληξη). Κίνλεϊ = Ο πωγωνάτος (πηγουνάτος).

Το παρωνύμιο δείχνει σωματική ιδιότητα, όπως και τα Μυταράς, Αυτιάς, Ζερβός, Πατούχας (ο πλατυπόδης) κ.ά.π.

Η οικογένεια Κίνλεϊ ήταν αυστριακής καταγωγής και εγκαταστάθηκε στο Διαβολίτσι στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Εδίδαξε και ήσκησε στο Διαβολίτσι την εισαχθείσα τότε φραγκορραπτική.

Ο αρχηγέτης της οικογένειας έφερε το παρωνύμιο σατράπης και είχε εγγονό τον διακεκριμένο ποδοσφαιριστή του Ολυμπιακού Σούλη.

Στο Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου το ξενικό επώνυμο εξελληνίσθη στον τύπο Κίνλας.

Κολ(λ)άτος: Παρωνύμιο, από το ιταλικό colato = διύλισμένος, στραγγισμένος. Το colato από το λατινικό collatus του ρήματος confero.

Κολ(λ)άτος = Ο λιπόσαρκος άνθρωπος.

Το παρωνύμιο δηλώνει σωματική ιδιότητα, όπως και τα Καμπούρης, Κοκαλιάρης, Λυγνός, Σπανός, Ελαφρός, Λιανός κ.ά.π.

Ο έχων το επώνυμο αυτό ήλθε στο Διαβολίτσι από το χωριό Άμμος (Μπαλιάγα) της Κάτω Μεσσηνίας.

Η γραφή με διπλό λάμδα συσχετίζει το επώνυμο με το λατινικό collatus και όχι το παράγωγό του (ιταλικό) colato.

Κόλλιας και Κόλιας: Άλλη απόδοση-προφορά του ονόματος Νικόλας³.

Το όνομα Νικόλαος (νίκη του λαού) είναι αρχαίο ελληνικό και απαντάται δύο φορές στον Ηρόδοτο (VII 134 και 137). Ο Γ. Μπαμπινιώτης στο Λεξικό του εσφαλμένως το καταγράφει ως μεταγενέστερο.

³ . Βλ. Μ. Τριανταφυλλίδη, Τα οικογενειακά μας ονόματα, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 14.

Το όνομα Κόλιας αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως βαφτιστικό και στη συνέχεια αξιοποιήθηκε ως επώνυμο.

Άλλες περιπτώσεις ελληνικών βαφτιστικών ονομάτων που έδωσαν πατρωνυμικά επώνυμα με την ίδια γλωσσική εξέλιξη είναι τα: Γιάννης Γκίνης, Γιώργος Γκιάκας, Αλέκος Λέκας, Πέτρος Πέππας, Γρηγόρης Γρίτσος κ.α.

Συνήθης τύπος του ονόματος Νικόλαος είναι το Νίκος και υποκοριστικά τα Νικολάκης, Νικολής, Νικάκης κ.ά.

Τα παιδιά του Κόλια ονομάστηκαν Κολιόπουλοι, όπως π.χ. ο στρατηγός Δημήτριος Πλαπούτας-Κολιόπουλος (1775-1858).

Γενικά θεωρείται ότι το επώνυμο Κόλιας στην Άνω Μεσσηνία έχει ξεκινήσει από το Σουλιμά (Άνω Δώριο), με πιο διακεκριμένη περίπτωση τον κλεφταρματολό Κόλια Πλαπούτα (1735-1826), που γεννήθηκε και πέρασε τα νεανικά του χρόνια στο Σουλιμά.

Η οικογένεια Κόλλια στο διαβολίτσι έχει ως κοιτίδα της τη Βόρεια Ήπειρο, από την οποία μετανάστευσε τον 17^ο αιώνα. Για μακρό χρονικό διάστημα διέμεινε στο Πάνω Γλιάτα, απ' όπου μετεγκατεστάθη στον οικισμό Μάνδρα.

Ο γενάρχης της οικογένειας του Διαβολιτσίου (Κων/νος) ήλθε στην κωμόπολή μας το 1925 και εγκαταστάθηκε στην πρώην οικία Όθωνος Πέτροβα. Το μέλος της οικογένειας Παναγιώτης Κόλλιας διετέλεσε επί ένα διάστημα Νομάρχης Αθηνών.

Κόνιαρης: Πατριδωνυμικό, από τη λέξη Κόνια (Κονγα), που είναι άλλη προφορά της πόλης Ικόνιο.

Κόνιαρης (αλλά και Κόνιαλης και Κονιάρος) = Ο καταγόμενος από την Κόνια/Ικόνιο.

Το επώνυμο ανήκει στα λεγόμενα πατριδωνυμικά οικογενειακά ονόματα, όπως π.χ. τα Μοσχοβίτης (Μόσχοβα), Πολίτης (Πόλη), Μαρασλής (Μαράσι), Βάρναλης (Βάρνα), Αϊβαλιώτης, κ.ά.π.

Το επώνυμο απαντά, όπως εγράφη, και στον τύπο Κόνιαλης και Κονιάρος.

Οι οικογένειες Κόνιαρη στο Διαβολίτσι είναι προεπαναστατικές (με μία εξαίρεση, που θα γραφεί πιο κάτω).

Ο γενάρχης των οικογενειών είχε αρχικώς το επώνυμο Δημητρακογιαννόπουλος. Στη συνέχεια μετέβαλε το επώνυμο τούτο σε Κόνιαρη και οι απόγονοί του έκτοτε καταγράφονται με το επώνυμο του Κόνιαρη.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας (1821) μεγάλες υπηρεσίες προσέφερε στον Αγώνα ο Κωνσταντής Κόνιαρης, μετέχοντας στο μπουλούκι (απόσπασμα) του Θεοδ. Παπαδόγιαννη.

Στα αμέσως μετεπαναστατικά χρόνια στο Διαβολίτσι δραστηριοποιήθηκαν τα παιδιά του Κωνσταντή, Σωτήριος και Ιωάννης Κόνιαρης. Τούτων τέκνα ήσαν ο Κωνσταντίνος (του Σωτηρίου) και οι Αθανάσιος και Κωνσταντίνος (του Ιωάννου).

Μια οικογένεια Κόνιαρη με την παρωνυμία Μουλατσιώτης, ήλθε στο Διαβολίτσι στα νεότερα χρόνια από το Μουλάτσι (σημ. Ελληνικό) της Αρκαδίας.

Γενική ιστορική παρατήρηση, για το όνομα Κόνιαρης, που δεν αφορά στην περίπτωση του Διαβολιτσιού, όπου το επώνυμο προέρχεται εκ μετονομασίας, όπως έχει ήδη γραφεί: Οι μπέηδες της Λάρισας, ευθύς ως έγιναν κύριοι της εύφορης περιοχής, πριν την άλωση της Κωνσταντινούπολης, μετέφεραν κατοίκους του Ικονίου (δημώδες: της Κόνιας), που κατεξοχήν είχαν βυζαντινή προέλευση, και τους εγκατέστησαν στο θεσσαλικό κάμπο και την περιοχή της Κατερίνης. Έτσι, κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας υπήρχαν στις προαναφερόμενες περιοχές περισσότερα από διακόσια χωριά, γνωστά ως Κονιαροχώρια. Καταστρεπτικός λοιμός κατά το έτος 1742 ερήμωσε τα χωριά αυτά και εξανάγκασε τους επιβιώσαντες Κονιάρους να διασκορπισθούν σε όλη την Ελλάδα.

Σε δημοτικό τραγούδι της Θεσσαλίας ο Όλυμπος φέρεται να λέει:

«Μη με μαλώνεις Κίσαβε κονιαροπατημένε που σε πατάει η
Κονιαριά κι αγάδες του Λαρίσου».

Κοντόπουλος: Πατρωνυμικό, από Κοντό-ς + πουλος.

Κοντόπουλος = Ο γιος του Κοντού.

Το επώνυμο Κοντός εντάσσεται στα παρωνύμια που δηλώνουν σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. και τα Μακρής, Ελαφρός, Ζερβός, Πλατής, Καμπούρης κ.ά.π.

Οι οικογένειες ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Δεσύλλα.

Από ένα κλάδο της οικογένειας προερχόταν και ο ιερέας Αθανάσιος (Παπαθανάσης), που ιερουργούσε στο Κεντρικό.

Κορακοβούνης: Πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το χωριό Κορακοβούνι της Κυνουρίας.

Καρακοβούνι: Το βουνό με τα κοράκια (υπάρχει στην Κυνουρία).

Το επώνυμο σχηματίζεται από το όνομα του τοπωνυμίου με την προσθήκη της κλιτικής κατάληξης -ς. Δεν έχει δηλαδή παραγωγική κατάληξη.

Τούτο συμβαίνει επίσης στα επώνυμα Σούλης (το Σούλι), Γκούρας (ή Γκούρα), Πάτρας (Πάτρα), Γρανίτσας (Γρανίτσα) κ.ά.π.

Άλλα πατριδωνυμικά: Τσοροτιώτης, Χωρεμιώτης, Μουλατσιώτης, Κόνιαρης κ.ά.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δεσύλλα.

Το μέλος της οικογένειας Δημήτριος Κορακοβούνης διετέλεσε πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου από το 1990 έως το 1994.

Κορμπογιαννόπουλος: Πατρωνυμικό, από πρόθημα κόρμπο(= μαυρομάλλης) + Γιαννόπουλος.

Κορμπογιαννόπουλος = Ο γιος του Κορμπογιάννη.

Κορμπογιάννης: Ο μαυρομάλλης Γιάννης.

Κόρμπο: Αρβαν. Korb = μαυρομάλλης.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από το Φίλια.

Κόττος: Παρωνύμιο, από αρχαία λέξη κόττος = πετεινός.

Το επώνυμο δηλώνει ανθρώπινη ιδιότητα εκφραζομένη με όνομα πτηνού, όπως π.χ. και τα Αϊδόνης, Γεράκης, Γκιόνης, Γλάρος, Γιαλούρης, Κόκοτας, Περδίκης, Περιστέρης, Φασιανός, Φλώρος κ.ά.π.

Μεταφορικά το όνομα κόττος/πετεινός συνήθως δηλώνει τον γυναικοκατακτητή άνδρα.

Άλλα ονόματα της ίδιας ρίζας: Κοτάκης, Κοταρίδης, Κοτέας, Κοτοπούλης κ.ά.π.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από χωριό της Τριφυλίας.

Κουρμπέτης: Παρωνύμιο, από τη λέξη gurbet (τ.) = μοναχική ζωή.

Κουρμπέτης = Ο μοναχικός, ο αντικοινωνικός.

Το παρωνύμιο δηλώνει ιδιότητα ψυχική και πνευματική.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το χωριό Άμμος της Κάτω Μεσσηνίας. Ήταν σύγγαμβρος του Ν. Κολλάτου.

Κουρτέσης: Παρωνύμιο, από τη γαλλική λέξη courte = βραχύσωμος. (Στην προβηγκιανή διάλεκτο είναι courtex = λεπτός). Οι γαλλικές λέξεις προέρχονται από το λατινικό cortex = φλοιός (Ιταλικό: cortezza = συντομία).

Το επώνυμο Κουρτέσης απαντά ήδη σε βυζαντινά κείμενα (Πτωχοπρόδρομος).

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από την Αμπελιώνα.

Γενάρχη της οικογένειας φέρεται ο Ανδρέας Κουρτέσης, ο οποίος, διωγμένος από την Κουρτέσαν Κορινθίας, είχε εγκατασταθεί στην Αμπελιώνα στις αρχές του 17^{ου} αιώνα. Ένας κλάδος της οικογένειας εγκαταστάθηκε στο χωριό Κουρτέσι της βόρειας Ηλείας. Βλέπε Ι. Βορβίλα, Η οικογένεια Κουρτέση, περ. Ολυμπιακή Εστία, τ. Γ', Αθήνα 2003, σ. 336-339.

Κούσης: Παρωνύμιο, από τη λέξη κυς (τ.) = πουλί.

Κούσης = Αυτός που ομοιάζει με πουλί.

Άλλη εκδοχή: Από τη λέξη κύς (τ.) = θυμός.

Κούσης = Αυτός που θυμώνει εύκολα, ο οξύθυμος.

Η οικογένεια Κούση ήλθε στο Διαβολίτσι από τη Μέλπεια και είχε γενάρχη τον Δήμο Κούση, που έζησε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας στη Γαράντζα.

Κούσης επίσης λεγόταν ο ιερέας των παιδικών μας χρόνων Σπυρίδων Κούσης, γνωστός περισσότερο ως Παπασπύρος. Είχε έλθει από την Κάτω Μέλπεια και νυμφεύθηκε στο Διαβολίτσι τη Φιλομήλα (Μηλίτσα) Δαλκαφούκη, κόρη του ιερέα Γ. Δαλκαφούκη. Ιεράτευσε στο Διαβολίτσι από το 1931 έως το 1957.

Κουτρήs: Παρωνύμιο, από το λατινικό *scutra* = μέτωπο (δημ. κούτρα).

Κουτρήs = Ο έχων πλατύ μέτωπο.

Το πατρωνύμιο δείχνει ειδική σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. τα Πλάτων, Πλατής, Παλαμάs, Αφτιάs, Μυταράs, Φρυδάs, Δοντάs, Χειλάs κ.ά. Συνηθέστερα το παρωνύμιο Κουτρήs δινόταν σε όσους είχαν λίγα, ή καθόλου, μαλλιά στο κεφάλι.

Ο ονοματοδότηs της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους.

Κουτσομάρηs: Παρωνύμιο, πιθ. από τη λέξη *kuçur`men* (τ.) (πολύ μικρός) + αριος.

Κουτσομάρηs = Ο μικρόσωμος άνθρωπος.

Ο Κώστας Κουτσομάρηs ήλθε στο Διαβολίτσι από τις Άνω Καρυές και έγινε γνωστόs ως Μουρλοκώστας.

Κουτσούραs: Παρωνύμιο, από το κούτσοуро.

Μεταφορικά δηλώνεται ο μη πεπαιδευμένος άνθρωπος.

Όπως έχει ήδη γραφεί οι κακής σημασίας παρωνυμίες δεν αποδίδουν πραγματική κατάσταση, αλλά συνηθέστερα ήταν φιλικοί περιπαικτικοί χαρακτηρισμοί.

Το όνομα θα μπορούσε να είναι παρεφθαρμένος τύπος του Κατσούρηs.

Η λέξη κούτσοуро προέρχεται από το μεσαιωνικό κόψουρον (από κόπτω + ουρά).

Στην Κρήτη υπάρχει επώνυμο Κουτσοουράκηs.

Η οικογένεια είχε έλθει στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους.

Κυριακόπουλοs: Πατρωνυμικό, από Κυριάκο-s + πουλοs.

Κυριακόπουλοs = Ο γιοs του Κυριάκου.

Κυριάκοs: Από επίθετο κυριακόs και αυτό από αρχαίο κύριοs.

Συνήθως το βαφτιστικό Κυριάκοs δινόταν σε όσους γεννιούνταν ημέρα Κυριακή.

Χαϊδευτικά: Κούληs, Κάκοs, Κίρκοs κ.ά.

Ομόρριζα επώνυμα: Κυριακός, Κυριάκης, Κυριακάτος, Κυριακέας, Κυριαζής κ.ά.π.

Οι οικογένειες που υπάρχουν, ή υπήρξαν στο Διαβολίτσι με το επώνυμο του Κυριακόπουλου, έχουν τριπλή προέλευση: Μία από το Κατσαρού (Γιούργα), μία δεύτερη από το Παραπούγκι και μία τρίτη, αυτή του υπαλλήλου των ΣΠΑΠ.

Κωνσταντακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Κωνσταντάκ-ης + όπουλος.

Κωνσταντακόπουλος = Ο γιος του Κωνσταντάκη.

Κωνσταντάκης: Υποκοριστικό του Κωνσταντίνος.

Κωνσταντίνος: Από λατινικό Constantinus επίθετο constans = σταθερός, βέβαιος.

Χαϊδευτικά: Κώστας, Κωστής, Ντίνος, Κωνσταντής, Κώτσος κ.ά.

Ομόρριζα επώνυμα: Κωνσταντακέας, Κωνσταντακάτος, Κωνσταντακίδης, Κωνσταντάκογλου κ.ά.π.

Η οικογένεια Κωνσταντακόπουλου στο Διαβολίτσι οφείλει το όνομά της στον Κωνσταντάκη Κατσούρη του Δημητρίου. Ο γενάρχης των Κατσούρηδων ήλθε στο Διαβολίτσι από την Κατσούρα (Άνω Βασιλικό), όπως έχομε ήδη γράψει στο επώνυμο Κατσούρης.

Ο Δημήτριος Κατσούρης, πατέρας του Κωνσταντάκη, δραστηριοποιείτο στο Διαβολίτσι πριν την Επανάσταση του 1821 και κατά την πρώτη περίοδο αυτής: Το 1813 ήταν προεστός του Διαβολιτσίου. Με την έναρξη της επανάστασης εξελέγη μέλος της πενταμελούς Επιτροπής που διοικούσε την Επαρχία των Εμπλακιών. Δολοφονήθηκε υπούλως εντός της οικίας του το 1824.

Στα μετεπαναστατικά χρόνια δραστηριοποιούνταν στο Διαβολίτσι οι εξής Κωνσταντακόπουλοι: Κωνσταντίνος, Γεώργιος και Δημήτριος. Παιδιά τους ήταν οι: Αντώνιος, Αθανάσιος, Βασίλειος, Κωνσταντίνος, Γεώργιος κ.ά.

Ένας κλάδος της οικογένειας φέρει στα νεότερα χρόνια το προσωνύμιο Ρουμάνης. Η λέξη ρουμάνι προέρχεται από τη λέξη orman (τ.), που σημαίνει το δάσος, το ορμάνι. Διακεκριμένα μέλη της οικογένειας αυτής είναι οι καπετάνιοι του ναυτικού και πλοιοκτήτες Βασίλειος και Θεοφάνης.

Ο Βασίλειος Κωνσταντακόπουλος έχει εξελιχθεί σε ένα από τα πρώτα ονόματα της ελληνικής πλοιοκτησίας. Πραγματοποιεί επίσης και μεγάλης έκτασης τουριστική επένδυση στη Μεσσηνία. Για αυτούς, και άλλους επιπλέον λόγους, έχει τύχει πολλών τιμών από υψηλούς θεσμικούς παράγοντες της ελληνικής Πολιτείας. Είναι και ευεργέτης της κωμοπόλεώς μας, με έργα που έγιναν και συνεχίζουν να γίνονται. Είναι και χορηγός της παρούσης εκδόσεως.

Κωνσταντάρης: Παρωνύμιο, από Κωνσταντ-ής + άρας (μεγεθυντικό).

Κωνσταντάρης = Ο μεγάλος Κωνσταντής.

Η παραγωγική κατάληξη -αρος έχει μεγεθυντική σημασία και ενίοτε έχει την μορφή -αρος. Π.χ. Αγγελινάρας, Νικολινάρας, Μανολάρας, αλλά και Γιάνναρος (και Γιανναράς), Αντώναρος κ.ά.π.

Ο γενάρχης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι το 1913 από τη Μάνδρα.

Κωνσταντόπουλος: Πατρωνυμικό, από Κωνσταντ-ής + όπουλος.

Κωνσταντόπουλος = Ο γιος του Κωνσταντή.

Ομόρριζα επώνυμα: Κωνσταντάς, Κωνσταντάκης, Κωνσταντέας, Κωνσταντίδης κ.ά.π.

Το επώνυμο του Κωνσταντόπουλου είχε ως προγενέστερο επώνυμό του ο Ιωάννης Μαγκαφάς του Γεωργίου, γεννημένος το 1897.

Κωστόπουλος: Πατρωνυμικό, από Κώστ-ας + όπουλος.

Κωστόπουλος = Ο γιος του Κώστα.

Κώστας είναι συνήθης τύπος αντί του Κωνσταντίνος. Δηλαδή, το Κώστας είναι συνεπτυγμένος δημώδης τύπος.

Ομόρριζα επώνυμα: Κωστάκης, Κωστέας, Κωστής, Κώστογλου, Κωστίδης κ.ά.π.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από τη Σαρακινάδα (σημ. Κρυονέρι) της περιοχής του Αετού.

Ο πρώτος καταγεγραμμένος Κωστόπουλος στο Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου είναι ο Κων/νος Κωστόπουλος του Γεωργίου, γεννημένος το 1851.

Λαθούρης: Παρωνύμιο, από το φυτό λαθούρι, εκ του οποίου παρασκευάζεται η φάβα.

Η λέξη λαθούρι είναι δημώδης τύπος από λαθούριον λαθύριον λάθυρος (αρχαίο).

Το επώνυμο είναι παρατσούκλι που προέρχεται από προσομοίωση με χορταρικά και όσπρια, όπως π.χ. τα Φασούλας, Κρεμμυδάς, Κολοκύθας, Ρεβίθης, Σκόρδος, Ρόκας, Τριφύλλης κ.ά.

Το επώνυμο εξέλιπε στα νεότερα χρόνια.

Λαμπρακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Λαμπράκ-ης + όπουλος.

Λαμπρακόπουλος = Ο γιος του Λαμπράκη.

Λαμπράκης: Υποκοριστικό του Λάμπρος.

Η λέξη Λάμπρος εκ του λαμπρός, με αναβιβασμό του τόνου. Οικογένεια με το ίδιο επώνυμο υπάρχει και στο Παραπούγκι.

Λαμπρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Λάμπρο-ς + πουλος.

Λαμπρόπουλος = Ο γιος του Λάμπρου.

Το βαφτιστικό όνομα Λάμπρος συνήθως δινόταν σε όσους γεννιούνταν την ημέρα της Λαμπρής (Πάσχα). Στα κορίτσι δινόταν το όνομα Λαμπρινή. Το ίδιο έχει συμβεί και με τα ονόματα Πρόδρομος, Παρασκευάς κ.ά.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το χωριό Βερβίτσα (Πετράλωνα) της περιοχής Φιγαλείας.

Ο Χρήστος Λαμπρόπουλος του Δημ. διετέλεσε το 1948 πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Λάρδας: Παρωνύμιο, από τη λέξη λαρδί = χοιρινό λίπος, που διατηρείται καπνιστό ή παστό και χρησιμεύει στη μαγειρική.

Λάρδας = Ο ασχολούμενος με το λαρδί ή ο αρεσκόμενος σ' αυτό.

Η λέξη λαρδί είναι βυζαντινή και έχει προγενέστερους τύπους τα λαρδίν λαρδίων λάρδος. Η ελληνική λέξη προέρχεται από το λατινικό *laridum* *lardum* = χοιρινό λίπος, που είναι αντιδάνειο της αρχαίας ελληνικής λαρινόν = λιπαρό, παχύ.

Ο τύπος λάρδος απαντά κατά πρώτον στον συγγραφέα του 5^{ου}-6^{ου} μ.Χ. αιώνα Ιωάννην Λαυρέντιο Λυδό. Ο τύπος λαρδί εμφανίζεται σε μεταγενέστερα χρόνια.

Στα βυζαντινά κείμενα απαντώνται επώνυμα Λαρδής, Λαρδοφάγος κ.ά. Στα νεότερα χρόνια το επώνυμο απαντάται και στην Αγγλική γλώσσα στον τύπο *Bacon* (Βάκων) = χοιρινό παστό (μπέϊκον).

Στο Διαβολίτσι οι οικογένειες με το επώνυμο Λάρδα προέρχονται από τις Άνω Καρυές της περιοχής Λυκόσουρας. Πρώτοι μετανάστες ήσαν τρία αδέρφια (2 αγόρια και 1 κορίτσι) και ένας πρώτος εξάδελφος, οι οποίοι ήλθαν στο Διαβολίτσι μετά το τέλος της ορλωφικής επανάστασης (1770) και τους διωγμούς που εξαπολύθηκαν τότε κατά των Ελλήνων.

Γνωστοί που στρατεύθηκαν στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821) ήταν Αθανάσιος (προγενέστερος) και Νικολάκης Λάρδας.

Αμέσως μετά την Απελευθέρωση (1830) στα Μητρώα Αρρένων Διαβολιτσίου εμφανίζεται ο Παναγιώτης Λάρδας, που έχει τρία άρρενα τέκνα: τον Δημήτριο (γεννημένο το 1836), τον Χρήστο (γ. το 1855) και το Γεώργιο (γ. το 1859). Ακόμη, ο Αθανάσιος Λάρδας έχει γιο τον Νικόλαο (γ. το 1859). Επίσης, οι Αναστάσιος και Χρήστος εμφανίζονται με πολυμελείς οικογένειες κατά τον 19^ο αιώνα.

Στον εικοστό αιώνα μέλη της οικογένειας Λάρδα αναμείχτηκαν και στα θέματα διοικήσεως του τόπου και δύο εξ αυτών, ο Αθανάσιος και ο Δημήτριος Λάρδας, αναδείχτηκαν πρόεδροι της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Το επώνυμο Λάρδας είχε αρχικώς και η οικογένεια Παυλόπουλου στο Διαβολίτσι. Βλέπε επώνυμο Παυλόπουλος.

Οικογένειες Λάρδα υπάρχουν και στη νήσο Χίο, όπου υπάρχει και χωριό Καρυές. Είναι γνωστό ότι, με το τέλος της ορλωφικής Επανάστασης, αριθμός προσφύγων έφυγε από την κεντρική κυρίως Πελοπόννησο και εγκαταστάθηκε σε άλλες περιοχές, και κυρίως στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και τα παράλια της Μ. Ασίας, όπου δημιούργησε οικισμούς με το όνομα του χωριού του.

Λάσκαρης και Λάσκαρις: Επαγγελματικό, από περσική λέξη *lashkar* = στρατιώτης.

Η λέξη απαντάται και στα αραβικά ως *askar* και τα τουρκικά ως *asker* = ασκέρι, στρατός.

Ο Φαιδών Κουκουλές έχει επιχειρήσει ερμηνεία από την ελληνική γλώσσα: Στην Καππαδοκία, όπου εμφανίστηκε το επώνυμο, η λέξη δάσκαλος έχει τον τύπο δάσκαλης. Κατά τις φωνολογικές τάσεις της περιοχής η λέξη μετασχηματίστηκε ως εξής: δάσκαλης ράσκαλης λάσκαρης. Ο τύπος λάσκαρης απέκτησε γενική λασκάρεως και εξ αυτής δημιουργήθηκε ονομαστική Λάσκαρις και επί το δημοτικότερο Λάσκαρης.

Πρώτη γραμματειακή επισήμανση του ονόματος είναι αυτή του πατριάρχου Αντιοχείας (1034-1042) Γεωργίου Λασκάρεως. Διακεκριμένος Λάσκαρις ήταν και ο γενάρχης των Λασκάρεων του Βυζαντίου Θεόδωρος Α΄ (1204-1222).

Το όνομα απαντάται σε όλη την Ελλάδα.

Ομόρριζα επώνυμα: Λασκαράτος, Λασκαρίδης, Λασκαρέας κ.ά.π.

Το επώνυμο Λάσκαρης στο Διαβολίτσι έχει διπλή προέλευση: Ένας κλάδος προέρχεται από την περιοχή Μελιγαλά και ο άλλος από το Κατσαρού.

(Βιβλιογραφία: Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών, τ. 5 (1928), σ. 11 - 12. Επίσης, σ. 131 - 167: Λασκάρεις 1400 1869, Β.Α. Μουστακίδου).

Λουμπρούκος: Πατρωνυμικό, από Λάμπρ-ος + ούκος (μεγενθυντικό, αλλά και χαϊδευτικό, όπως Γιάννουκος κ.ά.).

Το Λαμπρούκος έγινε Λουμπρούκος, λόγω προληπτικής αφομοίωσης.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας με το επώνυμο αυτό ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους. Γενικά, κοιτίδα των οικογενειών με το επώνυμο αυτό είναι η Άνω Μέλπεια.

Λυμπερόπουλος: Πατρωνυμικό, από Λυμπέρ-ης + όπουλος.

Παλαιότερη γραφή του Λυμπέρης είναι Λιμπέρης, που παράγεται από λατινικό *liber* = ελεύθερος, Λιμπέρης = ο ελεύθερος άνθρωπος. Η γραφή Λυμπερόπουλος είναι σχετικά νεότερη.

Όνομα Έλληνας Λιβέριος απαντάται στη Σερβία το 1346 μ.Χ. Ομόρριζα επώνυμα: Λυμπέρης, Λυμπεράκης, Λυμπερέας κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας φέρεται να μετοίκησε στο Διαβολίτσι από το Μπέρεκλα (σημ. Νέδα).

Ένας κλάδος της οικογένειας έγινε γνωστός με το προσωνύμιο Καραμπέτσος. Τούτο προέρχεται από τη λέξη karabet (τ.), που σημαίνει τον συγγενή. Ο Γεώργιος Καραμπέτσος ήταν ο ψάλτης των παιδικών μας χρόνων.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας του 1821 στο Διαβολίτσι υπηρέτησε τον Αγώνα ο Απόστολος Λυμπερόπουλος. Οι Λυμπερόπουλοι του Παραπουγκίου κατάγονται από το Κράμποβο Αρκαδίας.

Μαγκάφας: Παρωνύμιο, από ρουμανική λέξη mangafă (ή την τουρκ. mankafa).

Το επώνυμο προέρχεται από παρατσούκλι και εντάσσεται στα δηλούντα σωματική ιδιότητα, που έχει συνήθως μεταφορική σημασία, όπως τούτο συμβαίνει και με τα Μπουλούκος, Φαφούτης, Μουγγός κ.ά.

Ο Η. Moritz (Die Zunamen 2 30) πιστεύει ότι το επώνυμο έχει ρίζα ελληνική: Από μεσαιωνική ελληνική λέξη μάγκιψ = αρτοποιός.

Το επώνυμο απαντάται από τα βυζαντινά χρόνια (Μαγκαφάς Θεόδωρος, άρχοντας Φιλαδελφείας στα χρόνια της Λατινικής κατάκτησης της Κωνσταντινούπολης (1204) (Νικ. Χωνιάτης, Χρον. Διηγ. 522 10).

Η οικογένεια Μαγκαφά είχε μετοικήσει στο Διαβολίτσι από την Άνω Μέλπεια (Γαράντζα), όπου είχε διακριθεί ως αγωνιστής της Εθνεγερσίας ο Ιωάννης Μαγκαφάς.

Μαγκλάρας: Παρωνύμιο, από τη λέξη μαγκλαράς (μέγκλος = θαυμάσιος). Μαγκλαράς = Ο ψηλόσωμος άνθρωπος.

Ο αναβιβασμός του τόνου είναι συνήθης στα επώνυμα και δεν δημιουργεί πρόβλημα.

Το παρωνύμιο εντάσσεται στα δηλούντα σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. Βεργής, Βουγιούκας (= μεγαλόσωμος), Λιανός, Μακρής κ.ά.π.

Κατά υπάρχουσα οικογενειακή παράδοση, πρώτος που έλαβε το επώνυμο Μαγκλάρας ήταν ο Παναγιωτάκης Κολομπουρνάς, γιος τού Αθανάσιου Κολομβάκου (ή Κολομπουρνά), που είχε εγκατασταθεί στη Γαράντζα, προερχόμενος από χωριό της Μάνης, πριν την Επανάσταση του 1821. Ο Παναγιωτάκης Κολομπουρνάς φέρεται να ήταν πολύ ψηλός άνθρωπος.

Παιδιά του Παναγιωτάκη Κολομπουρνά-Μαγκλάρα ήταν οι: Αθανάσιος, Ηλίας, Βασίλειος, Ιωάννης και Ιωάννα⁴.

⁴. Για τις επόμενες γενιές βλ. Θ. Μαγκλάρα, ό.π., σσ. 16-17.

Η πορεία της οικογένειας Μαγκλαρά προς το Διαβολίτσι είναι: Γαράντζα - Μοναστηρακι - Άγιοι Θεόδωροι - Διαβολίτσι. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε επώνυμο Αδαμόπουλος.

Μάκκας: Προσωνύμιο, από αραβική λέξη makas = ψαλίδι, ξύλο στο αξόνιο του μαγκανοπήγαδου.

Μεταφορικά με τη λέξη αυτή δηλώνεται το στήριγμα ενός κατασκευάσματος.

Το προσωνύμιο εντάσσεται στα επώνυμα που δημιουργούνται από εργαλεία και χρηστικά αντικείμενα, όπως π.χ. και τα Καρφάκης, Παλάσκας, Παλάντζας, Χαντζάρας κ.ά.π.

Το ξύλο του μαγκανοπήγαδου πέρασε στο λαϊκό λεξιλόγιο ως μακκάς (Πασπάτης, Χιακόν, γλωσσάριον, σ. 223) και το επώνυμο δημιουργήθηκε με αναβιβασμό του τόνου, κάτι που είναι σύνηθες στη δημιουργία ονομάτων (π.χ. λαμπρός Λάμπρος, ξανθός Ξάνθος κ.ά.).

Ο αργηγέτης της οικογένειας ιερέυς Χρήστος Μάκκας ήλθε στο Διαβολίτσι, προερχόμενος από την Ηλέκτρα. Κοιτίδα όμως της οικογένειας ήταν η Άνω Μέλπεια.

Μακρής: Παρωνύμιο, αυτός που έχει μεγάλο μήκος.

Το επώνυμο δείχνει σωματική ιδιότητα, όπως και τα Πλατής, Κοντός, Λιανός, Ξηρός (λιγνός), Βεργής (λυγερός) κ.ά.

Το επώνυμο απαντά από τα βυζαντινά χρόνια: Μακρής Νικόλαος ήταν νοτάριος στην Αθήνα, γύρω στα 1350 μ.Χ.

Ο γενάρχης της οικογένειας καθηγητής Γεώργιος Μακρής ήλθε στο Διαβολίτσι από το Μελιγαλά.

Μαλλιώτης: Παρωνύμιο από τη λέξη maliyeci (τ.) = χρηματολόγος, ο συνεχώς ομιλών για χρήματα.

Το επώνυμο εντάσσεται στα παρατσούκλια από λέξεις που εκφράζουν ψυχική ιδιότητα, ιδιαίτερη ροπή.

Μανιμάνης: Παρωνύμιο, προερχόμενο πιθανότατα από τη φράση μάνι-μάνι=γρήγορα.

Το επώνυμο στην Κρήτη εμφανίζεται στον υποκοριστικό τύπο του, δηλαδή Μανιμανάκης.

Άλλα παρωνύμια του τύπου αυτού: Σιαπέρας, Καλώστος, Κατανάγκης, Μεταχαράς κ.ά.

Η οικογένεια ήλθε προ τριακοντατριών ετών στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους, όπου είχαν διακριθεί ως αγωνιστές του 1821 οι Κων/τίνος Μανιμάνης και Ιωάννης Μανιμάνης (Υπαξιωματικοί Β΄ τάξεως).

Μαντέλος: Παρωνύμιο, πιθ. από τη λέξη manda (τ.) (= βουβάλι) + έλος (παραγ. κατάληξη).

Μαντέλος = Μεταφορικά, ο μεγαλόσωμος άνθρωπος.

Το επώνυμο δηλώνει ιδιότητα σωματική.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας η οικογένεια δρούσε στη Γαράντζα, έχοντας αρχηγό τον Γιάννη Μαντέλο.

Κατά τον Ι. Πέτροβα (Η Γαράντζα... σ. 32) κλάδοι της οικογένειας Μαντέλου ήσαν οι Πουλόπουλοι, οι Γεωργόπουλοι, και οι Θανόπουλοι.

Η οικογένεια στο Διαβολίτσι ήλθε από το Μοναστηράκι.

Μαριδάκης: Παρωνύμιο από μαρίδ-α + άκης.

Μαρίδα: Από αρχαίο ελληνικό σμαρίς (= μαρίδα).

Το επώνυμο χρησιμοποιείται με μεταφορική σημασία και δηλώνει τον μικρόσωμο και λεπτόσωμο άνθρωπο.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την Κάτω Μεσσηνία. Υπηρέτησε ως υπάλληλος ΣΠΑΠ.

Μαρίνης: Επαγγελματικό, από λατινικό Marinus = θαλάσσιος mare = θάλασσα.

Μαρίνης (και Μαρίνος) = Ο ασχολούμενος με τη θάλασσα.

Το επώνυμο εντάσσεται στα επαγγελματικά που δημιουργούνται από τη θαλασσινή ζωή, όπως και τα Θαλασσινός, Καπετάνιος, Καραβοκύρης, Γρυπάρης κ.ά.π.

Άλλα ονόματα της ίδιας ρίζας: Μαρινόπουλος, Μαρινάκης, Μαρίνος, Μαρίντζογλου, Μαρινέας κ.ά.π.

Ο γενάρχη της οικογένειας καθηγητής Κ. Μαρίνης είχε έλθει στο Διαβολίτσι από τη Γλαντισιά (σημ. Μυγδαλιά) της Γορτυνίας. Παντρεύθηκε στο Διαβολίτσι και δημιούργησε οικογένεια. Η κόρη του Ειρήνη, φιλόλογος, αναδείχτηκε σε Σχολική Σύμβουλο. Ο Κώστας Μαρίνης, ήταν και σημαντικός λογοτέχνης. Πρώτο του βιβλίο: Αντίλαλοι από το χωριό μας, Αθήνα 1929.

Μαρκαντώνης: Πατρωνυμικό, από Μάρκ-ου + Αντώνης.

Μαρκαντώνης = Ο Αντώνης ο γιος του Μάρκου.

Άλλα επώνυμα του αυτού τύπου: Γεωργοβασίλης, Παπαδόγιαννης, Κωσταθανάσης, Μαρκογιάννης, Κωσταλέξης κ.ά.π.

Η οικογένεια Μαρκαντώνη ήλθε στο Διαβολίτσι από τον Βράχο.

Μαρκογιάννης: Πατρωνυμικό, από Μάρκου + Γιάννης.

Μαρκογιάννης = Ο Γιάννης ο γιος του Μάρκου.

Παρόμοιες περιπτώσεις: Κωσταλέξης, Βασιλόγιαννος, Σταυρογιάννης, Μαρκοθανάσης, Γεωργιτσογιάννης κ.ά.π.

Εάν το όνομα Μάρκος έχει χρησιμοποιηθεί μεταφορικά, το επώνυμο πρέπει να ενταχθεί στα παρωνύμια, όπως αυτό συμβαίνει με τα επώνυμα Δεληγιάννης, Αραπογιάννης, Μπακογιάννης κ.ά.π.

Για τις αρνητικές σημασίες του ονόματος Μάρκος βλέπε το επόμενο επώνυμο.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας Μαρκογιάννη είχε έλθει στο Διαβολίτσι από τα Πευκάκια Ναυπλίου.

Μαρκόπουλος: Πατρωνυμικό, από Μάρκο-ς + πούλος.

Μαρκόπουλος = Ο γιος του Μάρκου.

Μάρκος: Από λατινικό Marcus και αυτό από το Mars = Άρης.

Το όνομα Μάρκος σε λαϊκή χρήση έχει χρησιμοποιηθεί συνήθως με αρνητικές σημασίες. Μια τέτοια αντιμετώπιση έχει ένας οπλιτοδρόμος Μάρκος από τον Λατίνο ποιητή Λουκίλλιο, σε ένα λυρικό ποίημά του που διασώθηκε στην Παλατινή Ανθολογία (Βιβλίο XI 85).

Οι οικογένειες με το επώνυμο του Μαρκόπουλου στο Διαβολίτσι προέρχονται από το Παραπούγκι. Γενάρχης των οικογενειών των Μαρκοπουλαίων ή Μαρκαίων υπήρξε ο Μάρκος Φούτσης. Αυτός, πριν την Επανάσταση του 1821, μαζί με τον αδελφό του Σαράντο, είχε εγκατασταθεί στο Παραπούγκι, προερχόμενος από το χωριό Γλιάτα (Ηλέκτρα). Παιδιά του ήσαν ο Γεώργιος, ο Αθανάσιος και τρίτος (ο πατέρας του Πάνου Μαρκόπουλου).

Στο Διαβολίτσι κλάδους Μαρκοπουλαίων δημιούργησαν οι: Γεώργιος (Σαλάτας), Δημήτριος και Κωνσταντίνος (συμβολαιογράφος). Σε νεότερη εποχή εγκαταστάθηκε στο Διαβολίτσι και ο Δημήτριος Μαρκόπουλος (Τζίμης), γιος του Νικολού. Άλλα παιδιά του Νικολού ήσαν ο Γεώργιος (Μουστακάκης), ο Κων/τίνος και ο Αθανάσιος (πέθανε στις Η.Π.Α. το 1918). Στον αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821) είχε διακριθεί ο Τζώρτζης Μαρκόπουλος.

Μασούρας: Παρωνύμιο, από τη λέξη masura (τ.) = σωλήνας, μασούρι.

Μασούρας = ο λεπτός, ο ψηλόλιγνος.

Το επώνυμο ξεκίνησε ως παρατσούκλι και εντάσσεται σε αυτά που εκφράζουν σωματικές ιδιότητες, όπως τα Καμπούρης, Λιανός, Ξηρός, Μακρής, Ψηλόλιγνος κ.ά.

Το επώνυμο απαντάται και στις μορφές Μασούρος, Μασούρης, Μασουράκης, Μασουρίδης, Μασουρόπουλος, Μασούρογλου κ.ά.

Η οικογένεια Μασούρα ήλθε στο Διαβολίτσι από το Κακαλέτρι.

Μεντής: Προσωνύμιο, πιθ. από τη λέξη medeni (τ.) = κοινωνικός άνθρωπος.

Το επώνυμο απαντάται και στην Αρκαδία και στην Αθήνα, (εκ μετοικήσεως).

Το επώνυμο στο Διαβολίτσι προήλθε εκ μετοικήσεως από του Ίσαρη.

Μέρης: Παρωνύμιο, πιθ. από τη λέξη mēri (αλβ.) = θυμός, οργή.

Μέρης = Ο ευαιρέθιστος, ο οξύθυμος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα παρωνύμια που εκφράζουν ψυχική και πνευματική ιδιότητα, όπως τα Αγέλαστος, Νταής, Κούσης κ.ά.π.

Άλλη εκδοχή: Μπορεί να είναι συντετμημένη μορφή λέξεων όπως Πολυμερής, Καλημέρης, Χασομέρης, όπως και τα Χρόνης, Ζώης κ.ά.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας (Νικόλαος) ήλθε στο Διαβολίτσι από το Σύρριζο (Σίρτζι), στα μέσα της δεκαετίας του 1920.

Μητρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Μήτρο-ς + πουλος.

Μητρόπουλος = Ο γιος του Μήτρου.

Μήτρος: Δημώδης απόδοση του Δημητρίου.

Δημήτριος: Από τη Δήμητρα, τη θεά της Γεωργίας.

Η Δήμητρα προέρχεται από το Δημήτηρ Δαμήτηρ = η γη μητέρα.

Άλλα υποκοριστικά: Μήτσος, Μητσάκης, Μίμης, Τάκης κ.ά.

Το επώνυμο στο Διαβολίτσι έχει διπλή προέλευση: Ο ένας κλάδος προέρχεται από το Δεσύλλα και ο άλλος από το Μπέρεκλα (σημ. Νέδα).

Του κλάδου από το Μπέρεκλα αρχηγέτης υπήρξε ο Γεώργιος Μητρόπουλος, διακεκριμένος εκπαιδευτικός: Διετέλεσε Διευθυντής του Δημ. Σχολείου Διαβολιτισίου και στη συνέχεια Επιθεωρητής της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Μιχαλακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Μιχαλάκ-ης + όπουλος.

Μιχαλακόπουλος = Ο γιος του Μιχαλάκη.

Μιχαλάκης: Υποκοριστικό του Μιχάλης Μιχαήλ.

Μιχαήλ από εβραϊκό Mikhaél = ποιος είναι σαν το Θεό;

Συνηθέστερος στη χρήση τύπο Μιχάλης. Χαϊδευτικά: Μιχαλιός, Μίχος.

Ομόρριζα επώνυμα: Μιχαλάκος, Μιχαλακέας, Μιχαλακάκος, Μιχαλακίδης, Μιχαλέας, Μιχόπουλος κ.ά.π.

Οι οικογένειες Μιχαλακόπουλου ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Παραπούγκι. Ήσαν μεγαλομπακάληδες στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Μιχόπουλος: Πατρωνυμικό, από Μίχο-ς + πουλος.

Μιχόπουλος = Ο γιος του Μίχου.

Μίχος: Υποκοριστικό του Μιχάλης.

Ομόρριζα: Μιχέας, Μιχάκος, Μιχείδης κ.ά.π.

Η οικογένεια Μιχοπούλου ήλθε στο Διαβολίτσι από το Καρνάσιο.

Μούτσιος: Επαγγελματικό από τη λέξη μούτσος = μαθητευόμενος ναύτης.
Μούτσος: Από ιταλικό mozzo = ναυτόπουλο.

Η ανάπτυξη του ι (γιώτα) οφείλεται στην τάση ουρανικοποίησης, που παρατηρείται στο γλωσσικό ιδίωμα της νότιας Ελλάδας. Τούτο κυρίως συμβαίνει όταν τα διπλοδοντικά σ τσ και ζ τζ ακολουθούνται από φωνήεν, όπως π.χ. τα Τασ-ιόπουλος, Τσ-ι-αμούλης, Ζ-ι-ακόπουλος, Τζ-ι-αμάλης κ.ά.

Η οικογένεια στο Διαβολίτσι ήλθε από το Αγριλόγουνο.

Μπαζιωτόπουλος: Πατρωνυμικό, από Μπαζιώτ-ης + όπουλος.

Μπαζιώτης: Από Μπαζής/Παζής, που είναι υποκοριστικό του Παναγής Παναγιώτης.

Παναγιώτης: Μεταγενέστερο, παράγεται από το Παναγία.

Μπαζιωτόπουλος: Ο γιος του Μπαζιώτη.

Χαϊδευτικά: Πάνος, Πανάγος, Παναγής, Γιώτης, Πότης κ.ά.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από τη Μάνδρα. Φέρονται ως απόγονοι του Αγγελή Πέτροβα και οφείλουν το όνομά τους στο γιο τού Αγγελή που είχε το βαφτιστικό όνομα

Μπαζιώτης Παναγιώτης

Μπακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Μπάκ-ας + όπουλος.

Μπακόπουλος: Ο γιος του Μπάκα.

Μπάκας = Ο έχων μεγάλη κοιλιά.

Η λέξη μπάκα προέρχεται από ιταλικό και λατινικό bacca = καρπός.

Μπαλντάς: Παρωνύμιο, από τη λέξη balta (τ.) = τσεκούρι.

Μπαλντάς: Ο φέρων τσεκούρι ή όμοιος προς τσεκούρι.

Μεταφορικός σημαίνει και τον σκληρό άνθρωπο.

Πρόκειται για παρατσούκλι που διατυπώνεται με χρηστικό αντικείμενο, όπως π.χ. τα Χατζάρας, Μαχάιρας, Ματσούκας, Τσουγκράνας κ.ά.

Το επώνυμο απαντά και στους εξής τύπους: Μπαλτατζής, Μπαλτατζίδης, Μπαλτάκος, Μπαλτίδης, Μπαλτόπουλος κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογενείας ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δεσύλλα. Έγινε περισσότερο γνωστός ως Τσαρουχής, επειδή ο πρώτος που έλαβε το παρωνύμιο κατασκεύαζε τσαρούχια, ή φορούσε συνεχώς τσαρούχια. Η λέξη τσαρούχι παράγεται από το τουρκ. çarık.

Μπαρκούρας: Επαγγελματικό, από λατινικό barca = βάρκα + ούρας (υποκοριστική κατάληξη από λατινικό -ura ούρας).

Το προσηγορικό βάρκα είναι αντιδάνειο από αρχαίο ελληνικό βᾶρις = πλοιάριο.

Μπαρκούρας = Ο βαρκάρης, ο λεμβούχος.

Το επώνυμο δηλώνει επάγγελμα που συσχετίζεται με τη θαλασσινή ζωή, όπως και τα Καπετάνιος, Γρυπάρης, Καραβοκύρης, Καλαφάτης, Ψαράς κ.ά.π.

Το επώνυμο Μπαρκούρας συναντάται κυρίως στην Άνω Μέλπεια. Ένας κλάδος της οικογένειας είχε μετοικήσει στο Βράχο και από εκεί στη συνέχεια ήλθε στο Διαβολίτσι. Σήμερα το επώνυμο έχει εκλείψει.

Μπένος: Πατρωνυμικό, από ιταλικό βαφτιστικό Benedetto (Βενέδικτος).

Υποκοριστικό του ονόματος είναι το επώνυμο Μπενάκης. Παράγωγο του Μπενάκης είναι το Μπενακόπολος.

Στην περιοχή μας οι έχοντες το επώνυμο Μπένος ξεκινούν από το Δεσύλλα.

Μπιρμπίλης: Προσωνύμιο, από τη λέξη bülbül (τ.) = αηδόνι. Μπιρμπίλης = Ο καλός τραγουδιστής (μετωνυμία).

Άλλα επώνυμα της αυτής κατηγορίας: Πέρδικας, Φασιανός, Χελιδόνης, Περιστέρης, Φλώρος κ.τ.ό.

Άλλοι τύποι του επωνύμου Μπιρμπίλας, Μπιρμπιλίδης, Μπιρμπιλόπουλος, Βιρβίλης, Μπουρμπούλης, Μπιλμπίλης, Μπλμπιλίδης κ.ά.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας το επώνυμο Μπιρμπίλης υπήρχε στο Νησί (Μεσσήνη).

Μπισκόγλου: Πατρωνυμικό, ίσως από τουρκ. bisküit (=μπισκότο) + όγλου.

Μπισκόγλου = Ο γιος του μπισκοτά.

Η τουρκική κατάληξη -ογλου (-oğlu) συναντάται σε οικογενειακά ονόματα Ελλήνων της Ανατολής και έχουν ριζική λέξη άλλοτε τουρκική (π.χ. Μουρατόγλου, Μπισκόγλου) και άλλοτε ελληνική (π.χ. Κώστογλου).

Μπολέτης: Παρωνύμιο, ίσως από τουρκ. bol (φαρδύς) + έτης. Μπολέτης = Ο πληθωρικός, ο παχύς, ο μπόλικος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα δηλούντα σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. και τα Παχής, Ελαφρός, Μπουλούκος, Κοκαλιάρης, Λιανός κ.ά.π.

Μπουζιέκος: Παρωνύμιο, από τη λέξη büzuk (τ.) = ζαρωμένος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα ονόματα που δείχνουν σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. και τα Ελαφρός, Κοντός, Μακρής, Μπουλούκος, Λυγνός κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους. Άλλος αδελφός του Μπουζιέκου ονομάζεται Ηλιόπουλος.

Μπουράνης: Παρωνύμιο, από τη λέξη borane (τ.) = μπουρανί, λαχανόρυζο.

Μπουράνης: Ο αρεσκόμενος στο μπουράνι (λαχανόρυζο, σπανακόρυζο κ.ά.).

Επώνυμα αυτής της κατηγορίας (φαγώσιμα): Σαλάτας, Τραχανάς, Καρβέλης, Μπούτος, Κουλούρης κ.ά.

Παραλλάσσοντες τύποι: Μπουρανόπουλος, Πορανίδης.

Η οικογένεια Μπουράνη φέρεται να έχει μετοικήσει στο Διαβολίτσι από το Αλητούρι (Στενύκλαρο).

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας (1821) τον Αγώνα υπηρέτησε ο Δήμος Μπουράνης.

Μπούρας: Προσωνύμιο, από τη λέξη burrë-i (αρβ.) = άνδρας, γενναίος.

Συσχετίζεται και προς το σλαβ. burra = τρικυμία, θύελλα, μπόρα.

Το επώνυμο εντάσσεται στα προσωνύμια που εκφράζουν ψυχική ιδιότητα, όπως τα Λεβέντης, Καμαρωτός, Ασίκης, Ντούρος, Παλληκαρίδης κ.ά.π.

Η οικογένεια Μπούρα μετοίκησε στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους. Εκεί είχαν εγκατασταθεί, σε προεπαναστατικά χρόνια, τρία αδέρφια, προερχόμενα από το χωριό Μαίναλο Τριπόλεως.

Οι Μπουραίοι στην Αρκαδία αρχικώς λέγονταν Κερμέζηδες. Κατά τον αγώνα της Παλιγγενεσίας έδρασαν πέντε αδέρφια με τα ονόματα Παναγιώταρος, Κων/τίνος, Ζαφείρης, Αθανάσιος (Κάππος) και Χαραλάμης (Αναγνώστης). Οι δύο πρώτοι έλαβαν μέρος στη μάχη του Βαλτετσίου, με δικό τους στρατιωτικό σώμα. Πλέον διακεκριμένος υπήρξε ο Κωνσταντίνος Δ. Μπούρας, ο οποίος το 1822 έγινε υποχιλίαρχος και μετέσχε στη Β' Εθνική Συνέλευση του Άστρους. Εφονεύθη στη μάχη των Τρικόρφων (23-6-1825). Άλλος Κων/τίνος Μπούρας εμφανίζεται στους καταλόγους ενόρκων των ετών 1851-1856, εκπροσωπώντας το χωριό Κωνσταντίνος (όπως γράφεται στους καταλόγους). Βλ. περ. Πελοποννησιακά, τ. ΙΘ', Αθήναι 1992, σ. 375.

Νάκης: Πατρωνυμικό σε ονομαστική, προερχόμενο πιθανότατα από το υποκοριστικό Γιαννάκης. Το όνομα αρχικά ήταν βαφτιστικό και ακολούθως χρησιμοποιήθηκε ως οικογενειακό, όπως τούτο συνέβη και με άλλα οικογενειακά ονόματα, όπως τα Νικόλας Κόλλιας, Αλέκος Λέκκας, Γρηγόρης Γρίτσος κ.ά.

Οι γλωσσικές μεταβολές στην περίπτωση του ονόματος Νάκης ήσαν οι εξής: Ιωάννης Γιάννης Γιαννάκης Νάκης. Μικρή παραλλαγή του ονόματος Νάκης είναι το Νάκος.

Άλλες παραλλαγές του ονόματος: Νούλης, Νούτσος, Γιάννος, Γιάγκος, Τζανής, Τζοάνος κ.ά.π.

Το όνομα Ιωάννης προέρχεται από το εβραϊκό Jo-kha-nan = ο κύριος είναι ελεήμων.

Η οικογένεια Νάκη μετοίκησε στο Διαβολίτσι από τα Ψάρι Τριφυλίας, σε προεπαναστατικά χρόνια. Χώρος αρχικής μετοικεσίας φέρεται να είναι το Σούλι της Ηπείρου.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας (1821) τον Αγώνα στο Διαβολίτσι υπηρέτησαν οι Παναγιώτης, Χρόνης και Γεωργάκης Νάκης.

Στα αμέσως μετεπαναστατικά χρόνια δραστηριοποιήθηκαν στο Διαβολίτσι και τα παιδιά του Γεωργίου Νάκη Χρήστος (γεννημένος το 1834) και Λεωνίδας (γ. 1844). Πολυμελής οικογένεια δημιούργησε ο Χρήστος Νάκης, αποτελούμενη από τους: Παναγιώτη, Γεώργιο, Αγαθοκλή, Διονύσιο, Μαριώ, Γαλήνη, Δήμητρα και Χρυσάφω.

Στα νεότερα χρόνια, από τα πλέον διακεκριμένα μέλη των οικογενειών Νάκη υπήρξε ο Γυμνασιάρχης του παλιού ενιαίου Γυμνασίου Παναγιώτης, ο οποίος διακρίθηκε ως εμπνευσμένος εκπαιδευτικός αλλά και ως Διαβολιτσαίος κύρους, που αξιοποίησε την επιβολή του προς όφελος του χωριού σε εποχές δύσκολες για το χωριό.

Κατά υπάρχουσα παράδοση, ο Χρόνης Νάκης είναι ο ονοματοδότης της οικογένειας Χρονόπουλου στο Διαβολίτσι.

Νασιόπουλος: Πατρωνυμικό, από Νάσο-ς + πούλος.

Νασιόπουλος = Ο γιος του Νάσιου-Νάσου.

Νάσος: Υποκοριστικό του Αθανασίου.

Για την ανάπτυξη του ι (γιώτα) στο Νάσος: Νάσιος βλέπε όσα γράφονται στο επώνυμο Μούτσιος.

Ο γενάρχης της οικογένειας Νικόλαος Νασιόπουλος μετοίκησε στο Διαβολίτσι από τη Μάνδρα στα τέλη της τρίτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα. Η οικογένειά του είχε μετοικήσει εκεί από το Πάνω Γλιάτα. Η σύζυγος του Νικολάου καταγόταν από την Κάτω Μέλπεια.

Νίκας: Πατρωνυμικό, πιθανότατα άλλος τύπος του Νίκος.

Νίκος: Συνήθης τύπος αντί του Νικόλαος.

Χαϊδευτικό: Νικάκης.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από το Καρνάσιο.

Νικολακόπουλος: Πατρωνυμικό, από Νικολάκ-ης + όπουλος.

Νικολακόπουλος = Ο γιος του Νικολάκη.

Νικολάκης: Υποκοριστικό του Νικόλαος.

Νικόλαος: Αρχαίο ελληνικό όνομα = Νίκη του λαού. Το όνομα απαντά δύο φορές στον Ηρόδοτο (VIII 134 και 137).

Για περισσότερα βλέπε επόμενο επώνυμο.

Πρώτος Νικολακόπουλος που εγκαταστάθηκε στο Διαβολίτσι ήταν ο Κωνσταντίνος, προερχόμενος από το Παραπούγκι. Διέμενε στην μετέπειτα

οικία Χρήστου Τζαμάλη. Δραστηριότητα στο Διαβολίτσι ανέπτυξε ο γιος του Ιωάννης, γεννημένος το 1880. Ο γιος τού Ιωάννη, Θεόδωρος, υπήρξε ένας εκ των ιδρυτών και πρώτος πρόεδρος του Συνδέσμου των εν Αθήναις Διαβολιτσαίων.

Οι Νικολακόπουλοι του Παραπουγκίου κατάγονταν από τον Νικολάκη Βεργή, από τον οποίο είχαν λάβει και το επώνυμό τους.

Άλλος Νικολακόπουλος στο Διαβολίτσι ήταν ο Μιχαήλ του Λεωνίδου, γεννημένος το 1894. Κατά το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίτου, είχε αλλάξει το επώνυμό του σε Χαρίτση.

Κατά μια πληροφορία, που δεν είναι δυνατόν να επιβεβαιωθεί, οι Νικολακόπουλοι έχουν κάποιας μορφής συγγένεια με τους Ξουραφάδες.

Νικολόπουλος: Πατρωνυμικό, από Νικόλ-ας + όπουλος.

Νικολόπουλος = Ο γιος του Νικόλα.

Νικόλας: Δημώδης τύπος του Νικόλαος.

Χαϊδευτικά του ονόματος: Νικολάκης, Νικολής, Νικολακάκης, Νικάκης κ.ά.π.

Ομόρριζα επώνυμα: Νικολάου, Νικολαΐδης, Νικολούδης, Νικολακόπουλος, Νικολέτος, Νικολετάτος, Νικολέας, Νικολίτσας, Νικολαρεΐζης, Νικολινάκος κ.ά.π.

Πρώτος που έλαβε το επώνυμο Νικολόπουλος στο Διαβολίτσι ήταν ο γιος τού Νικολάου Κατσούρη Παναγιωτάκης Κατσούρης/Νικολόπουλος. Είχε πολεμήσει καθ' όλη τη διάρκεια του Αγώνα του 1821 και το 1834 είχε συμμετάσχει στη μεσσηνιακή επανάσταση, εξ' αιτίας της οποίας φυλακίστηκε στον Πύργο της Ηλείας. Στη συνέχεια ο Όθων τον αποκατέστησε και του απέδωσε Αργυρούν Αριστείο Αγώνος. Η οικογενειακή του ζωή υπήρξε περιπετειώδης.

Νικόπουλος: Πατρωνυμικό, από Νίκο-ς + πουλος.

Νικόπουλος = Ο γιος του Νίκου.

Νίκος: Συνήθης τύπος του Νικόλαος.

Ομόρριζα επώνυμα: Νίκου, Νικέας, Νίκογλου, Νίκας κ.ά.π.

Η οικογένεια είχε μετοικήσει στο Διαβολίτσι από τους Κωνσταντίνους.

Ντούφας: Παρωνύμιο, από τη λέξη *duf* (αλβ.) = θυμός, γινάτι. Ντούφας = Ο θυμωμένος, ο ευερέθιστος.

Το επώνυμο δείχνει ψυχική ιδιότητα, όπως π.χ. και τα Αγέλαστος, Θλιμμένος, Μακάριος, Χαϊδεμένος κ.ά.π.

Η υπάρχουσα οικογένεια ήλθε προσφάτως από του Σκληρού.

Ξηρόκωστας: Προσωνύμιο, ο Κώστας ο ξηρός = λιγνός. Ο λεπτόσωμος Κώστας.

Εντάσσεται στα σύνθετα παρωνύμια-προσωνύμια, που δημιουργούνται από βαφτιστικά φέροντα επιθετικό προσδιορισμό, όπως τα Μαυρονικόλας, Αραπογιάννης, Σκυλοφώτης, Καραγεώργης, Κοντογεώργης, Μακρυγιάννης, Δεληγιάννης κ.ά.

Οι γενάρχες (Ευθύμιος και Πέτρος) των οικογενειών Ξηρόκωστα ήλθαν στο Διαβολίτσι από του Ίσαρη.

Ο Ευθύμιος Πέτρου Ξηρόκωστας διετέλεσε επί μία δωδεκαετία, αρχικά Πρόεδρος Κοινότητας Διαβολιτσίου και ακολούθως Δήμαρχος Ανδανίας.

Ξουραφάς: Επαγγελματικό, από το ουσιαστικό ξουράφι/ξυράφι + -άς (κατάληξη επαγγελματικών ονομάτων).

Ξουραφάς = Ο πωλητής ή χειριστής ξυραφιών (κουρέας).

Το επώνυμο εντάσσεται στα επαγγελματικά, που έχουν σχέση με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, όπως π.χ. τα Βαρελάς, Τυράς, Παπλωματάς, Σαμαράς, Μεταξάς, Παπάς κ.ά.π.

Ο γενάρχης των οικογενειών Ξουραφά φέρεται να έχει μετοικήσει στο Διαβολίτσι από την Γάρδιτσα (σημ. Περιβόλια) της επαρχίας Φιγαλείας, όπου υπάρχει μέχρι σήμερα πολυπληθής κλάδος Ξουραφαίων, που ανάγουν την αρχή τους στον 18^ο αιώνα (ή και παλαιότερα). Μολονότι δεν υπάρχει γραπτή μαρτυρία, η μετεγκατάσταση αυτή φαίνεται εύλογη, γιατί το Διαβολίτσι ήταν συνήθης τόπος εμπορικών συναλλαγών για τους κατοίκους της Γάρδιτσας, όπως γράφει ο Δ.Σ. Χριστοδουλόπουλος στο έργο του Γάρδιτσα (σ. 150). Η μετεγκατάσταση προφανώς έγινε σε χρόνους προεπαναστατικούς, αφού κατά την Εθνεγερσία υπάρχουν και δρουν στο Διαβολίτσι Ξουραφάδες.

Αρχικό όνομα της οικογένειας ήταν Καραγιαννόπουλος ή Τουφεξής ή Κουτσοδήμος (Χριστοδουλόπουλος ό.π. σ. 110).

Το όνομα Ξουραφάς φαίνεται να ξεκίνησε ως βαφτιστικό, αφού στα χρόνια της Εθνεγερσίας ζει και δρα στη Γάρδιτσα αγωνιστής με το όνομα Ξουραφάς Καραγιαννόπουλος ή Τουφεξής (Βλ. Στάθη Παρασκευόπουλου, Οδοιπορώντας στην επαρχία Ολυμπίας, Αθήνα 2007, σ. 140).

Μια οικογένεια στο Διαβολίτσι έγινε περισσότερο γνωστή με το παρεπώνυμο Καλατζής. Το όνομα προέρχεται από την τουρκ. λέξη kalayci = γανωτής. Άλλα επώνυμα από την ίδια ρίζα είναι τα: Καλατζάκος, Καλατζόπουλος, Καλατζόγλου κ.ά.π.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας στο Διαβολίτσι είχαν στρατευθεί στον Αγώνα οι Δημητράκης και Γιαννάκης Ξουραφάς.

Οικονομίδης: Πατρωνυμικό, από οικονόμο-ς + (ε)ιδής.

Οικονομίδης = Ο γιος του Οικονόμου.

Οικονόμος: Εκκλησιαστικό αξίωμα: Ο έχων τα οικονομικά της εκκλησίας.

Άλλα επαγγέλματα εκκλησιαστικά της αυτής κατηγορίας με τον οικονόμο είναι τα: Έξαρχος, Λαμπαδάριος, Λογοθέτης, Νοτάριος, Πρωτοσύγγελος, Πρωτοψάλτης, Σακελλάριος κ.ά.π.

Επώνυμα της αυτής ρίζας: Οικονομόπουλος, Οικονομάκης, Οικονόμου, Οικονομέας, Οικονομούδης κ.ά.π.

Η οικογένεια Οικονομίδη ήλθε στο Διαβολίτσι από το Δεσύλλα.

Παναγιωταρόπουλος: Πατρωνυμικό, από το Παναγιώταρο-ς + πουλος.

Παναγιωταρόπουλος = Ο γιος του Παναγιώταρου.

Παναγιώταρος: Μεγενθυντικό του Παναγιώτης.

Ας σημειωθεί ότι στα επώνυμα η χρήση μεγενθυντικών δεν γίνεται συνήθως για επίτευξη κυριολεξίας, αλλά έχει συνήθως φιλική-περιπαικτική σημασία, όπως π.χ. στα Αντώναρος, Γιώργαρος, Κωσταράς κ.ά.π.

Από τους πρώτους γνωστούς Παναγιωταρόπουλους ήταν ο Δημήτριος, που είχε γεννηθεί στα χρόνια της Εθνεγερσίας.

Παναγιωτόπουλος: Πατρωνυμικό, από Παναγιώτ-ης + όπουλος.

Παναγιωτόπουλος: Ο γιος του Παναγιώτη.

Παναγιώτης: Όνομα των μεσαιωνικών χρόνων από το όνομα Παναγία, που είναι ουσιαστικοποιημένο θηλυκό του επιθέτου πανάγιος.

Πανάγιος = Ο κατά πάντα άγιος.

Χαϊδευτικά του ονόματος Παναγιώτης: Πάνος, Παναγής, Πανάγος, Γιώτης, Πότης κ.ά.

Άλλα ομόρριζα επώνυμα: Παναγιώτου, Παναγιωτάκης, Παναγιωτακόπουλος, Παναγόπουλος, Γιωτόπουλος κ.ά.π.

Από τους πρώτους γνωστούς Παναγιωτόπουλους ήταν ο Δημήτριος, που είχε γεννηθεί στα χρόνια της Εθνεγερσίας.

Ο γιός του Χρήστος είχε γεννηθεί το 1845.

Παναγόπουλος: Πατρωνυμικό, από το Πανάγο-ς + πουλος.

Παναγόπουλος = Ο γιος του Πανάγου.

Πανάγος: Χαϊδευτικό του Παναγιώτης, όπως και τα Πάνος, Παναγής, Γιώτης κ.ά.π.

Ομόρριζα επώνυμα: Παναγάκης, Παναγέας, Παναγούλης, Παναγουλόπουλος κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από την Αμπελιώνα. Είχε το προσωνύμιο Αμπελιανίτης.

Πανόπουλος: Πατρωνυμικό από το Πάνο-ς + πουλος.

Πανόπουλος = Ο γιος του Πάνου.

Πάνος: Χαϊδευτικό του Παναγιώτης.

Ομόρριζα επώνυμα: Πάνου, Πανάκης, Πανούτσος, Πανουτσάκος κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας (Θεόδωρος) είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή της Μεγαλόπολης.

Παπαδόγιαννης: Πατρωνυμικό, από προθηματικό μόρφημα Παπαδό + Γιάννης.

Παπαδόγιαννης = Ο Γιάννης του παπά. Παπαγιάννης = Ο Γιάννης ο Παπάς.

Ο τύπος παπαδο- δημιουργήθηκε για να διακρίνονται τα παιδιά ενός παπά από τον ίδιο, επειδή είναι εύλογο ο ιερέας να προσφωνείται με την επαγγελματική ιδιότητά του.

Άλλοι τύποι της ίδιας ρίζας: Παπαδογιαννάκης, Παπαδογιαννόπουλος, Παπαδογιαννακόπουλος κ.ά.π.

Η οικογένεια Παπαδόγιαννη, όπως έχουμε ήδη γράψει, ανάγει τη ρίζα της στην οικογένεια Τζαβέλα. (Για τις οικογένειες Τζαβέλα στο Διαβολίτσι βλέπε επώνυμο Γαλανόπουλος).

Ο ρόλος της οικογένειας Παπαδόγιαννη στο Διαβολίτσι υπήρξε, ήδη από τα χρόνια της Εθνεγερσίας, σημαντικότητας: Ο Θεοδωράκης Παπαδόγιαννης στα χρόνια της απελευθέρωσης ηγείτο μπουλουκιού (αποσπάσματος) εκατό και πλέον ανδρών, ενώ αμέσως μετά την απελευθέρωση υπήρξε από τους πρώτους Δημάρχους Ανδανίας. Μία οικογένεια Παπαδόγιαννη έφερε κατά τον 19^ο αιώνα και το επώνυμο του Δημητρόπουλου και Παπαδημητρόπουλου. Ο γιος τού Κωνσταντίνου Παπαδημητρόπουλου, που είχε το όνομα Νικόλαος (έτος γέννησης 1887), επέλεξε το επώνυμο του Παπαδόγιαννη. Ο ιερέας Ιωάννης Δημητρόπουλος (ή Παπαδόγιαννης) ιεράτευσε στο Διαβολίτσι από το 1839 έως το 1862.

Κατά τον εικοστό αιώνα τρία μέλη της ευρείας οικογένειας Παπαδόγιαννη διετέλεσαν πρόεδροι της κοινότητας Διαβολιτσιού (Αντώνιος, Δημήτριος και Βασίλειος).

Κατά τον παρόντα χρόνο, μέλη της οικογένειας Παπαδόγιαννη προσέφεραν την ιδιοκτησία τους απέναντι από το Ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, όπου υπήρχε η παλιά επιβλητική κατοικία (και πρώτο Σχολαρχείο), προκειμένου να δημιουργηθεί το σύγχρονο αμφιθέατρο.

Παπαδόπουλος: Πατρωνυμικό, από το μόρφημα παπαδό + πούλος.

Παπαδόπουλος = Ο γιος του παπά. Ας σημειωθεί ο εδώ δεν δίδεται το όνομα του παπά, ως πολύ γνωστό κατά την εποχή της ονοματοδοσίας.

Η λέξη παπάς είναι μεσαιωνική, από αρχαίο όνομα πάππας = πατήρ. Κατά τον Γ. Χατζιδάκι θα έπρεπε να γράφεται παππάς.

Το πατρωνυμικό επώνυμο Παπαδόπουλος είναι από τα πλέον διαδεδομένα οικογενειακά ονόματα στην Ελλάδα.

Το επώνυμο στο Διαβολίτσι έχει τετραπλή προέλευση: Ένας κλάδος είναι γηγενής και τα μέλη του έδρασαν στο Διαβολίτσι κυρίως κατά τον 19^ο αιώνα. Άλλος κλάδος προερχόταν από τη Μάνδρα (ο γιατρός). Τρίτος κλάδος ήλθε από την Ανδανία (Σαντάνι) (ο εκπαιδευτικός) και ο τέταρτος από το Καρνάσιο (Τσοροτά).

Ο κλάδος που ήλθε από την Μάνδρα οφείλει το όνομά του στον ιερέα της Ηλέκτρας, που ήταν γνωστός με το παρατσούκλι Παπατριζής, και ήταν πατέρας του γιατρού Κων/νου Παπαδόπουλου.

Ο κλαδος από την Ανδανία ανάγει το όνομά του στον ιερέα Νικόλαο Μπάκα. Ο γιος αυτού Ηλίας άλλαξε το επώνυμό του σε Παπαδόπουλο. Υιός τού Ηλία ήταν ο εκπαιδευτικός Ευστάθιος Παπαδόπουλος. Η σύζυγος του τελευταίου ήταν από την Πολίχνη.

Παπαθανασόπουλος: Πατρωνυμικό, από παπά + θανάσ-ης + όπουλος.

Παπαθανασόπουλος = Ο γιος του Παπαθανάση.

Για το Θανάσης βλέπε επώνυμο Αθανασόπουλος.

Διαδεδομένο είναι το επώνυμο Παπαθανασίου.

Το επώνυμο Παπαθανασόπουλος στο Διαβολίτσι οφείλεται στον ιερέα Αθανάσιο Δρακόπουλο, αγωνιστή της Εθνεγερσίας του 1821. Στη συνέχεια το επώνυμο έγινε Παπαχελάς.

Παπαμιχαλόπουλος: Πατρωνυμικό, από παπά + Μιχάλ-ης + όπουλος.

Παπαμιχαλόπουλος = Ο γιος του Παπαμιχάλη.

Μιχάλης: Δημώδης τύπος του Μιχαήλ.

Μιχαήλ: Από Mikhaél (εβρ.) = Ποιος είναι σαν τον Θεό; Χαϊδευτικά:

Μιχαλιός, Μίχος, Μιχαλάκης κ.ά.

Παραλλάσσοντες τύποι: Παπαμιχαήλ, Παπαμιχαηλίδης, Παπαμιχάλης κ.ά.π.

Το επώνυμο Παπαμιχαλόπουλος πρώτος έλαβε στο Διαβολίτσι ο ιερέας Μιχαήλ Γαλανόπουλος, που ιεράτευσε στο χωριό από το 1863 έως το 1882.

Πρώτοι Παπαμιχαλόπουλοι που καταγράφονται στο Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου το 1869 είναι ο Σταύρος (του Γεωργίου) και ο Ανδρέας (του Ιωάννου).

Η οικογένεια ανήκει στον κλάδο Τζαβέλα του Διαβολιτσίου.

Παπαντωνόπουλος: Πατρωνυμικό, από παπά + Αντών-ης + όπουλος.

Παπαντωνόπουλος = Ο γιος του Παπαντώνη.

Αντώνιος: Από λατινικό Antonius, που έχει ετρουσκική ρίζα. Το όνομα απαντάνται από τον πρώτο προχριστιανικό αιώνα.

Παραλλάσσουσες μορφές: Παπαντωνίου, Παπαντωνάκης, Παπαντωνακόπουλος, Παπαντωνιάς κ.ά.π.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν τρεις διαφορετικοί κλάδοι με το επώνυμο αυτό: 1) Του ιατρού Γεωργίου Παπαντωνόπουλου, που ήλθε στο Διαβολίτσι από το Αγριλόβουνο. Το όνομα το οφείλει στο βαφτιστικό του ιερέα Αντώνη Ανδρουτσόπουλου. 2) Του Στάθη Παπαντωνόπουλου (πατέρα του Σπύρου), που ήλθε στο Διαβολίτσι επίσης από το Αγριλόβουνο. και 3) Του Μήτσου Παπαντωνόπουλου (Αραπάκη). Τούτου οι πρόγονοι ξεκίνησαν από το Άνω Γλιάτα και εγκαταστάθηκαν στο Τσοροτά ως Πουλόπουλοι. Από εκεί μετεγκαταστάθηκαν στο Διαβολίτσι, όπου έλαβαν το επώνυμο του Παπαντωνόπουλου.

Από τον πρώτο κλάδο και στα χρόνια της Κατοχής ο Πέτρος Παπαντωνόπουλος διετέλεσε επί μία διετία πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Παπασπυρόπουλος: Πατρωνυμικό, από παπά + Σπύρο-ς + πουλος.

Παπασπυρόπουλος = Ο γιος του Παπασπύρου.

Παπασπύρος: Ο Σπύρος ο παπάς

Σπύρος: Συντμημένος τύπος του επισήμου Σπυρίδων.

Σπυρίδων: Όνομα μεταγενέστερο, αγνώστου ετύμου.

Παραλλάσσουσες μορφές του επωνύμου: Παπασπυρακόπουλος, Παπασπυρίδης, Παπασπυράτος, Παπασπυρέας κ.ά.π.

Πιθανολογείται ότι το όνομα οφείλεται στον ιερέα Ιωάννη Σπυρόπουλο, που ιεράτευσε στο Διαβολίτσι από το 1790 έως το 1829. Αρχική κοιτίδα της οικογένειας φέρεται η ορεινή Ολυμπία.

Από την οικογένεια ο Ξενοφών Παπασπυρόπουλος διετέλεσε επί ένα έτος πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Παπασπύρου: Πατρωνυμικό, από παπά + Σπύρος.

Παπασπύρου: Ο γιος του Παπασπύρου.

Το επώνυμο στο Διαβολίτσι καθιέρωσαν τα παιδιά του ιερέως Σπυρίδωνος Κούση, για να τιμήσουν τον πατέρα τους, που ήταν δάσκαλος και ιερέας στο Διαβολίτσι και είχε χηρεύσει όταν τα δύο άρρενα τέκνα του ήταν μικρά στην ηλικία. **Παπαχελάς:** Παρωνύμιο, από παπά + χελάς.

Παπαχελάς = Ο παπάς ο αρεστόμενος ή ασχολούμενος με χέλια. Κατά την υπάρχουσα οικογενειακή παράδοση, η οικογένεια εξέτρεφε χέλια στο ντιβάρι της Πολίχνης, κατά τον 19^ο αιώνα.

Το επώνυμο κατατάσσεται στα λεγόμενα φαγώσιμα, όπως π.χ. και τα Τραχανάς, Καρβέλης, Σαλάτας κ.ά.π.

Το επώνυμο απαντά στη Μεσσηνία και χωρίς το πρόθημα Παπά, ως απλό Χελάς.

Το επώνυμο Παπαχελάς έλαβε στο Διαβολίτσι ο Αναστάσιος Παπαθανασόπουλος, που καταγόταν από τον γνωστό αγωνιστή του 1821 Αθανάσιο Δρακόπουλο. Ο τελευταίος φέρεται να έχει μετοικήσει στο Διαβολίτσι από τη Σκάλα Μεσσηνίας σε χρόνια προεπαναστατικά.

Η οικογένεια Παπαχελά διεδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην κοινωνία του Διαβολιτσίου, κυρίως κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Ανέδειξε δηλαδή δύο Δημάρχους Ανδανίας, τον Αναστάσιο και τον Γεώργιο Παπαχελά, ενώ ένα μέλος της έγινε υφυπουργός (Αλέξανδρος) και ένα άλλο Βουλευτής και Νομάρχης (Αθανάσιος).

Επίσης, κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα σημαντικό ρόλο στην κοινωνία του Διαβολιτσίου διεδραμάτιζε ο ιερέας Παναγιώτης Παπαχελάς, ο οποίος είχε πολυμελή οικογένεια, αποτελούμενη από 13 μέλη: Γεώργιο (νομικό), Δημήτριο (γαιοκτήμονα), Διονύσιο (δικαστικό), Ιωάννη (γιατρό), Ασπασία (σύζυγο Παπαγεώργη Δαλκαφούκη), Ρουμπίνη (συζ. Μιχ. Σταθουλόπουλου), Αθανασία (συζ. Γεωργ. Δορκοφίκη), Γεωργία, Θεώνη, Φωφώ, Πηνελόπη, Μηλίτσα και Σταυρούλα.

Μέλη της οικογένειας δεν διαβιούν σήμερα στο Διαβολίτσι. Στην Αθήνα δραστηριοποιούνται απόγονοι των οικογενειών: Ο διακεκριμένος δημοσιογράφος Αλέξης, ο πλοίαρχος Δημήτρης κ.ά.

Παπαχριστόπουλος: Πατρωνυμικό, από παπά + Χρίστος + πουλος.

Παπαχριστόπουλος = Ο γιος του Παπαχρίστου.

Χρίστος: Μεσαιωνικό όνομα από το Χριστός με αναβιβασμό του τόνου, κατά τα λαμπρός Λάμπρος, σταυρός Σταύρος κ.ά.π.

Χριστός από το χριστός = ο κεχρισμένος, ο φέρων χρίσμα. Σε κοινή χρήση διαδεδομένο είναι το επώνυμο Παπαχρίστος.

Κατά την οικογενειακή τους παράδοση, το επώνυμο καθιερώθηκε από τον ιερέα Παπαχρήστο (Παπαχριστόπουλο), που ιεράτευσε στο Διαβολίτσι από το 1831 έως το 1838. Το προηγούμενο επώνυμό τους ήταν Κωστόπουλοι. Στο Διαβολίτσι ήλθαν μετά τα Ορλωφικά πιθανότατα από την περιοχή της Αρκαδίας. Δύο άλλα αδέρφια είχαν εγκατασταθεί ο ένας στο Ζευγολατείο και ο άλλος στη Σκάλα.

Παπουτσή: Επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη rabuζu (τ.) = υποδηματοποιός ή ο φορών χαρακτηριστικά παπούτσια.

Στην πρώτη περίπτωση το όνομα είναι επαγγελματικό και στη δεύτερη παρωνύμιο. Στην περίπτωση των οικογενειών του Διαβολιτσίου ισχύει το δεύτερο, κατά την οικογενειακή τους παράδοση: Δηλαδή, οι προπάτορές τους ήταν από τους πρώτους που είχαν φορέσει ευρωπαϊκά παπούτσια και αυτό αποδόθηκε με αυτό το χαρακτηρισμό των συμπατριωτών τους.

Άλλα ονόματα της ίδιας κατηγορίας: Τσαρουχής, Κουντουράς, Ταμπάκης κ.ά.π.

Ονόματα της ίδιας ρίζας: Παπουτσάκης, Παπουτσόγλου, Παπουτσιδάκης, Παπουτσέας κ.ά.

Οι οικογένειες Παπουτσή ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Αγριλόβουνο γύρω στο 1910. Εκεί είχαν μετοικήσει από το βράχο, όπου, σε προγενέστερο χρόνο, είχαν το επώνυμο του Αλεξανδρόπουλου. Γενικά οι Αλεξανδρόπουλοι ξεκινούν από την Γαράντζα και έχουν πρόγονό τους τον Κων/τίνο Κεφαλόγιωργα, που καταγόταν από τη Σμύρνη της Μικράς Ασίας.

Στον αγώνα της Παλιγγενεσίας είχε διακριθεί στο Αγριλόβουνο ο Αναστάσιος Παπουτσή.

Το όνομα Παπουτσή υπάρχει από τα Βυζαντινά χρόνια. Κατά πρώτο απαντά στον Ιωάννη Τζέτζη (1110-1180).

Στα νεότερα χρόνια ο Ιωάννης Παπουτσή διετέλεσε υπηρεσιακός πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Παρασκευόπουλος: Πατρωνυμικό, από Παρασκευ-άς + όπουλος.

Παρασκευόπουλος = Ο γιος του Παρασκευά.

Παρασκευάς συνήθως ονομαζόταν ο γεννημένος ημέρα Παρασκευή.

Παρασκευή: Αρχαία ελληνική λέξη = προετοιμασία.

Άλλα ονόματα που προέρχονται από την ημέρα γέννησης: Πρόδρομος, Λαμπρινή, Σταύρος κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το Κακαλέτρι. Υπάρχει και ένας δεύτερος κλάδος.

Πασχαλίδης: Παρωνύμιο, από Πασχάλ-ης + είδος (= μορφή).

Πασχάλης = Λεγόταν παλαιότερα το βόδι. Μεταφορικά η λέξη δηλώνει τον μεγαλόσωμο.

Το επώνυμο δείχνει σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. και τα Μπουλούκος, Πλατής, Παχύς, Λιανός κ.ά.π.

Μπορεί όμως να είναι και πατρωνυμικό:

Πασχαλίδης = Ο γιος του Πασχάλη.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει από τη Μακεδονία (Κοζάνη) και ήταν φαρμακοποιός στο Διαβολίτσι στο τέλος του 19^{ου} αιώνα.

Παυλόπουλος: Πατρωνυμικό, από Παύλο-ς + πουλος.

Παυλόπουλος: Ο γιος του Παύλου.

Παύλος: Από λατινικό *raulus* = μικρός.

Το όνομα Παύλος αρχικά ήταν επίθετο, που ως παρωνύμιο συνόδευε ορισμένα Ρωμαϊκά κύρια ονόματα.

Το χαϊδευτικό είναι Παυλάκης.

Ομόρριζα επώνυμα: Παυλίδης, Παυλέας, Παυλάκος, Παυλακάκης κ.ά.π.

Η οικογένεια Παυλόπουλου στο Διαβολίτσι αρχικώς λεγόταν Λάρδα. Όπως φαίνεται από το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου, τη μεταβολή έκανε ο γιος τού Παύλου Λάρδα Κωνσταντίνος, που γεννήθηκε το 1865. Ήταν πατέρας του Αθανασίου, του Ηλία και του Γεωργίου.

Πέτροβας: Μητρωνυμικό, ο γιος της Πέτροβα.

Πέτροβα = Η γυναίκα του Πέτρου.

Πέτρος: Μεταγενέστερο όνομα από αρχαίο πέτρος = λίθος και αυτό από πέτρα = βράχος, που ίσως σχετίζεται με το ρήμα πίπτω/πετάννυμι. Πέτρος: σταθερός σαν πέτρα.

Άλλα μητρωνυμικά ονόματα: Μήτσαινας, Νίκαινας, Γιώργαινας, Θανάσαινας, Γιάνναινας, Γαρουφαλιάς κ.ά.π.

Σύμφωνα με όσα γράφει ο λόγιος δάσκαλος Ιωάννης Πέτροβας, η χήρα και έγκυος γυναίκα ενός Πέτρου (:Πέτροβα), διωκόμενη από Τούρκους, έφθασε στη Γαράντζα το 1715 από το Πέτροβο ή Πετροβούνι της Μάνης (Εκτιμώ ότι είναι το περίχωρο της Καρδαμύλης). Στη Γαράντζα γέννησε το παιδί της, το μικρό Πετροβάκι, που το βάπτισε ο Δήμος Γιαλαμάς και το ονόμασε επίσης Δήμο.

Εκδοχή, ότι το επώνυμο Πέτροβας μπορεί να συσχετισθεί γλωσσικά με το τοπωνύμιο Πέτροβο, δεν είναι πιθανή.

Ο προαναφερόμενος Δήμος Πέτροβας κατέστη γενάρχη της γνωστής οικογένειας Πέτροβα στη Γαράντζα, δημιουργήσας οικογένεια με πέντε άρρενα τέκνα, τους: Γιαννίκο, Αγγελή, Μήτρο, Θανάση και Πέτρο.

Διακεκριμένοι για τους αγώνες τους κατά των Τούρκων υπήξαν οι γιοι του Δήμου: Αγγελής και Μήτρος. Απόγονοι των Πετροβαίων της Γαράντζας υπάρχουν αρκετοί στο Διαβολίτσι: Ο Όθων Πέτροβας, ο αδελφός του Αλέξιος και ο Κων/νος Πέτροβας κατάγονταν από τον Αγγελή Πέτροβα. Ο Κώστας Γεωργακόπουλος (Μπιστόλας) καταγόταν από τον Θανάση Πέτροβα. Από τη σειρά του Μήτρου Πέτροβα καταγόταν η Ντίνα Αθανασοπούλου, η Αγγέλω Αθ. Λάρδα (κόρη του Λυκούργου Πέτροβα), η Καλλιρρόη Αθ. Δήμιζα και η χήρα Παπαμιχαλοπούλου. Για λεπτομερή γενεαλογία των οικογενειών βλέπε Ιωάννη Πέτροβα, Η Γαράντζα και η ιστορία της, Αθήνα 1986, σ. 309 κ.ε.

Μέλη της ευρύτερης οικογένειας Πέτροβα αναμείχτηκαν και στα θέματα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα, από την οικογένεια αναδείχτηκαν τέσσερες Δήμαρχοι Ανδανίας (Ιωάννης, Ζήμη, Λυκούργος και Όθων) και ένας Πρόεδρος κοινότητας Διαβολιτσίου (Νικόλαος).

Δύο μέλη της οικογένειας διετέλεσαν και βουλευτές: Ο Ζήμης το 1843 και ο Όθων από το 1923 έως το 1924.

Πετρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Πέτρο-ς + πουλος.

Πετρόπουλος = Ο γιος του Πέτρου.

Για το Πέτρος βλέπε το αμέσως προηγούμενο επώνυμο.

Της αυτής ρίζας επώνυμα: Πέτρου, Πετρουλάκης, Πετροπουλάκης, Πετρούτσος κ.ά.

Οι οικογένειες ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Αγγιλόβουνο.

Πουλόπουλος: Πατρωνυμικό, από Πούλο-ς + πουλος.

Πουλόπουλος = Ο γιος του Πούλου.

Πούλος = Ο «πουλημένος».

Η λέξη πούλος είναι δημιούργημα του εθιμικού δικαίου. Συγκεκριμένα, όταν τα παιδιά μιας οικογένειας πέθαιναν μετά τη γέννηση ή σε μικρή ηλικία, η ενδιαφερομένη οικογένεια έκανε εικονική πώληση του αρτιγέννητου βρέφους σε άλλη οικογένεια, ώστε το «πουλημένο» παιδί να έχει τη μοίρα της νέας οικογένειας και να διαφύγει το θάνατο.

Πουλόπουλος = Ο γιος του Πούλου = «πουλημένου».

Επώνυμα της ίδιας ρίζας: Πουλέας, Πουλίσας, Πουλίτσας, Πουλιτσάκης κ.ά.π.

Ο γενάρχης της οικογενείας μετοίκησε στο Διαβολίτσι από το Μοναστηράκι.

Πρασάς: Επαγγελματικό, από αρχαίο ουσιαστικό πράσον + καταλ. -άς.

Πρασάς: Ο πωλητής πράσων. Η κατάληξη -ας είναι η κατεξοχήν κατάληξη των επαγγελματικών, όπως π.χ. Βαγενάς, Γαλατάς, Κεραμιδάς, Λαδάς, Ρολογάς, Σαμαράς κ.ά.π.

Μπορεί όμως το επώνυμο να σημαίνει και τον καταναλωτή πράσων, οπότε εντάσσεται στα παρατσούκλια που δημιουργούνται από χορταρικά και όσπρια, όπως τα Φασούλας, Κρεμμύδας, Ρεβίθης, Πεπονής κ.ά.π.

Οι οικογένειες στο Διαβολίτσι προέρχονται από το Καρνάσιο.

Προκοπίου: Πατρωνυμικό, ο γιος του Προκοπίου.

Προκόπιος: Όνομα μεταγενέστερο, που παράγεται από το αρχαίο ρήμα προκόπτω, και δηλώνει αυτόν που προκόβει.

Συνηθέστερος τύπος: Προκόπης.

Άλλοι τύποι του επωνύμου: Προκοπάκης, Προκοπέας, Προκοπιάδης, Προκοπίδης, Προκόπης.

Η οικογένεια Προκοπίου αρχικών είχε το επώνυμο του Σταθουλόπουλο. Από το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου φαίνεται ότι την αλλαγή του

επωνύμου έκανε ο γιος του Προκοπίου Σταθουλόπουλου Κωνσταντίνος (Μινίδας), που γεννήθηκε το 1874.

Η οικογένεια, επομένως, Προκοπίου ανάγει τη ρίζα της στους Κατσούρηδες.

Ρέππας: Επώνυμο αμφισβητούμενης ετυμολογίας.

Στο απώτερο παρελθόν οι προπάτορες της οικογένειας ζούσαν στο Άνω Γλιάτα. Από εκεί μετεγκαταστάθηκαν στην Ηλέκτρα. Στα νεότερα χρόνια (1932) η οικογένεια ήλθε και εγκαταστάθηκε στο Διαβολίτσι.

Ρούσης: Εθνικό, είναι η λέξη Ρώσος σε δημώδη απόδοση.

Ρούσης = Ο Ρώσος, αλλά και ο ξανθός.

Το όνομα, επειδή κατεξοχήν σημαίνει τον ξανθό, πρέπει να ενταχθεί στα παρωνύμια που δηλώνουν σωματική ιδιότητα, και ειδικότερα χρωματική κατάσταση, όπως π.χ. και τα Γαλάνης, Κοκκίνης, Μαύρος, Πράσινος κ.ά.π.

Άλλα επώνυμα της ίδιας ρίζας: Ρούσος, Ρουσέας, Ρουσόπουλος, Ρουσάκης κ.ά.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από το χωριό Χαλκιάς (βορείως του χωριού το Ψάρι).

Το επώνυμο στη Μεσσηνία απαντάται κατά πρώτον το 1447 στην περιοχή της Μάνης στον τύπο Ρουσέας (R. Sabbadini, στο *Miscellanea Ceriani*, Milano 1910, σ. 210-211).

Σαραντόπουλος: Πατρωνυμικό, από το Σαράντο-ς + πουλος.

Σαραντόπουλος = Ο γιος του Σαράντου.

Σαράντος: Ο έχων σχέση με την εορτή των Αγίων Σαράντα Μαρτύρων ή ο καταγόμενος από τους Άγιους Σαράντα.

Ομόρριζα επώνυμα: Σαράντης, Σαραντίδης, Σαραντάρης, Σαραντέας, Σαραντίτης, Σαραντινός κ.ά.π.

Άλλη εκδοχή: Σαράντος είναι ο συσχετιζόμενος με τον αριθμό σαράντα και ως παρωνύμιο συσχετίζεται με τα Τριάντης, Εξηντάρης, Χιλιάδακης κ.ά.π.

Υπάρχουν (ή υπήρξαν) στο Διαβολίτσι δύο οικογένειες με το επώνυμο αυτό, που δεν έχουν μεταξύ τους συγγένεια:

1. Η μία είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το Παραπούγκι. Ονομαδότης της οικογένειας Σαράντος Φούτσης, μαζί με τον αδελφό του Μάρκο, είχε μετοικήσει εκεί από την Ηλέκτρα σε προεπαναστατικά χρόνια. Η οικογένεια διέμενε στο Παραπούγκι στην κεντρική πλατεία και στο σπίτι που στα τελευταία χρόνια διέμενε ο Μητσάκος Γιαννόπουλος. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στο Παραπούγκι δραστηριοποιείτο, ως σημαντικός παραγωγός, ο Θανάσης Σαραντόπουλος.

2. Η δεύτερη οικογένεια, του Κωστασαράντου, είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την Κάτω Μέλπεια.

Από την πρώτη οικογένεια, ο Γεώργιος Σαραντόπουλος (πρεσβύτερος) διετέλεσε πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Σιάγκας: Παρωνύμιο, ίσως παράγεται από τη λέξη sang (αρβ.) = άγουρο φρούτο.

Σιάγκας = Ο ανώριμος άνθρωπος. Ο άνθρωπος που διατηρεί τη νεανικότητά του.

Το παρωνύμιο αυτό απαντάται κυρίως στο Γλιάτα στα προεπαναστατικά και μετεπαναστατικά χρόνια.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας του Διαβολιτσίου φέρεται να έχει έλθει από τη Μακεδονία (Κοζάνη).

Σιαντής: Επαγγελματικό, από το δημώδες ρήμα σιάνω, σιάζω = κατασκευάζω.

Σιαντής = ο κατασκευαστής, ο τεχνίτης.

Το επώνυμο εντάσσεται στα επαγγέλματα της εργατικής ζωής.

Άλλη εκδοχή: Η λέξη είναι μεσαιωνική και απαντά στον τύπο ἴσαντης = γραμματέας.

Η λέξη ἴσαντης παράγεται από τη λέξη πίσανσι (τ.) = σκοπευτής.

Ο γενάρχης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή Ολυμπίας.

Σιαπέρας: Παρωνύμιο, προερχόμενο από τη φράση «Άει σιαπέρα» = φύγε από εδώ.

Τα παρατσούκλια αυτά προέρχονται από φράσεις, όπως τα Καλώστος, Κατανάγκης, Παδές (επαδέ, επαδέ), Μεταχαράς, Πераδώθες, Σαλταφέρας (Κύπρος) κ.ά.π.

Ο γενάρχης της οικογένειας (Νικόλαος) ήλθε στο Διαβολίτσι από τον Άγιο Σώστη της επαρχίας Ανδρίτσαινας.

Η σύζυγός του καταγόταν από την Αμπελιώνα.

Σιώκος: Προσωνύμιο από τη λέξη shoquē (αρβ.) = σύντροφος.

Άλλη εκδοχή: βλάχικη απόδοση του Θανάσης Θανασάκης Σάκης Σώκος. Το ίδιο συμβαίνει με τα Γιάννης Ζάνας και Μιχάλης Μίσιος.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας φέρεται να έχει έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή Ολυμπίας.

Σκλαβούνος: Εθνικό, Βυζαντινή ονομασία του Σκλάβου (Σλάβου).

Το επώνυμο εντάσσεται στα εθνικά, όπως π.χ. και τα Γερμανός, Ρωμαίος, Πολίτης, Μοραΐτης, Καραμανλής κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή Πυλίας.

Σκούρτης: Παρωνύμιο από τη λέξη shkurt (αρβ.) = κοντός.

Το όνομα προέρχεται από παρωνυμία που απέδιδε σωματική ιδιότητα, τούτο συμβαίνει και σε άλλα επώνυμα, όπως Κοντός και Κόντος, Μακρής, Γκάργκουλας, Τσάλας, Κόκκας, Πατακός (= μικρόσωμος, από αρχαίο πάταικος) κ.ά.

Οι οικογένειες Σκούρτη (Παναγιώτη, Γεωργίου και Φίλιππα) μετοίκησαν στο Διαβολίτσι από τον Βράχο. Ο δάσκαλος Ι. Πέτροβας θεωρεί τους Σκουρταίους ως κλάδο της οικογένειας Γαλάνη της Γαράντζας (Η Γαράντζα... σ. 30).

Βέβαιο θεωρείται ότι η αρχική κοιτίδα της οικογένειας είναι η Άνω Μέλπεια, όπου το 1821 δρούσε ο Θεόδωρος Σκούρτης. Γιος του ήταν ο Αναστάσιος, που είχε γεννηθεί το 1843.

Σηλιόπουλος: Πατρωνυμικό, από Σπήλιο-ς + πουλος.

Σηλιόπουλος = Ο γιος του Σπήλιου.

Σπήλιος ή Σηλιώτης: Ο προερχόμενος από το χωριό Σηλιό ή Σηλιές (Μ Τριανταφυλλίδης, σ. 26). Σε ιδιωματική χρήση η λέξη δήλωνε και τον μονακό.

Σύμφωνα με υπάρχουσα λαϊκή παράδοση, η οικογένεια έλαβε το όνομά της από τον Σπήλιο Παπαδόγιαννη, που σκοτώθηκε το 1825 στο Μανιάκη, μαχόμενος ηρωικά κατά του Ιμπραήμ.

Η οικογένεια επομένως ανήκει στη γενιά των Τζαβελαίων.

Σπυρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Σπύρο-ς + πουλος.

Σπυρόπουλος = Ο γιος του Σπύρου.

Σπύρος: Συνήθης τύπος (συντμημένος) αντί του επισήμου Σπυρίδων.

Το έτυμο της λέξης Σπυρίδων είναι άγνωστο.

Χαϊδευτικά: Σπυράκος, Σπυράκης, Σπυριδάκης, Σπυρούλης, Πίτης κ.ά.

Άλλες μορφές του ονόματος (εκτός των υποκοριστικών): Σπυρακόπουλος, Σπυράτος, Σπυρέας, Σπυρίδης, Σπύρου κ.ά.π.

Το επώνυμο Σπυρόπουλος στο Διαβολίτσι έχει τετραπλή προέλευση: Ένας κλάδος προέρχεται από το Κακαλέτρι, άλλος από την Ηλέκτρα, ένας τρίτος από την Άνω Μέλπεια και ένας τέταρτος εκ μετονομασίας από επώνυμο Τσοροτώτης.

Σταθόπουλος: Πατρωνυμικό, από Στάθ-ης + όπουλος.

Σταθόπουλος = Ο γιος του Στάθη.

Στάθης: Συνήθης τύπος, συντετμημένος, αντί του Ευστάθιος. Ευστάθιος = σταθερός, ακλόνητος, από αρχαίο εέσταθής.

Μορφές του ονόματος: Σταθάς, Σταθάτος, Σταθάκης, Σταθακόπουλος, Σταθέας, Σταθακάρης κ.ά.π.

Διακεκριμένο μέλος της οικογένειας Σταθόπουλου υπήρξε ο Σπυρίδων Σταθόπουλος, πρώτος πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου. Είναι ο δημιουργός του κεντρικού δικτύου υδρεύσεως Διαβολιτσίου.

Σταθουλόπουλος: Πατρωνυμικό, από Σταθούλης + όπουλος. Σταθουλόπουλος = Ο γιος του Σταθούλη.

Σταθούλης: Υποκοριστικό του Στάθης, που είναι συνηθέστερος τύπος αντί του Ευστάθιος.

Το επώνυμο Σταθουλόπουλος στο Διαβολίτσι πρώτος έλαβε ο Γεώργιος Κατσούρης-Σταθουλόπουλος, προς τιμή του πατέρα του Ευσταθίου-Σταθούλη, ήρωος του αγώνα του 1821 (Εφονεύθη μαχόμενος κατά του Ιμπραήμ το 1827).

Τα πέντε παιδιά του Γεωργίου Σταθουλόπουλου ονομάζονταν: Σταθούλης, Κων/τίνος, Ιωάννης, Αριστοτέλης και Προκόπης.

Κατσούρης είναι ο καταγόμενος από την Κατσούρα (Άνω Βασιλικό). Για περισσότερα βλέπε το επώνυμο αυτό.

Μία των οικογενειών του Διαβολιτσίου είναι γνωστή με την παρωνυμία Ντρούκας. Το όνομα παράγεται από τη λέξη drugë-a (αλβ.) = η σαίτα, το μασούρι. Επομένως, ο πρώτος που έλαβε το παρωνύμιο αυτό ήταν πολύ λεπτός άνθρωπος.

Εκ μετονομασίας από το επώνυμο Σταθουλόπουλος προήλθε και το επώνυμο Προκοπίου. Από το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου φαίνεται ότι την μεταβολή έκανε ο Κωνσταντίνος Σταθουλόπουλος/Προκοπίου, που ήταν γιος του Προκόπη Σταθουλόπουλου. Ο τελευταίος, όπως έγραψα, ήταν ένας από τους πέντε γιους του Γεωργίου Κατσούρη-Σταθουλόπουλου.

Στα νεότερα χρόνια, από την ευρύτερη οικογένεια Σταθουλόπουλου, ο Παναγιώτης διετέλεσε δύο φορές πρόεδρος της κοινότητας Διαβολιτσίου.

Σταϊκόπουλος: Πατρωνυμικό, από Σταϊκό-ς + πουλος.

Σταϊκόπουλος = Ο γιος του Σταϊκού.

Μεγάλη οικογένεια Σταϊκόπουλου στα χρόνια της Εθνεγερσίας δραστηριοποιήθηκε στη Ζάτουνα Γορτυνίας. Οπλαρχηγός του 1821 ήταν και ο Γιάννης Σταϊκός από το Μπέρεκλα (Νέδα).

Η οικογένεια στο Διαβολίτσι μετοίκησε από το χωριό Μαρίνα. Πρώτος που εγκαταστάθηκε θεωρείται ο Τσώνης Σταϊκός, πατέρας του Περικλή. Είχε προγόνους τους αγωνιστές του 1821 με το αυτό όνομα.

Σταυρόπουλος: Πατρωνυμικό, από Σταύρο-ς + πουλος.

Σταυρόπουλος = Ο γιος του Σταύρου.

Σταύρος: Από το Σταυρός με αναβιβασμό του τόνου, όπως τα λαμπρός
Λάμπρος, κοντός Κόντος κ.ά.

Το όνομα Σταύρος έχει σχέση με την εορτή της υψώσεως του Τιμίου
Σταυρού.

Ομόρριζα επώνυμα: Σταύρου, Σταυρίδης, Σταυριανός, Σταυρινάκης,
Σταύρακας, Σταυρακάκης, Σταυρέας, Σταυρούδης κ.ά.π.

Στο Διαβολίτσι υπάρχουν (ή υπήρχαν) τρεις κλάδοι με το επώνυμο του
Σταυρόπουλου:

Ο ένας προέρχεται από την Άνω Μέλπεια (Περικλής) και φέρεται να έλκει
την καταγωγή του από την οικογένεια Κούση (Αλούπη). Ο δεύτερος κλάδος
προέρχεται από την Ηλέκτρα και ο τρίτος από το Καρνάσιο.

Στέργιος: Προσωνύμιο, από ρήμα στέργω = περιβάλλω με αγάπη,
συναινών.

Στέργιος = Ο αγαπών, ο συναινών, ο καλόβολος.

Το επώνυμο δείχνει ιδιότητα ψυχική.

Στρογγυλός: Παρωνύμιο, από το επίθετο στρογγυλός στρογγύλος (αρχ.)

Το επώνυμο δείχνει σωματική ιδιότητα, όπως π.χ. τα Μακρής, Πλατής,
Κοντός, Ζερβός, Ψηλόλιγνος κ.ά.π.

Συμεωνίδης: Πατρωνυμικό, από Συμεών+είδος.

Συμεωνίδης: Ο γιος του Συμεώνος.

Άλλα ονόματα του ίδιου τύπου: Παυλίδης, Πετρίδης, Σταυρίδης,
Χριστίδης, Σπυρίδης κ.ά.π.

Η κατάληξη -ίδης είναι συχνότατη σε ονόματα Ποντίων.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας (Γεώργιος) είχε λάβει στο Διαβολίτσι
από την περιοχή των Σερρών. Το παρεπώνυμό του ήταν Φερτός.

Τασιόπουλος: Πατρωνυμικό, από Τασιό-ς + πουλος.

Τασιόπουλος = Ο γιος του Τασιού/Τάση.

Τάσης: Χαϊδευτικό του Αναστάσιος.

Αναστάσιος: Ο έχων σχέση με την Ανάσταση (Λαμπρή).

Για την ανάπτυξη του ι (γιώτα) στο Τάσ-ης βλέπε όσα γράφονται στο
επώνυμο Μούτσιος.

Οι οικογένειες μετοίκησαν στο Διαβολίτσι από το Στάσιμο της Άνω
Μεσσηνίας.

Τζαμάλης: Παρωνύμιο, πιθ. από δαμάλης = νεαρό βόδι, ταύρος.
Μεταφορικά η λέξη δηλώνει και τον δυνατό.

Το όνομα δηλώνει ανθρώπινη ιδιότητα που εκφράζεται με όνομα ζώου.

Η προφορά του δ ως τζ δεν δημιουργεί πρόβλημα. Η λέξη δαμάλα κατά τα λεξικά, προφερόταν και ως τζαμάλα. Η ρίζα της λέξης υπάρχει στο αρχαίο ρήμα δάμνημι = δαμάζω. Στον Ανακρέοντα υπάρχει η φράση «δαμάλης ὄρωσ».

Άλλα ονόματα της ίδιας κατηγορίας: Μπουγάς (= ταύρος), Ασλάνης (= λιοντάρι), Κριάρης, Λιοντάρης, Γρίβας, Καπλάνης κ.ά.π.

Άλλη εκδοχή: Παρωνύμιο, από τη λέξη τζαμάλι = ο μεταμφιεσμένος της αποκριάς που φέρει ειδική αμφίεση.

Άλλα επώνυμα της ίδιας κατηγορίας: Βελέντζας, Γελέκης, Καβαδάς, Σκουλαρικής, Κοντοβράκης, Τσαρουχής κ.ά.π.

Τα λεγόμενα Τζαμάλια στη Λαογραφία φέρουν συνήθως ποιμενική περιβολή και έχουν μεγάλα ποιμενικά κουδούνια, που τα χτυπούν θορυβωδώς. Πλην του όρου Τζαμάλια στη Θεσσαλία και τη Μακεδονία χρησιμοποιούνται και οι όροι κουδουναραίοι, λογκατσάρια, μπαμπούγεροι κ.ά.

Οικογένειες με το ίδιο επώνυμο υπάρχουν και στη Στερεά Ελλάδα: Μεσολόγγι και περιοχές Φθιώτιδας και Δωρίδας (Άμπλιανη κ.α.).

Στο Διαβολίτσι η οικογένεια Τζαμάλη μετοίκησε από το Παραπούγκι. Εκεί, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η οικογένεια είχε μαγαζί, που ήταν ένα από τα πρώτα του χωριού, και επίσης είχε ελαιοτριβείο, που στεγαζόταν στον κήπο του Αριστοτέλη Αντωνόπουλου. Οικογένεια με το επώνυμο Τζαμαλής υπάρχει και στο Άρι (Ασλάναγα), με πιο διακεκριμένο μέλος της τον γνωστό από την επανάσταση του 1934 Αναστάσιο Τζαμαλή. Οι οικογένειες φέρονται να έχουν συγγένεια. Ο τόνος δεν αποτελεί πρόβλημα.

Ο Χρήστος Τζαμαλής ήταν ο επιτυχημένος Διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου των παιδικών μας χρόνων. Ο γιος του Δημήτριος υπήρξε Γεν. Επιθεωρητής Μέσης Εκπαίδευσης.

Τζαμουράνης: Παρωνύμιο, από τη λέξη çamur (τ.) = λάσπη.

Τζαμουράνης = Ο λασπωμένος.

Το επώνυμο απαντά και στον τύπο Τζαμούρης.

Το παρωνύμιο εντάσσεται στα αποδίδοντα στοιχείο της συνήθους εμφάνισης.

Ο Ιωάννης Τζαμουράνης ήλθε στο Διαβολίτσι από του Ματζάρη.

Τζόρβας: Παρωνύμιο, από τη λέξη çorba (τ.) = τσορβάς, σουπά, ζουμί.

Το επώνυμο προέρχεται από παρατσούκλι και εντάσσεται στα φαγώσιμα, όπως τα Καρβέλης, Τραχανάς, Σούπας, Σαλάτας, Μπούτος, Κουλούρης κ.ά.π.

Μεταφορικός το επώνυμο δηλώνει τον άνθρωπο που είναι μια πολυειδής σύνθεση.

Το επώνυμο απαντάται κατά τον 19^ο αιώνα στο Αγριλόβουνο. Ο Δήμος Τζώρβας δρούσε κατά τα χρόνια της Επανάστασης του 1821. Ο γιος του Δημήτριος γεννήθηκε το 1844. Θεωρείται πιθανό ότι η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από το Αγριλόβουνο.

Τσαγκάρης: Επαγγελματικό, από μεσαιωνικό τσαγάριος και αυτό από τζάγγη = είδος υποδήματος. Ριζική λέξη είναι το λατινικό *zapca*.

Τσαγκάρης = Ο επιδιορθωτής υποδημάτων.

Το επώνυμο είναι επαγγελματικό από τα έχοντα σχέση με το δέρμα, όπως τα Παπουτσης, Τσαρουχάς (βυρσοδέψης), Ταμπακόπουλος, Κουντουράς (υποδηματοποιός) κ.ά.π.

Τσαμαδός: Παρωνύμιο, από τη λέξη το τσαμαδό = άγριο σκυλί. Τσαμαδός = Ο επίμονος άνθρωπος (μεταφορικά).

Το επώνυμο εντάσσεται στα παρατσούκλια που δηλώνουν ψυχική ιδιότητα, όπως τα Αγέλαστος, Θλιμμένος, Νταής, Ντούρος, Πονηρός κ.ά.π.

Η οικογένεια ήλθε στο Διαβολίτσι από την Άνω Μέλπεια. Πρόγονοι της οικογενείας Τσαμαδού είχαν διατελέσει ιερείς στη Γαράντζα κατά την περίοδο 1795-1854.

Κατά το Μητρώο Αρρένων Διαβολιτσίου, και ο Παπαδόπουλος Αλέξιος του Χρήστου, γεννημένος το 1851, έφερε ταυτόχρονα και το επώνυμο του Τσαμαδού.

Τσαμπουρλής: Παρωνύμιο από τη λέξη *camurlu* (τ.) = λασπωμένος.

Τσαμπουρλής = Ο λερωμένος άνθρωπος.

Το όνομα εντάσσεται στα επώνυμα που δείχνουν τρόπο εμφάνισης, όπως και τα Μπαλωμένος, Φούντας, Σκουλαρίκης κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας (Μάρκος) ήλθε στο Διαβολίτσι από την περιοχή της Ολυμπίας. Απόγονοί του υπάρχουν στην Αυστραλία.

Τσαντίλας: Επαγγελματικό, από τη λέξη *tsedilo* (σλαβ.) = η τσαντίλα, το ύφασμα για στράγγισμα.

Τσαντίλας ή Τσαντίλης = Ο κατασκευάζων ή εμπορευόμενος τσαντίλες.

Το επώνυμο εντάσσεται στα επαγγελματικά που συσχετίζονται με το εμπόριο, όπως τα Τζελέπης (= ζωέμπορος), Ταουξής (= πωλητής πουλερικών), Χρυσικός, Τουφεξής (= ο εμπορευόμενος τουφέκια) κ.ά.π.

Τσονόπουλος: Πατρωνυμικό, από τσόν-ι (= σπίνος) + όπουλος.

Τσονόπουλος = Ο γιος του Τσόνη.

Το επώνυμο εκφράζει ανθρώπινη ιδιότητα με προσομοίωση προς πτηνό, όπως τούτο συμβαίνει και με τα Γκιόνης, Γλάρος, Γιαλούρης, Πέρδικας, Καρδερίνης, Γούτος, Κόκοτας κ.ά.π.

Μεταφορικά, Τσονόπουλος είναι ο λεπτόσωμος άνθρωπος.

Στο Διαβολίτσι ο γενάρχης της οικογένειας ήλθε από το Κεντρικό.

Τσοροτιώτης: Πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το Τσορωτά. Τσορωτά: Το χωριό του Τσορωτά Μπέη ή Τσορωτάμπεη.

Εκ του πατριδωνυμικού ονόματος Τσοροτιώτης καταφαίνεται ότι ο γενάρχης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το Καρνάσιο. Τούτο έγινε σε χρόνια προεπαναστατικά, γιατί στο Διαβολίτσι υπήρξαν αγωνιστές του 1821 με το επώνυμο Τσοροτιώτης.

Κατά υπάρχουσα παράδοση, ο πρώτος Τσοροτιώτης που ήλθε στο Διαβολίτσι είχε το επώνυμο Χρονόπουλος.

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας τον Αγώνα υπηρέτησαν οι Παναγιώτης, Σπύρος και Γεωργάκης Τσοροτιώτης.

Ένας κλάδος της Οικογένειας Τσοροτιώτη, εκ μετονομασίας, έλαβε το επώνυμο του Βασιλόπουλου (Παναγιώτης/Παγάτος), Αθανάσιος, Ανδρέας κ.ά.) και ένας δεύτερος το επώνυμο του Σπυρόπουλου (Γεώργιος Τσοροτιώτης/Σπυρόπουλος).

Ιστορική παρατήρηση: Το χωριό Τσορωτά οφείλει το όνομά του στον Γεώργιο Τσορωτά-Μπεη που έζησε κατά το πρώτο μισό του 16^{ου} αιώνα. Κατά υπάρχουσες γραπτές μαρτυρίες, ο Τσορωτάμπεης βρήκε το 1512 μεγάλο θησαυρό από αρχαία νομίσματα, τα οποία προσέφερε στον σουλτάνο Σελήμ Α΄, ο οποίος σε ανταπόδοση του παρεχώρησε μεγάλες εκτάσεις γης στην Πελοπόννησο και του έδωσε τον τίτλο του Μπέη. Σε φερμάμι του 1517 ο Τσορωτά - Μπέης ονομαζόταν «ὄμπιστος θεράπων καὶ Σιπαχῆς τοῦ Μορηᾶ καὶ σημαιοφόρος τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος».

Τσουκάλης: Επαγγελματικό, από το ουσιαστικό τσουκάλι και αυτό από την ιταλική λέξη zucca = πήλινη χύτρα.

Τσουκάλης ή Τσουκαλάς = Ο κατασκευαστής ή πωλητής τσουκαλιών.

Το επώνυμο Τσουκάλης μεταφορικώς δηλώνει και τον πολύ μελαχροινό άνθρωπο (πρβλ. μαυροτσούκαλο), οπότε είναι παρωνύμιο.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από τον Βράχο.

Τσουμάνης: Προσωνύμιο προερχόμενο πιθ. από τη λέξη cem' an (τ.) = τζιμάνι.

Τσουμάνης = Ο έξυπνος και ικανός άνθρωπος.

Το επώνυμο εντάσσεται στα προσωνύμια που εκφράζουν ιδιότητα ψυχική και πνευματική, όπως π.χ. και τα Ασίκης, Λεβέντης, Καμαρωτός, Ντούρος, Γενναίος κ.ά.π.

Οι φέροντες το επώνυμο αυτό προέρχονται από το Δεσύλλα.

Φατούρος: Προσωνύμιο, από ιταλική λέξη fattura = φτιάξιμο, δημιούργημα.

Φατούρος = Ο δημιουργημένος, ο φτιαγμένος.

Το επώνυμο δηλώνει ιδιότητα ψυχική και πνευματική, όπως και τα Καθάριος, Μακάριος, Μαζεμένος, Καλογείτονας, Χαροκόπος κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την Αρκαδία.

Ο φέρων το επώνυμο αυτό υπηρέτησε στο Διαβολίτσι ως υπάλληλος των ΣΠΑΠ

Φενέκος: Παρωνύμιο, πιθ. από τη λέξη fena (τ.) = κακός + ακος.

Φενέκος = Ο κακούτσικος άνθρωπος. Το όνομα από Φενάκος έγινε Φενέκος με εξακολουθητική αφομοίωση.

Το επώνυμο εκφράζει ψυχική και πνευματική ιδιότητα, όπως και τα Πονηρός, Κατεργαράκος, Τεμπέλης, Ζαγάρης κ.ά.π.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας (Δημήτριος) είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την Κάτω Μεσσηνία.

Παιδιά του ήταν ο Παναγιώτης και Χρήστος. Η οικογένεια διέμενε σε οικία στο δρόμο που οδηγεί από το Ναό της Μεταμορφώσεως προς την πάνω πλατεία.

Φίλος: Προσωνύμιο, από το αρχαίο επίθετο φίλος.

Φίλος = Αυτός με τον οποίο συνδέεται κάποιος με αμοιβαία αγάπη και κατανόηση.

Το επώνυμο δείχνει ιδιότητα ψυχική και πνευματική.

Η οικογένεια Φίλου στο Διαβολίτσι έλκει την καταγωγή της από την Άνω Μέλπεια (Γαράντζα). Γενάρχης της οικογενείας θεωρείται ο Δημήτριος Φίλος, καταγόμενος από το Κοντογόني (σημ. Παπαφλέσσας) Βουφράδος Πυλίας. Κατά την προφορική παράδοση, στη Γαράντζα είχε καταφύγει, επειδή διωκόταν για το φόνο του αγά της περιοχής του. Η προσωνυμία φίλος είχε αντικαταστήσει το επώνυμό του, το οποίο δεν έπρεπε να γίνει γνωστό. Το επώνυμο τούτο, κατά την προφορική παράδοση, ήταν Θεοδωρόπουλος.

Κατά μία άλλη εκδοχή, το επώνυμο Φίλος είναι μετεξέλιξη του επωνύμου Φιλής, το οποίο έφερε διακεκριμένη οικογένεια της τελευταίας Βυζαντινής περιόδου.

Στην περίπτωση αυτή το επώνυμο Φίλος θεωρείται ότι προκύπτει από το σύνθετο επώνυμο Θεοφίλης/Θεόφιλος, με απόρριψη του πρώτου συνθετικού μέρους, όπως τούτο συμβαίνει και στα επώνυμα Πολυχρόνης/Χρόνης, Πολυζώης/Ζώης κ.ά. Δηλαδή στην περίπτωση αυτή το επώνυμο Φίλος είναι αγωνιμικού χαρακτήρα και έρχεται από τα Μέσα Βυζαντινά χρόνια.

Η οικογένεια ανέδειξε σπουδαίους αγωνιστές του 1821: 1) Κων/νος Φίλος, χιλιάρχος και βουλευτής επαρχίας Ανδρούσης, από το 1824, 2) Γεώργιος

Φίλος, αντιστράτηγος και Θεόδωρος Φίλος, υποχιλιάρχος (αποφ. 6267/15-4-1825). Διακεκριμένη αγωνίστρια των ορλωφικών χρόνων υπήρξε και η Ασήμη Φίλου.

Η ακριβής πορεία της οικογενείας Φίλου στο Διαβολίτσι είναι η εξής: Κοντογόني - Γαράντζα - Τσουρέκια - Αγγιλόβουνο Διαβολίτσι.

Γενεαλογικό δένδρο των Φιλαίων έχει καταγράψει ο Ιωάννης Πέτροβας στο βιβλίο του Η Γαράντζα και η ιστορία της, Αθήνα 1986, σ. 324-326.

Δεύτερη οικογένεια με το επώνυμο του Φίλου, που ήταν εγκατεστημένη στην περιοχή της Ούριζας, είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το Παζαράκι (Βρυσούλα).

Φούτσης: Παρωνύμιο, από το λατινικό ρήμα fugio = φεύγω (και fuga = φυγή).

Φούτσης είναι ο φυγάδας.

Το παρωνύμιο δηλώνει ιδιότητα ψυχική και πνευματική.

Οι γενάρχες των οικογενειών με το επώνυμο Φούτσης ήλθαν στο Διαβολίτσι από το Γλιάτα (Ηλέκτρα), όπου είχαν διακριθεί ως αγωνιστές της Εθνεγερσίας οι Αλέξης Φούτσης, Γεώργιος Αλ. Φούτσης και Γεώργιος Φούτσης.

Φραγκοδημήτρης: Παρωνύμιο από Φράγκο-ς + Δημήτρης.

Φραγκοδημήτρης = Ο Δημήτρης ο Φράγκος.

Το παρωνύμιο εντάσσεται στα σύνθετα στα οποία, το πρώτο συνθετικό προσδιορίζει το δεύτερο συνθετικό που είναι βαφτιστικό, όπως π.χ. στα Αραπογιάννης, Αλουπογιάννης, Μαυρογιώργος, Μαυρονικόλας κ.ά.π.

Ο γενάρχης της οικογένειας (Άγγελος) είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την Ανδρίτσαινα, όπου ήταν γνωστός με όνομα Σαπατός. Από το Διαβολίτσι μετεγκατεστάθη στην Καλαμάτα. Είχε πολυμελή οικογένεια, αποτελούμενη από 3 αγόρια και 5 κορίτσια. Την κόρη του Αθηνά ενυμφεύθη ο Σωτήριος Φ. Βερτσέτης.

Φράγκος εδώ σημαίνει τον φέροντα φραγκική ενδυμασία.

Φώτης: Συνηθέστερη μορφή του ονόματος Φώτιος.

Φώτιος: Μεταγενέστερο όνομα από αρχαίο φῶς, φωτός.

Το επώνυμο είναι πατρωνυμικό που εκφέρεται σε ονομαστική πτώση, όπως τα Κωστής, Τάσος, Αργύρης, Κοσμάς, Αποστόλης κ.ά.π.

Τα πατρωνυμικά σε ονομαστική είναι συνήθως υποκοριστικά.

Ομόρριζα επώνυμα: Φωτίου, Φωτόπουλος, Φωτάκος, Φωτέας, Φωτιάδης, Φωτεινός κ.ά.π.

Η οικογένεια στο Διαβολίτσι φέρεται να έχει μετοικήσει από την Άνω Μέλπεια, όπου διακρίθηκαν ως αγωνιστές της Εθνεγερσίας δύο μέλη της οικογένειας με το όνομα Δημήτριος.

Χαρίτσης: Παρωνύμιο, από τη λέξη haricî (τ.) (προφορά χαριτζί) = εξωτερικός.

Χαριτζής ή Χαρίτσης = Αυτός που ήλθε από άλλο μέρος.

Η διαφορά του φθόγγου τζ από τον τσ δεν δημιουργεί πρόβλημα. Ο Γ. Χατζιδάκις γράφει ότι «κατά πάντα τόν μέσον α΄΄΄να και βραδύτερον μέχρι περίπου τ΄΄ν αρχ΄΄ν Τέξ ΙΘ΄ έκατονταετηρίδος δέν διέστελλον οί ≠Ελληνες διά Τέξ γραφές τούς δύο αέτους φθόγγους, τόν δηχον τσ από το΄΄ άχηρο΄΄ τζ, αλλά παρίστων άμφοτέρους διά τού τζ».

Και η διαφορά στον τονισμό δεν δημιουργεί επίσης πρόβλημα, διότι ο τονισμός στα επώνυμα εύκολα μεταβάλλεται, χωρίς νοηματικές διαφοροποιήσεις.

Κατά την υπάρχουσα προφορική παράδοση, ο γενάρχης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι στα χρόνια της Ενετοκρατίας (1685-1715) από την περιοχή του Αιγίου της Αχαΐας.

Η οικογένεια Χαρίτση είναι πολυμελής στο Διαβολίτσι ήδη από τα χρόνια της επαναστάσεως του 1821.

Στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας στρατεύθηκαν οι Μήτρος, Πανάγος, Ευστάθιος και Μπυρμπίλης.

Κλάδος της οικογένειας Χαρίτση φέρεται να υπάρχει και στη Σμύρνη της Μ. Ασίας, όπου, είχε μεταναστεύσει ένας δεύτερος αδελφός της οικογένειας, προερχόμενος και αυτός από την περιοχή του Αιγίου.

Χατζηγεωργίου: Πατρωνυμικό, ο γιος του Χατζη-Γεωργίου.

Χατζής: Από αραβοτουρκικό hacı = προσκυνητής.

Το πρόθημα Χατζη- ελάμβαναν όσοι επισκέπτονταν τους Άγιους Τόπους. Το πρόθημα συνήθως ακολουθεί βαφτιστικό όνομα (ή πατρωνυμικό).

Χατζόπουλος: Πατρωνυμικό, από hacı (= Χατζή) + όπουλος.

Χατζόπουλος = Ο γιος του Χατζή.

Για το Χατζής βλέπε το προηγούμενο επώνυμο.

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από το Σουφλί της Θράκης και ήσκησε το επάγγελμα του αρτοποιού. Ήταν επίσης και καλλιφarnos και τραγουδούσε στα πανηγύρια του χωριού. Στο ρεπερτόριό του είχε και τούρκικα τραγούδια.

Η οικογένεια δεν παρέμεινε στο Διαβολίτσι.

Χιλίαρχος: Επαγγελματικό, ο άρχων χιλίων ανδρών.

Το επώνυμο εκφράζει επάγγελμα/αξίωμα που προέρχεται από τη στρατιωτική ιεραρχία, όπως π.χ. τα Εκατόνταρχος, Ταξίαρχος, Στρατηγός κ.ά.π.

Υπάρχει προφορική παράδοση ότι η οικογένεια είχε έλθει στο Διαβολίτσι από την περιοχή Μελιγαλά.

Χριστόπουλος: Πατρωνυμικό, από Χρίστ-ος + πουλος.

Χριστόπουλος = Ο γιος του Χρίστου.

Στο όνομα Χριστόπουλος προτιμάται η γραφή του Χρίστου με ι (γιώτα) και όχι με η (ήτα).

Ο ονοματοδότης της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από τα Πλατάνια της Φιγαλείας.

Χρονόπουλος: Πατρωνυμικό, από Χρόν-ης + όπουλος.

Χρονόπουλος = Ο γιος του Χρόνη.

Χρόνης: Προέρχεται από συγκοπή του σύνθετου Πολυχρόνης.

Το Πολυχρόνης δημιουργήθηκε από την ευχή: Πολλούς χρόνους να ζήσεις (Γ. Χατζιδάκις).

Κάποιοι Χρονόπουλοι έφεραν ταυτοχρόνως και το επώνυμο του Χωρεμιώτη.

Κατά υπάρχουσα προφορική παράδοση, ονοματοδότης της οικογένειας υπήρξε ο Χρόνης Νάκης, γνωστός αγωνιστής του 1821.

Χωρεμιώτης: Πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το Χωρέμι. Το χωρέμι είναι το χωριό του Χωρέμη (προνοιάρου).

Χωρέμη: Όνομα βυζαντινό, που δηλώνει πιθανότατα τον Ρωμιό/Έλληνα της περιοχής της Προύσας.

Άλλα πατριδωνυμικά: Τσοροτιώτης, Μουλατσιώτης, Καραμανλής (ο κάτοικος της Καραμανίας/Καππαδοκίας) κ.ά.

Εκ του ονόματος φαίνεται ότι ο ονοματοδότης της οικογένειας είχε έλθει στο Διαβολίτσι από το Χωρέμι.

Όπως είναι ήδη γραμμένο στο επώνυμο Καλογερόπουλος, κάποιοι πρόγονοι της οικογένειας, που έφεραν το επώνυμο Γεωργόπουλοι (ή Γιωργιόπουλοι), είχαν έλθει στο Διαβολίτσι από το Μαυρομμάτι σε χρόνια προεπαναστατικά. Εδώ δύο αδέρφια εφόνευσαν τον αγά του χωριού και κατέφυγαν στο Χωρέμι της Αρκαδίας. Από εκεί απόγονοι των δύο αυτών αδελφών επανήλθαν στο Διαβολίτσι και ο ένας κλάδος κατεγράφη με το πατριδωνυμικό Χωρεμιώτης, ενώ ο άλλος κλάδος έλαβε το επίθετο Καλογερόπουλος.

Ένας κλάδος της οικογένειας φέρει το παρωνύμιο Καλαμάτας. Το όνομα πρέπει να προέρχεται από το επίθετο καλομάτης = ο έχων ωραίους οφθαλμούς.

Στα νεότερα χρόνια, δύο μέλη της οικογένειας Χωρεμιώτη, ο Χρόνης και ο Δημήτριος, διετέλεσαν πρόεδροι της κοινότητας Διαβολιτσίου και από το ηγετικό αυτό πόστο προσέφεραν, όπως και οι άλλοι πρόεδροι, σημαντικές υπηρεσίες στην κωμόπολή μας.

Ψαλ(λ)ίδας: Επαγγελματικό, από το ουσιαστικό το ψαλίδι και την παραγωγική κατάληξη -άς των επαγγελματικών ονομάτων.

Ψαλιδάς ή Ψαλίδας είναι ο κατασκευαστής ή πωλητής ψαλιδιών.

Το ψαλίδι από μεταγενέστερο ψαλιδιον και αυτό από αρχαίο ψαλίσ-ίδος. Έχει αναβιβασμένο τον τόνο, όπως τα ΤσαρουχάςΤσαρούχας, Πουρνάρας-Πουρνάρας, Σαμαράς-Σαμάρας κ.ά.π.

Η παραγωγική κατάληξη (καταληκτικό επίθημα) -άς είναι δηλωτική επαγγελματικών ονομάτων και ήταν συχνότατη από τη βυζαντινή εποχή (Ζωναράς, Μελιτάς, Ασβεστάς κ.ά.).

Στα χρόνια της Εθνεγερσίας (1821) στο Διαβολίτσι έδρασε ο Αγγελής Ψαλίδας.

Ψυχογιόπουλος: Πατρωνυμικό, από Ψυχογιό-ς + πουλος.

Ψυχογιόπουλος = Ο γιος του Ψυχογιού.

Ψυχογιός: Ο θετός γιος. Ο γιος της ψυχικής επιλογής.

Ο γενάρχη της οικογένειας ήλθε στο Διαβολίτσι από την Ηλέκτρα.

Τα παρεπώνυμα ορισμένων οικογενειών

Στο Διαβολίτσι υπήρχε από παλαιότερα η συνήθεια να δίδεται σε πολλές οικογένειες ένα ανεπίσημο παρεπώνυμο (δεύτερο επώνυμο), το οποίο σε πολλές περιπτώσεις ήταν πιο γνωστό ως όνομα της οικογένειας παρά το επίσημο επώνυμο.

Μερικά από τα παρεπώνυμα αυτά είναι τα ακόλουθα:

Μάτζαρης, Μπακολιάς, Τσαρουχής, Τερζής, Κανίκης, Κασής, Λιέπρας, Κοκκώνης, Καλαμάτας, Μπιστόλας, Χαβίνης, Μπεκιάρης, Παντιέρας, Γιούργας, Μουλατσιώτης, Καραμπέτσος, Τυράς, Γκούμας, Λιώκος, Ρουμάνης, Καλαντζής, Σπέτσας, Γιαμπάς, Στραπατσώνας, Αμπελιανίτης, Μπρούκλης, Παγάτος, Ζήμης, Πλατάκος, Κουκάκης, Σαλάτας, Σιόλογκας, Σκουτζής, Γάτσος, Σκουφάς, Σκορδάς, Μινίδας, Γκαγκιώνης, Λεωτσάκος, Τσιμπούρης, Λύγκος, Χοντρόγιαννης, Κλίτσικας, Γυφτοσωτήρης, Γυφτασημάκης, Φαραός, Γερακάρης, Κατσαμπρόκης, Καρακάλος, Κάτσαρης, Σπανός, Μαρόκος, Τσαρής, Καλύβας, Τριτσιμπίδας, Γκούρλας, Πουρλακέας, Μαχαίρας, Βαρελάς,

Κουτσομπός, Μπαλαίος, Γρίβας, Καλόγερος, Μητσαλέξης, Κουρέας, Φούρναρης, Μητσάκος, Τζήβας, Αρβανίτης, Πλατανίτης, Εισαγγελέας, Χρονογιαννάκος, Λαγκαδιανός, Γιανναράκος, Φερτός και άλλα.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

(τ.) και τουρκ. = τουρκικός -η -ο

(αρβ.) = αρβανίτικος -η -ο

(αλβ.) = αλβανικός -η -ο

(σλαβ.) = σλαβικός -η -ο

(εβρ.) = εβραϊκός -η -ο

2 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΣ

A. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

(Οι οικογένειες με αλφαβητική σειρά)

I. Κατσούρηδες: Αναγνωστόπουλος
Δημητρακόπουλος
Ευθυμίουπουλος
Κατσούρης
Κωνσταντακόπουλος
Προκοπίου
Σταθουλόπουλος

II. Τζαβελαίοι: Γαλανόπουλος
Γιαννακόπουλος
Παπαδόγιαννης
Παπαμιχαλόπουλος Σπηλιόπουλος

III. Άλλες προεπαναστατικές οικογένειες:

Αδαμόπουλος
Αλεξόπουλος
Αναστασόπουλος
Αντωνόπουλος
Βασιλόπουλος
Γαρουφάκης
Γερόπουλος
Δασκαλόπουλος
Δρακόπουλος-Παπαθανασίου-Παπαχελάς
Δαλκαφούκης
Καλογερόπουλος
Κικιρίκος
Κόνιαρης
Λάρδας
Λυμπερόπουλος
Μαρκόπουλος
Μοσχούτης

Μπουράνης
Νάκης
Ξουραφάς
Παναγιωταρόπουλος
Παναγιωτόπουλος
Πανουσικόπουλος
Παπαχριστόπουλος
Πουλόπουλος
Σιαντής
Σπυρόπουλος
Τσοροτιώτης
Σταθόπουλος
Χαρίσης
Χωρεμιώτης
Ψαλίδας

B. ΓΕΝΑΡΧΕΣ ΑΠΟ ΓΕΙΤΟΝΙΚΑ ΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΙΤΟΝΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ

Από Παραπούγκι: Αθανασόπουλος

Ηλιόπουλος
Κυριακόπουλος
Λαμπρακόπουλος
Μαρκόπουλος
Μιχαλακόπουλος
Νικολακόπουλος
Σαραντόπουλος Τζαμάλης

Από Δεσύλλα-Φίλια-Λουτρό: Αλευράς

Αντωνόπουλος
Δημητρακόπουλος
Δουβαράς
Κοντόπουλος
Κορακοβούνης
Κορμπογιαννόπουλος
Μητρόπουλος
Μπαλντάς
Μπένος

Οικονομίδης
Τσουμάνης

Από Καρνάσιο: Γιαννόπουλος
Μιχόπουλος
Νίκας
Παπαδόπουλος
Παπαντωνόπουλος
Πρασσάς
Σταυρόπουλος

Από Δασοχώρι: Αγγελόπουλος
Βασιλόπουλος
Βουρνάς Ζώης

Από Αγριλόβουνο: Διονυσόπουλος
Καρνάκης
Μούτσιος
Παπαντωνόπουλος
Παπουτσής
Πετρόπουλος
Φίλος

Από Ηλέκτρα: Καπούτσης
Μάκκας
Ρέππας
Σπυρόπουλος
Σταυρόπουλος
Φούτσης
Ψυχογιόπουλος

Από Μάνδρα: Καραμήτσος
Κόλλιας
Κωνσταντάρας
Μπαζιωτόπουλος
Νασιόπουλος
Παπαδόπουλος

Από Κωνσταντίνους-Σούλι:
Αντωνόπουλος Αργυρόπουλος
Καπόγιαννης

Καπόπουλος
Κουτρής
Κουτσούρας
Λουμπρούκος
Μανιμάνης
Μπουζιέκος Μπούρας
Νικόπουλος

Από Μοναστηράκι-Τσουρέκια-Αγίους Θεοδώρους

Αλεβίζος
Γκότσης
Θανόπουλος
Καλοβυρνάς-Δασκαλόπουλος
Καλογερόπουλος
Καλόγρης
Μαγκλάρας
Μαντέλος
Πουλόπουλος

Από Άνω Μέλπεια:

Αποστολόπουλος Γεωργακόπουλος
Γιαλαμάς
Καραντζαφέρης
Κατσιώλης
Μαγκαφάς
Πέτροβας
Σπυρόπουλος
Σταυρόπουλος
Τσαμαδός Φώτης

Από Κάτω Μέλπεια-Βράχο: Αδαμόπουλος

Αλεξανδρόπουλος
Γραμμένος
Κούσης
Μαρκαντώνης
Σαραντόπουλος
Σκούρτης
Τσουκάλης

Από χωριά της Τριφυλίας:

Αραβόσης (από Άνω Δώριο)
Γεωργόπουλος (από Κόκλα)
Δάρας (από Ψάρι)
Κόττος
Κωστόπουλος (από Σαρακινάδα/Κρουονέρι)
Νάκης (από Ψάρι)
Ρούσης (από Χαλκιά)

Από χωριά της μεσσηνιακής Ολυμπίας και την γύρω περιοχή:

Αντωνακόπουλος
Βλαχονικολός
Γεωργακάς (από Σύρριζο)
Γιαννακόπουλος (από Στάσιμου)
Γκιουλές (από Πετράλωνα)
Διαγούπης (από Στάσιμου)
Διαμαντόπουλος (από Διμάντρα) Ζαριφόπουλος (από
Περιβόλια)
Καλογερόπουλος (από Κούβελα)
Κατσαβός
Κουρτέσης (από Αμπελιώνα)
Λαμπρόπουλος (από Πετράλωνα)
Λυμπερόπουλος (από Νέδα)
Μασούρας (από Κακαλέτρι)
Μέρης (από Σύρριζο)
Μητρόπουλος (από Νέδα)
Ντούφας (από Σκληρού)
Παναγόπολος (από Αμπελιώνα)
Παπασπυρόπουλος
Παρασκευόπουλος (από Κακαλέτρι)
Σιαντής
Σιαπέρας (από Άγιο Σώστη)
Σιώκος
Σπυρόπουλος (από Κακαλέτρι)
Σταϊκόπουλος (από Μαρίνα)
Τασιόπουλος (από Στάσιμου)
Τσαμπουρλής

Φραγκοδημήτρης (από Ανδρίτσαινα)
Χριστόπουλος (από Πλατάνια)

Από χωριά της Αρκαδίας και άλλους πελοποννησιακούς νομούς:

Δέδες (από Αμπελάκι)
Κουστουμάρης (από Άνω Καρυές)
Λάρδας (από Άνω Καρυές)
Μαρίνης (από Γλανιτσιά, σημ. Μυγδαλιά)
Μαρκογιάννης (από Πευκάκια Ναυπλίου)
Μεντής (από Ίσαρη)
Ξηρόκωστας (από Ίσαρη)
Πανόπουλος (από περ. Μεγαλόπολης)
Παπαχριστόπουλος
Φατούρος
Χαρίτσης (από περ. Αιγίου)
Χωρεμιώτης (από Χωρέμι)

Από Κεντρικό και νοτιότερα: Ανδριόπουλος (από

Κεντρικό)
Κυριακόπουλος (από Κατσαρού)
Λάσκαρης (από Κατσαρού)
Μακρής (από Μελιγαλά)
Μπουράνης (από Στενύκλαρο) Παπαδόπουλος (από
Ανδανία)
Τζαμουράνης (από Ματζάρη)
Τσονόπουλος (από Κεντρικό)
Χιλίαρχος (από περιοχή Μελιγαλά)

Από την Κάτω Μεσσηνία:

Βουρλάκος (από Μικρομάνη)
Γιαννόπουλος (από Βλαχόπουλο)
Γκάργκουλας (από Κουτήφαρι Μεσσήνης)
Θεριός (από Άμμο/Μπαλιάγα)
Κολλάτος (από Άμμο)
Κουρμπέτης (από Άμμο)
Μαριδάκης
Μπιρμπίλης

Φενέκος

Γ. ΑΠΟ ΜΑΚΡΥΝΑ ΜΕΡΗ

Βερτσέτης (από Αγκριτζέντο Σικελίας)
Γαρούφης (από περιοχή Ιωαννίνων)
Γιολδάσης (από Παλιούρι Καρδίτσας)
Γρηγορίου (από Πυρσόγιαννη Κονίτσης)
Δήμας (από Πυρσόγιαννη)
Κίνλει (από Αυστρία)
Πασχαλίδης (από περιοχή Κοζάνης)
Σιάγκας (από περιοχή Κοζάνης)
Σκλαβούνος (από περιοχή Πυλίας)
Συμεωνίδης (από περ. Σερρών)
Χατζόπουλος (από Σουφλί)

Δ. ΕΠΩΝΥΜΑ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΩΝ ΕΠΟΧΩΝ

Αυγουστιδάκης
Βουγιούκας
Γιαμαρέλης
Γκρέκας
Καμπούρης
Καρακατσιάνης
Καρατζόγλου
Κωνσταντόπουλος
Λαθούρης
Μπισκόγλου
Μπολέτης
Στέργιος
Στρογγυλός
Τζόρβας
Τσαγκάρης
Τσαντίλας
Χατζηγεωργίου

3 ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΑΙΟΙ ΑΣΚΗΣΑΝΤΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

(Η κατάταξη σε κατηγορίες και αλφαβητικά)

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ

- Παπαχελάς Αλέξανδρος του Αθαν., Υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ
 - Παπαχελάς Αθανάσιος του Αναστ., Βουλευτής και Νομάρχης
 - Πέτροβας Όθων του Κων/νου., Βουλευτής
 - Δαλκαφούκης Αθανάσιος του Παν., Νομάρχης
 - Κόλλιας Παναγιώτης του Κων/νου., Νομάρχης
 - Μαρκόπουλος Αθανάσιος του Κων/νου., Νομάρχης
 - Χαρίτσης Βύρων του Βασιλ., Νομάρχης
- (Οι Νομάρχες με διορισμό)

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ

- Βασιλόπουλος Ιωάννης του Παναγ.
- Κόνιαρης Δημήτριος του Σωτηρ.
- Παπαχελάς Διονύσιος του Παναγ.
- Πέτροβα Κων/τίνα του Αναστ.
- Σπυροπούλου Ιωάννα του Σταύρου • Σταθουλόπουλος Δημήτριος του Ιωαν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ (ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ)

(Οι βαθμοί δεν καταγράφονται διότι, κατά ορισμένη εκτίμηση, αποτελούν προσωπικό δεδομένο).

Συντομογραφία Ανώτατ. = Ανώτατος αξιωματικός

Α΄ ΣΤΡΑΤΟΥ ΞΗΡΑΣ

- Αθανασόπουλος Δημ. του Βασιλ., (Ανώτατ.)
- Αλεβίζος Αναστάσιος του Ανδρέα
- Αλεβίζος Δημήτριος του Ανδρ. (Ανώτατ.)
- Αλεξόπουλος Αγγελής του Αθαν.
- Αναστασόπουλος Σπυρίδων του Δημ.(Κοκκώνης)
- Δαλκαφούκης Αθανάσιος του Παναγ.

-
- Ζαζάνης Θεοφάνης του Ιωαν., (Ανωτατ.)
 - Λαμπρόπουλος Γρηγόριος του Μιχ.
 - Νάκης Αγαθοκλής του Χρήστου
 - Παπασπυρόπουλος Δημήτριος του Σπυριδ.
 - Παπασπύρου Γεώργιος του Σπυριδ., (Ανωτατ.)
 - Παπουτσής Ανδρέας του Γεωργ., (Ανωτατ.)
 - Πέτροβας Αναστάσιος του Κων/νου, (Ανωτατ.)• Πουλόπουλος Ιωάννης του Αθανασ., (Ανωτατ.)
 - Πουλόπουλος Κων/νος του Αθανασ.
 - Σιαπέρας Ηλίας του Νικολ., (Ανωτατ.)• Σπυρόπουλος Κων/νος του Σπυριδ., (Ανωτατ.)
 - Χαρίτσης Ιωάννης του Επαμειν.
 - Χρονόπουλος Γεώργιος του Δημ.
 - Χωρεμιώτης Θεοφάνης του Αθανασ.

Β' ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ

- Βερτσέτης Νικόλαος του Σωτηρ.
- Καρνάκης Θεόδωρος του Ιωαν.
- Κόλλιας Κων/νος του Δημ.
- Κόνιαρης Κων/νος του Ιωαν.
- Κούσης Ηλίας του Δημητρ.
- Λαμπρόπουλος Χρήστος του Κων.
- Παπαχριστόπουλος Παναγ. του Γεωργ.
- Παπουτσής Ιωάννης του Σωτηρ. • Πέτροβας Γεώργιος του Κωνστ.
- Τασιόπουλος Σπυρίδων του Γεωργ.

Γ' ΝΑΥΤΙΚΟΥ

- Αλευράς Θεόδωρος του Παναγ.
- Αντωνακόπουλος Ανδρέας του Ηλία
- Καπούτσης Αθανάσιος του Ιωαν.
- Λαμπρόπουλος Κων/νος του Χρήστου
- Μητρόπουλος Δημήτριος του Ιωαν.
- Ξηρόκωστας Δημήτριος του Ευθυμ.
- Ξηρόκωστας Οδυσσεύς του Πέτρου

Δ΄ ΛΟΙΠΟΙ

- Ξηρόκωστας Κων/νος του Ευθυμ., (Πυροσβεστικό Σώμα)
- Τασσιόπουλος Κων/νος του Γεωργ., (Πυροσβεστικό Σώμα)
- Παπαντωνόπουλος Γεώργιος του Σπυριδ., (Αγροφυλακή)

Ε΄ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ

- Αδαμόπουλος Πέτρος του Βασιλ.
- Γιαννακόπουλος Γεώργιος του Κωνστ.
- Δαλκαφούκης Γεώργιος του Νικ.
- Ηλιόπουλος Σωτήριος του Χρήστου, (Ανωτατ.)
- Καρνάκης Γεώργιος του Κωνστ.
- Κόνιαρης Βασίλειος του Ιωαν., (Ανωτατ.)
- Κόνιαρης Κων/νος του Σωτ.
- Κυριακόπουλος Γεώργιος του Δημ., (Ανωτατ.)
- Νάκης Παναγιώτης του Αλεξάνδρου• Παπαδόγιαννης Δημήτριος του Κωνστ.
- Παπαδόγιαννης Κων/νος του Ηλία, (Ανωτατ.)• Παπασπυρόπουλος Κων. του Σπ., (Ανωτατ.)
- Πουλόπουλος Αθανάσιος του Ιωαν.
- Σπηλιόπουλος Βασίλειος του Περσέα, (Ανωτατ.)
- Σταθουλόπουλος Λύσιππος του Διον.
- Χρονόπουλος Δημήτριος του Χρόνη, (Ανωτατ.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ**ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

- Βερτσέτης Αθανάσιος του Βασιλ., Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
- Παπαδόγιαννης Ιωάννης του Δημ., Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- Κωνσταντακοπούλου Χριστίνα του Θεοφ., Λέκτωρ Πανεπιστημίου Λονδίνου

ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

(που άσκησαν διοίκηση)

- Αθανασόπουλος Κων/νος του Σπυρ., Διευθυντής Γυμνασίου(θεολόγος)
- Βερτσέτης Κων/νος του Βασιλ., Λυκειάρχης (φιλόλογος)
- Βουρνά Αθανασία του Σωτηρ., Λυκειάρχης (φιλόλογος)

- Γκάργκουλας Φώτιος, Λυκειάρχης (φυσικός)
- Γρηγορίου Δημήτριος του Λουκά, Επιθεωρητής Σωμ. Αγω-γής
- Μαρίνη Ειρήνη του Κων., Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων
- Νάκης Παναγιώτης του Παναγ. (Γαλάνη), Γυμνασιάρχης οκταταξίου Γυμνασίου (φιλόλογος)
- Νάκης Σπυρίδων του Παναγ., Λυκειάρχης (φιλόλογος)
- Ρέππα-Μιχαλοπούλου Αναστασία του Παναγ., Λυκειάρχης (φιλόλογος)
- Τζαμάλης Δημήτριος του Χρήστου, Γεν.Επιθεωρητής Μ.Ε.(φιλόλογος)

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

- Αδαμόπουλος Ιωάννης του Παναγ., γυμναστής
- Αδαμοπούλου Γεωργία του Παναγ., φιλόλογος
- Αθανασόπουλος Ιωάννης του Σπυριδ., φιλόλογος
- Αθανασοπούλου Παναγιώτα του Φωτ., γυμνάστρια
- Αλεβίζου Παναγιώτα του Αναστ., φιλόλογος
- Αλεξόπουλος-Μέρης Βασίλειος του Νικ., γυμναστής
- Αλεξοπούλου Κούλα του Αλεκ., γυμνάστρια
- Αλευρά-Σταυροπούλου Λεμονιά του Παναγ., γυμνάστρια
- Αργυροπούλου Παναγιώτα του Παν., φιλόλογος
- Βασιλοπούλου-Παπαευθυμίου Ελένη του Σπυρ., φιλόλογος
- Βερτσέτης Αντώνιος του Βασιλ., γυμναστής
- Βουρλάκος Αριστείδης, ελληνιστής
- Βουρνάς Νικόλαος του Σωτηρ., γυμναστής
- Γεωργακοπούλου-Ζαζάνη Γεωργία του Κων/νου, φιλόλογος
- Γιαλαμά Μαρία του Λαμ., θεολόγος
- Δασκαλόπουλος Δημήτριος του Ευστ., γυμναστής
- Ζαριφόπουλος Γεώργιος του Ιωαν., φυσικός
- Ζαριφοπούλου Ιωάννα του Ιωαν., μαθηματικός
- Καποπούλου Φωτούλα του Βασιλ., ψυχολόγος
- Κόλλιας Παναγιώτης του Κων/νου, φιλόλογος
- Κορακοβούνη Σοφία του Δημητρ., αγγλικής φιλολογίας
- Κωνσταντάρα Παναγιώτα του Ξενοφ., φιλόλογος
- Κωσταντάρας Ιωάννης του Ξενοφ., γυμναστής
- Κωνσταντοπούλου Αναστασία, φιλόλογος
- Λάρδα Γεωργία του Κων/νου, γαλλικής φιλολογίας
- Λάρδα Μαρία του Γεωργ., μαθηματικός

- Λάρδας Αθανάσιος του Βασιλ., φυσικός
- Λουμπρούκου Ευαγγελία του Θεοφ., αγγλικής φιλολογίας
- Μαγκλάρα Γεωργία του Νικ., φιλόλογος
- Μαγκλάρα Αικατερίνη του Νικ., φιλόλογος
- Μάκκα Θεοδώρα του Χρήστου, φιλόλογος και θεολόγος
- Μακρής Γεώργιος, θεολόγος
- Μέρης Δημήτριος του Νικ., ηλεκτρολόγος-μηχανικός Τ.Ε.
- Μητροπούλου Αθανασία του Κων/νου, αγγλικής φιλολογίας
- Μπουράνης Παναγιώτης του Αναστ., γυμναστής
- Μπουράνης Σωτήριος, ελληνιστής
- Νάκη Στυλιανή του Σπυριδ., φιλόλογος
- Νάκης Νικόλαος του Παναγ. (Γαλάνη), μαθηματικός
- Ξηρόκωστας Πέτρος του Ευθ., θεολόγος
- Παπαδόγιαννη Ελίνα του Β., φιλόλογος Σλαβικών Γλωσσών
- Παπαδόγιαννης Σπυρίδων του Νικ., γυμναστής
- Παπαμιχαλοπούλου Ζαφείρω του Σωτηρ., μαθηματικός
- Παπασπυροπούλου Κων/να του Χρ., ψυχολόγος
- Παπαχελά Ρουμπίνη, γυμνάστρια
- Πέτροβα Ευγενία του Αναστ., μαθηματικός
- Πέτροβα-Δασκαλοπούλου Ελένη, γυμνάστρια
- Πουλοπούλου-Τζαμάλη Μαρία, γυμνάστρια
- Σπηλιόπουλος Θεόδωρος του Γεωργ., γυμναστής
- Σπυρόπουλος Γεώργιος του Βασιλ., μαθηματικός
- Σπυρόπουλος Παναγιώτης του Βασιλ., φιλόλογος
- Σπυροπούλου-Φίλου Ευγενία του Σταύρου, φιλόλογος
- Σπυροπούλου Κων/να του Θεοδ., φιλόλογος
- Τασιοπούλου Σταυρούλα του Ιωαν., φιλόλογος
- Τζαμάλη Αγγελική του Δημ., φιλόλογος
- Τζαμάλη Κατερίνα του Δημ., φιλόλογος
- Τζαμάλης Χρήστος του Δημ., μαθηματικός
- Χωρεμιώτη Δήμητρα του Νικ., φιλόλογος
- Χωρεμιώτη Γεωργία του Κων/νου (Κώτσου), φιλόλογος
- Χωρεμιώτης Θεοδόσιος του Νικ., μαθηματικός

ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

(που άσκησαν διοίκηση)

- Αντωνοπούλου Ασπασία του Αλεξ., Σχολική σύμβουλος Π. Α.

- Αραβόσης Γεώργιος του Φωτ., Γεν. επιθεωρητής Δ. Ε.
- Κορακοβούνης Δημήτριος του Δημ., Σχολικός σύμβουλος Π. Ε.
- Λάρδας Αθανάσιος του Ηλία, Προϊστάμενος Π. Ε.
- Μητρόπουλος Γεώργιος του Κων., Επιθεωρητής Δ. Ε.
- Παπαδόπουλος Ευστάθιος του Ηλία, Επιθεωρητής Δ. Ε.

ΔΑΣΚΑΛΟΙ-ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ

- Αδαμόπουλος Χριστόφορος του Βασιλ.
- Αλεξοπούλου Νεκταρία του Δημ.
- Αλευρά Ασπασία του Παν.
- Αλευρά-Μούτσου Μαρία του Παν.
- Αναγνωστοπούλου Στέλλα του Περικλή • Αντωνοπούλου Ελένη του Αλεξ.
- Βασιλοπούλου Μαρία του Ανδρέα
- Βουρλάκου-Μακρή Μαρία του Αριστείδη
- Γεωργόπουλος Δημήτριος του Γεωργ. (Αρβαν.)
- Γεωργοπούλου Ασημίνα του Γεωργ. (Αρβαν.)
- Γκάργκουλα Βασιλική του Φωτίου
- Γρηγορίου Βασιλική του Λουκά
- Γρηγορίου Κλεοπάτρα του Λουκά
- Γρηγορίου Αγγελική του Λουκά
- Δαλκαφούκη Βασιλική του Φωτίου
- Δαλκαφούκη Πηνελόπη του Μελέτη
- Δαλκαφούκη Χριστίνα του Στεφ.
- Δαλκαφούκης Ιωάννης του Γεωργ. (ιερέυς)
- Δαλκαφούκης Μάκης του Αχιλ.
- Δασκαλοπούλου Σοφία του Γεωργ.
- Δέδε Ζωή του Γεωργ.
- Δέδες Γεώργιος.
- Θανόπουλος Κων/νος του Αθαν.
- Κόλλια Κων/τίνα του Δημ.
- Κορακοβούνη Γεωργία του Δημ.
- Κορακοβούνη Όλγα του Δημ.
- Κούση Αικατερίνη του Δημ.
- Κούση Ελένη του Δημ.
- Κούσης Ευστάθιος του Δημ.
- Κούσης Σπυρίδων του Γεωργ. (ιερέυς) • Κωνσταντακοπούλου Ελένη του Ευαγ. • Κωνσταντακοπούλου Τούλα του Ευαγ.

-
- Κοντοπούλου Χριστίνα του Αθαν.
 - Λάρδα Ευγενία του Βασιλ.
 - Μαγκλάρα Δήμητρα του Γεωργ.
 - Μαγκλάρας Δημήτριος του Νικ.
 - Μακρή-Μπαρδοπούλου Ελένη του Γεωργ.
 - Μακρή-Λάρδα Ολυμπία του Γεωργ.
 - Μπουράνη-Διονυσοπούλου Αθάνατη του Διον
 - Μπουράνη-Φίλου Σοφία του Αναστ.
 - Παναγοπούλου-Σταμούλη Δήμητρα του Χρήστου
 - Παπαδόγιαννη-Κοκόμεβιτς Ντιάνα του Νικ.
 - Παπαδόγιαννη Φωφώ του Νικ.
 - Παπαδοπούλου-Τσικαλάκη Αντιγόνη του Ευστ.
 - Παπαδοπούλου-Αλεβίζου Αικατερίνη του Ευστ.
 - Παπαδοπούλου-Μουσταίρα Σταυρούλα του Ευστ.
 - Παπαμιχαλοπούλου Μαριάνθη του Μιχ.
 - Παπαμιχαλοπούλου Ιωάννα του Σωτ.
 - Παπαντωνοπούλου-Γκάργκουλα Παναγούλα του Γεωργ.
 - Παπαντωνοπούλου-Δαλκαφούκη Κων/να του Γεωργ.
 - Παπαντωνοπούλου-Οικονομίδη Ναυσικά του Γεωργ.
 - Παπαχελάς Παναγιώτης του Αθαν. (ιερεύς)
 - Σαραντόπουλος Λεωνίδα του Σαράντου • Σπυροπούλου-Σπανού Χρυσάνθη του Σταύρου
 - Σταθουλοπούλου Ελένη του Βασιλ.
 - Τζαμάλης Χρίστος του Δημ.
 - Χαρίτση Γεωργία του Ιωαν.
 - Χρονοπούλου-Καραμήτσου Φωφώ του Δημ.
 - Χωρεμιώτη Δήμητρα του Σωτ.
 - Χωρεμιώτης Κων/νος του Αθαν.
 - Χωρεμιώτης Σταύρος του Ηλία

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

- Βουρνάς Μιχαήλ του Ασημάκη, Διευθυντής Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών
- Θεριός Λάμπρος του Νικ., Δασάρχης (Γεωπόνος)
- Κόνιαρης Κων/νος του Γεωργ., Υποδιευθυντής Καταστ.Εθνικής Τράπεζας
- Λάρδας Γεώργιος του Ηλία, Επιθεωρητής ταχυδρομείων
- Οικονομόπουλος Κων/νος του Βασιλ., Γενικός Δ/ντής Υπουργείου Γεωργίας

- Παπαχελάς Επαμεινώνδας του Αλεξ., Γεν. Γραμ. Δικηγορι-κού Συλ. Αθηνών
- Παπαχελάς Παναγιώτης του Δημ., Γεν. Διευθυντής Ε. Ο. Τ.
- Παπουτσής Δημήτριος του Γεωργ., Διοικητικός Υποδιευθυ-ντής Ο.Τ.Ε.
- Ρέππας Θεοφάνης του Παν., Γεν. διευθυντής στο Υπουρ-γείο Εμπορίου
- Ρέππας Κων/νος του Παν., Διευθυντής στο Υπουργείο Οι-κονομικών
- Συντέτου-Βαμβάκου Αναστασία, Διευθύντρια νοσηλευτικήςσυηρεσίας
- Χαρίτση-Φραγκιαδάκη Ειρήνη, Γεν. Διευθύντρια Ε. Ο. Τ.

Μολονότι δεν αναφέρομαι σε στελέχη του ιδιωτικού τομέα, θα καταγράψω εδώ μερικούς πλοιάρχους, που έφεραν την ελληνική σημαία στα πέρατα του κόσμου: Βασίλειος Κωνσταντακόπουλος, Θεοφάνης Κωνσταντακόπουλος, Δημήτριος Παπαχελάς του Διον., Παναγιώτης Θανάπουλος του Αθαν., Γεώργιος Μπαλντάς του Νικ., Ιωάννης Ηλιόπουλος του Χρηστ. Στέλιος Παπαχριστόπουλος του Παναγ., Γεώργιος Φίλος του Νικ. (Α΄ μηχανικός), κ.ά.

Ειδικότερα, ο καπετάν Βασίλης Κωνσταντακόπουλος και αυτή τη στιγμή, με τα πολλά καράβια του, που φέρουν την ελληνική σημαία, στέλνει την Ελλάδα στις εσχατιές του κόσμου.

ΝΟΜΙΚΟΙ

- Βερτσέτη-Γεωργιάδη Μαρία του Αντωνίου
- Βουρλάκος Λέανδρος του Αριστείδη
- Βουρνάς Αριστομένης του Ασημάκη
- Βουρνάς Λέανδρος
- Δαλκαφούκης Αθανάσιος του Παναγ.
- Δασκαλόπουλος Ιωάννης του Γεωργ.
- Κόνιαρης Γεώργιος του Σωτ.
- Κονίδης Βασίλειος του Νικ.
- Λάρδα Κων/να του Παν., συμβολαιογράφος• Λάρδας Ηλίας του Αθαν.
- Λάρδας Παναγιώτης του Αθαν.
- Μαγκλάρα Αγγελική του Ευαγ.
- Μαρκόπουλος Αθανάσιος του Κων. συμβολαιογράφος
- Μαρκόπουλος Γεώργιος του Κων.
- Μαρκόπουλος Ηλίας του Κων., συμβολαιογράφος
- Μαρκόπουλος Κων/νος του Αθαν., συμβολαιογράφος• Μπαζιωτόπουλος Βασίλειος του Παναγ., συμβολαιογράφος
- Μπαζιωτόπουλος Παναγιώτης του Βασιλ.

-
- Μπούρας Ευστάθιος του Ζαφειρ.
 - Μπούρας Ζαφείρης του Ευστ.
 - Νάκης Γεώργιος του Παν.
 - Νασιόπουλος Παναγιώτης του Νικ.
 - Νασιοπούλου Δανάη του Νικ.
 - Νασιοπούλου Ευαγγελία του Νικ.
 - Νικολακόπουλος Θεόδωρος του Ιωαν.
 - Νικολακόπουλος Κων/νος του Ιωαν.
 - Παπαχελάς Αθανάσιος του Αναστ.
 - Παπαχελάς Γεώργιος του Δημ. • Παπαχελάς Γεώργιος του Παν.
 - Παπαχελάς Επαμεινώνδας του Αθαν.
 - Παπαχελάς Παναγιώτης του Δημ.
 - Ρέππας Κων/νος του Παν.
 - Σπηλιοπούλου Βασιλική του Νικολάου
 - Σπυρόπουλος Σπυρίδων του Παν.
 - Σταθουλόπουλος Ιωάννης του Δημητρίου • Σταθουλόπουλος Κων/νος του Σταύρου
 - Φίλος Αναστάσιος του Νικ.
 - Φίλου Μαρία-Σοφία του Σωτ.
 - Χωρεμιώτης Σωτήριος του Ηλία

ΟΡΚΩΤΟΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ

- Δαλκαφούκης Χρίστος του Στεφ.
- Φίλος Σωτήριος του Νικ.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ

- Αδαμοπούλου Γεωργία του Γεωργ.
- Αλεξανδροπούλου Αθανασία του Ιωαν.
- Βερτσέτης Σωτήριος του Αντ.
- Δασκαλόπουλος Χάρης του Βασιλ.
- Δασκαλοπούλου Χριστίνα του Ιωαν.
- Καραμήτσος Γεώργιος του Παν.
- Κόλλια Κων/να του Παν.
- Κωστόπουλος Βασίλειος του Γεωργ.
- Λαμπρόπουλος Δημήτριος του Ευστ.
- Λάρδα Αικατερίνη του Νικ.
- Λάρδας Ηλίας του Βασιλ.

- Λάρδας Νικόλαος του Γεωργ.
- Μάκκας Ηλίας του Χρ.
- Νάκης Παναγιώτης του Σπυρ.
- Νασιοπούλου Λίτσα του Νικολ.
- Οικονομόπουλος Παναγιώτης (Τάκης) του Βασιλ.
- Παπαμιχαλοπούλου Αρετή του Σωτ.
- Σταθουλόπουλος Γεώργιος του Ιωαν. (Γιαννούλη)
- Σταθουλόπουλος Θεόδωρος του Κων/νου
- Σταθουλόπουλος Λυμπέρης (Λάκης) του Διον.
- Χαρίτσης Δημήτριος (Τάκης) του Γεωργ.
- Χαρίτσης Γεώργιος του Βασιλ.
- Χωρεμιώτης Αριστομένης (Μένης) του Σπυρ.

ΑΛΛΩΝ ΠΑΝ. ΣΧΟΛΩΝ

- Δασκαλόπουλος Βασίλειος του Βασιλ., τηλεπικοινωνίες
- Κόνιαρη Ελένη του Δημ., Γεωπόνος
- Μάκκα Βασιλική του Χρ., Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Μαρκοπούλου Άρτεμις του Γεωργ., Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Νάκη Ολυμπία του Γεωργ., Θεατρολογία στο Παν. του Λον-δίνου
- Νασιόπουλος Αντώνιος του Νικολ., Γεωλόγος
- Παασπυροπούλου Νεκταρία του Ιωαν., Μετάφραση - Διερ-μηνεία
- Παπαχριστοπούλου Χρυσαΐδα του Στέλιου, Χημικός

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

- Αλεξόπουλος Χριστόφορος του Αλεξίου
- Αλεξοπούλου Γεωργία του Αλεξίου
- Αλεξοπούλου Σωτηρία του Αλεξίου • Αναστασόπουλος Παναγιώτης του Αλεξίου
- Βερτσέτης Σωτήριος του Γεωργ.
- Δαλκαφούκη Μαρία του Χρ.
- Δασκαλόπουλος Δημήτριος του Βαγ.
- Δασκαλόπουλος Δημήτριος του Ιωαν.
- Διονυσόπουλος Διονύσης του Δημ.
- Κόνιαρης Σωτήριος του Κων/νου
- Κυριακόπουλος Χρήστος του Γεωργ.
- Κωνσταντακόπουλος Κων/νος του Δημ.

- Κωνσταντακοπούλου Βαρβάρα του Θεοφ.
- Λάρδα Χρυσούλα του Αθαν.
- Λουμπρούκος Αθανάσιος του Θεοφ.
- Μητρόπουλος Γεώργιος του Κων.
- Νασιοπούλου Βασιλική του Αντ.
- Παπαδόπουλος Ευστάθιος του Ηλία
- Παπαδόπουλος Ηλίας του Ευστ. (και μαθηματικός)
- Παπαδόπουλος Ιωάννης του Ηλία
- Παπασπυρόπουλος Αθανάσιος του Ιωαν.
- Παπαχελάς Αλέξανδρος του Αθαν.
- Παπαχελάς Αριστομένης του Αθαν.
- Παπαχελάς Ευγένιος• Παπουτσής Γεώργιος του Ιωαν.
- Παπουτσής Κων/νος του Σπυρ.
- Σιαπέρας Ηλίας του Νικολ.
- Φίλος Νικόλαος του Γεωργ.
- Χαρίτσης Βύρων του Βασιλ.
- Χωρεμιώτης Θεοφάνης του Αθαν.

ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΙ

- Δασκαλοπούλου Ιωάννα του Ευστ.• Διονυσοπούλου Γεωργία του Διον.
- Δουβαρά Κική του Βασιλ.
- Καραμήτσος Γεώργιος του Παναγ.
- Λάρδας Δημήτριος του Κων/νου• Μαρκόπουλος Οδυσσεύς του Γεωργ.
- Πασχαλίδης Χριστόφορος
- Παυλόπουλος Αθανάσιος του Κων/νου
- Σταθουλοπούλου Μαρίκα του Χρίστου
- Τζαμάλης Κων/νος του Χρίστου

ΙΑΤΡΟΙ

- Αθανασόπουλος Κων/νος του Ιωαν., καρδιολόγος
- Γιαλαμάς Παντελής του Λάμπρου, παιδίατρος
- Γιολδάσης Περσέας του Ιωαν., καρδιολόγος
- Γιολδάσης Πέτρος του Ιωαν., παθολόγος
- Γκάργκουλας Αντώνιος του Φωτ., παιδίατρος
- Δασκαλόπουλος Ευστάθιος του Νικ., γεν. ιατρικής
- Δέδες Νικόλαος του Γεωργ., οφθαλμίατρος
- Διονυσόπουλος Δημήτριος του Διον., γεν. ιατρικής

-
- Δουβαρά Γεωργία του Ιωαν., μικροβιολόγος
 - Δουβαράς Αντώνιος του Ιωαν., παθολόγος
 - Θεριού Ευσταθία του Νικολ., καρδιολόγος
 - Καραμήτσος Δημήτριος του Γεωργ., ρευματολόγος
 - Κόνιαρης Νικόλαος του Κων/νου, χειρουργός
 - Κοντοπούλου Σταυρούλα του Αθαν., οδοντίατρος
 - Κορακοβούνη Αρετή του Δημ., μικροβιολόγος
 - Λάρδας Κων/νος (Ντίνος) του Δημ., κτηνίατρος
 - Λάσκαρης Αρτέμιος, παθολόγος
 - Μαγκλάρας Ιωάννης του Νικ., οδοντίατρος
 - Μαρκόπουλος Αθανάσιος του Κων/νου, γεν. ιατρικής
 - Μαρκόπουλος Γεώργιος του Κων/νου, γεν. ιατρικής
 - Μπαζιωτόπουλος Απόστολος του Παναγ., γεν. ιατρικής
 - Νασιοπούλου Αθανασία του Νικ., παιδίατρος
 - Παπαδόπουλος Κων/νος, γεν. ιατρικής
 - Παπαντωνόπουλος Αθανάσιος του Γεωργ., γεν. ιατρικής
 - Παπαντωνόπουλος Αντώνιος του Γεωργ., γεν. ιατρικής
 - Παπαντωνόπουλος Γεώργιος, γεν. ιατρικής
 - Παπαντωνόπουλος Πέτρος του Γεωργ., γεν. ιατρικής
 - Παπαχελάς Ιωάννης του Παναγ., γεν. ιατρικής
 - Πέτροβας Γεώργιος του Αναστ., ψυχίατρος (γεν. αρχία-τρος)
 - Πέτροβας Όθων, του Κων/νου, γεν. ιατρικής
 - Πετρόπουλος Βασίλειος του Πέτρου, ορθοπεδικός
 - Πουλοπούλου Γεωργία του Αθαν., οδοντίατρος
 - Σκούρτης Αναστάσιος του Παναγ., καρδιολόγος
 - Σκούρτης Δημήτριος του Γεωργ., οφθαλμίατρος
 - Σπηλιόπουλος Μιχαήλ του Γεωργ., οδοντίατρος
 - Σταθουλοπούλου Βασιλική του Παναγ., οδοντίατρος
 - Σταθουλόπουλος Παναγιώτης του Αναστ. (Τάκη), οδοντία-τρος
 - Ψυχογιούπουλος Ηλίας του Χαρ. οδοντίατρος

Στην καταγραφή των ονομάτων αναμφιβόλως κάποια απ' αυτά θα μου διέφυγαν. Το Διαβολίτσι είναι μεγάλη κωμόπολη και η χρονική διάρκεια στην οποία επεκτάθηκα είναι επίσης αρκετά μεγάλη. Ευχαρίστως θα γίνουν δεκτές προσθήκες, οι οποίες θα συμπεριληφθούν στην πρώτη επανέκδοση του βιβλίου.

Οι καταγραφέντες εδώ Διαβολιτσαίοι διακρίθηκαν σε δημόσια λειτουργήματα και σε κοινωνικές υπηρεσίες. Όπως έγραψα και στον πρόλογο, είναι πολλοί και εκείνοι που διακρίθηκαν σε επιχειρηματικές δραστηριότητες και σε Ιδιωτικού Δικαίου Υπηρεσίες. Ίσως γίνει λεπτομερής καταγραφή τους στο μέλλον σε μία άλλη περίπτωση.

Στους αξιωματικούς η προσθήκη (ανωτατ.) δηλώνει τους καταλαβόντες βαθμούς ταξιάρχου, υποστρατήγου και αντιστρατήγου.

Το πατρώνυμο γενικά δεν έχει καταγραφεί σε όσες περιπτώσεις αυτό δεν είναι γνωστό στο συγγραφέα. Το ίδιο ισχύει στην περίπτωση των γυναικών με το επώνυμο του συζύγου.

4 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΤΙΣ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΕΠΟΧΕΣ της Ιωάννας
Καρατζαφέρη

(Η συγγραφέας δεν αναφέρει ότι περιγράφει το Διαβολίτσι, αλλά τούτο είναι προφανέστατο για τον αναγνώστη του βιβλίου. Η περιγραφή οπωσδήποτε καλύπτει και τα άλλα χωριά της περιοχής).

Τήν ὄνοιξη οἱ γυναῖκες μ' ἔνα μαχαίρι κι ἔνα καλάθι περασμένο στό χέρι ὄβγαιναν στά χωράφια καί μάζευαν χόρτα, πατώντας τή βρεγμένη γέ, ἀνάμεσα στίς παπαροῦνες, τίς μαργαρίτες, τά μώβ καί κίτρινα λουλούδια, φύτευαν τομάτες, κολοκύθια, μελιτζάνες στά μποστάνια τους κι ὄπλεναν στό Κεφαλάρι τά χειμωνιάτικα χρωματιστά μάλλινα σκεπάσματα. Οἱ πορτοκαλιές χρύσιζαν στίς πράσινες φυλλωσιές τούς καρπούς τους, οἱ μανταρινιές ὄσμιγαν τό ὄρωμά τους μέ τίς ἀνθισμένες λεμονιές καί οἱ ἀμυγδαλιές φορτωμένες μέ τά ὄσπρα τους ὄνθια παράβγαιναν σέ ζμορφιά μέ τίς ροδακινιές. Οἱ ὄντρες κλάδευαν κι ὄσκαβαν τ' ἀμπέλια, καθάριζαν τίς ἄλιές, ὄργωναν τή γέ, κάθονταν στό καφενεῖο καί μιλοῦσαν πολιτικά. Στά σπίτια τους μεγάλωναν τά ζ'α καί τό ἄρνι γιά τό Πάσχα. Τό καλοκαίρι θέριζαν τά σιτάρια κι ἔλῶνιζαν κάτω ἀπό ἔνα καφτό ἔλιο, μάζευαν τά σῦκα καί ξέραιναν τίς σταφίδες, τρυγοῦσαν τ' ἀμπέλια καί πατοῦσαν τά σταφύλια στό λινό χωρίς τραγούδια καί γέλια –πως ὄλλωτε. Τό φθινόπωρο ὄσπερναν τά σιτάρια καί περιέμεναν νά περάσει ἄ βροχή πού –ταν ὄρχιζε ξεχνοῦσε νά σταματήσει. Τά βράδια παρακαλοῦσαν νά μή φυσήξει ἰ βοριάς καί ρίξει τίς ἄλιές, νά μήν πέσει πάγος καί κοκαλώσει τά δάχτυλα πού θά τίς μάζευαν τό ὄλλο πρῶι. Τό χειμῶνα τά βουνά δέχονταν τά χιόνια στίς κορφές τους, τά κρατοῦσαν ὄες τό Μάη πού ὄλιωναν κι ὄτρεχαν γάργαρο νερό στά ποτάμια καί πρασίνιζε ἰ κάμπος. Οἱ ὄντρες ὄβγαιναν στό κυνήγι γιά ζρτύκια, τσίχλες καί λαγούς. Οἱ γυναῖκες ἀνάπιαναν προζύμι καί ζύμωναν ψωμί, ὄπηζαν γιαούρτι καί τυρί, ἔφαιναν στόν ἄργαλειό, ὄφτιαχναν τραχανά καί χυλοπίτες, χαράκωναν τίς ἄλιές κι ὄφτιαχναν παστό καί λουκάνικα γιά –λο τό χρόνο. Στό τραπέζι τό μαγεῖρεμα ἄταν ἀπό τά μποστάνια τους μέ ἄξαιρεση τόν ξερό μπακαλιάρο πού τόν ξαλμύριζαν οἱ γυναῖκες ἀπό τό προηγούμενο βράδι καί τόν τηγάνιζαν μέ μπόλικο λάδι καί φρέσκες τομάτες. Καμιά φορά ὄφερναν [ἀπό τήν Καλαμάτα] σαρδέλες ἰ γόπες πού ἄ τιμή τους ἄταν προσιτή.

Μπαζαγιάζι, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1993. σ. 276

Ο ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΓΑΜΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Α. Το Προξενιό και τα Λογοδοσίματα

Όταν μια οικογένεια έκρινε ότι έπρεπε να παντρέψει ένα γιο της, αποφάσιζε σε ποιά κοπέλα της περιοχής θα έκανε τη σχετική πρόταση. Για το σκοπό αυτό επιλεγόταν ο κατάλληλος προξενητής (ή προξενήτρα), ο οποίος έπρεπε οπωσδήποτε να είναι κοινωνικά αποδεκτός και παντρεμένος. Ο ανύπαντρος, κατά τη λαϊκή έκφραση, για χάρη του γυρεύει. Σε λίγες περιπτώσεις υπήρχαν και προξενιά από οικογένειες υποψήφιας νύφης προς γαμπρό. Αν κατ' αρχή υπήρχε συναίνεση στο προξενιό (συνοικέσιο), η συζήτηση προχωρούσε στο πόση και ποιά προίκα θα έπαιρνε η νύφη. Εάν η νύφη ήταν πολύφερνη, ο πατέρας της ζητούσε να μάθει για τα περιουσιακά στοιχεία που θα ελάμβανε ο γαμπρός ως προσωπική του περιουσία. Σε περίπτωση που κάποιος υποψήφιος γαμπρός δεν ήταν αποδεκτός, τα συνήθη επιχειρήματα των γονέων της υποψήφιας νύφης ήταν ότι αυτή είναι ακόμη μικρή ή ότι δεν ήταν ακόμη έτοιμη για γάμο. Σε κάποιες περιπτώσεις το λογοδόσιμο γινόταν περιστασιακά σε φιλικά γλέντια, όταν οι γονείς των υποψηφίων σε φιλικές εκμυστηρεύσεις αποφάσιζαν ότι έτσι έπρεπε να κάνουν. Η συνήθης έκφραση ήταν: κόλλα το, θα γίνουμε συγγενείς. Όταν το προξενιό γινόταν από προξενητή, αυτός συνήθως ελάμβανε δώρα ή χρηματικό ποσό.

Ακολουθούσαν επίσημα λογοδοσίματα που γίνονταν στο σπίτι της υποψήφιας νύφης, συνήθως βράδυ Σαββάτου. Ο υποψήφιος γαμπρός συνοδευόταν στην επίσκεψη από τους γονείς του και λίγους στενούς συγγενείς. Οι γονείς της υποψήφιας νύφης, με κάποιους στενούς συγγενείς, τους δέχονταν φιλικά και αντήλλασαν ευχές για τα κολορίζικα. Κάποιες λεπτομέρειες του γάμου συζητιούνταν και πάλι, και κυρίως η ημέρα των αρραβώνων, που έπρεπε να είναι βράδυ Σαββάτου. Ακολουθούσε καλό φαγητό και γλεντοκόπι. Κοινοποίηση του γεγονότος στην κοινωνία δημιουργούσε στους γονείς των υποψηφίων την υποχρέωση να κερνούν τους γνωστούς στα κεφανεία για τα καλορίζικα.

B. Οι Αρραβώνες

Οι προετοιμασίες

Οι προετοιμασίες για τους αρραβώνες περιελάμβαναν την προμήθεια των δακτυλιδιών και την αγορά των δώρων που θα αντήλλασαν οι υποψήφιοι. Η φροντίδα για τα δακτυλίδια (βέρες) ανήκε στον υποψήφιο γαμπρό. Οι βέρες ήταν δυνατό να εξοικονομηθούν και από στενούς συγγενείς, αρκεί αυτοί να ήσαν εν ζωή. Στο σπίτι του γαμπρού έπρεπε να ετοιμαστεί με επιμέλεια το λεγόμενο «κανίσκι»: Δηλαδή ένα κάνιστρο με δίπλες, άλλο με τα δώρα και τρίτο με την πίτα και με κουφέτα χύμα. Την εβδομάδα πριν τους αρραβώνες θα ειδοποιούνταν οι συγγενείς και κάποιοι φίλοι για το συγκεκριμένο Σάββατο των αρραβώνων. Η επίσκεψη στο σπίτι της υποψήφιας νύφης γινόταν με τρόπο πανηγυρικό: Ο γαμπρός και η συνοδεία του, σε ομαδική πομπή, εβάρδιζε προς το σπίτι της νύφης με τραγούδια παραδοσιακά και ίσως συνοδεία μουσικών οργάνων, αν το επέτρεπε η οικονομική του κατάσταση. Στο σπίτι της νύφης γίνονταν δεκτοί με χαρές και θερμές ευχές και κατέληγαν στην περιποιημένη σάλα του σπιτιού, όπου άφθονες δίπλες και άλλα πλούσια γλυκίσματα ήσαν στη διάθεσή τους. Νέες ανύπανδρες κοπέλες περιέφεραν τους δίσκους για τους κάπως συνεσταλμένους, προσδοκώντας να ακούσουν με πολλή ικανοποίηση «και στα δικά σας», και ίσως να τα προετοιμάσουν.

Το τελετουργικό των αρραβώνων

Ο πατέρας του υποψήφιου γαμπρού καλούσε τους μελλόνυμφους ενώπιόν του και τους φορούσε τις βέρες, αφού προηγουμένως τις είχε σταυρώσει σε υπάρχουσα εικόνα. Εάν δεν υπήρχε πατέρας, το ρόλο αυτό επιτελούσε ο στενότερος και σεβαστότερος συγγενής. Ακολουθούσε ο ασπασμός του γαμπρού στη νύφη και οι ευχές και χειραψίες όλων των συγγενών. Σειρά είχε η ανταλλαγή των δώρων: Ο γαμπρός προσέφερε στη νύφη συνήθως ρόμπα και πασούμια και στους στενούς συγγενείς της γραβάτες και πουκάμισα. Η νύφη ακολούθως προσέφερε στο γαμπρό συνήθως πουκάμισο και ανάλογα δώρα στους γονείς του γαμπρού. Στον προξενητή προσφερόταν η «μεσίνα», που ήταν μεγάλο λευκό μαντήλι, και συμβόλιζε την ευτυχή κατάληξη των ενεργειών του.

Ακολούθως προσφέρονταν γλυκίσματα, με πρώτες τις δίπλες, για να διπλώσει, όπως έλεγαν, η διαδικασία, δηλαδή να φθάσουν στο γάμο.

Ακολουθούσε φαγοπότι και τραγουδιστικό και χορευτικό γλέντι, που συνήθως έφθανε ως τις πρωινές ώρες. Τα τραγούδια του γάμου και της

«τάβλας», καθώς και τα επιφωνήματα των εορταστών, ακούγονταν σε όλο το χωριό.

Οι γονείς των μελλονύμφων συνήθως συνέτασαν, με την βοήθεια εγγραμμάτων, και προικοσύμφωνο, του οποίου εγγυτές ορίζονταν παριστάμενα πρόσωπα κοινής εμπιστοσύνης.

Τις πρωινές ώρες, όταν αποχωρούσε ο γαμπρός και το συγγενολί του, «κερνούσαν» τη νύφη με κάποια χρήματα, ενώ οι γονείς της νύφης έταζαν τα χρήματα που θα έδιναν στο γαμπρό «στα στέφανα».

Γ. Οι Προετοιμασίες του Γάμου

Το χρονικό διάστημα μεταξύ αρραβώνα και γάμου ήταν συνήθως μικρό. Κατ' αυτό έπρεπε να γίνουν όλες οι προετοιμασίες για το γάμο: Ο γάμος γινόταν πάντοτε Κυριακή. Την προηγούμενη του γάμου Κυριακή, ο αδελφός του γαμπρού, ή ένας άλλος στενός συγγενής (κανισκάρης), ερχόταν στο σπίτι της νύφης και έκανε το «κάλεσμα», δηλαδή καλούσε επισήμως στο γάμο τη νύφη και στους γονείς της έλεγε ότι η κόρη τους παίρνεται από το σπίτι την άλλη Κυριακή. Ο κανισκάρης έφερε μαζί του πανέρι με γλυκά και πίτα κεντημένη.

Ο γαμπρός έπρεπε να ράψει το γαμπριάτικο κοστούμι, που θα ήταν το επίσημο ένδυμα της υπόλοιπης ζωής του. Συνήθως ήταν και η νεκρική του φορεσιά. Επίσης, έπρεπε να ετοιμάσει τους κατάλληλους χώρους στο πατρικό του σπίτι, αφού εκεί θα ερχόταν η νύφη για να ζήσει. Η νύφη τις πρώτες ημέρες της εβδομάδας έπρεπε να φρεσκάρει τα προικιά της: Να τα λευκάνει, να τα σιδερώσει, να αποτελειώσει όποιες ατέλειες υπήρχαν. Η διαδικασία αυτή τελείωνε ως το βράδυ της Πέμπτης. Από το πρωί της Παρασκευής ως το μεσημέρι θα γινόταν η καλαίσθητη έκθεση των προικιών στη σάλα του σπιτιού. Το απόγευμα της Παρασκευής στο σπίτι της νύφης ερχόταν ο γαμπρός με το σόι του, για να εκτιμήσουν τα προικιά της νύφης. Μαζί τους ήταν και ο μπραζέρης, που ήταν άγαμος φίλος του γαμπρού. Έφεραν μαζί τους και «κανίσκια» στα οποία εμπεριέχονταν το νυφικό και οι άλλες «χάρες» για τη νύφη (παπούτσια, κάλτσες κ.ά.).

Οι επισκέπτες ασήμωναν τα εκθέματα και κατέληγαν, τραγουδώντας μαζί με τη νύφη «Σήμερα είν' Παρασκευή, γλεντάμε τα προικιά μου...». Σε κάποιες περιπτώσεις την Παρασκευή αυτή μεταφέρονταν τα προικιά στο σπίτι του γαμπρού, οπότε όλοι τραγουδούσαν το «Μια Παρασκευή και Κυριακή το γιόμα, μάνα μ' έδιωχνε...». Σε άλλες περιπτώσεις τα προικιά μεταφέρονταν στο σπίτι του γαμπρού μετά το γάμο. Στην περίπτωση αυτή σύνθητες ήταν να κλειδώνονται τα προικιά σε μπαούλα και να παραδίδονται τα κλειδιά στο γαμπρό.

Την τελευταία εβδομάδα γινόταν και η προφορική πρόσκληση των συγγενών και φίλων στο γάμο. Όσοι προσκαλούνταν μέχρι την Τετάρτη, ήταν προσκεκλημένοι και στο τραπέζι του γάμου. Οι άλλοι θα παρίσταντο μόνον στην τελετουργία του γάμου.

Δ. Η Ημέρα του Γάμου

Στολισμός της νύφης

Από το μεσημέρι της Κυριακής στο σπίτι της νύφης συγκεντρώνονταν κορίτσια που είχαν και τους δυο γονείς τους, για να βοηθήσουν στο «ντύσιμό» της. Η ατμόσφαιρα ήταν χαρούμενη, γιατί γίνονταν ευτράπελα πράγματα και λέγονταν πολλοί αστεϊσμοί. Πρώτα γινόταν το χτένισμα της νύφης και ακολουθούσε η ένδυση με το νυφικό και το πέπλο στο κεφάλι. «Της γαλανής το φόρεμα, της ρούσας το στεφάνι...», αντηχούσε στο σπίτι και στη γειτονιά.

Όταν έφθανε ο γαμπρός με το συμπεθεριό, ο μπραζιέρης έπρεπε να ασημώσει το παπούτσι της νύφης και να τη βοηθήσει να φορέσει τις κάλτσες. Το έθιμο επέβαλε εκείνος να τηντσιμπήσει λίγο στη γάμπα. Ακολούθως, μοιραζόταν στους παριστεμένους η «κουλούρα του μπραζιέρη», που είχε διαχωριστεί σε δύο κομμάτια, σε μία ανταγωνιστική κίνηση μεταξύ μπραζιέρη και νύφης για την απόκτηση του μεγαλύτερου κομματιού. Η νύφη τώρα ήταν έτοιμη για την εκκλησία.

Το ξύρισμα του γαμπρού και το ντύσιμό του

Καθ' όν χρόνον στο σπίτι της νύφης γινόταν το ντύσιμό της, στο σπίτι του γαμπρού γινόταν το ξύρισμα του γαμπρού και το ντύσιμό του: Το ξύρισμα συνήθως έκανε κάποιος φίλος. Έπρεπε να είναι άψογο και σε κόντρα εκτέλεση. Έπρεπε δηλαδή να είναι το καλύτερο που είχε ποτέ κάνει ο γαμπρός. Ακολούθως, ο γαμπρός φορούσε το γαμπριάτικο κοστούμι, που το χρώμα του ήταν βαθύ σκούρο έως και μαύρο. Το κοστούμι σε κάποιες περιπτώσεις ήταν δάνειο από ένα φίλο. Και εδώ η ατμόσφαιρα ήταν ευχάριστη, αφού οι παριστάμενοι φίλοι φρόντιζαν με τραγούδια, αστεία και πειράγματα να κάνουν ευχάριστες τις τελευταίες προγαμιαίες ώρες.

Το πάρσιμο της νύφης

Ο γάμος συνήθως γινόταν τις απογευματινές ώρες στην εκκλησία του χωριού της νύφης. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ο γάμος γινόταν στο σπίτι της νύφης.

Πριν την τέλεση του μυστηρίου, γαμήλια πομπή ξεκινούσε από το σπίτι του γαμπρού, με τρεις καβαλάρηδες να προπορεύονται και τον γαμπρό με τους καλεσμένους του να ακολουθεί. Στο πρώτο άλογο καβαλάρης ήταν ο κανισκάρης, έχοντας μαζί του ένα αρνί και μία πίτα κεντημένη για τους γονείς της νύφης και μια σπάλα αρνιού με τσότρα κρασί και κουλούρα για τον ιερέα. Στο δεύτερο άλογο ο καβαλάρης μετέφερε τα «κουφέτα» και στο τρίτο μεταφέρονταν όλα τα λοιπά δώρα.

Τα άλογα ήταν στολισμένα με χαϊμαλιά και «μεσίνες». Οι πιο πλούσιοι εμίσθωναν και μουσικά όργανα. Η γαμήλια πομπή ξεκινούσε και έκλεινε τραγουδιστικά με το «Ας παν να δουν τα μάτια μου, πώς τα περνάει η αγάπη μου...». Η πλευρά της νύφης, αναμένοντας την πομπή, τραγουδούσε και χόρευε στην αυλή του σπιτικού. Όταν τα δυό συμπεθεριά συναντιούνταν, ξεκινούσε κοινή πορεία προς την εκκλησία, τραγουδώντας στο ξεκίνημά της: «Δυο ήλιοι δυο φεγγάρια βγήκανε σήμερα...». Η απόδοση των τραγουδιών ήταν αριστοτεχνική: Δύο ομάδες τραγουδιστών συντονίζονταν σε πρώτο άκουσμα και σε επανάληψη στίχων του τραγουδιού.

Όταν έφθαναν στην εκκλησία, ο πατέρας της νύφης την παρέδιδε στο γαμπρό.

Ο γάμος στην εκκλησία

Κατά βάση ο γάμος ήταν ίδιος με τον σημερινό. Υπήρχαν όμως και κάποιες διαφοροποιήσεις που σήμερα έχουν εκλείψει. Αυτές ήταν: Στην εκκλησία αριστερά της νύφης καθόταν ο μπρατζέρης, ο οποίος έπρεπε να πει το υπόλοιπο του ποπηριού, όταν ο ιερέας έλεγε το «ποτήριο σωτηρίου λήψομαι». Σε παλιότερες εποχές έθραυε το ποτήρι στο δάπεδο της εκκλησίας. Το πάτημα του ποδαριού του γαμπρού από τη νύφη θεωρείτο προσβολή και μπορούσε να οδηγήσει στο χωρισμό εκείνη τη στιγμή. Στο «Ησαΐα χόρευε...» οι καλεσμένοι πετούσαν στους νυμφευόμενους ακόμη και μπόκαλα (κυπαρισσόμηλα), που εξόργιζαν τον ιερέα. Τα παιδιά, στην προσπάθειά τους να μαζέψουν τα κουφέτα από το έδαφος, εμπλέκονταν στα πόδια των νεονύμφων.

Μετά το τέλος του μυστηρίου και τις σχετικές ευχές, ακολουθούσε χορός στο προαύλιο της εκκλησίας, με την εξής χορευτική σειρά: νύφη, γαμπρός, μπρατζέρης, κουμπάροι και άμεσοι συγγενείς. Ακολούθως, οι σύζυγοι με τους συγγενείς επέστρεφαν, πάλι σε τραγουδιστική πομπή, στο σπίτι της νύφης και από εκεί ξεκινούσαν για το σπίτι του γαμπρού, τραγουδώντας το «αφήνω γεια στις όμορφες...».

Εδώ η πεθερά «μέλωνε» τους νεονύμφους, για να είναι γλυκιά η ζωή τους. Το ζεύγος, εισερχόμενο στο σπίτι, πατούσε σε σιδερένια βάση, για να είναι στο εξής σιδερένιοι αυτοί και ο γάμος τους. Η νύφη, αμέσως όταν καθήσει, δέχεται στην ποδιά της ένα μικρό αγόρι, για να γεννάει σερνικά παιδιά. Ακολουθούσε χορός με πρώτο το τραγούδι:

«Νύφη μου καλώς όρισες μεσ' στου γαμπρού το σπίτι,
σαν κυπαρίσσι, ώ, σαν κυπαρίσσι να σταθείς δίπλα
στην πεθερά σου, σαν δέντρο, ώ, σαν δέντρο να
ριζώσεις και σαν την όμορφη τριανταφυλλιά ν'
ανθίσεις, να καρπίσεις».

Μια μικρή ξεκούραση ήταν απαραίτητη, για να ακολουθήσει το τραπέζι του γάμου.

Το τραπέζι του γάμου

Στο τραπέζι του γάμου κάθονταν οι στενοί συγγενείς και οι κλειστοί φίλοι. Τούτο ήταν πλούσιο σε φαγητά (κυρίως ψητά κρεάτα) και κρατούσε όλη τη νύχτα. Ο γαμπρός και η νύφη κάθονταν για λίγο στο τραπέζι και ακολουθώς αποσύρονταν σε συγγενικό σπίτι, για να στείλουν, το συντομότερο δυνατόν, τα πειστήρια ότι η νύφη «ήταν εντάξει». Αν όμως δεν ήταν, η προσφορά του πατέρα της ενός «πανωπροικιού» μπορούσε να διευθετήσει τα πράγματα.

Πάντως, δεν ήταν σπάνιο η νύφη, με το αίμα ενός σφαγμένου κόκορα, να είχε λύσει το πρόβλημα του πειστηρίου.

Έτσι, η «σημαία της νύφης» προσκομιζόταν έχουσα την πρόπευσα εμφάνιση.

Στο τραπέζι του γάμου, επειδή σε παλαιότερες εποχές δεν υπήρχαν αρκετά καθίσματα, οι περισσότεροι καλεσμένοι κάθονταν σε «τάβλες», γύρω από την τραπεζαρία. Το γενικό πρόσταγμα στο τραπέζι του γάμου είχε ο κουμπάρος, ο οποίος στο ξεκίνημα του φαγητού θα σήκωνε το ποτήρι του και θα καλούσε τους συνδαιτημόνες να πιουν το πρώτο ποτήρι στην υγεία των νεονύμφων. Τη διαδικασία αυτή θα συνέχιζαν και οι άλλοι συνδαιτημόνες. Τα τραγούδια ήσαν κατά κύριο λόγο της «τάβλας» και κάπου - κάπου διακόπονταν με παιχνίδια, πειράγματα και αστεϊσμούς. Το γλέντι ενίοτε συνεχιζόταν και την επόμενη μέρα. Το πρωί της Δευτέρας οι πιο νέοι πήγαιναν και ξυπνούσαν τους νεονύμφους με το τραγούδι «Τώρα τα πουλιά, τώρα τα χελιδόνια...»

Την επόμενη Κυριακή γίνονταν τα «πιστρόφια»: Οι νεόνυμφοι με τους συγγενείς του άνδρα επισκέπτονταν τους γονείς της νύφης στο σπίτι τους και ακολουθούσε εκεί νέο φαγοπότι και γλέντι. Την άλλη Κυριακή οι συγγενείς

της νύφης επισκέπτονταν και αυτοί το σπίτι του γαμπρού, για να δουν τους νεονύμφους στο σπιτικό τους. Έτσι, ξεκινούσε ο νέος συγγενικός δεσμός.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Όταν το συμπεθεριό με τον γαμπρό πηγαίνει να πάρει τη νύφη.

ΑΣ ΠΑΝ΄ ΝΑ ΙΔΟΥΝ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ

Ας πάν΄ να ιδούν, ας πάν΄ να ιδούν τα μά-, τα μάτια μου. Ας πάν΄ να ιδούν τα μά-, τα μάτια μου, πώς τα περνάει η αγά-, η αγάπη μου.

Μην ηύρ΄ αλλού, μην ηύρ΄ αλλού κι αγά-, κι αγάπησε. Μην ηύρ΄ αλλού κι αγά-, κι αγάπησε και μένα με παρά-, παράτησε.

Ποιος το ΄πε βρε, ποιος το ΄πε βρε μελαχρινό.
Ποιος το ΄πε βρε μελα-, μελαχρινό, ποιος το ΄πε πως δε σ΄ α-, δε σ΄ αγαπώ.

Αν το ΄πε ο ή-, αν το ΄πε ο ήλιος να, μωρέ, να μη βγει. Αν το ΄πε ο ήλιος να, βρε να μη βγει, τ΄ άστρο να μην ξημε-, ξημερώθει.

Κι αν το ΄πε το κι αν το ΄πε το Ρηγό-, Ρηγόπουλο, κι αν το ΄πε το Ρηγό-, Ρηγόπουλο, της Πάτρας το βρε τ΄ αρχοντόπουλο.

Χήρα να ιδώ, χήρα να ιδώ τη μά-, τη μάνα του.
Χήρα να ιδώ τη μάνα του, κουρούνα την κουινιά-, κουινιάδα του.

Την αδερφή, την αδερφή του κα-, βρε καλογριά, την αδερφή του κα-, βρε καλογριά και κείνονε στα σί-, στα σίδερα.

Κι αν το ΄πανε κι αν το ΄πανε στην ε-, στην εκκλησιά, κι αν το ΄πανε στην ε-, στην εκκλησιά, κερί να μην ανά-, ανάψουν πια.

ΝΕΡΑΝΤΖΟΥΛΑ ΦΟΥΝΤΩΜΕΝΗ

Νεραντζούλα φουντωμένη (δισ), που 'ναι τ' άνθη σου, νεραντζούλα, που
'ναι τ' άνθη σου.

Πού 'ναι η πρώτη σου εμορφάδα (δισ) και τα κάλλη σου,
νεραντζούλα, και τα κάλλη σου.

Φύσηξε βοριάς κι αγέρας (δισ) και τα τίναξε,
νεραντζούλα, και τα τίναξε.

Σε παρακαλώ βοριά μου (δισ), φύσα ταπεινά,
νεραντζούλα, φύσα ταπεινά. Ν' αρμενίσουν τα καράβια
(δισ), τα σπετσιώτικα, νεραντζούλα, τα σπετσιώτικα.

Όταν τα δύο συμπεθέρια πορεύονταν προς την εκκλησία.

ΔΥΟ ΗΛΙΟΙ ΔΥΟ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

Δυο ήλιοι δυο φεγγάρια, δυο φεγγάρια (δισ) αμάν
βγήκανε σήμερα, μελαχρινό μου, βρε αμάν βγήκανε
σήμερα.

Τόνα στο πρόσωπό σου, πρόσωπό σου (δισ) αμάν τ' άλλο
στα σύννεφα, μελαχρινό μου, βρε αμάν τ' άλλο στα
σύννεφα.

Διαμάντι δαχτυλίδι, δαχτυλίδι (δισ) αμάν φορές στο
χέρι σου, μελαχρινό μου, βρε αμάν φορές στο χέρι
σου.

Κι απάνω γράφει πέτρα, γράφει πέτρα (δισ) αμάν να
γίνω ταίρι σου, μελαχρινό μου, βρε αμάν να γίνω ταίρι
σου.

Έβγα στο παραθύρι, παραθύρι σου (δισ) αμάν κρυφά απ'
τη μάνα σου, μελαχρινό μου, βρε αμάν κρυφά απ' τη
μάνα σου.

Και κάνε πως ποτίζεις, πως ποτίζεις (δεις) αμάν τη
μαντζουράνα σου, μελαχρινό μου, βρε αμάν τη
μαντζουράνα σου.

Έλα, έλα σε μένα (δεις) για να περνάς
χαρούμενα και ωραία.

Κατά την αναχώρηση μετά τη στέψη για το σπίτι του γαμπρού.

ΑΦΗΝΩ ΓΕΙΑ ΣΤΙΣ ΕΜΟΡΦΕΣ

Αφήνω γεια, βρε γεια στις έμορφες και γεια στις μαυρομάτες, εγώ θα πά-, θα
πάω στα Γιάννενα.

Εγώ θα πά-, θα πάω στα Γιάννενα, στου Μπέη τα παλάτια, γεια σου χαρά,
χαρά σου Μπέη μου.

Γεια σου χαρά, χαρά σου Μπέη μου, καλώς τηνε τη βλάχα, εγώ είμαι η βλα-,
η βλάχα η έμορφη.

Εγώ είμαι η βλά-, η βλάχα η έμορφη, η βλάχα η παινεμένη, Που 'χω τα χί-, τα
χίλια πρόβατα.

Που 'χω τα χί-, τα χίλια πρόβατα, τα πεντακόσια γίδια. Στο 'να βουνό,
βουνό είν' τα πρόβατα.

Στο 'να βουνό, βουνό είν' τα πρόβατα, στ' άλλο βουνό είν' τα γίδια, κι
ανάμεσα, μέσα στα δύο βουνά.

Κι ανάμεσα, μέσα στα δυο βουνά, αλέθουνε τρεις μύλοι, ένας αλέ-, αλέθει με
νερό.

Ένας αλέ-, αλέθει με νερό κι ο άλλος με το γάλα, και στον αφρό,
αφρό του γάλακτος.

Και στον αφρό του γάλακτος, τρία κορίτσια πλένουν, το ένα πλένει τους
άρρωστους, τ' άλλο τους λαβωμένους, το τρίτο το καλύτερο τους
αρραβωνιασμένους.

Κυρίως, το πρωί της Δευτέρας όταν ξυπνούσαν τους νεονύμφους.

ΤΩΡΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Τώρα τα πουλιά, τώρα τα χελιδόνια, τώρα οι πέ-,
τώρα, οι πέρδικες.

Τώρα οι πέρδικες, γλυκολαλούν και λένε:

«Ξύπνα αφέ-, ξύπνα αφέντη μου. Ξύπνα αφένη μου,
ξύπνα γλυκιά μου αγάπη, ξύπνα αγκάλιασε κορμί
κυπαρισσένιο, κι ασπρόνε, μωρέ, κι άσπρονε λαιμό.

Κι άσπρονε λαιμό, βυζιά σαν δυο λεμόνια, σαν το κρύο,
μωρέ, σαν το κρύο νερό». Άσ' με λυγερή, ύπνο να πάρω
λίγο, γιατί ο αφέ-, γιατί ο αφέντης μου, γιατί ο αφέντης
μου, στη βίγλα μ' είχε απόψε, και στον πό-, μωρέ, και
στον πόλεμο. Και στον πόλεμο πάντα μπροστά με βάζει,
για να σκο-, μωρέ, για να σκοτωθώ.

Για να σκοτωθώ και σκλάβο να με πάρουν. Κι έκαμε,
έκαμ' ο Θεός

κι έκαμε ο Θεός κι η Παναγιά η Παρθένα κι εξεσπά-, κι
εξεσπάθωσα.

Κι εξεσπάθωσα κι εμπήκα μες στ' ασκέρι κι έκοψα κι
έκοψα πολλούς.

Κι έκοψα πολλούς στο έμπα και στο έβγα,
λίγοι μου, λίγοι μου 'φυγαν, λίγοι μου 'φυγαν κι
εκείνοι λαβωμένοι. Πήρα το, μωρέ, πήρα το στρατί,
πήρα το στρατί, πήρα το μονοπάτι κι ήρθα κι έ-, κι
ήρθα κι έπεσα, κι ήρθα κι έπεσα στο στρώμα που
κοιμάσαι, να ξεκου-, να ξεκουραστώ.

ΤΑ ΒΑΠΤΙΣΙΑ

Η Αναγγελία του Ονομάτος του Παιδιού στη Μητέρα

Σήμερα, ως γνωστόν, η μητέρα του βαπτιζόμενου παιδιού ευρίσκεται μαζί με τους άλλους συγγενείς στην εκκλησία και βοηθά τον ιερέα στη βάπτιση. Το όνομα που θα δοθεί στο παιδί είναι εκ των προτέρων γνωστό σ' αυτήν. Στην εκκλησία ενθαρρύνει το παιδί, το οποίο ευρισκόμενο σε πολυπληθές και άγνωστο περιβάλλον, αισθάνεται εύλογη ανασφάλεια και το οποίο, μετά την

απρόσμενη γι' αυτό εμβάπτιση στο ύδωρ, κάπως πανικοβάλλεται. Τότε η μητέρα είναι το καταλληλότερο πρόσωπο για να εμψυχώσει το παιδί και να το διαβεβαιώσει ότι όλα έχουν τελειώσει.

Σε παλαιότερα χρόνια, κατά τα ισχύοντα τότε έθιμα, η μητέρα, δε μετέβαινε στην εκκλησία, αλλά παρέμενε στο σπίτι, αγνοώντας το όνομα του παιδιού και αναμένουσα την αναγγελία του. Το όνομα στις πλείστες των περιπτώσεων ε γνώριζε μόνον ο ανάδοχος - νονός και μόνον σε λίγες περιπτώσεις ήταν ενήμερος ο πατέρας του παιδιού.

Η αναγγελία του ονόματος στη μητέρα του παιδιού γινόταν ως εξής:

Όταν στην εκκλησία ο νονός του νεοφώτιστου ανέφερε στον ιερέα, στην κατάλληλη στιγμή της τελετουργίας, το νέο όνομα, τα παρευρισκόμενα παιδιά, γνώστες ήδη του ονόματος, έσπευδαν τροχάδην στην οικία της οικογένειας, με την επιδίωξη το καθένα από αυτά να φθάσει πρώτο και να αναγγείλει στη μητέρα το όνομα και να εισπράξει το υψηλότερο ποσό που θα δινόταν για τα λεγόμενα «συχαρίκια». Εκτός όμως από τον πρώτο, και οι άλλοι δρομείς, κατά τη σειρά της αφίξεώς τους, ελάμβαναν το σχετικό φιλοδώρημα. Στους κάπως βραδυπορούντες προσφέρονταν συνήθως κουραμπιέδες και δίπλες. Αφόσον η οικογένεια ήταν σχετικά πλούσια, οι προσδοκίες των παιδιών ήταν υψηλότερες και οι σπεύδοντες νέοι ήταν περισσότεροι. Τα μικρότερα παιδιά έφθαναν με μικρότερες απαιτήσεις, αφού οι δυνατότητές τους σε ταχύτητα μεταβάσεώς τους ήταν μικρότερες.

Σήμερα συνήθως το όνομα του παιδιού αναγγέλλεται με τα αποστελλόμενα προσκλητήρια.

Η ΚΗΔΕΙΑ ΣΕ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΗ ΕΠΟΧΗ

της Ιωάννας Καρατσαφέρη

(Το κείμενο έχει υποστεί κάποιες μεταβολές, για να μην έχει η διήγηση της συγγραφέως συγκεκριμένη αναφορά).

Στό σπίτι τές νεκρές [πρόκειται για γυναίκα] οί γειτόνισσες έτοιμάζαν τό λείψανο. Στό μπαοΰλο –που™ νεκρή φύλαγε τό νυφικό της φτιαγμένο από βαρύ μώβ βελοΰδο μέ χρσοκέντητες μπορντοΰρες όκρυβε καί τό χασεδένιο της σάβανο, τά νυφικά λευκά γοβάκια της καί τό μεταξωτό μαντίλι πού τές εγχε δώσει δ΄ρο ἰ κουμπάρος στό γάμο της. Οί γυναΰκες όπλυναν τή νεκρή μέ νερό καί κρασί, τή χτένισαν καί τύλιξαν τό κορμί της στό σάβανο... Στά πόδια της όβαλαν τ΄ όσπρα γοβάκια, στό κεφάλι της

ὄδεσαν τό μεταξωτό μαντίλι, στό λαϊμό της πέρασαν μεγάλο χρυσό σταυρό
 κι ἄστερα τήν ἀκούμπησαν πάνω στό μακρύ τραπέζι... Στή μέση τῆς σάλας
 ὄστησαν τρίποδα γιά τήν κάσα. Ἡ κάσα ἠρθε φρεσκοβαμμένη μ' ἕνα
 κίτρινο γυαλιστερό χρῶμα καί τήν ἀκούμπησαν στά τρίποδα. Σήκωσαν τή
 νεκρή ἀπό τό μεγάλο τραπέζι, τήν ἀναπόθεσαν μέσα, ἔσιωσαν τά σάβανα,
 τά ρούχα, τακτοποίησαν τά λουλούδια κι ὄναψαν τά κεριά στό κεφάλι της.
 Γύρω-γύρω ὄστησαν τίς καρέκλες γιά τόν κόσμο πού ἄρχόταν, κρατώντας
 βασιλικό, βιολέτες, ματζουράνα, κατηφέδες, μαργαρίτες, ζουμπούλια κι
 ἄλλα λουλούδια μποροῦσαν νά κόψουν ἀπό τίς γλάστρες τοῦ κήπου
 τους. Οἱ γυναῖκες ὄμπαιναν μέσα, ὄκαναν τό σταυρό τους, ἀκουμποῦσαν
 τά λουλούδια στό φέρετρο, ἀσπάζονταν τή νεκρή, κάθονταν στίς καρέκλες,
 ὄδεναν πιό σφιχτά κάτω ἀπό τά σαγόνια τά μαῦρα τσεμπέρια, ὄπιαναν τίς
 ἄκρες γιά νά σκουπίζουν τά δάκρυα ἀπό τά μάτια κι ὄρχιζαν τό μοιρολόι.
 Οἱ ὄντρες στέκονταν στήν αέλή, κάπνιζαν καί μιλοῦσαν γιά τήν ἀναβροχιά.
 Οἱ ἀνύπαντρες στήν κουζίνα ὄφτιαχναν καφέδες, γέμιζαν τά ποτηράκια μέ
 κονιάκ κι ἔτοιμάζαν τό ἄρνι γιά τήν ὄλλη μέρα... Οἱ γυναῖκες
 μοιρολογοῦσαν αἴσπου ὄπεσε ἴλιος. ἄστερα σταύρωσαν τά χέρια πάνω
 στίς ποδιές τους πού σκέπαζαν τίς κοιλιές τους γεμάτες λίπη, τά χοντρά
 τους γόνατα ἄξογκωμένα ἀπό τ' ἄρθριτικά καί περίμεναν νά περάσει ἡ
 νύχτα. Στήν αέλή τά σιγάρα τῶν ἀνδρῶν ὄσφαῖρες ἀπό στόματα
 τουφεκιῶν ὄριχναν φωτιά στά λόγια τους...

Τό ξημέρωμα βρέκε τούς ὄντρες στήν αέλή ἀξύριστους μέ τό στόμα
 πικρό ἀπό τό σιγάρο, τίς γυναῖκες μέ τά μάτια σιμπλιασμένα ἀπό τά
 ὄπλυτα δάκρυα, τά χεῖλια τους ὄσπρα ἀπό τό μῦθος τους γιά τό Χάρο πού
 τό ὄβγαλαν σέ καινούργια μοιρολόγια, φτιαγμένα στό νοῦ τους τή νύχτα
 τῆς καρτερίας. Ὁ δρόμος ἀπό τό σπίτι αἴς τό νεκροταφεῖο ὄταν ἀνώμαλος
 καί κατηφορικός. Τό χωριό συνόδεψε τή νεκρή, ἀποχαιρετώντας μιὰ ζωή
 πού δέ θά ξαναγύριζε, αἴς τόν ἀνοιγμένο λάκο στό κοιμητήρι... Ὁ λάκος
 φρεσκοσκαμμένος μέ τό χῶμα γεμάτο πέτρες δέχτηκε χωρίς καμία
 συνείδηση τό λείψανο, ἄπως τό εἶχαν ἔτοιμάσει οἱ γυναῖκες, ἄκτός ἀπό τό
 χρυσό σταυρό πού μόλις μιὰ στιγμή πρὶν τήν ταφή ἡ παπᾶς εἶχε τραβήξει
 μέ δύναμη ἀπό τό λαϊμό τῆς νεκρῆς, σπάζοντας τήν ἔλυσίδα. ἄΟταν
 γύρισαν στό σπίτι βρέκαν τό ἄρνι μαγειρεμένο, τό τραπέζι στρωμένο.
 Κάθισαν ἄλοι γύρω ἀπό τό τραπέζι, ἄπου τήν προηγούμενη εἶχαν ξαπλώσει
 τήν πεθαμένη κι ὄρχισαν τό φαγοπότι. Τό κρασί ὄταν σπιτικό καί δέ
 σωνόταν. Οἱ ὄντρες ὄρχισαν καί λένε ἱστορίες πού ἔσωσαν ὄταν οἱ ἀπιθυμίες

τους για πράγματα που θά ήθελαν να είχαν κάνει και όφτιαχναν καινούργια σχέδια για τό μέλλον.

Μπαζαγιάζι, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1993. σ. 225 - 230

Η ΧΟΙΡΟΣΦΑΓΗ ΚΑΙ Ο ΠΑΣΤΟΣ

Στο χωριό μας και στα γύρω χωριά τα γουρούνια σφάζονταν την Δευτέρα ή Τετάρτη μετά την είσοδο στο Τριώδιο.

Από πολύ πρωί της ημέρας αυτής η γυναίκα του σπιτιού έβραζε στο λεβέτι το «θερμό», που θα χρειαζόταν στο μάδημα του ζώου. Τις πρώτες πρωινές ώρες ο άνδρας του σπιτιού, μαζί με κάποιους γείτονες, έριχνε κάτω το ζώο και το έσφαζε, μέσα σε γοερές κραυγές και βίαιες αντιδράσεις του. Οι κραυγές των ζώων αντηχούσαν σε όλο το χωριό και δημιουργούσαν στα ίδια τα γουρούνια μία αμυντική επιφυλακτικότητα.

Πρώτος αποσπώμενος μεζές ήταν ο καρούτζος (η τραχεία του ζώου), που ψηνόταν στα κάρβουνα και αποτελούσε το κέρασμα των βοηθούντων και των άλλων γειτόνων. Ακολούθως, το γουρούνι τοποθετείτο σε χαμηλό σοφρά και περιλουζόταν με το θερμό, για να ακολουθήσει η αποτρίχωσή του και ο πλήρης καθαρισμός του δέρματός του. Έπειτα, γινόταν το ξεκοίλιασμα και η αφαίρεση των εντοσθίων, από τα οποία κρατείτο μόνον το συκώτι, που αποτελούσε το φαγητό της ημέρας. Τα έντερα παραδίδονταν στις γυναίκες, για να φτιάξουν με τα λεπτά έντερα τα λουκάνικα και με τα χοντρά τη λεγόμενη «οματτιά», δηλαδή παραγεμισμένα ψημένα έντερα, που περιείχαν σιτάρι, σταφίδα, λέργουδες, σφελίτσι και άλλα μυρωδικά. Στα παιδιά δινόταν η «φούσκα», δηλαδή η ουροδόχος κύστη του ζώου, που γινόταν ένα ωραίο μπαλόνι για παιχνίδι. Ακολουθούσε το ξεσφέρνητισμα του χοιρινού. Χαράζονταν δηλαδή βαθειές λουρίδες στο δέρμα του χοιρινού και μαζί με το λίπος αποσπώνταν και γίνονταν οι τσιγκαρίδες για το παστό· τοποθετούνταν σε σκάφη και αλατίζονταν με πολύ αλάτι. Έπειτα αποσπώνταν τα ψαχνά από τα κόκκαλα. Ό,τι απέμενε βραζόταν και αποτελούσε το φαγητό των επομένων ημερών. Τα ψαρονέφρια καπνίζονταν, όπως και οι σφέρτσες, για να στραγγίσουν από τα πολλά λίπη. Την Τσικνοπέμπτη «έλιωναν» τα χοιρινά. Δηλαδή, τα ψαχνά μαζί με τις σφέρτσες, κομμένες σε τετράγωνα, βράζονταν με πολύ αλάτι. Όταν οι σφέρτσες έχαναν το πολύ λίπος και τα ψαχνά βράζονταν ικανοποιητικά, παίρνονταν από τα λεβέτια και τοποθετούνταν στα κιούπια, για να αποτελέσουν το παστό της οικογένειας, που ήταν, κυρίως το χειμώνα, η θρεπτικότερη τροφή των αγροτών. Το παστό, τηγανισμένο με

αβγά, δημιουργούσε τον λεγόμενο καγιανά, που ήταν ένα εκλεκτό φαγητό για τις οικογένειες της εποχής εκείνης.

Η καλοπέραση με τα κρέατα της περιόδου «των γουρνοσφαξιών» τελείωνε την Κυριακή της Κρεατίνης, από την οποία ξεκινούσε η αποφυγή των κρεατικών, που διαρκούσε όλην την Τεσσαρακοστή.

ΟΙ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΑΠΟΚΡΙΣΣ ΣΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙ

Το Διαβολίτσι, ως γνωστόν, γιορτάζει σήμερα το καρναβαλικό διήμερο που προηγείται της Καθαρής Δευτέρας με μάλλον επίσημο τρόπο, αφού οργανώνεται καρναβαλική παρέλαση αρμάτων, με πλούσια διονυσιακά δρώμενα, μπροστά στις αυτάρεσκες αρχές του τόπου και το φιλοθεάμον κοινό. Το Διαβολίτσι δηλαδή «τολμά» και ανταγωνίζεται παρόμοιες εκδηλώσεις που άλλες μεγάλες πόλεις οργανώνουν ανά την Ελλάδα. Η «τόλμη» αυτή του Διαβολιτσιού ξεκινάει και εδράζεται σε ένα πλούσιο καρναβαλικό παρελθόν που διαθέτει το χωριό, και το οποίο οφειλόταν κυρίως σε εντυπωσιακές πρωτοβουλίες και πλούσια εφευρετικότητα απλών ανθρώπων της καθημερινής βιοπάλης. Ήταν δηλαδή πηγαία λαϊκό. Εκείνες τις ημέρες και οι «έσχατοι» γίνονταν πρώτοι.

Με όσα θα αναφέρω, θα κάλυψω τη δεκαετία 1950 - 1960, που ήταν η περίοδος ψυχικής ανάκαμψης των ανθρώπων, μετά την τραυματική δεκαετία 1940 - 1950, που πολύ πόνο είχε επισωρεύσει στους ανθρώπους.

Κατά τη διάρκεια του διημέρου αρκετοί μασκαρεμένοι εορταστές περιφερόμενοι σε μικρές ομάδες, έσταιναν ξέφρενα χορευτικά γλέντια σε σταυροδρόμια και άλλα πλατώματα. Τούτο κατ' εξοχήν γινόταν όταν περιστασιακά συναντιούνταν περιφερόμενες ανά την κωμόπολη μικρές ομάδες εορταστών. Συνήθως οι μασκαρεμένοι είχαν αλλάξει ενδυματολογικά φύλο και επεδίωκαν να μην είναι αναγνωρίσιμοι.

Μία γιορταστική έκσταση και ένας διονυσιακός αισθησιασμός ήσαν κατάδηλα και κάποιες ελευθεροστομίες ακούγονταν, γιατί η ημέρα το επέτρεπε.

Υπήρχαν και μεμονωμένοι καρναβαλιστές οι οποίοι με μοναδική εφευρετικότητα και πηγαίο χιουμοριστικό ταλέντο πλούτιζαν το καρναβαλικό ξεφάντωμα.

Πρωταγωνιστική μορφή, σε μεμονωμένη καρναβαλική παρουσία, ήταν αναμφιβόλως ο μπάρμπα Μήτσος ο Καπούτσης, που άλλοτε ως ξυλοπόδαρος εντυπωσίαζε τα νέα παιδιά με το δυσθεώρητο ύψος του, και άλλοτε ως ιερέας

- εξομολογητής έκανε τις περίφημες «εξομολογήσεις» του: Δηλαδή, σταματούσε, ανυποψίαστους περαστικούς, τους οποίους χαρακτήριζε αμαρτωλούς, ως Διαβολιτσαίους, και τους περιέλουζε με νερό - αγίασμα που έφερε μαζί του, προς εξαγνισμό τους.

Σημαντικός διονυσιαστής ήταν και ο μάλλον αγνοούμενος τον άλλο καιρό ξενόφερτος εργάτης Γεώργιος Κατσαβός, γνωστός με το παρωνύμιο Κοντούλης. Ο λαϊκός αυτός γελωτοποιός, άλλοτε σε ομαδικό δρώμενο και άλλοτε σε μεμονωμένη εμφάνιση, δημιουργούσε καταστάσεις αγαλλίασης και ενθουσιασμού, κυρίως σε πλήθος μικρών και μεγάλων παιδιών που τον ακολουθούσε. Ένα ομαδικό δρώμενο ήταν η εξόδειος μεταφορά νεκρού στην τελευταία του κατοικία: Νεκρός σε ξυλοκρέβατο συνήθως ήταν ο κουρταγαίος Γιάννης Αρβάλης (Ανδριόπουλος), ενώ ο Κοντούλης είχε το ρόλο βαρυπενθούσας μοιρολογίστρας, που εξέφερε σπαραξικάρδιες οιμωγές και έντονους κοπετούς. Τον Κοντούλη συνήθως συνεπικουρούσε ο βορειοηπειρώτης Γρ. Αλιτουράκης (Μαρκόπουλος). Και οι μεμονωμένοι ρόλοι του διασκεδαστή μας ήταν εντυπωσιακοί (μισόγουμος αράπης, αρχαίος σαρισοφόρος πολεμιστής, κ.ά.π.).

Αλλά και τα νέα παιδιά είχαν το μερίδιό τους στον εορτασμό, αφού εφεύρισκαν και πραγματοποιούσαν δρώμενα που ενίοτε η αισθητική των μεγαλύτερων αποδοκίμαζε: Καταγράφω το αντιαισθητικό έθιμο τα παιδιά να δένουν σε ουρές σκύλων άδεια κουτιά και να δημιουργούν πανδαιμόνιο από τους διωκόμενους σκύλους.

Από τις περιοχές του Διαβολιτσίου η Ράχη ήταν η καρδιά των καρναβαλικών εκδηλώσεων: Χοροί γύρω από φωτιές και τη γνωστή πιπεριά και γενικό ξεφάντωμα τις απογευματινές ώρες ήταν το σύνηθες καρναβαλικό γιορτάσι. Εκεί κατέληγε ένας αποκριάτικος γάμος (συμπεθεριό), αφού είχε περιέλθει στους κεντρικούς δρόμους και είχε προσελκύσει μικρούς και μεγάλους σε κοινή πορεία προς τον τελικό χώρο του εορταστικού ξεφαντώματος. Τα παραδοσιακά τραγούδια του γάμου ακούγονταν σε συνεχείς επαναλήψεις: Ας παν να δουν τα μάτια μου, Δυο ήλιοι δυο φεγγάρια, Νεραντζούλα φουντωμένη, κ.ά.

Στα κάπως νεότερα χρόνια μια λαμπρή χοροεσπερίδα τις νυκτερινές ώρες, σε καλοστολισμένους με αποκριάτικο διάκοσμο χώρους, ήταν το σύνηθες επιστέγασμα του ολοήμερου γιοργασμού. Εδώ οι κοπέλες του χωριού μας έδειχναν τις χορευτικές τους δεξιότητες και τη νεανική τους ζωντάνια. Και οι ευρωπαϊκοί χοροί άρχισαν σιγά - σιγά να διευρύνουν το χορευτικό ρεπερτόριο, που ήταν στη βάση του παραδοσιακού.

Το παλιό καρναβάλι, όχι πλούσιο σε μέσα και άνωθεν επικαλύψεις, ήταν αναμφίβολα αυθόρμητο και γνήσια λαϊκό και γι' αυτό μιλούσε πιο άμεσα στις ψυχές των ανθρώπων, αφού ήταν και πιο αληθινό.

Την τελευταία Κυριακή των καρναβαλικών εκδηλώσεων (Κυριακή της Τυρινής) ελάμβανε χώρα στα συγγενικά σπίτια και το μεγάλο οικογενειακό τραπέζι του σογιού. Σε αυτό κύριο προσφερόμενο έδεσμα ήταν τα «φτιαχτά» μακαρόνια, τα οποία είχαν φτιάξει την προηγούμενη ημέρα σε συνεργασία οι γυναίκες των οικογενειών. Το τραπέζι αυτό ήταν η πιο κλειστή οικογενειακή εκδήλωση των συγγενικών οικογενειών όλου του ετήσιου κύκλου.

ΤΟ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ ΣΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙ

Την Παρασκευή και το Σάββατο των Αγίων Θεοδώρων (τρίτο ψυχοσάββατο) στο χωριό μας, όπως και στα άλλα χωριά της περιοχής γίνονταν οργανωμένες διαδικασίες, προκειμένου να τιμηθούν οι ψυχές των «κεκοιμημένων».

Τα τελούμενα γεγονότα στις παλιότερες εποχές εξελίσσονταν ως εξής:

Τις πρωινές ώρες της Παρασκευής (ψυχοπαρασκευή) οι νοικοκυρές «ανάπιαναν» το απαραίτητο προζύμι, που στη συνέχεια θα στελλόταν στους φούρνους του χωριού ως λαγάνες και πρόσφορα, για να χρησιμοποιηθούν στις επακόλουθες εξαγνιστικές διαδικασίες. Το ίδιο πρωινό οι γυναίκες έβραζαν το απαραίτητο σιτάρι, το οποίο με τις κατάλληλες προσμίξεις, θα έδινε τα απαραίτητα για τις διαδικασίες κόλλυβα (σπερνά).

Τις απογευματινές ώρες της ημέρας οι γυναίκες και τα παιδιά, έχοντας ένα σακκούλι με τη λαγάνα και ένα τραπεζομάχαιρο, καθώς και το «πιάτο» με τα κόλλυβα, έφθαναν στο νεκροταφείο του χωριού. Στους οικογενειακούς τάφους τότε άναβαν τα καντίλια και ακολουθούσε το απαραίτητο μοιρολόι, αν συνέβαινε να υπάρχει πρόσφατος νεκρός. Ο ιερέας του χωριού θα περνούσε διαδοχικά απ' όλα τα μνήματα, για να «διαβάσει» τους νεκρούς, όπως αυτοί καταγράφονταν στο εγχειριζόμενο σ' αυτόν ψυχοχάρτι. Όταν τελείωνε το «ψάλσιμο», η γυναίκα σταύρωνε τη λαγάνα και την τεμάχιζε και ακολούθως προετοίμαζε τα προς διανομή κόλλυβα. Τα παιδιά τότε, χωρίς χρονοτριβή, επισκέπτονταν τους «ψαλμένους» τάφους, για να πάρουν τη μερίδα τους και να δώσουν το απαραίτητο «συχώριο». «Διός σχωρέστον» επαναλαμβανόταν αλληλοδιαδόχως σαν ανταπόδοση στην προσφορά. Το Διός είναι φωνητική εξέλιξη του Θεός Θιός Διός.

Το βράδυ της ημέρας στον εσπερινό, που γινόταν στην εκκλησία του χωριού, και πάλι οι γυναίκες έπρεπε να φέρουν στον λειτουργούντα ιερέα ένα

πρόσφορο, με το απαραίτητο πάλι ψυχοχάρτι, για να μνημονευτούν πάλι οι νεκροί στη λειτουργία της επόμενης ημέρας.

Στις παλαιότερες εποχές το ιερό της εκκλησίας γέμιζε κατά ένα μέρος του από τις διδόμενες προσφορές. Και ο καλός μας ιερέας Σπυρίδων Κούσης, για τη δική μου νεανική εποχή, έστελνε κάποιες απ' αυτές σε σημαίνοντα πρόσωπα (κυρίως ξένους) και σε αρκετούς ενδεείς. Οι άλλες προσφορές θα γίνονταν παξιμάδια, για να καλύψουν μελλοντικές ανάγκες του ιερέα, που τότε, όντας άμισθος, ήταν εξίσου ενδεής με τους άλλους συμπολίτες.

Το Σάββατο το πρωί ένα πιάτο σιτάρι στην λειτουργούμενη εκκλησία θα συμπλήρωνε τις γινόμενες εξαγνιστικές διαδικασίες.

Ωραίες εποχές, με βαθιά ριζωμένες πεποιθήσεις, σε ανθρώπους στους οποίους η μνήμη των νεκρών και το ενδιαφέρον γι' αυτούς ήταν έγνοια συνεχής.

Και μια ιστορική παρατήρηση: Οι διαδικασίες που καταγράψαμε έχουν τις ρίζες τους στην απώτερη ελληνική αρχαιότητα: Στην τελούμενη τότε εορτή των Ανθεστηρίων και κατά την τρίτη ημέρα του εορτασμού οι γυναίκες ετοίμαζαν κάτι ανάλογο με τα σημερινά κόλλυβα, που ήσαν στη διάθεση τόσο των ζωντανών όσο και των ψυχών των νεκρών. Οι τελλευταίοι, ελεύθεροι από τα δεσμά του Άδη, συνυπήρχαν, κατά το πιστεύω τους, με τους ζωντανούς και έπρεπε να επανέλθουν στην αιώνια κατοικία τους με το τέλος των Ανθεστηρίων. Ανάλογο πιστεύω υπάρχει και σήμερα για τις ψυχές των πεθαμένων.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ ΣΕ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Η ιατρική επιστήμη κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει, ως γνωστόν, κάνει σοβαρές προόδους στην αντιμετώπιση των ασθενειών. Κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα βρέθηκαν τόσα θεραπευτικά μέσα που πολλές επιδημικές ασθένειες του παρελθόντος τείνουν σήμερα να εκλείψουν. Οι άνθρωποι όμως και σε παλαιότερες εποχές αμύνονταν κατά των ασθενειών με εμπειρική κυρίως γνώση, η οποία πολλές φορές έσωζε ζωές. Εδώ θα καταγράψω ενδημικές αρρώστιες του παρελθόντος και πρακτικούς τρόπους αντιμετώπισής τους κατά την εποχή εκείνη.

Μια ενδημική αρρώστια στις παλαιότερες εποχές ήταν η **ελονοσία**. Την αρρώστια προκαλούσαν τα κουνούπια, που αναπτύσσονταν σε στάσιμα νερά και σε ελώδεις περιοχές. Η ασθένεια εκδηλωνόταν με υψηλό πυρετό, αδυναμία και ανορεξία. Χρησιμοποιούμενο φάρμακο ήταν το κινίνο. Στα

παιδιά χορηγείτο σε μορφή χαπιών, που ήσαν επικαλυμμένα με γλυκερή ουσία. Στους μεγάλους δινόταν το λεγόμενο πράσινο, που ήταν αρκετά πικρό.

Άλλη σοβαρή αρρώστια ήταν, και σήμερα είναι, η **φυματίωση**, που είναι λοιμώδης μεταδοτική ασθένεια, που προσβάλλει συνήθως τους πνεύμονες. Οι άνθρωποι μολύνονται διαμέσου της αναπνευστικής ή πεπτικής οδού. Ο επίμονος βήχας και η εξάντληση του οργανισμού είναι τα κύρια συμπτώματα εμφάνισης της νόσου. Ανάπαυση, καλή διατροφή και κατάλληλο κλίμα ήταν τα χρησιμοποιούμενα τότε θεραπευτικά μέσα. Το κατάλληλο κλίμα συνήθως διασφαλιζόταν με την μεταφορά του ασθενούς σε ελατόφυτες ορεινές περιοχές, όπου υπήρχε καθαρός αέρας και πολύ οξυγόνο. Οι πιο φτωχοί από τους ασθενείς, που δεν είχαν τη δυνατότητα μετάβασης σε άλλες περιοχές, παρέμεναν σε χώρους απομόνωσης, δηλαδή σε χαμόσπιτα κήπων ή και σε πρόχειρες ξελόντζες χωραφιών. Η Γαράντζα ήταν ο ιδεωδέστερος χώρος διαμονής (παραθερισμού) για αρρώστους της περιοχής μας. Η απομόνωση των ασθενούντων ήταν κανόνας την εποχή εκείνη.

Άλλη σοβαρή αρρώστια ήταν, και σήμερα είναι, η **πνευμονία**, που προκαλείται κυρίως από κρουολογήματα. Η συνηθέστερη θεραπεία της εποχής εκείνης ήταν οι βεντούζες και ο σιναπισμός. Οι βεντούζες πραγματοποιούνταν με γυάλινα ποτήρια, τα οποία κολλούσαν στην πλάτη του ασθενούς, αφού προηγουμένως είχαν θέσει εντός των ποτηριών φλόγα κεριού, η οποία απομάκρυνε τον υπάρχοντα εντός αυτών αέρα. Υπήρχαν και οι «κοφτές» βεντούζες, κατά τις οποίες εχάραζαν την πλάτη του ασθενούς με ξυράφι και επί της πληγής τοποθετείτο το έσωθεν πυρακτωμένο ποτήρι. Με το εξερχόμενο και αφρίζον αίμα θεωρείτο ότι αποβαλλόταν και το κρώμα του αρρώστου. Ο σιναπισμός πραγματοποιείτο ως εξής: Σε τεντωμένο πανί άπλωναν ζυμάρι, το οποίο πασπάλιζαν με σιναπόσπορο, που συνήθως έπαιρναν από τα φαρμακεία. Επάνω έβαζαν ένα λεπτό πανί, για να μην κολλήσει το σινάπι στην πλάτη του ασθενούς, και το τοποθετούσαν σ' αυτήν. Μετά από παρέλευση μιας εβδομάδας αναμενόταν το αποτέλεσμα της θεραπευτικής παρέμβασης. Συμπληρωματικά, τοποθετούνταν και χονδρές πετσέτες, οι οποίες προηγουμένως είχαν βραστεί σε καυτό νερό και είχαν στυφτεί, για να μη τρέχουν τα νερά.

Αρρώστια θανατηφόρα ήταν, και σήμερα είναι, και η **λύσσα**, που προκαλείται από δάγκωμα σκυλιών, ή ενίοτε και άλλων ζώων. Τα άγρια ζώα ήσαν εκείνα που μετέδιδαν τότε τον ιό σε ποιμενικούς συνήθως σκύλους. Οι νοσούντες άνθρωποι εμφάνιζαν μυικούς σπασμούς, τριγμούς δοντιών και διακατέχονταν από έντονη υδροφοβία. Τα σκυλιά την εποχή εκείνη δεν ήσαν εμβολιασμένα, γι' αυτό η μετάδοση της νόσου δεν ήταν σπάνια. Ενέσεις στην

κοιλιά εγκαίρως χρησιμοποιούμενες μπορούσαν να αποτρέψουν το μοιραίο. Εφόσον όμως εκδηλωνόταν η νόσος θεραπεία δεν υπήρχε.

Ο **τέτανος** επίσης ήταν, και σήμερα είναι, μία επίφοβη νόσος, επειδή η πλειονότητα των ανθρώπων ζούσε τότε αγροτική ζωή και οι τραυματισμοί στην εκτέλεση των γεωργικών εργασιών ήσαν συνήθεις. Ακόμη, τα παιδιά και αρκετοί μεγάλοι περπατούσαν ξυπόλυτοι και τα προκαλούμενα τραύματα ήσαν συνήθη. Οι προσβαλλόμενοι από το μικρόβιο του τετάνου εμφανίζουν μυικούς σπασμούς, υψηλό πυρετό και δυνατούς πόνους. Σε προχωρημένο στάδιο της νόσου ο ασθενής λαμβάνει τοξοειδές σχήμα. Η νόσος τότε προκαλούσε υψηλή θνητότητα, επειδή η αντιμετώπισή της γινόταν με υποτυπώδη μέσα. Συνήθως στο υπάρχον τραύμα έσταζαν καυτό λάδι, ή και το έκαιγαν με φωτιά που προσήγγιζαν σ' αυτό. Μια εσφαλμένη αντίληψη οδηγούσε πολλούς στο να τοποθετούν στο τραύμα γκάβαλα ζώων, ενέργεια που ήταν πολύ επικίνδυνη για τον τραυματία. Και τούτο γιατί στα περιτώματα των ζώων η ύπαρξη τετάνου είναι πολύ συνήθης.

Μάστιγα επίσης αποτελούσαν τότε το **κοιλιακά** και ο **τύφος**, που προκαλούνταν από την έλλειψη καθαριότητας που παρατηρείτο την εποχή εκείνη. Τα αποχωρητήρια ήσαν συνήθως στον κήπο, ακάλυπτα, το δε χρησιμοποιούμενο νερό προερχόταν από ακάλυπτα πηγάδια. Στα κοιλιακά η διάρροια ήταν το συνηθέστερο σύμπτωμα. Το ρύζι λαπάς ήταν μια πρόχειρη θεραπευτική αντιμετώπιση. Φάρμακο αμφιβόλου αποτελεσματικότητας ήταν ένα ειδικό λάδι/καθαρτικό, που διετίθετο στα υπάρχοντα φαρμακεία. Στον τύφο τα συμπτώματα ήσαν υψηλός πυρετός, πνευματική σύγχυση και συχνά διάρροια. Η συνηθέστερη θεραπευτική αγωγή ήταν η ανάπαυση στο κρεβάτι και η κατάλληλη θρεπτική διαίτα. Σε κάποιες περιπτώσεις ο τύφος προκαλούσε το θάνατο.

Η λεγόμενη **συμφόρηση** ήταν το βάσανο των γερωντέρων. Πρόκειται για εγκεφαλικό επεισόδιο, το οποίο προκαλείτο από την υψηλή αρτηριακή πίεση, την οποία συνήθως οι άνθρωποι αντιμετώπιζαν με αφάιμαξη. Δηλαδή, εφάρμοζαν κοφτές βεντούζες, ή με νυστέρι προκαλούσαν στο χέρι εκροή αίματος, ώστε να αποτραπεί η εκδήλωση του επεισοδίου. Οι γιατροί χρησιμοποιούσαν και βδέλλες, τις οποίες έπαιρναν από τα φαρμακεία και τις τοποθετούσαν στο σβέρκο του ασθενούς. Για τους προσβαλλόμενους από συμφόρηση, ο κόσμος συνήθως έλεγε ότι τους κτύπησε κόλπος, ή ότι κολπιάστηκαν.

Για τα παιδιά ο **πονόλαιμος** ήταν ένα νεανικό βάσανο. Συνηθέστερη θεραπεία ήταν η χρησιμοποίηση ζεστών ροφημάτων (χαμομήλι και τσάι) και η περιέδεση του λαιμού με ζεστές πετσέτες. Διαρκέστερη θεραπευτική παρέμβαση ήταν το «λαίμωμα». Δηλαδή, ένας ενήλικος έβαζε το δάκτυλό του

βαθιά στο λαιμό του παιδιού και το περιέφερε κυκλοτερώς, ώστε να συμπιέσει τις πυώδεις αμυγδαλές που προκαλούσαν το πρόβλημα. Έτσι, κατά την έκφραση της εποχής, ο ενήλικος «λαίμωνε» το παιδί και το προφύλασσε από μελλοντικές επιπτώσεις.

Για τις γυναίκες υπήρχε η βάσανος του **τοκετού**. Στην καλύτερη των περιπτώσεων η βοήθεια μιας πρακτικής μαμής κατά τη γέννα ήταν το ζητούμενο. Πολλές γυναίκες τότε γεννούσαν στα χωράφια και ακολούθως οι ίδιες έφερναν το νεογέννητο στο χωριό, διπλωμένο στην ποδιά τους. Η θνητότητα βεβαίως των εγκύων γυναικών τότε δεν ήταν μικρή, αφού οι προσφερόμενες υπηρεσίες σ' αυτές κατά τη γέννα ήσαν από ανεπαρκείς έως σχεδόν μηδαμινές. Παρά ταύτα, και περισσότεροι άνθρωποι γεννιούνταν στα μέρη μας τότε και δημογραφικό πρόβλημα δεν υπήρχε. Τον γράφοντα ξεγέννησε η γιαγιά του που ήταν γνωστή πρακτική μαμή της περιοχής (του Παραπουγκίου).

5 ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΣ

Κάποιες από τις λέξεις που θα παρατεθούν είναι στενά τοπικές, άλλες όμως απ' αυτές χρησιμοποιούνται και σε ευρύτερες περιοχές. Το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι προέρχονται από αγροτικό κυρίως περιβάλλον και τείνουν να ξεχαστούν, λόγω της μεγάλης αστικοποίησης που συντελέστηκε κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Μερικές λέξεις γράφονται στον παλαιότερο, μη δόκιμο σήμερα, τύπο τους. Κάποιες κοινές λέξεις καταγράφονται για να δηλωθεί η ιδιωματική τους χρήση στο τοπικό λεξιλόγιο, π.χ. δράκος = το αβάφτιστο αρσενικό παιδί. Σε ορισμένες λέξεις καταγράφεται σε παρένθεση και η αρχαία ριζική λέξη, για να φανεί ότι πολλές δημώδεις λέξεις έχουν αρχαία ελληνική προέλευση. Π.χ. η λέξη το λεβέτι που έχει τη ρίζα του στο αρχαίο ελληνικό ο λέβης. Ενώ η περισσότερο χρησιμοποιούμενη λέξη το καζάνι έχει τη ρίζα του στο τουρκικό kazan.

Γενικά, οι καταγραφόμενες λέξεις αποδίδουν το τοπικό ιδίωμα της Άνω Μεσσηνίας

A

αβάσταγος (ο) = ο ασυγκράτητος αβερτσούνη (η) = η απλοχεριά, η γενναιοδωρία αγανιάζω = βγάζω άγανα, αποφύσεις αγγειό (το) = το οικιακό σκεύος, το δοχείο, το ουροδοχείο αγκελώνω = τρυπάω (και αγκυλώνω, αρχ. ἄγκύλη) αγκουσεύω = θερμαίνομαι (αγκούσα) αγκωνή (η) = η γωνία (αρχ. ἄγκων) αγροικώ = αισθάνομαι, καταλαβαίνω αγύρευτος (ο) = μτφ. ο διάβολος

αδράχτι (το) = κυλινδρικό εργαλείο για γνέσιμο
(αρχ. ο άτρακτος)

αζαλίκωτος (ο) = ο χωρίς ζαλιά (φορτίο) αθηλύκωτος (ο) = ο ακούμπωτος ακαψάλιστος (ο) = ο μη καμένος στα ακραία του μέρη αλαργινός (ο) = ο μακρινός (αλάργα = μακριά) αλατζάς (ο) = ύφασμα από βαμβάκι πολύχρωμο και αραιό άλειμμα (το) = η λίγδα του παστού αλετροπόδα (η) = ο αστερισμός του Ωρίωνα αλίγδιαστος (ο) = ο μη έχων λίγδα (λιπαρό λεκέ) αλικοντάω = καθυστερώ, εμποδίζω αλισίβα (η) = το σταχτόνερο αμάδα (η) = η λίθινη πλάκα αμπαλάρω = συσκευάζω σε δέματα αμπάριζα (η) = το παιδικό παιχνίδι αμπέχονο (το) = το χιτώνιο (αρχ. αμπέχονον και αμπεχόνη, αμφί + έχω)

αμπλαούτης (ο) = ο κενολόγος (αμπλαούμπλας) αναγλιτσιάζω
= γίνομαι γλωιώδης ανακλαρίζομαι = τεντώνομαι

ανάλαγος (ο) = αυτός που δεν έχει αλλάξει ρούχα αναπαγή (η) = η
 ανάπαυση αναχαράζω = αναμασώ
 αναχρειακά (τα) = τα χρειώδη της κουζίνας ανδρομίδα (η) = το χονδρό
 κλινοσκέπασμα (αρχ. ενδρομής) ανεγνώριγος (ο) = ο αγνώριστος ανέμη (η) =
 το εργαλείο για τύλιγμα κουβαριών απέθαντος (ο) = ο αιώνιος απίστομα =
 μπρούμυτα απλυτοβεδούρα (η) = η ακάθαρτη απογεννώ = παύω να γεννώ
 αποζουρλαίνω = τρελαίνω για καλά αποθυμώ = επιθυμώ
 αποκορωμένος (ο) = ο απευκτέος, η κακιά αρρώστια αποκουτιαίνω =
 αποβλακώνω
 απολειφάδι (το) = το μικρό υπόλειμμα σαπουνιού απόπατος (ο) = η
 τουαλέτα (αρχ. ἀποπατῖ) απόσκιο (το) = το σκιερό μέρος αποσπερού =
 απόψε απόσυκο (το) = το σκάρτο σύκο αραλίκι (το) = η αδράνεια, το καθισιό
 άρατος (ο) = ο άφαντος αρβαλάω = θορυβώ (αρβάλι = λαβή) αρμαθερό (το)
 = το σύκο για τσαπέλλα αρμακάς (ο) = σωρός λίθων που οροθετούν κτήματα
 αρμάρι (το) = το ντουλάπι αρμπαρόριζα (η) = ένα αρωματικό φυτό
 αρούκατος (ο) = ο απρόσεκτος αρχύτερος (ο) = ο προηγούμενος, ο
 γρηγορότερος αστράχα (η) = το κενό μεταξύ στέγης και τοίχου ασφάλαχτρο
 (το) = το σφελάχτρι ατζούμπαλος (ο) = ο κακοβαλμένος, (ατζουμπάς =
 θυρωρός) αφουσιά (η) = κάτι αφράτο χωρίς εσωτερική ουσία άφτουρος (ο)
 = αυτός που δεν φτουράει = επαρκεί αχαΐρευτος (ο) = ο ανεπρόκοφτος
 αχαμνά (τα) = οι όρχεις των ζώων αχαμνός (ο) = ο αδύνατος (αρχ. χαύνος)
 άχνα (η) = η αναπνοή, η κουβέντα αχόλιαστος (ο) = ο μη θυμωμένος
 (χολιάζω) αψαχούλευτος (ο) = ο άψακτος (ψαχουλεύω)

B

βαγένι (το) = το βαρέλι
 βαλαντώνω = κουράζομαι, καταπονούμαι (αρχ. βαλάντιον) βάνα (η) = ο
 υδατοφράκτης βαριά (η) = το μεγάλο σφυρί βασταγγιάς (ο) = ο υπηρέτης
 βασταγούρι (το) = το γαϊδούρι (βασταγή = φορτίο) βατεύω =
 μίξη για αναπαραγωγή βατουλιώνα (η) = η συστάδα βάτων
 βατσίνα (η) = το εμβόλιο
 βελάνι (το) = το βελανίδι (αρχ. βαλάνιον) βετούλι
 (το) = το ερίφιο βικί (το) = το μικρό σταμνί (και η
 βίκα) βίτσα (η) = η λεπτή βέργα
 βιτσιά (η) = το χτύπημα με βίτσα βλογιοκομμένος (ο) =
 σημαδεμένος στο πρόσωπο βολά (η) = η φορά, η περίπτωση
 βολύμι (το) = το μολύβι βουρλιάζω = περνώ σε βούρλο σύκα
 (βούρλιασμα) βούρλο (το) = υδροχαρές φυτό, μετ. ανόητος

βούτα (η) = ο ξύλινος κάδος βουτσάς (ο) = ο τεχνίτης
 βαρελιών βουτούλι (το) = ο βόμβουκας
 βουτούμι (το) = το ψαθόχορτο του σαμαριού
 (αρχ. το βούτομον)
 βουτσέλα (η) = το ξύλινο βαρέλι βραγιά (η) = το
 κομμάτι κήπου, η πρασιά βρακοζώνα (η) = η
 λουρίδα, η ζώνη βράκας

Γ

γαβριάς (ο) = ο βαρβάτος γαλάζωμα (το) = το ράντισμα με γαλαζόπετρα
 γαλάρι (το) = η προβατίνα ή η κασίκα με γάλα γαλατσίδα (η) = το χόρτο με
 γαλακτώδη χυμό (αρχ. γαλακτίς) γαλιά (τα) = οι γαλοπούλες
 γαλόπιτα (η) = η γαλακτόπιτα (πασχαλινό γλυκό με γάλα) γανιάζω =
 εμφανίζω γάνα (μουτζούρα) γανώνω = κασιτερώνω (αρχ. γανώ και
 γάνυμαι) γαριάζω = γλιτσίαζω, λερώνω (γάριασμα)
 γατιλάω = γαργαλάω γελάδι (το) = μτφ. ο
 ανόητος γεννήματα (τα) = τα φυόμενα
 σιτηρά γεντέκι (το) = ο ψηλός, ο ανόητος
 γητεύω = θεραπεύω γιάτρα = για τήρα, βλέπε γίδι (το) = ο
 άξεστος άνθρωπος γιόμος (ο) = η πληρότητα (γιομίζω)
 γιοργάδα (η) = η υπασία (καβαλικάδα) στο άλογο γιορντάνι
 (το) = το περιδέριο γιούκος (ο) = η στοίβα ρούχων
 γιουρούκι (το) = ο αμόρφωτος γκάβαλο (το) = η κοπριά
 γκαβίζω = είμαι αλλήθωρος (γκαβωμάρα) γκαρίζω = φωνάζω γκέλα (η) =
 η αναποδιά γκέμια (τα) = τα ηνία, τα χαλινάρια γκλάβα (η) = το μυαλό
 γκλίτσα (η) = η αγκλίτσα, το ραβδί των βοσκών γκουμούλα (η) = το
 μεγάλο κομμάτι αποπατήματος γκούσια (η) = ο πρόλοβος των
 πουλερικών γλαριάζω = νυστάζω (γλαρώνω, λαγοκοιμάμαι) γλικέρα (η)
 = ο σιδερένιος δακτύλιος γλίνα (η) = το λασπώδες χώμα γλίτσα (η) = η
 λάσπη γλόμπος (ο) = ο λαμπτήρας γλυμάρα (η) = η τάση για φαγητό
 γνέθω = επεξεργάζομαι νήμα (αρχ. νήθω) γνέφω = κάνω νόημα με το
 κεφάλι γούβα (η) = το κοίλωμα γης, ο μικρός λάκκος γουβαλόσυκο (το)
 = είδος φαγώσιμου σύκου γουλί (το) = το βλαστάρι (αρχ. ὄγλις)
 γουστέρα (η) = η πράσινη σαύρα γράνα (η) = το χαντάκι γρέκι (το) = η
 στάνη γροθάρι (το) = το μικρό δέντρο γρουμπούλι (το) = το μικρό
 πρήξιμο

Δ

δειλινίζει = βραδιάζει δεκριάни (το) = εργαλείο για λίχνισμα δεμάτι (το) = το μάτσο (δεματιάζω) δέση (η) = το μέρος που ρυθμίζεται η ροή του νερού δημοσιά (η) = ο δημόσιος δρόμος διάζομαι = χρησιμοποιώ στημόνι στον αργαλειό διάσιμο (το) = εργασία ύφανσης διάτανος (ο) = ο διάβολος διβάρι (το) = το ιχθυοτροφείο (αντί βιβάρι) διβολίζω = οργάνω δεύτερη φορά (αρχ. διοβλίζω) διμανίζομαι = τρέφομαι από δύο μάνες (διμανισμένος) δίμιτο (το) = το χοντρό ύφασμα με δύο κλωστές διμούτσουνος (ο) = ο διπρόσωπος δίπατος (ο) = ο έχων δυο πατώματα, ο διώροφος διπόδι = σε καλπασμό διπλάρικος (ο) = ο δίδυμος

διχάλα (η) = η φούρκα με δύο απολήξεις (αρχ. δίχαλος) δόγα (η) = η σανίδα βαρελιού δράκος (ο) = το αβάφτιστο αρσενικό παιδί δραμιζάνα (η) = το γυάλινο δοχείο με πλέγμα δραμπάλα (η) = η κούνια δρωπικιάζω = ασθενώ από υδρωπικία (αρχ. •δρωπιάω) δρωτσίλα (η) = το υδαρές εξάνθημα δυάσμος (ο) = ο ηδύοσμος, ο δυόσμος δυχατέρα (η) = η θυγατέρα

Ε έκα = στάσου

εμπατή (η) = η είσοδος ισογείου εμποδάω =
εμποδίζω εντριβή (η) = το τρίψιμο, η νεροτριβή
εφκιέμαι = εύχομαι (ευκή) εψές = χθές

Ζ

ζαβλακώνω = ζαλίζω ζαβλακωμάρα (η) = η ζαλάδα
(ζαβλακωμένος) ζαβός (ο) = ο στραβός, ο ανάπηρος
ζαγάρι (το) = το κυνηγετικό σκυλί, μτφ. ο τυποτένιος ζακόνι (το) = συνήθεια, έθιμο ζαλιά (η) = το φορτίο με ξύλα στους ώμους (ζαλώνω) ζαμουριάζω = ζαρώνω (ζαμουρισμένος = ταλαιπωρημένος, κακόκεφος)
ζαμπράκα (η) = είδος ρούχου
Ζαμπιώ (η) = η Ιζαμπέλα (ιτ. Elisabetta), Ελισάβετ ζάρα (η) = τσαλάκωμα ζεματάω = θερμίζω (το ζεμάτισμα, αρχ. ζέω)
ζεμπερέκι (το) = το πόμολο πόρτας, ο σύρτης ζεμπίλι (το) = το σακούλι από ψάθα ζευγαρίζω = αροτριώ (ο ζευγάς, ο ζευγολάτης)
ζεύω = βάζω το ζώο στο ζυγό (αρχ. ζεύγνυμι) ζέχνω = μυρίζω ζιλές (ο) = το ένδυμα χωρίς μανίκια ζοντόβολο (το) = ο ανόητος άνθρωπος ζουζούνι (το) = το μικρό φτερωτό έντομο ζουλάω = πιέζω
ζουμπός (ο) = ο κοντόχοντρος άνθρωπος ζουπάω = συνθλίβω
ζουρλαίνω = τρελαίνω (ο ζουρλός) ζοχάδα (η) = η

αιμορροΐδα (η δυστροπία) ζυγούρι (το) = το αρνί ενός έως δύο χρόνων

Θ

θεριακλής (ο) = ο μερακλής, ο μανιακός θεόζουρλος (ο) = ο θεότρελος
 θερμασιά (η) = το εργαλείο που αναδεύουμε τη φωτιά θέρμη (η) = η ελονοσία
 θηκάρι (το) = η μικρή θήκη θηλυκών = κουμπών (το θηλύκωμα)
 θημωνιάζω = δημιουργώ σωρό - θημωνιά θρασίμι (το) = το ψοφίμι θράσιος (ο) = ο χωρίς λόγο, ο αναιτιολόγητος

Ι

ίσκα (η) = το εύφλεκτο ξερό φυτό, η σπίθα στο τσακμάκι ιδιάζω = τοποθετώ στημόνι στον αργαλειό (το ίδιασμα)

Κ

καζαντίζω = πλουτίζω κακαράτζα (η) = ο κόπρος των γιδιών

κακαρώνω = πεθαίνω καλαμίζω = μασουρίζω καλαμωτή (η) = το πλέγμα καλαμίων καλιάζω = γαντζώνω, αγκιστρώνω
 καλιακούτσια = καβάλα καλιγώνω = πεταλώνω καλογρίτσα (η) = ο γυρίνος του βατράχου καλοιακούδα (η) = η κάργια, η κακότυχη
 γυναίκα καλπάκι (το) = ο σκούφος κάμα (η) = το δίκοπο μαχαίρι
 καμιζόλα (η) = είδος ενδύματος καμινέτο (το) = η μικρή φορητή εστία καλιβώνω = πεταλώνω ζώο καμουτσίκι (το) = το μαστίγιο
 καμπόσος (ο) = ο σπουδαίος κανναβάτσο (το) = το χονδρό ύφασμα καπές (ο) = ο ζωηρός

καπιστριάνα (η) = το καπίστρι, το χαλινάρι καπλαντίζω = επενδύω
 πάπλωμα καπρί (το) = ο επιβήτορας (αρχ. κάπρος) καπότα (η) = η κουκούλα καπούλια (τα) = τα νώτα μεγάλων ζώων καραγκούνα (η) = η μαυρομαντηλού καραμουτζοχείλης (ο) = ο έχων προεξέχοντα χείλη
 καραμπουζοκλής (ο) = ο μάγκας (κυρίως ειρωνικά) κάργα (η) = το σφίξιμο (καργάρω = σφίγγω) καρναβίτσα (η) = το θήλωμα, το ογκίδιο σε μέγεθος φακής κασάρι (το) = το εργαλείο κοπής χόρτων κασκαρίκι (το) = η φάρσα

κασκέτο (το) = το καπέλο χαμηλό με γείσο καταβολάδα (η) = το κλωνάρι που χώνεται στο έδαφος κατατόπι (το) = λεπτομέρεια τοποθεσίας καταχερίζω = χειροδικώ καταχωνιάζω = κρύβω βαθιά

κατίνια (τα) = το επάνω μέρος των γλουτών (πβ. ξεκατινιάζω) κατσαγάνης
 (ο) = ο καταφερτζής κατσιάζω = χάνω τη ζωηράδα κατσιφάρα (η) = η πάχνη, η
 ομίχλη κατσαμπούλα (η) = πεταλούδα κατσούλα (η) = η γάτα, η σκούφια
 καυκαλήθρα (η) = είδος χόρτου (αρχ. καυκαλίσ) καύκος (ο) = ο αγαπητικός
 κάφια (τα) = τα ανοίγματα της μύτης, τα ρουθούνια καψαλήθρα
 (η) = η κάφτρα καπερός (ο) = ο καψούρης, ο κακόμοιρος
 κεντράδι (το) = το μπόλι των δέντρων (κεντρώνω) κετσές (ο) =
 λεπτό μάλλινο ύφασμα κιάφι (το) = το θειάφι κιβούρι (το) = ο
 τάφος για νεκρό κιοτεύω = δειλιάζω (κιοτής) κιούπι (το) = το
 πιθάρι κίωνω = αποτειλιώνω, σκοτώνω κλαμπάσα (η) = νόσος
 προβάτων (διστομίαση) κλαρί (το) = οι μικροκλάδοι ελιάς για
 τροφή ζώων κλιτσινάρα (η) = η κνήμη κοίλης (ο) = ο έχων κοιλιά
 κοκκαλιά (η) = ο ξερόπαγος κοκκορέτσα (η) = η άγρια φιστικιά
 κοκκώνα (η) = η καλοπροσεγμένη γυναίκα κοκολόι (το) = ο
 λιγοστός καρπός κολάνι (το) = ένα λουρί του σαμαριού
 κολλισάκι (το) = χειρολαβή του σαμαριού κονίδα (η) = το αβγό
 ψείρας κοντακιανός (ο) = ο κοντινός κονταυγή (η) = κοντά στην
 αυγή, λίγο πριν χαράξει κοντοποδαρούσα (η) = η κοντούλα
 (αχλάδι) κοντοπίθαμος (ο) = ο κοντός άνθρωπος κοπίδι (το) = το
 ατσαλένιο μαχαίρακι κόπιτσα (η) = η μικρή πόρπη κορακιάζω =
 διψώ υπερβολικά κόριζα (η) = η καταρροή, η μύξα κορκοφύκι
 (το) = το τυρί από πρωτόγαλο κορύτος (ο) = η ταΐστρα των
 γουρουινών κόσσα (η) = το μεγάλο δρεπάνι με στείλιारी
 κοτσαίνω = προσβάλλομαι, υφίσταμαι κουβέλι (το) = η κυψέλη
 κούκλα (η) = ο αραβόσιτος, το καλαμπόκι κουμάσι (το) = το
 κοτέτσι, μετ. ο παλιάνθρωπος κουκουλάρικο (το) = το ρούχο από
 κουκούλι κουμπές (ο) = ο τρούλος, η αψίδα κουμπουρώνω =
 ξεκινώ, φεύγω κουμούτσι (το) = το ξερό κομμάτι του ψωμιού
 κουνούκλα (η) = θάμνος για κουκούλι κουντουρίτσα (η) = ο
 κλήρος
 κουτουλάω = νυστάζω κουτουρού = απερίσκεπτα (κουτουράδα)
 κουτροβάλα (η) = το κατρακύλισμα με τούμπες
 (ρ. κουτροβαλώ)
 κουράδι (το) = το αποπάτημα, το περίττωμα κούρβουλο (το) = το
 κούτσορο, το σώμα του κλήματος κουρκούτι (το) = ο χυλός κουρμπάνι (το)
 = το σφαχτό σε γάμο κούρμπενο (το) = αναρριχώμενο φυτό κούρνια (η) = το
 κοτέτσι κουτρούλι (το) = ο σωρός, το χώμα κουτσουκέλα (η) = η κατεργαριά,

η πονηριά κουτσούνα (η) = το παιχνίδι, η κούκλα κούτσουρο (το) = ο ξερός κορμός του δέντρου, μτφ. ο αγράμματος
 κόφτρα (η) = το σημείο αλλαγής νερού στο αυλάκι κρασάσκι (το) = το ασκί για κρασί κρέπι (το) = η μαύρη ταινία σε ένδειξη πένθους
 κριτσανίζω = μασάω με ήχο κριτς – κριτς κόφα (η) = το μεγάλο κοφίνι (καλάθι) κωλοπετσωμένη (η) = η πολυμήχανη γυναίκα κωλορρίζι (το) = η παραφυάδα κωλοσκοτώ = χρονοτριβώ, καθυστερώ

Λ

λαγγεύω = βλέπω αναλαμπές (το λάγγεμα) λάγιο (το) = το μαύρο πρόβατο λαδάσκι (το) = το ασκί για λάδι
 λαήνα (η) = η μεγάλη στάμνα, η λαγήνα (αρχ. λάγνυος) λαιμαργιά (η) = το περιλαίμιο των ζώων λαιμώνω = καυτηριάζω τις αμυγδαλές λακάω = τρέχω γρήγορα
 λαλαγγίδα (η) = η τηγανίτα (αρχ. λαλάγγιον) λαλούδι (το) = ο βράχος λαμπικάρω = διυλίζω (λαμπίκος) λάντζα (η) = η εγκατάσταση άντλησης νερού λαπάντι = καθαρός λαφτακάνω = περιδρομιάζω
 λαχαίνω = συναντώ, τυχαίνω
 λαψάνα (η) = το σφαλαγγόχορτο (αρχ. λαμψάνη)
 λεβέτι (το) = το καζάνι (αρχ. λέβης) λεβίδα (η) = το παράσιτο των εντέρων
 (και λεβίθα) (αρχ. ≤λμινς)
 λείψανο (το) = το πτώμα (αρχ. λείψανον) λεμές (ο) = ο παλιάνθρωπος, ο αγύρτης λέρα (η) = η ακαθαρσία, μτφ.
 παλιάνθρωπος λέργουδα (η) = αρωματικό χόρτο λεφούσι (το) = το πλήθος λιακωτό (το) = ο εξώστης, η ταράτσα σπιτιού λιάστρα (η) = ο χώρος αποξήρανσης σύκων – καπνών
 (αρχ. ηλιαστήριον)
 λίγδα (η) = το λίπος (λιγδιάζω, ο λιγδής) λιμά (τα) = τα ψιλοπράγματα λιμπί (το) = ο λάκκος, η γούρνα
 λιοκόκκι (το) = ο ελαιόκοκος
 λιχνίζω = καθαρίζω τον καρπό από τα φύλλα (αρχ. λικμάω) λοβιτουραντζής (ο) = ο επιδιώκων λοβιτούρες λόγγος (ο) = το μικρό δάσος λόζιο (το) = ο θολωτός χώρος για γουρούνι λόπια (τα) = τα φασόλια (αρχ. λοβοί) λουμάκι (το) = το λεπτό κυλινδρικό ξύλο (αρχ. λεῶμαξ)
 λουμώνω = λουφάζω (λουμωχτός) λούρα (η) = η βέργα λουρώνω = υγραίνω, μαλακώνω λουτσιζώ = βρέχω (λούτσα) λόχημη (η) = χώρος με

πυκνή βλάστηση λυγιά (η) = η λυγαριά (αρχ. λύγος) λωβός (ο) = ο αδύναμος, ο ευπαθής (αρχ. λωβή = βλάβη)

M

μαγάρα (η) = η ακαθαρσία (μαγαρίζω, αρχ. μεγαρίζω) μαγκάλι (το) = δοχείο με αναμμένα κάρβουνα μαγκάνι (το) = το ροδάνι, η ανέμη, μηχανήμα σύσφιξης μαγκανοπήγαδο (το) = το πηγάδι με μαγκάνι, μτφρ. ρουτίνα καθημερινότητας

μάγκανα (τα) = τα μαλώματα, οι φιλονικίες

μαγκλαράς (ο) = ο ψηλός και άχαρος μαγκούφης (ο) = ο μοναχικός άνθρωπος μαγουλήθρα (η) = η παρωτίτιδα μαδάρα (η) = ο γυμνός τόπος μαθές = βέβαια μακαράς (ο) = η κουβαρίστρα, το καρούλι μαλαγάνας (ο) = ο κόλακας (μαλαγανιά) μαλτέζα (η) = ράτσα γίδας από τη Μάλτα μαναστηριακό (το) = το μοναστηριακό, το ακαλλιέργητο χωράφι

μαντάρα (η) = ο χαλασμός

μάπα (η) = το λάχανο (ο μάπας = ο ανόητος) μαραγκούλα (η) = το ξερό σύκο (μαραγκιάζω = μαραίνομαι) μαργιόλα (η) = η ανήθικη γυναίκα (μαργιολιά = ερωτικό τέχνασμα)

μαρκαλάω = μίξη ζώου προς αναπαραγωγή μαρμάγκα (η) = το σφαλάγγι, η φαρμακερή αράχνη μαρτυρίκια (τα) = τα μικρά μέταλλα που δίνει ο νονός μάσα (η) = το φαγητό

μασουρίστρα (η) = ο καλαμένιος σωλήνας για τύλιγμα νήματος

μαστέλο (το) = το ξύλινο στρογγυλό βαρέλι ματσέτα (η) = η ανθοδέσμη για νεκρό

ματσαράγκας (ο) = ο απατεώνας (ματσαραγκιά = απάτη) ματσούκι (το) = το ρόπαλο (ματσουκώνω) μαυραγάνι (το) = ποικιλία σιταριού μαχμουρλής (ο) = ο αγουροξυπνημένος, ο κακοδιάθετος μαχτό (το) = φαγητό γουρουνιού (λιοκόκκι, πίτουρα, απόσυκα) μελίγγι (το) = ο κρόταφος (αρχ. μήνιγξ) μελιγκόνι (το) = το μικρό μυρμήγκι μερινό (το) = είδος μαλλιού μεσάντρα (η) = το εσωτερικό χώρισμα σπιτιού

(αρχ. μεσάνδηρον)

μεσημεριάζω = περνώ το μεσημέρι (αρχ. μεσημβριάζω) μεσίνα (η) = το λευκό μαντήλι γάμου μιλεούνι (το) = η αφθονία, το πλήθος μισιακό (το) = μισό-μισό μισότριβος (ο) = ο μισοφθαρμένος μιτάρι (το) = ένα εξάρτημα αργαλειού μίτωμα (το) = εργασία ύφανσης μολιαυγή (η) = τα χαράματα μολογάω = λέω, αποκαλύπτω μόρτης (ο) = ο μάγκας (αρχικώς τυμβορύχος)

μουλαϊμικός (ο) = ο πράος, ο ήσυχος μορώνω (ημερώνω) =
 ησυχάζω μούγκα (η) = μουγκαμάρα μουγκανίζω = μουγκρίζω
 μούλα (η) = το θηλυκό μουλάρι
 μουλιάζω = εμποτίζομαι με νερό, μουσκεύω (μούλιασμα)
 μουντάρω = ορμάω μουνουχάρης (ο) = ο αφαιρών όρχεις από
 ζώα μούργα (η) = το κατακάθι λαδιού (μούργος = κακότροπος
 άνθρωπος)
 μούρη (η) = η φάτσα (μουτσούνα) μουντάρης (ο) = ο ρυπαρός, ο
 ανήθικος μουρόφυλλο (το) = το φύλλο μουριάς μούσγα (η) = το
 λασπωμένο μέρος μουστρούφης (ο) = ο άπλυτος μόφορο (το) = η
 άσχημη γυναίκα μουχρίτσα (η) = το βαθυπράσινο αγριόχορτο
 μπαγλαρώνω = δένω μπαγάσας (ο) = ο φαύλος, ο καταφερτζής
 μπάζα (η) = το παράνομο κέρδος μπαϊλντίζω = αποκάμω,
 στενοχωρούμαι, δυσφορώ
 μπάκα (η) = η κοιλιά μπακακάκι (το) = το βατραχάκι μπακατέλα (η) = το
 ασήμαντο πράγμα μπακίρι (το) = ο χαλκός (μπακιρένιος) μπαλαούρο (το) =
 το κρατητήριο, η απομόνωση μπαλντούμι (το) = εξάρτημα σαμαριού
 μπαμπακιά (η) = ο θάμνος με χρωματιστά λουλούδια μπαμπαλής (ο) = ο
 ξεκουτιασμένος (και γερομπαμπαλής) μπαμπουριάζω = γεμίζω ζωίφια
 μπαντάλα (η) = η παχιά μπάστακας (ο) = ο στόχος, ο φύλακας μπαταλιά = σε
 οριζόντια στάση, νεκρό
 μπατανία (η) = είδος κλινοσκεπάσματος μπαφιάζω =
 κουράζομαι, αποκάμω μπεζεριζώ = νοσταλγώ, αποκάμω
 μπεζεστένι (το) = η κλειστή αγορά υφασμάτων μελαρίνα (η)
 = το κοντό μονοκόμματο πανωφόρι
 (σωστό: πελερίνα)
 μπενετάδες (οι) = το αποχαιρετιστήριο γεύμα
 μπερδουκλώνω = δεσμεύω τα πόδια ζώων Μπερεκλής (ο) =
 ο Περικλής μπερικοκλάδα (η) = η περικοκλάδα μπερντάχι
 (το) = ο ξυλοδαρμός μπερντές (ο) = η οθόνη θεάτρου σκιών
 μπερτζές (ο) = η χωρίστρα στα μαλλιά μπεσίκι (το) = η
 κούνια, το λίκνο του μωρού μπιθάμα (η) = ο
 κολοκυθόσπορος (αρχ. σπιθαμή,
 ρ. σπίζω = απλώνω)
 μπινάς (ο) = το σκληρό έδαφος μπιτ = εντελώς μπλαστρί = κολλημένο σαν
 έμπλαστρο μπλεχωνιάρης (ο) = ο αρρωστιάρης μπογάζι (το) = η στενή
 διάβαση μπόγος (ο) = δέμα ρούχων (μπογαλάκια = μικροπράγματα)
 μπόκαλο (το) = μικρό σφαιρικό αντικείμενο, το κυπαρισσόμηλο μπολόσκυλο

(το) = αδέσποτο σκυλί (μπολιάρης = ζητιάνος) μπόλι (το) = η βατσίνα (μπόλιασμα) μπόλια (η) = το τσεμπέρι μπομπότα (η) = το ψωμί από καλαμποκάλευρο μπουστάνι (το) = ο κήπος με καρπούζια και πεπόνια μπότσα (η) = μέτρο χωρητικότητας υγρών μπουτσονάκι (το) = μπουκάλι μιας μπότσας μπουγέλο (το) = ο κουβάς, το δοχείο μπούγιο (το) = ο όγκος μπουγιουντί (το) = δυσάρεστο έγγραφο μπουζούρα (η) = το λασπόνερο μπουκουβάλα (η) = ζεστό ψωμί με λάδι μπούλια (τα) = το ψωμοτύρι μπουλουγούρι (το) = το χοντροκομμένο σιτάρι μπουλούκος = ευτραφής, καλοπροαίρετος, αφελής μπουμπούνας (ο) = ο βραδύνους μπουνταλάς (ο) = ο ακαμάτης, ο αδέξιος, ο ανόητος μπουρμπουλας (ο) = ο κάνθαρος μπουρνέλα (η) = η βανίλια μπουχάδι (το) = μικρός εσωτερικός κλάδος μπουχάω = ραντίζω (μπουχός = σκόνη, άφαντος) μπουχτίζω = χορταίνω, αποκάμω μπρασκαφούτα (η) = ο μεγάλος βάτραχος μπρούσκαλο (το) = το πολύ ξερό (αρχ. ρ. πρήσκω + κάλος) μπρουσκοκούλης (ο) = ο έχων πρησμένη κοιλιά

N

νάκα (η) = η προβειά, η δερμάτινη θήκη
 (αρχ. νάκη = δέρμα δασύμαλλο) νεροπέρασμα (το) = επιπόλαια αντιμετώπιση
 νοματαίοι (οι) = οι άνθρωποι νιογάμπρια (τα) = οι νεόνυμφοι νισαντήρι (το) = το χλωριούχο αμμώνιο νιτερέσο (το) = η διαφορά, το μάλωμα ντάβανος (ο) = η μεγάλη σφήκα νταβάς (ο) = το ταψί για το φούρνο νταγλαράς (ο) = ο ψηλός και άχαρος ντάλα = ακριβώς ντάλια (η) = η μερίδα
 νταμαρτζής (ο) = ο εργάτης λατομείου νταμπλάς (ο) = η αποπληξία ντανές (ο) = το σύκο πρώτης διαλογής νταραβέρι (το) = η δοσοληψία (νταραβερίζομαι) νταρντάνα (η) = η σωματώδης γυναίκα ντεπόζιτο (το) = το δοχείο ντερέκι (το) = ο ψηλός άνθρωπος ντερλικώνω = χορταίνω, τρώγω λαίμαργα ντερτιλής (ο) = ο βασανισμένος από ντέρτια, ο μερακλής ντερμπεντέρης (ο) = ο γλεντζές, ο λεβέντης ντζερεμετίζω = ζημιώνω (και ντζερεμέτης) ντιπ = καθόλου (ντιπ για ντιπ) ντουγρού = κατευθείαν ντορβάς (ο) = ο σάκος τροφής
 ντορής (ο) = το άλογο ντούγια (η) = η σανίδα βαρελιού
 ντουφεκαλεύρης (ο) = ο απρόκοφτος, ο αχαΐρευτος ντράβαλα (τα) = οι φασαρίες, τα βάσανα ντριβάλα (η) = το τριβείο αλατιού

ντρίλι (το) = το ευτελές ύφασμα ντρίτσα (η) = το ψάθινο καπέλο
ντώνω = ξεσφίγγω, χαλαρώνω

Ξ

ξάγναντο (το) = τοποθεσία με θέα ξάι = η αμοιβή
του μυλωνά ξαμολλάω = εξαπολύω ξαρμίζω =
αφαιρώ την άρμη ξεβλασταρώνω = βγάζω
βλαστάρια ξεβουρλιάζω = βγάζω σύκα από
βούρλα ξεγοφιάζω = εξαρθρώνω τους γοφούς
ξεθερμίζω = πλένω σκεύη με θερμό ξεθηλυκώνω
= ξεκουμπώνω
ξεϊγγλωτος = άδετος, ασουλούπωτος, (ίγγλα = ιμάντας) ξεκαυκαλίζω =
βγάζω το καύκαλο ξεκουμπίζω = διώχνω βιαίως (ξεκουμπίδια)
ξεκούτης (ο) = ο αποβλακωμένος ξελακκώνω = ανοίγω λάκκο
ξελόντζα (η) = το πρόχειρο οικοδόμημα ξεμαγαρίζω = καθαρίζω
ξεμασκαλίζω = αποσπώ κλάδο ξεμισάζω = εκτελώ τη μισή εργασία
ξεμπροσιάζω = αποκαλύπτω τα σφάλματα, επιτιμώ δημοσίως
ξενηστικωμένος = πολύ νηστικός ξενερίζω = αφαιρώ την άρμη με νερό
ξεπεζεύω = αφιππεύω ξεπενταρίζομαι = μένω χωρίς χρήματα ξερακιανός (ο)
= ο αδύνατος ξερή (η) = η άγνοια
ξεσπινίζω = ξεσπυρίζω (ξεσπυρισμένος) ξέφτι (το) = το
ξέφτισμα
ξεσελώνω = αφαιρώ τη σέλα (πρ. ξεσαμαρώνω)
ξεσεμπρεύω = διαλύω τη σεμπριά (κολιγιά) ξεσυνερίζομαι =
ανταγωνίζομαι κάποιον ξεσφερτσιάζω = αφαιρώ σφέρτσες από
γουρούνη ξεφουντώνω = φουντώνω πολύ ξέχωρα = χωριστά
ξεψαχνίζω = εξετάζω λεπτομερώς ξινάρι (το) = η αξίνα ξόβεργα
(η) = η παγίδα για πουλιά ξούρας (ο) = ο ξεμωραμένος
ξυφάρι (το) = το μικρό μπάλωμα στο παπούτσι ξύφτερας (ο)
= είδος γερακιού ξώβεργα (η) = η παγίδα για πουλιά ξώπετσα
= ξώδεσμα, επιπόλαια

Ο

ογλήγορος (ο) = ο γρήγορος όγοιος = όποιος
οκαδιάρης (ο) = της οκάς (οκαδιάρικος) όλιο (το) =
ρετσινόλαδο ολόγιμος (ο) = εντελώς γεμάτος
ολούθε = από παντού
οματτά (η) = έντερο γεμιστό με σιτάρι και μυρωδικά

(αρχ. ματτύη)

όπαλα = χορευτικό επιφώνημα οργιά (η) = έκταση τεντώματος
 χεριών (αρχ. ζργυιά) ορθοπλέχτι (το) = είδος κολυμπιού ορμάνι και
 ρουμάνι (το) = το δάσος

ορμηνεύω = νουθετώ, συμβουλεύω (ορμήνεια = συμβουλή)

όρνιο (το) = ο ηλίθιος (αρχ. ùρνεον) ούγια (η) = η παραφή υφάσματος, το
 περιθώριο ούλος = όλος όχτος (ο) = το ύψωμα γης, η ακροποταμιά (αρχ.
 ùχθος)

Π

παγαπόντης (ο) = ο απατεώνας, ο κατεργάρης (σωστό: βαγαπόντης)

παΐδα (η) = η σανίδα παΐδι (το) = το πλευρό

(αρχ. παγίς) παΐρι (το) = το σπαθί, αυτοθέλητα

παλάντζα (η) = η φορητή ζυγαριά παλιούρι (το)

= ο αγκαθωτός θάμνος πανιάζω = μαραίνομαι

πάπαλο (το) = ο ανάλαφρος, ο καλόβολος παπάρα (η) = ψωμί τριμμένο σε

ζουμί, μτφ. η αποτυχία παρασπόρι (το) = τα ακριανά αγεώργητα μέρη του

χωραφιού παρδάλω (η) = η πολύχρωμη και ελαφρόμυαλη γυναίκα παρέκει

= πιο πέρα πασχαλιώτες (οι) = τα ζουμπούλια

παταλιά = σε οριζόντια θέση, στα χέρια, σε ξυλοκρέββατο πατικώνω =

συμπιέζω πάφιλας (ο) = ο ντενεκές, η λαμαρίνα

παχνί (το) = ο χώρος αποθήκευσης ελιών ή τροφών

(αρχ. φάτνη)

πεδουκλώνω = δεσμεύω τα πόδια

πεζούλα (η) = ο υποστηρικτικός τοίχος που συγκρατεί το χώμα

περιδρομιάζω = τρώω υπερβολικά (περίδρομος)

περικοκλάδα (η) = είδος πρασινάδας εδάφους περόνα (η) =

το αγκάθι πεσκήρι (το) = η πετσέτα του φαγητού

πετσοκόβω = κατασφάζω πηλαλάω = τρέχω (πηλάλα)

Πηνειώ (η) = η Πηνελόπη πιάσμα (το) = το πιάσιμο πιγέτα

(η) = η πτυχή

πιθαμή (η) = το διάστημα ανοίγματος των ακραίων δακτύλων

πικραλίδα (η) = είδος χόρτου (αρχ. πικρίς) πιλατεύω = βασανίζω

(από: Πιλάτος)

πινακωτή (η) = επιμήκης σανίδα με χωρίσματα για ψωμιά πινιάτα (η) =

το πήλινο δοχείο πιότερο = περισσότερο πιρπιρίζω = λαγκεύω

πισωκάπουλα = στα πίσω καπούλια

πίτουρο (το) = ο φλοιός του σιταριού (αρχ. πίτυρον) πλεμόνι (το) = ο πνεύμονας (αρχ. πνεύμων) πλευρά (η) = το καλλιεργημένο μέρος σε επικλινές έδαφος πλευριτώνων = αρρωσταίνω από πλευρίτιδα πλιγούρι (το) = το χοντραλεσμένο σιτάρι (αρχ. πνίζω) ποδαίνω = καλύπτω τα πόδια με παπούτσια ποιίξος (και δείξος) = ο οποιοσδήποτε ποκάτω = από κάτω πολληώρα = προηγουμένως πολειφάδι (το) = το υπόλοιπο σαπουνιού πουλακίδα (η) = το πουλί, μτφ. ο ελαφρόμυαλος

(σωστό: τουρλακίδα)

πούντα (η) = το κρουολόγημα (πουντιάζω) πουμπώνω = ελαφρώς κρουολώγώ πούργι (το) = η μεγάλη πλεκτή κοφίνα πουρήθρα (η) = η σκελίδα σκόρδου πουρλακάω = πετώ μακριά προβέντζα (η) = ο βορειοδυτικός άνεμος προγκάω = ξαφνιάζομαι, αποδιώχνω με φωνές πρήσκουλο (το) = το ώριμο σύκο προσφάι (το) = το συμπλήρωμα φαγητού προύντζα (η) = αρρώστια χειλέων αιγοπροβάτων προψές = προχθές πυροσιτιά (η) = η σιδεροσιτιά (αρχ. πυρεσιτία) πυτιά (η) = το πρωτόγαλα (αρχ. πυτία)

Ρ

ράγα (η) = η γραμμή του τρένου (αρχ. ράξι) ράπη (τα) = τα στελέχη των καλαμποκιών ράσπα (η) = ο ξύστης ρεμπεσκές (ο) = ο απρόκοφτος, ο τεμπέλης ροβολάω = κατεβαίνω γρήγορα, κυλώ ορμητικά ρογιάζω = ζαλίζομαι, αδιαθετώ, δεν αφοδεύω ροζακί (το) = είδος σταφυλιού ρόζος (ο) = εξόγκωμα στον κορμό δέντρου (αρχ. ύζος) ρούγα (η) = η γειτονιά ρούμπαλο (το) = το κουρέλι ρούπι (το) = μονάδα μέτρησης ρουπώνω = χορταίνω ρουσάλια (τα) = γιορτή για τους νεκρούς

Σ

σάισμα (το) = είδος χοντρού σκεπάσματος δαπέδου σαλαγάω = διώχνω ζώα σαλαμούρα (η) = η αρμύρα σαμαροσκούτι (το) = το ύφασμα στη κάτω πλευρά του σαμαριού σάματες = μήπως σαποκολιάζω = αχρηστεύομαι σαρίδι (το) = το σκουπίδι (αρχ. σάρων) σαρμάκο = σουζα, σε απόλυτη ακινησία (κάθεται σαρμάκο) σαρωμάτινα (η) = η σκούπα (αρχ. σάρμα) σβερκώνομαι = κοιμάμαι αθέλητα σγαρλίζω = ανακατεύω με τα πόδια σγατζιάζω = μαραίνομαι, δεν αναπτύσσομαι

σγόρτσα (η) = η αποξηραμένη στο σώμα βρώμα σγουμπός (ο) = ο
 καμπούρης σείζης (ο) = ο υποκόμος σειργιά (η) = σειρά, σόι σέκος (ο) = ο
 ξερός σεργιάνι (το) = ο περίπατος σεργούνα (η) = η εξευτελισμένη γυναίκα
 σεργούνι = ρεζίλι
 σημάδι (το) = η ουλή (αρχ. το σήμα) σιαδώθε =
 προς τα εδώ σιαπάνου = προς τα πάνω σιακάτου
 = προς τα κάτω σιαπέρα = προς τα πέρα
 σινίκι (το) = το βάρος 15 οκάδων (σε ελιές)
 σιουράω = σφυρίζω σιούτα (η) = η γίδα χωρίς κέρατα
 σιχασιά (η) = η σιχαμάρα σιχτιρίζω = βρίζω χυδαία,
 διαβολοστέλνω
 σκαμπάζω = καταλαβαίνω σκαντιλήθρα (η) = η
 σπίθα σκαπετάω = απομακρύνομαι
 σκαπουλαίρνω = διαφεύγω
 σκαρίζω = βγαίνω από τη φωλιά, ξανοίγομαι σκαφίδι (το) = η μικρή
 σκάφη
 σκερβελές (ο) = ο παλιάνθρωπος (αρχ. σκερβολέω)
 σκιτζής (ο) = ο αδέξιος τεχνίτης σκλήθρα (η) = ο φλοιός ξύλου (αρχ. κλήθρα)
 σκόλιαμπρο (το) = είδος αγριολάχανου (αρχ. σκόλυμος) σκοροφαγωμένος
 (ο) = ο τρυπημένος από σκόρο σκούζω = φωνάζω (αρχ. σκούζω)
 σκουληκαντέρα (η) = το σκουλήκι των υγρών εδαφών σκουντουφλάω =
 σκοντάφτω, χτυπώ στο σκοτάδι σκουράντζος (ο) = η ρέγκα σκούρκος (ο) = ο
 ντάβανος, ένα είδος σφήκας (αρχ. οστρος) σκουτιά (τα) = τα ρούχα (αρχ.
 σκύτος) σκράπας (ο) = ο απαίδευτος σκρόφα (η) = η θηλυκή γουρούνα
 σμπαραλιάζω = διαλύω σοϊλίδικο = από σόι
 σούμπα (η) = καλάμι τρυπημένο για υδροληψία
 σούμπιτος (ο) = ο αιφνίδιος σουπάκι (το) = ο ξυλοδαρμός
 σουράβλι (το) = η φλογέρα σουράω = σφυρίζω (σούρα =
 μεθύσι) σούργελο (το) = το γελοίο πρόσωπο σουρλουλού
 (η) = η ελαφρά γυναίκα σούσουρο (το) = ο ψίθυρος
 σούφρα (η) = το ζάρωμα, η πτυχή (σουφρώνω = αρπάζω) σοφράς (ο) = το
 χαμηλό τραπέζι σπερνά (τα) = τα κόλλυβα (εσπερινά) σπιθίζω = βγάζω
 στίθες σπολλάτη = εις πολλά έτη, χαλάλι στάκα = στάσου σταλιάζω =
 σκοτώνω το χρόνο (αρχ. στάλιξ = ανάπαυση) στερνά (τα) = τα ύστερα, τα
 γηρατειά (στέρνα = η δεξαμενή) στοιχερό (το) = ο πάσσαλος στο κέντρο του
 αλωνιού στομπίζω = κοπανίζω

στουμποκωλιάζω = αδυνατώ να αφοδεύσω στράτσος (ο) = το χοντρό χαρτί, το στρατσόχαρτο στρίγγλος (ο) = ο δύστροπος
 στυλιάρι (το) = το κοντάρι αξίνας
 συμπράγκαλα (τα) = τα συνοδευτικά πράγματα, τα σύνεργα συναυλακάρης (ο) = ο έχων κοινά σύνορα συντοπίτης (ο) = ο συγχωριανός σφαλάγγι (το) = είδος αράχνης (αρχ. φάλαγγ) σφαλιάρα (η) = το χαστούκι σφαρδάκλια (τα) = μικρά βατράχια σφελάχτρι (το) = ο ασπάλαθος σφελίτσι (το) = είδος αρωματικού χόρτου σφερδούκλι (το) = ο ασφόδελος (ασφοδίλι) σφέρτσα (η) = δέρμα με υπόστρωμα λίπους σώνω = τελειώνω, καταναλώνω εντελώς

Τ

ταβάς (ο) = το χάλκινο ταψί ταπώνω = πωματίζω, βουλώνω, στουπώνω
 ταχιά = αύριο τελμπεχανάς (ο) = ο τεμπέλης
 τεμαχιάρης (ο) = ο σπουδαίος τεμπιχιάζω = προειδοποιώ
 τέμπλα (η) = το μακρύ ραβδί για το τίναγμα των ελιών τέσσα (η) = το κατσαρόλι με τη μακριά λαβή
 τεταντίτσα (η) = μικρό πουλί Τετράδη (η) = η Τετάρτη
 τεφαρίκι (το) = το διαλεκτό πράγμα τζαμόθυρο (το) = το παράθυρο με το τζάμι τζαμόπορτα (η) = η πόρτα με το τζάμι
 τζαναμπέτης (ο) = ο δύστροπος τζάρα (η) = το ανοικτό πήλινο πιθάρι τζάρτζαλο (το) = το μικροπράγμα
 τζερεμές (ο) = το πρόστιμο, ο ζημιογόνος άνθρωπος
 (τζερεμετίζω = ζημιώνω)
 τζίβα (η) = το ινώδες χόρτο σε στρώματα τζιλοφάγανος (ο) = ο μίζερος στο φαγητό τζίτζιρας (ο) = ο τζίτζικας τζιφί (το) = το ζεμπερέκι, ο σύρτης
 τζόρας (ο) = ο πεισματάρης, ο ζόρικός τζουμπλέκας (ο) = ο κακοφτιαγμένος (τσουμπλέκια = είδη χωρίς αξία)
 τζοχάδα (η) = ο εκνευρισμός (τζοχαδιάζω)
 τίγκα = εντελώς γεμισμένο τουλουμιάζω = χτυπώ
 άγρια τουράκι (το) = το στενόμακρο κάθισμα
 τουρλοκωλιάζομαι = προβάλλω τα οπίσθια
 τούμπανο (το) = το τύμπανο
 τράβα (και ντράβα) (η) = η μεγάλη δοκός στήριξης στέγης τραβαγιέρης (ο) = ο τροchioδρομικός
 τρακάδα (η) = η σωρός από ξύλα (τρακαδιάζω = στοιβάζω) τραμπαλίζω = αιωρούμαι σαν σε τραμπάλα τραπέτσι = πολύ ξινό τριβάλα (η) = πέτρινο

τριβείο αλατιού τρικέρης (ο) = ο σατανάς τρικοπούλα (η) = (η τουρκοπούλα), πουλί με κόκκινο ράμφος τριφτάδες (οι) = έδεσμα από νερό και κομμάτια ζύμης τσιτσιμπίδα (η) = το μικρό τσαμπί του σταφυλιού τροκάνι (το) = το κουδούνι ζώου (αρχ. τυκάνη) τσάγαλο (το) = το χλωρό αμύγδαλο τσάγκρα (η) = το κυνηγετικό όπλο τσάκα (η) = η παγίδα τσακίδια = χάσου από μπροστά μου

τσακλοκούδουνο (το) = η ελαφρά γυναίκα (σαχλοκούδουνο) τσαλαφός (ο) = ο ελαφρόμυαλος τσαμπουνάω = μιλάω συνεχώς, ισχυρίζομαι τσάμπουρο (το) = τα μικρά σταφύλια τσαντίλα (η) = ο σάκος για διήθηση (τσαντίλας = ευερέθιστος)

τσαπατσούλης (ο) = ο άτσαλος, ο αδέξιος (τσαπατσουλιά = αδεξιότητα)

τσαπέλα (η) = ο ορμαθός ξερών σύκων τσαπράζια (τα) = τα στολίδια της εθνικής ενδυμασίας τσατάλι (το) = το διχαλωτό ξύλο τσεμπέρι (το) = ο κεφαλόδεσμος, το μαντήλι τσέπια (τα) = τα κέρατα τσερβέλο (το) = το μυαλό

τσιγκλάω = πειράζω, ταρακουνώ (αρχ. κιγκλίζω) τσίγκος (ο) = λαμαρίνα τσιλαγρίζω = πιτσιλίζω (τσίλα = κουτσουλιά) τσιλιβήθρας (ο) = ο αδύναμος

τσίλικος (ο) = ο πιτσιλωτός τσιμουδιά (η) = η μούγκα τσινάω = κλωτσώ τσίνουρο (το) = το βλέφαρο τσιριμόνια (η) = το σκέρτσο, το νάζι τσιτσιρίζω = βασανίζω (τσιτσιρίσμα) τσιτζιρίνα (η) = το μεγάλο τζιτζίκι τσίφτης (ο) = ο μάγκας τσοκανίζω = συνθλίβω τσότρα (η) = ξύλινο δοχείο κρασιού τσουγδί (το) = η κουνίστρα γυναίκα τσουγκάνης (ο) = ο έχων τσουγκάνι (= αιχμηρή απόληξη) τσουγκράνα (η) = γεωργικό εργαλείο με δόντια τσουλίζω = γλιστρώ σε τσουλήθρα, σβαρνιέμαι τσούπρα (η) = η κοπέλα τσουπωτή (η) = η μεγάλη γυναίκα τσουράπι (το) = η κάλτσα τσουρλής (ο) = ο κατρουλής τσουτσούρω (η) = η ψηλομύτα γυναίκα τυλιγάδι (το) = η διχαλωτή ράβδος τυλώνομαι = χορταίνω (αρχ. τυλώ)

Φ

φαγάνα (η) = η λαίμαργη γυναίκα φακίδα (η) = το μικρό στίγμα (αρχ. φακίς = φακή) φακλάνα (η) = η σωματώδης και φιλήδονη γυναίκα φαλίρω = χρεωκοπώ φαλτσέτα (η) = το κοφτερό μαχαίρι για παπούτσια φαμελιάρης (ο) = ο οικογενειάρχης, ο πολύτεκνος φαουλάρικος (ο) = ο φαγώσιμος φαρσί = άπταιστα φαταούλας (ο) = ο άπληστος φελάω = φτουράω, επαρκώ (από ωφελώ) φελλί (το) = το κομμάτι του βακαλαίου φιλέρι (το) = είδος σταφυλιού φλασκή (το) = το

δοχείο από ξερό καρπό κολοκυθιάς φλέσουρο (το) = φύλλο καρπού καλαμποκιού, μτφ.

ο τιποτένιος

φλουσκούνι (το) = το φλισκούνι (αρχ. βλήχων ή γληχών) φούρκα (η) = ο πάσσαλος (φουρκάδα) φουρτσέρι (το) = το μπαούλο με τα ρούχα φούσκα (η) = η ουροδόχος κύστη φουσκί (το) = η κοπριά (αρχ. φύσκη, φυσκίον) φουφού (η) = το φορητό μαγγάλι φρόκαλο (το) = το σκουπίδι (φροκάλι = σκούπα) φυράδα (η) = η ρωγμή (φυραίνω = χάνω σε όγκο) φυσερό (το) = ο φυσητήρας φύσκα = ολόγεμα, τίγκα φώλος (ο) = το άχρηστο αυγό, μετ. άχρηστος άνθρωπος

Χ

χαβάς (ο) = ο σκοπός, η μονότονη επανάληψη χαβιόλι (το) = η ιδιοτροπία χαγιάτι (το) = ο εξώστης στο επάνω σπίτι χαϊβάνης (ο) = ο κουτός χαϊρι (το) = το καλό, η προκοπή χαλές (ο) = ο άθλιος χαμάδα (η) = η πεσμένη ελιά χαμαλίκι (το) = η δουλειά του αχθοφόρου (χαμάλης) χαμόγειο (το) = το χαμόσπιτο, η χαμοκέλα χάμουρα (η) = η σαγή των αλόγων χαμούρα (η) = η γυναίκα χαμηλής ηθικής υπόστασης χαμούρι (το) = η πολτοποιημένη ελιά χαμπαρίζω = υπολογίζω χαμπέρι (το) = η είδηση
 χαράκι (το) = το χαράκωμα του αμπελιού (αρχ. χάραξ) χαραλάμης (ο) = ο μισοπάλαβος άνθρωπος χαραμίζω = σπαταλώ
 χαράρι (το) = το εργαλείο για φόρτωμα άχυρου χαρατσώνω = ζημιώνω
 χάρβαλο (το) = το διαλυμένο, το εξαρθρωμένο χαρχάλα (η) = πόρνη με χαλαρές σάρκες (χαρχαλεύω) χασκαρίζω = γελώ δυνατά (αρχ. χασκάρω)
 χαφταλευράς (ο) = ο φαταούλας, ο άπληστος χάφτης (ο) = ο ανόητος (χάφτω = καταβροχθίζω) χάχανο (το) = ο καγχασμός, το ηχηρό γέλιο
 χαψιά (η) = η βιαστική μπουκιά
 χερόβολο (το) = το δεμάτι μιας παλάμης (χούφτας)
 χλαμπανιάρης (ο) = ο κιτρινιάρης χλαπανίζω = τρώγω λαίμαργα
 χολιάζω = θυμώνω χουγιάζω = μαλώνω
 χουλιάρι (το) = το κουτάλι (αρχ. κοχλίας) χουνέρι (το) = η νίλα, η ζημιά, η καταστροφή
 χουρχουλίζω = κοχλάζω χουρχουλιέμαι = οδύρομαι χουρχουλόγιωργας (ο) = είδος μικρού πουλιού χράμι (το) = είδος κλινσοσκεπάσματος
 χτικιάρης (ο) = ο φθισικός (φυματικός) χωρύδι (το) = ο σβησμένος ασβέστης (αρχ. άγχώρυγος)

Ψ

ψαχνίδα (η) = η πιτυρίδα ψες =

χθές ψίκι (το) = η πομπή γάμου

ψιλλολογάω = εξετάζω εξαντλητικά, εξαντλούμαι με ασήμαντα ψοφίμι (το) =

το πτώμα ζώου ψωμάδικο (το) = το αρτοποιείο ψωριάζω = πιάνω ψώρα

(αρχ. ψωριάω)

ΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΑΡΡΕΝΩΝ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙΟΥ

Από το 1913 έως το 1930

(Συνέχεια από τον Α' τόμο, σσ. 159 - 179)

Έτος Γέννησης	Επώνυμο	Όνομα	Όνομα πατρός
1913	1 Αθανασόπουλος	Ευστάθιος	Αριστοδήμου
	2 Αθανασόπουλος	Γεώργιος	Δημητρίου
	3 Αθανασόπουλος	Παναγιώτης	Αθανασίου
	4 Βουρλάκος	Αριστείδης	Αριστείδου
	5 Δαμηλάκης	Κωνσταντίνος	Αναστασίου
	6 Δασκαλόπουλος	Γεώργιος	Παναγιώτου
	7 Θανόπουλος	Γεώργιος	Αθανασίου
	8 Κόνιαρης	Σπυρίδων	Κωνσταντίνου
	9 Κυριακόπουλος	Βασίλειος	Γεωργίου
	10 Κολοβυρνάς	Ευστάθιος	Αναστασίου
	11 Λαμπρακόπουλος	Ιωάννης	Κωνσταντίνου
	12 Λάρδας	Βίκτωρ	Νικολάου
	13 Νάκης	Ευάγγελος	Γεωργίου
	14 Οικονομίδης	Δημήτριος	Χρήστου
	15 Παπαμιχαλόπουλος	Μιχαήλ	Χρήστου
	16 Προκοπίου	Προκόπιος	Κωνσταντίνου
	17 Σιαντής	Θεόδωρος	Δημητρίου
	18 Σιάγκας	Κωνσταντίνος	Όθωνος
	19 Σταθουλόπουλος	Αριστείδης	Κλεομένους
	20 Τσωροτιώτης	Παναγιώτης	Βασιλείου

	21	Τζαμουράνης	Ευθύμιος	Παναγιώτου
	22	Τσουκαλάς	Ιωάννης	Δημητρίου
	23	Τσαμαδός	Αλέξιος	Αθανασίου
	24	Χρονόπουλος	Βασίλειος	Χρόνη
1914		Αθανασόπουλος	Σωτήριος	Ανδρέου
		Γεωργόπουλος	Δημήτριος	Γεωργίου
		Δαλκαφούκης	Γεώργιος	Αχιλλέως
		Δαλκαφούκης	Διομήδης	Ιωάννου
	5	Δήμας	Αναστάσιος	Ιωάννου
	6	Κωνσταντόπουλος	Αντώνιος	Βασιλείου
	7	Λάρδας	Λυκούργος	Αθανασίου
	8	Λάρδας	Ιωάννης	Παναγιώτου
	9	Μαλιότσης	Αθανάσιος	Νικολάου
	10	Παναγιωταρόπουλος	Χρήστος	Αριστείδου
	11	Παπαδόπουλος	Γεώργιος	Ιωάννου
	12	Παπασπυρόπουλος	Αθανάσιος	Ηλία
	13	Πέτροβας	Σπυρίδων	Όθωνος
	14	Σιαντής	Παναγιώτης	Γεωργίου
	15	Τσουκαλάς	Ιωάννης	Δημητρίου
	16	Χωρεμιώτης	Ηλίας	Δημητρίου
	17	Χωρεμιώτης	Κωνσταντίνος	Αθανασίου
	18	Παπαχριστόπουλος	Κωνσταντίνος	Γεωργίου
	19	Πετρόπουλος	Ιωάννης	Αδάμ
	20	Μπαζωτόπουλος	Δημήτριος	Αποστόλου

	1		
	2		
	3		
	4		
1915	1	Αλεξόπουλος	Κωνσταντίνος
	2	Αλεξόπουλος	Ευάγγελος
	3	Αντωνακόπουλος	Παναγιώτης
	4	Γαλανόπουλος	Γεώργιος
	5	Ευθυμιάδης	Βασίλειος
	6	Θανόπουλος	Κωνσταντίνος
	7	Κολοβυρνάς	Ιωάννης
	8	Νικολακόπουλος	Αριστομένης
	9	Παπασπυρόπουλος	Κωνσταντίνος
	10	Παπαντωνόπουλος	Σπυρίδων
	11	Παπαδόγιαννης	Δημήτριος
	12	Παπαχελάς	Παναγιώτης
	13	Παπαχριστόπουλος	Κωνσταντίνος
	14	Σπηλιώπουλος	Ιωάννης
	15	Σταθουλόπουλος	Κωνσταντίνος
	16	Τσαμαδός	Αναστάσιος
	17	Φώτης	Σωτήριος
	18	Γκιουλές	Δημήτριος
	19	Νίκας	Ανδρέας
	20	Χαρίτσης	Παναγιώτης
	21	Μαντέλος	Αλέξανδρος
1916	1	Βουρνάς	Ιωάννης
	2	Γαλανόπουλος	Σπυρίδων

	3	Δαλκαφούκης	Ιωάννης	Κωνσταντίνου
	4	Ηλιόπουλος	Ιωάννης	Αριστομένου
	5	Κόνιαρης	Κωνσταντίνος	Σωτηρίου
	6	Παπουτσής	Ιωάννης	Γεωργίου
	7	Προκοπίου	Αθανάσιος	Κωνσταντίνου
	8	Παπαχριστόπουλος	Αθανάσιος	Δημητρίου
	9	Παπαδόγιαννης	Θεόδωρος	Αντωνίου
	10	Νάκης	Αθανάσιος	Χαραλάμπους
	11	Τζόρβας	Σωτήριος	Δημητρίου
	12	Φώτης	Σωτήριος	Δημητρίου
	13	Βουρνάς	Μιχαήλ	Ασημάκη
1917	1	Αθανασόπουλος	Κωνσταντίνος	Νικολάου
	2	Αθανασόπουλος	Δημήτριος	Αθανασίου
	3	Αλεξόπουλος	Αριστείδης	Ιωάννου
	4	Βουρνάς	Αριστομένης	Ασημάκη
	5	Θανόπουλος	Βασίλειος	Αθανασίου
	6	Κόνιαρης	Γεώργιος	Σωτηρίου
	7	Κόνιαρης	Παναγιώτης	Κωνσταντίνου
	8	Κωνσταντακόπουλος	Αντώνιος	Παναγιώτου
	9	Κωνσταντακόπουλος	Βασίλειος	Βασιλείου
	10	Λάρδας	Νικόλαος	Παναγιώτου
	11	Παπουτσής	Κωνσταντίνος	Γεωργίου
	12	Σιάγκας	Δημήτριος	Όθωνος
	13	Σταθουλόπουλος	Γεώργιος	Αθανασίου
	14	Χαρίτης	Σπυρίδων	Δημητρίου

	1		
	2		
	3		
	4		
15	Παπαχριστόπουλος	Γεώργιος	Ιωάννου
16	Σταθουλόπουλος	Κωνσταντίνος	Παναγιώτου
17	Χωρεμιώτης	Θεοφάνης	Αθανασίου
18	Δασκαλόπουλος	Αθανάσιος	Παναγιώτου
19	Σταθουλόπουλος	Γεώργιος	Σταύρου

1918	Αλεξόπουλος	Αθανάσιος	Βασιλείου
	Αναγνωστόπουλος	Βασίλειος	Δημητρίου
	Δαλκαφούκης	Φώτιος	Κωνσταντίνου
	Δαλκαφούκης	Δημήτριος	Αχιλλέως
5	Λάρδας	Σπυρίδων	Νικολάου
6	Ξυραφάς	Χαράλαμπος	Παναγιώτου
7	Παπαμχαλόπουλος	Δημήτριος	Ανδρέου
8	Προκοπίου	Ιωάννης	Κωνσταντίνου
9	Σταθουλόπουλος	Δημήτριος	Διονυσίου
10	Σπηλιόπουλος	Γεώργιος	Αλεξίου
11	Χωρεμιώτης	Σταύρος	Ηλία
12	Χρονόπουλος	Δημήτριος	Χρόνη
13	Αθανασόπουλος	Κωνσταντίνος	Νικολάου
14	Λαμπρακόπουλος	Γεώργιος	Αθανασίου
1919	1 Αθανασόπουλος	Ευστάθιος	Ανδρέου
	2 Γιαμαρέλης	Σωτήριος	Νικολάου
	3 Γρηγορίου	Δημήτριος	Λουκά
	4 Δαλκαφούκης	Σπυρίδων	Σπυρίδωνος
	5 Δασκαλόπουλος	Πέτρος	Παναγιώτου
	6 Δασκαλόπουλος	Νικόλαος	Δημητρίου
	7 Κόνιαρης	Γεώργιος	Σωτηρίου
	8 Παπαδόγιαννης	Σταύρος	Αντωνίου
	9 Παπουτσής	Αναστάσιος	Γεωργίου
	10 Πουλόπουλος	Ιωάννης	Αθανασίου
	11 Τσαμαδός	Δημήτριος	Αθανασίου

	1		
	2		
	3		
	4		
	12	Σπηλιόπουλος	Γεώργιος Θεοδώρου
	13	Σταθουλόπουλος	Γεώργιος Κλεομένους
	14	Παπουτσής	Ιωάννης Σωτηρίου
	15	Τσαμαδός	Δημήτριος Χρήστου
	16	Ξουραφάς	Παναγιώτης Δημητρίου
1920	1	Ευθυμιόπουλος	Λάμπρος Παναγιώτου
	2	Παπαντωνόπουλος	Αναστάσιος Ευσταθίου
	3	Πανόπουλος	Λάμπρος Θεοδώρου
	4	Σταθουλόπουλος	Αριστοτέλης Διονυσίου
	5	Γκιουλές	Γεώργιος Φωτίου
	6	Παπαμιχαλόπουλος	Παναγιώτης Μιχαήλ
	7	Παπαχριστόπουλος	Θεόδωρος Δημητρίου
	8	Αντωνακόπουλος	Δημήτριος Παναγιώτου
	9	Θανόπουλος	Γεώργιος Αθανασίου
	10	Σιάγκας	Δημήτριος Όθωνος
	11	Σταθουλόπουλος	Κανέλλος Παναγιώτου
	12	Σταθουλόπουλος	Παναγιώτης Διονυσίου
	13	Αλεξόπουλος	Θεόδωρος Κωνσταντίνου
	14	Μαρτσέκης	Γεώργιος Λουκά
	15	Ψαλίδας	Βασίλειος Ιωάννου
	16	Ηλιόπουλος	Διομήδης Αριστομένους

	17	Λάρδας	Ιωάννης	Γεωργίου
	18	Τσαμαδός	Γεώργιος	Αθανασίου
	19	Παπαχελάς	Γεώργιος	Δημητρίου
	20	Σταυρόπουλος	Δημήτριος	Κωνσταντίνου
	21	Παπαχριστόπουλος	Χρίστος	
1921	1	Αναστασόπουλος	Κωνσταντίνος	Ιωάννου
	2	Αθανασόπουλος	Φώτιος	Νικολάου
	3	Αθανασόπουλος	Νικόλαος	Χρήστου
	4	Αθανασόπουλος	Νικόλαος	Λεωνίδου
	5	Αντωνόπουλος	Ευάγγελος	Ιωάννου
	6	Γεωργίου	Κωνσταντίνος	Σπυρίδωνος
	7	Δαλκαφούκης	Χρήστος	Αχιλλέως
	8	Δήμος	Γεώργιος	Ιωάννου
	9	Ηλιόπουλος	Πέτρος	Αντωνίου
	10	Ηλιόπουλος	Αριστομένης	Αθανασίου
	11	Κυριακόπουλος	Κυριάκος	Γεωργίου
	12	Λάρδας	Γεώργιος	Παναγιώτου
	13	Λάρδας	Κωνσταντίνος	Αθανασίου
	14	Ξουραφάς	Βασίλειος	Πανάγου
	15	Παπουτσής	Ηρακλής	Σωτηρίου
	16	Παπαντωνόπουλος	Νικόλαος	Ευσταθίου
	17	Παπαδόγιαννης	Νικόλαος	Αντωνίου
	18	Σταθουλόπουλος	Γεώργιος	Αθανασίου
	19	Σταθουλόπουλος	Γεώργιος	Βασιλείου
	20	Σιαντής	Θεοφάνης	Δημητρίου

	1		
	2		
	3		
	4		
	21	Σπηλιόπουλος	Ευστάθιος Θεοδώρου
	22	Χωρεμιώτης	Ιωάννης Δημητρίου
	23	Χωρεμιώτης	Νικόλαος Γεωργίου
	24	Χαρίτσης	Ηλίας Δημητρίου
1922		Αλεξόπουλος	Αναστάσιος Ευθυμίου
		Αλεξόπουλος	Γεώργιος Ηλία
		Βουρνάς	Σωτήριος Δημητρίου
		Δαλκαφούκης	Γεώργιος Κωνσταντίνου
	5	Ευθυμιόπουλος	Ευστάθιος Παναγιώτου
	6	Ζαρειφόπουλος	Παναγιώτης Ιωάννου
	7	Κωνσταντάρας	Κωνσταντίνος Σπυρίδωνος
	8	Λυμπερόπουλος	Φώτιος Αριστείδου
	9	Παπασπυρόπουλος	Πέτρος Αθανασίου
	10	Παπαμιχαλόπουλος	Γεώργιος Ανδρέου
	11	Παπασπυρόπουλος	Πέτρος Σπυρίδωνος
	12	Πανόπουλος	Αριστείδης Θεοδώρου
	13	Παπαντωνόπουλος	Γεώργιος Ευσταθίου
	14	Παπουτσή	Περικλής Σωτηρίου
	15	Φραγκοδημήτρης	Νικόλαος Αγγέλου
	16	Χωρεμιώτης	Σωτήριος Αλεξίου
	17	Σταυρόπουλος	Δημήτριος Κωνσταντίνου

1923	1	Αντωνακόπουλος	Κωνσταντίνος	Παναγιώτου
	2	Αντωνακόπουλος	Γεώργιος	Νικολάου
	3	Αναστασόπουλος	Όθων	Φωτίου
	4	Αθανασόπουλος	Δημήτριος	Ιωάννου
	5	Βουρνάς	Ευάγγελος	Παναγιώτου
	6	Γρηγορίου	Δημήτριος	Λουκά
	7	Γραμμένος	Αναστάσιος	Γεωργίου
	8	Καλογερόπουλος	Γεώργιος	Κωνσταντίνου
	9	Λάρδας	Χαράλαμπος	Γεωργίου
	10	Νάκης	Λεωνίδα	Παναγιώτου
	11	Πάνος	Θεόδωρος	Αθανασίου
	12	Σταθουλόπουλος	Χρήστος	Σταύρου
	13	Σαραντόπουλος	Λεωνίδα	Κωνσταντίνου
	14	Σταθουλόπουλος	Παναγιώτης	Κλεομένους
	15	Σταθουλόπουλος	Σπυρίδων	Βασιλείου
	16	Τσοροτιώτης	Δημήτριος	Αποστόλου
	17	Φατούρος	Βασίλειος	Γεωργίου
	18	Χρονόπουλος	Βύρων	Χρόνη
	19	Χαρίτσης	Οδυσσεύς	Δημητρίου
	20	Πουλόπουλος	Κωνσταντίνος	Αθανασίου
	21	Καπούτσης	Κωνσταντίνος	Δημητρίου
1924	1	Αθανασόπουλος	Γεώργιος	Νικολάου
	2	Αθανασόπουλος	Σωτήριος	Κωνσταντίνου
	3	Βουρνάς	Παναγιώτης	Ιωάννου
	4	Γεωργιόπουλος	Παναγιώτης	Δημητρίου

	1			
	2			
	3			
	4			
	5	Δασκαλόπουλος	Ευστάθιος	Δημητρίου
	6	Ζαφειρόπουλος	Περικλής	Ιωάννου
	7	Ηλιόπουλος	Γεώργιος	Αριστομένους
	8	Καλοβυρνάς	Αθανάσιος	Αναστασίου
	9	Κωνσταντακόπουλος	Αθανάσιος	Δημητρίου
	10	Λάρδας	Θεοφάνης	Αθανασίου
	11	Ξουραφάς	Γεώργιος	Πανάγου
	12	Ξουραφάς	Δημοσθένης	Ιωάννου
	13	Ξηρόκωστας	Γεώργιος	Μιχαήλ
	14	Παπαμιχαλόπουλος	Ανδρέας	Μιχαήλ
	15	Πέτροβας	Νικόλαος	Όθωνος
	16	Πρασσάς	Γεώργιος	Δημητρίου
	17	Σταθουλόπουλος	Ιωάννης	Παναγιώτου
	18	Σταθουλόπουλος	Ανδρέας	Παναγιώτου
	19	Χρονόπουλος	Γεώργιος	Δημητρίου
	20	Χωρεμιώτης	Ιωάννης	Χρόνη
	21	Σπηλιόπουλος	Ιωάννης	Αλεξάνδρου
	22	Παπουτσής	Δημήτριος	Γεωργίου
	23	Αλεβίζος	Νικόλαος	Αναστασίου
1925	1	Νάκης	Κωνσταντίνος	Παναγιώτου
	2	Παπασπυρόπουλος	Χρήστος	Περικλέους
	3	Χαρίτσης	Επαμεινώνδας	Κωνσταντίνου

4	Παπασπυρόπουλος	Δημήτριος	Σπυρίδωνος
5	Κονιάρης	Κωνσταντίνος	Δημητρίου
6	Παπασπυρόπουλος	Νικόλαος	Αθανασίου
7	Χωρεμιώτης	Γεώργιος	Αλεξίου
8	Λάρδας	Γεώργιος	Ηλία
9	Μανδέλος	Δημήτριος	Νικολάου
10	Μαγκαφάς	Ιωάννης	Αγγέλου
11	Λυμπερόπουλος	Κωνσταντίνος	Αθανασίου
12	Τσαμπουρλής	Γεώργιος	Νικολάου
13	Βερτσέτης	Αντώνιος	Βασιλείου
14	Αλεξόπουλος	Αγησίλαος	Περικλέους

	15	Ασημακόπουλος	Ηλίας	Βασιλείου
	16	Παπαμιχαλόπουλος	Ανδρέας	Μιχαήλ
	17	Φραγκοδημήτρης	Κωνσταντίνος	Αγγέλου
	18	Κουρμπέτης	Νικόλαος	Βασιλείου
	19	Βουρνάς	Ιωάννης	Χρήστου
	20	Αθανασόπουλος	Ιωάννης	Ανδρέου
	21	Αθανασόπουλος	Δημήτριος	Βασιλείου
	22	Σιάγκας	Αθανάσιος	Όθωνος
	23	Τσοροτιώτης	Δημήτριος	Κωνσταντίνου
	24	Φατούρος	Πέτρος	Γεωργίου
	25	Θανόπουλος	Παναγιώτης	Αθανασίου
	26	Παρασκευόπουλος	Χρήστος	Παρασκευά
	27	Σταυρόπουλος	Σπυρίδων	Κωνσταντίνου
	28	Γκότσης	Παναγιώτης	Παναγιώτου
	29	Ψαλίδας	Γεώργιος	Παναγιώτου
	30	Αντωνακόπουλος	Φώτιος	Παναγιώτου
1926	1	Αντωνακόπουλος	Γεώργιος	Νικολάου
	2	Αναστασόπουλος	Παναγιώτης	Δημητρίου
	3	Αθανασόπουλος	Αθανάσιος	Αλεξίου
	4	Αθανασόπουλος	Φώτιος	Νικολάου
	5	Βουρνάς	Πέτρος	Κωνσταντίνου
	6	Βουρνάς	Φωκάς	Ιωάννου
	7	Γιαννακόπουλος	Γεώργιος	Κωνσταντίνου
	8	Δαλκαφούκης	Χρήστος	Στεφάνου

	9	Δαλκαφούκης	Αθανάσιος	Παναγιώτου
	10	Δαλκαφούκης	Αντώνιος	Θεοδώρου
	11	Μαντέλος	Παναγιώτης	Νικολάου
	12	Νάκης	Δημήτριος	Παναγιώτου
	13	Παπουτσής	Κωνσταντίνος	Σωτηρίου
	14	Παπουτσής	Ανδρέας	Γεωργίου
	15	Παπαχριστόπουλος		Δημητρίου
	16	Πέτροβας	Αναστάσιος	Κωνσταντίνου
	17	Παπασπυρόπουλος	Αγαμέων	Αθανασίου
	18	Πασχαλίδης	Χριστόφορος	Μιλτιάδου
	19	Πρασάς	Κων/τίνος	Δημητρίου
	20	Παπαδόγιαννης	Σπυρίδων	Νικολάου
	21	Σιαντής	Παναγιώτης	Δημητρίου
	22	Σταθουλόπουλος	Λυκούργος	Βασιλείου
	23	Σταθουλόπουλος	Κωνσταντίνος	Διονυσίου
	24	Τσαμαδός	Πέτρος	Χρήστου
	25	Τσοροτιώτης	Ηρακλής	Αποστόλου
	26	Φραγκοδημήτρης	Κωνσταντίνος	Αγγέλου
	27	Χρονόπουλος	Ιωάννης	Δημητρίου
	28	Χωρεμιώτης	Νικόλαος	Αλεξάνδρου
	29	Καλοβυρνάς	Ιωάννης	Γεωργίου
	30	Λάρδας	Ασημάκης	Παναγιώτου
1927	1	Αδαμόπουλος	Βασίλειος	Πέτρου
	2	Αδαμόπουλος	Ευστάθιος	Σωτηρίου

	3	Αλεξόπουλος	Χρήστος	Ιωάννου
	4	Αναστασόπουλος	Ιωάννης	Δημητρίου
	5	Βουρνάς	Θεόδωρος	Γεωργίου
	6	Γκιουλές	Ηλίας	Φωτίου
	7	Δασκαλόπουλος	Βασίλειος	Δημητρίου
	8	Δασκαλόπουλος	Ευάγγελος	Δημητρίου
	9	Δαλκαφούκης	Αχιλλεύς	Βασιλείου
	10	Ευθυμίοπουλος	Κωνσταντίνος	Πανάγου
	11	Κυριακόπουλος		Γεωργίου
	12	Κόλιας	Παναγιώτης	Κωνσταντίνου
	13	Λαμπρόπουλος	Δημήτριος	Ευσταθίου
	14	Λάρδας	Παναγιώτης	Ηλία
	15	Νάκης	Αλέξανδρος	Παναγιώτου
	16	Οικονομίδης	Γεώργιος	Λεωνίδου
	17	Παπασυρόπουλος	Δημήτριος	Περικλέους
	18	Παπαχριστόπουλος	Ιωάννης	Παναγιώτου
	19	Παπαδόγιαννης	Βύρων	Αντωνίου
	20	Σταυρόπουλος	Σπύρος	Κωνσταντίνου\
	21	Σαραντόπουλος	Ηλίας	Κωνσταντίνου
	22	Τζαμάλης	Δημήτριος	Χρήστου
	23	Χωρεμιώτης	Νικόλαος	Θεοδοσίου
	24	Μαντέλος	Ιωάννης	Παναγιώτου
1928	1	Αθανασόπουλος	Βασίλειος	Αλεξίου
	2	Αντωνακόπουλος	Βασίλειος	Ηλία
	3	Αλεξόπουλος	Αθανάσιος	Παναγιώτου

4	Αλεξόπουλος	Δημήτριος	Περικλέους
---	-------------	-----------	------------

ΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ κ.ά.

5	Αργυρόπουλος		Βασιλείου
6	Θανόπουλος	Αναστάσιος	Αθανασίου
7	Κωνσταντάρας	Ηλίας	Σπυρίδωνος
8	Κολάτος		Νικολάου
9	Κυριακόπουλος	Δημήτριος	Παναγιώτου
10	Λάρδας	Κωνσταντίνος	Αναστασίου
11	Μαγγαφάς	Δημήτριος	Αγγέλου
12	Νικόπουλος	Αριστείδης	Θεοδώρου
13	Ξουραφάς	Γεώργιος	Δημητρίου
14	Παναγόπουλος	Ιωάννης	Χρήστου
15	Παπαδόπουλος	Γεώργιος	Λεωνίδου
16	Σταΐκος-Σταϊκόπουλος	Παναγιώτης	Περικλέους
17	Σιαπέρας	Δημήτριος	Νικολάου
18	Σταθουλόπουλος	Αριστείδης	Διονυσίου
19	Σπυρόπουλος	Ιωάννης	Παναγιώτου
20	Τσιοροτιώτης	Ανδρέας	Αποστόλου
21	Τσοροτιώτης	Παναγιώτης	Κωνσταντίνου
22	Φατούρος	Αντώνιος	Γεωργίου
23	Χατζόπουλος	Ανδρέας	Μόσχου
24	Χωρεμιώτης	Κωνσταντίνος	Χρόνη
25	Ψαλίδας	Κωνσταντίνος	Γεωργίου
26	Αλεβίζος*	Ιωάννης	Αθανασίου

	27	Αλεβίζος*		Κωνσταντίνου
	28	Γραμμένος*	Πέτρος	Κωνσταντίνου
	29	Γιαλαμάς*	Ηλίας	Αγγέλου
	30	Γκότσης*		Βασιλείου
	31	Μαντέλος*	Κωνσταντίνος	Δημοσθένους
	32	Καλογερόπουλος*	Κωνσταντίνος	Ιωάννου
	33	Μαγκλάρας*	Θεόδωρος	Ιωάννου
	34	Μαντέλος*	Κωνσταντίνος	Δημοσθένους
	35	Αλεβίζος*	Αντώνιος	Παναγιώτου
1929	1	Αλεβίζος	Βασίλειος	Νικολάου
	2	Αδαμόπουλος	Γεώργιος	Αναστασίου
	3	Αργυρόπουλος	Βασίλειος	Αλεξίου
	4	Αντωνακόπουλος	Αθανάσιος	Νικολάου

* Κάτοικος του οικισμού «το Μοναστηράκι».